

D. M. PRÜMMER O. Pr.
MANUALE
JURIS ECCLESIASTICI
II.
JUS REGULARIUM SPECIALE

MANUALE IURIS ECCLESIASTICI.

IN USUM CLERICORUM,
PRÆSERTIM ILLORUM, QUI AD ORDINES
RELIGIOSOS PERTINENT.

EDIDIT

P. FR. DOM. M. PRÜMMER O. PR.

TOMUS II:
IUS REGULARIUM SPECIALE.

FRIBURGI BRISGOVIAE.
S U M P T I B U S H E R D E R,
TYPOGRAPHI EDITORIS PONTIFICII.

MCMVII.

ARGENTORATI, BEROLINI, CAROLSRUHAЕ, MONACHII, VINDOBONAE, S. LUDOVICI
AMERICAЕ.

IUS REGULARIUM SPECIALE

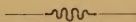
IN USUM SCHOLARUM

EDIDIT

P. FR. DOM. M. PRÜMMER O. PR.

St. Albert's College Library

CUM APPROBATIONE REV. ARCHIEP. FRIBURG. ET SUPER. ORDINIS.

FRIBURGI BRISGOVIAE.
S U M P T I B U S H E R D E R,
TYPOGRAPHI EDITORIS PONTIFICII.
MCMVII.

ARGENTORATI, BEROLINI, CAROLSRUHAЕ, MONACHII, VINDOBONAE, S. LUDOVICI
AMERICAЕ.

De mandato admodum Reverendi Patris Fratris Ed. Laurentii Shapcote, Sac. Theol. Lectoris, Prioris Provincialis Fratrum Praedicatorum Provinciae Angliae, accurate perlegimus opus, cui titulus «Ius Regularium speciale in usum scholarum», ab admodum Reverendo Patre Fratre Dominico M. Prümmer Ord. Praed., Sac. Theol. Baccalaureo, studiose confectum. In quo nil fidei aut moribus repugnans invenimus neque a Sacris canonibus et Summorum Pontificum decretis dissonans. Immo iuris canonici studiosis maximam ex huius operis lectione utilitatem credimus esse obventuram.

Hawkesyard, in Collegio nostro Sancti Thomae, die 1 Ian. 1907.

Fr. Humbertus Everest Ord. Praed.,
Sac. Theol. Lector. Praes.

Fr. Ioannes-Dominicus Folghera,
Sac. Theol. Lector. Praes.

Imprimatur.

Novocastri, 1 Ianuarii 1907.

Fr. E. Laurentius Shapcote, S. T. L.,
Prov. O. Pr.

Imprimatur.

Friburgi Brisgoviae, die 3 Aprilis 1907.

‡ **Thomas, Archiep̃ps.**

Omnia iura reservantur.

Typis Herderianis Friburgi Brisgoviae.

LECTORI BENEVOLO.

In hoc opusculo proponimus nobis plano facilique stilo rudimenta iuris regularium tradere in usum scholarum. Nostris quidem temporibus plura compendia iuris regularium in lucem edita sunt, attamen, quantumvis bona illa compendia in se sunt, non videntur posse adhiberi tamquam **manualia in scholis**. Quae enim pro bono manuali necessaria sunt: brevitās, claritas, tractatio omnium quaestionum pro communi praxi necessariorum sine omni superfluitate, ut plurimum desiderantur. Ad hoc accedit, quod isti auctores, sane clarissimi, saepe ne quidem intenderunt manuale pro scholis scribere, sed potius tractatum vel praelectiones de iure regularium edere. Et tamen, fatentibus omnibus, manuale proprie dictum circa hanc materiam studentibus iuris ecclesiastici pernecessarium est. Nostris enim temporibus tot decreta Summorum Pontificum de religiosis familiis prodierunt, ut veteres ambiguitates fere omnes sublatae sint. Praeterea, benedicente Deo, religiosae familiae utriusque sexus in dies crescunt et optime in vinea Domini laborant. Hinc autem fit, ut iura et privilegia tanti instituti in praxim, uti dicunt, quotidie reducantur et iam nullus sacerdos vitae pastoralis deditus illa ignorare commode queat. Istis rationibus moti hanc elucubrationem tam-

Acc: 12078

quam manuale tradimus et praesertim studentibus ordinum religiosorum offerimus. Pro viribus conati sumus omnes superfluitates resecare, quin tamen aliquid necessarium omittamus. Brevitati studentes rationes et probationes paucis tantum verbis indicamus semper tamen allegantes loca, ubi eadem quaestiones latius tractantur. Auctoritates a nobis citatas omnes propriis oculis perspeximus, ita ut nullum falsum citatum in toto opusculo inveniatur. Exemplo S. Thomae Aquinatis in sua Summa theologica et propria experientia edocti methodum procedendi per modum quaestionis et responsionis adoptamus in hoc manuali tamquam clariorem, faciliorem et in docendo aptiorem. In hac methodo sicuti etiam saepe in distributione materiae secuti sumus optimum opus D. Piat Ord. Cap., Praelectiones iuris regularis, verum tamen non semel ab illo discrepamus.

Haec autem erit tractandarum rerum distributio:

1. pars: De natura, origine et distinctione status religiosi.
2. „ De ingressu in ordinem deque religiosa professione.
3. „ De religiosorum obligationibus.
4. „ De religiosorum gubernatione.
5. „ De religiosorum privilegiis.

Sic autem tractamus hanc materiam, ut totus tractatus formet secundum volumen alicuius manualis de iure ecclesiastico universim sumpto. Primum volumen favente Deo haud multo post in lucem edemus. Ita fiet, ut studentes et praesertim clerici regulares, pro quibus praepimis scribimus, habeant manuale practicum totius iuris canonici et iam amplius non egeant cum dispendio tem-

poris et laboris alios libros circa hanc materiam evolvere. Faxit Deus, ut hoc quaecunque opus in suum honorem et utilitatem studentium vergat.

Scribebam in Collegio Sancti Thomae Aquinatis de Hawkesyard in Anglia die 23 Ian. 1907.

AUCTOR.

Si benevolus lector invenit in hoc opusculo verba: ecclesia, episcopus, praelatus, superior, ordo etc. etc. aliquando maiusculis, aliquando minusculis literis initialibus scripta, hoc non tribuat inconsiderationi auctoris, sed diverso modo scribendi usitato tum apud diversos auctores tum etiam in Curia Romana.

INDEX

secundum ordinem rerum.

PARS I.

DE NATURA, ORIGINE ET DISTINCTIONE STATUS RELIGIOSI.

CAPUT I.

DE NATURA STATUS RELIGIOSI.

	pag.
Q. 1. Quid sit status religiosus	1
Q. 2. Utrum ad substantiam status religiosi requiratur vita communis	7
Q. 3. Qualis approbatio requiratur, ut congregatio possit dici vere et proprie religiosa	7
Q. 4. Quotuplicis generis sint vota religiosa	8
Q. 5. Qualis distinctio sit inter vota simplicia et solemnia	9
Q. 6. In quo praecise consistat votorum solemnitas	11
Q. 7. Utrum ad statum religiosum (in stricto sensu) sint neces- saria vota solemnia, an vero sufficiant vota simplicia	14

CAPUT II.

DE ORIGINE STATUS RELIGIOSI.

Q. 8. Quisnam instituerit statum religiosum	16
Q. 9. Utrum sit necessarius status religiosus	17
Q. 10. Cuiusnam utilitatis sit status religiosus	18

CAPUT III.

DE VARIETATE STATUS RELIGIOSI.

Q. 11. An sit utile, quod detur religionum varietas	19
Q. 12. Quodnam sit fundamentum distinctionis religionum	19
Q. 13. Quot sint genera religionum	19
Q. 14. Quisnam horum statuum sit melior	19
Q. 15. Quaeenam sint praecipuae species ordinum religiosorum	20
Q. 16. Utrum tertiarum saeculares ordinem religiosum proprie dictum constituent	21

PARS II. DE PROFESSIONE RELIGIOSA.

Praenotamen	pag. 22
-----------------------	------------

CAPUT I.

DE INGRESSU IN RELIGIONEM.

Q. 17. Utrum licitum sit aliquem ad statum religiosum inducere	23
Q. 18. Utrum sit licitum mulierem per vim vel gravem metum cogere ad ingrediendam religionem	23
Q. 19. Quam poenam incurrat, qui iniuste cogat hominem ad ingrediendam aliquam religionem	24
Q. 20. Quale peccatum et qualem poenam incurrat, qui aliquem avertat iniuste ab ingressu in religionem	24
Q. 21. An peccet superior dignum repellendo ab ingressu religionis	26
Q. 22. Quotuplicis generis sint impedimenta ad statum religiosum	26
Q. 23. Quinam iure naturae religionem ingredi prohibeantur	26
Q. 24. Quinam ingredi nequeant ex titulo necessitatis parentum	28
Q. 25. Utrum teneantur filii e claustro egredi ad subveniendum parentibus in necessitate gravi vel extrema	30
Q. 26. Quodnam privilegium matrimonio iunctis concessum sit in favorem religionis	30
Q. 27. Quinam ab ingressu in religionem arceantur ex titulo debitorum, seu uti dicuntur, «qui sunt aere alieno gravati»	32
Q. 28. Quinam ab ingressu religionis excludantur de iure ecclesiastico	33
Q. 29. Quinam insuper excludantur ab ingressu in Ordinem Praedicatorum	36
Q. 30. Quaenam insuper requirantur non tantum ad validum sed etiam ad licitum ingressum	36
Q. 31. Quaenam notanda sint circa istam informationem requisitam	37
Q. 32. Utrum casu quo recipiendus interrogetur de aliquo defectu gravi et forte infamatorio, teneatur veritatem aperte fateri	37
Q. 33. Quid notandum sit circa literas testimoniales episcopi	38
Q. 34. Quaenam praecipue observanda sint in puellarum receptione ad habitum et ad professionem	40
Q. 35. Quinam sit superior competens pro admissione ad habitum	41

Q. 36. Quid notandum sit circa duplex scrutinium pro Italia. et insulis adiacentibus	pag. 42
Q. 37. An aliquid exigi possit occasione ingressus in religionem	42

CAPUT II.

DE NOVITIATU.

Articulus I. De novitiatus duratione.

Q. 38. Quonam fine institutus sit novitiatus	44
Q. 39. Quamdiu durare debeat novitiatus	44
Q. 40. Qualis debeat esse ille annus novitiatus	45
Q. 41. Quale privilegium hac in re concesserit S. Pius V no- vitiis Dominicanis et per communicationem omnibus novitiis	45
Q. 42. Quomodo interrumpatur novitiatus annus	46
Q. 43. Si novitius autem, elapso iam anno probationis integro, sed ante professionem egrediatur monasterium cum animo religionem deserendi, postea autem poenitens redeat, an novitiatum iterare debeat	47
Q. 44. Utrum legitime saecularizatus religiosus, si postea ad ordinem regredi velit, novitiatum iterare debeat	48
Q. 45. Num religiosus professus cum debita licentia ad aliam religionem transiens debeat ibi novitiatum et pro- fessionem iterare	49
Q. 46. An novitius male dispositus et ineptus pro ordine statim dimitti possit	49

Articulus II. De novitiatus loco.

Q. 47. Ubinam fieri debeat novitiatus	50
---	----

Articulus III. De novitiatus disciplina.

Q. 48. Quaenam notanda sint circa magistrum novitiorum	52
Q. 49. Quaenam statuta sint in Ordine Praedicatorum, ne in- dignus ad professionem admittatur	54

Articulus IV. De novitiorum obligationibus et privilegiis.

Q. 50. Quaenam sint novitiorum obligationes	55
Q. 51. Quaenam sint novitiorum privilegia	58

Articulus V. De bonorum renuntiatione.

Q. 52. Quaenam renuntiationes aut obligationes bonorum ex decreto Conc. Trid. statuuntur	59
---	----

CAPUT III.

DE VOTIS SIMPLICIBUS QUAE SOLEMNEM PROFESSIONEM PRAECEDERE DEBENT.

	pag.
Q. 53. Quid statuerit novum ius in hac materia . . .	60
Q. 54. Quaenam sit efficacia horum votorum . . .	61
Q. 55. Utrum proprius episcopus teneatur providere de beneficio vel munere ecclesiastico illi, qui post professionem simplicem cum debita licentia ordinem reliquit . . .	62

CAPUT IV.

DE PROFESSIONE SOLEMNI.

Q. 56. Apud quem resideat propria auctoritas recipiendi ad professionem	64
Q. 57. Quaenam servanda sint in emissionem professionis . . .	65
Q. 58. Quid censendum sit, si professioni apponatur conditio . . .	65
Q. 59. An repetenda sit professio, si ob dubium validitatis baptismi professus rebaptizetur	66
Q. 60. An professio sit repetenda, si quis a statu laicali ad statum clericalem transit	66
Q. 61. An convalescere possit professio invalide prius emissam, et quid ad hoc requiratur	66
Q. 62. Quid notandum sit circa reclamationem contra professionem	68
Q. 63. Si quis in religione ad s. ordines promotus et ob professionis nullitatem dimissus fuerit, an ab his ordinibus suspensus maneat, donec habeat legitimum titulum . . .	69

CAPUT V.

DE PROFESSIONIS EFFECTIBUS.

Q. 64. Quinam sint varii professionis sollemnis effectus . . .	69
Q. 65. Qua virtute professio sollemnis conferat remissionem omnis culpae et poenae	71

PARS III.

DE OBLIGATIONIBUS RELIGIOSORUM.

CAPUT I.

DE OBLIGATIONE TENDENDI AD PERFECTIONEM.

Q. 66. Utrum religiosus teneatur sub gravi tendere ad perfectionem	73
Q. 67. Utrum haec obligatio sit distincta ab obligatione servandi vota et regulam	74

Q. 68. Quandonam religiosus peccet graviter contra hanc obligationem	74
--	----

CAPUT II.

DE OBLIGATIONIBUS RELIGIOSORUM VI VOTORUM.

Articulus I. De votis religiosorum in genere.

Q. 69. An vota religiosa possint obligare ad actus mere internos	75
Q. 70. An vota religiosa obligent etiam saecularizatum vel promotum ad episcopatum	76
Q. 71. An valeant vota privata religiosorum absque superioris consensu facta	77
Q. 72. An in votis etiam solemnibus possit fieri dispensatio .	77

Articulus II. De votis religiosorum in specie.

Paragraphus I. De voto paupertatis.

Q. 73. Quaenam importet votum paupertatis	83
Q. 74. Sintne bona, quorum proprietatem licite retineant solemniter professi	84
Q. 75. Utrum religiosus absque superioris licentia renunciare possit donationi vel hereditati	86
Q. 76. Utrum religioso licitum sit peculium habere	87
Q. 77. Quotuplici modo peccare possit religiosus contra paupertatis votum	88
Q. 78. Quid notandum sit circa licentiam superioris requisitam in casu	89
Q. 79. An peccet contra votum paupertatis religiosus, qui sine licentia superioris ab extraneo pecuniam vel alias res accipit in pia opera expendenda	89
Q. 80. Quaenam quantitas requiratur ad peccatum mortale in materia paupertatis	90
Q. 81. Quaenam poenae statutae sint in religiosos proprietarios	91
Q. 82. Quaenam specialiter notanda sint circa largitiones munerum	91

Paragraphus II. De voto castitatis.

Q. 83. Quid et quotuplex sit votum castitatis	94
Q. 84. Quamnam clausulam inserere soleat S. Pontifex in dispensatione voti castitatis	95
Q. 85. Quaenam poenae infligantur violatoribus voti castitatis .	95

	pag.
Q. 86. Quenam statuta sint ad removenda incontinentiae pericula	96
Q. 87. Ad quid obliget clausura virorum	96
Q. 88. Quenam loca legi clausurae subiciantur	97
Q. 89. An praelatus regularis possit clausuram determinare vel variare	99
Q. 90. Quanta sit obligatio pro religiosis viris non egrediendi extra clausuram	99
Q. 91. An praelatus regularis permittere possit, ut religiosus extra monasterium ad tempus longum i. e. ultra sex menses maneat	100
Q. 92. Quenam statuta sint, ne religiosi illegitime exeant e clausura	100
Q. 93. Quid statutum sit circa ingressum mulierum in clausuram virorum	101
Q. 94. An mulieribus liceat in claustra virorum intrare ad assistendum missae, processioni, sepulturae vel ecclesiae consecrationis occasione	102
Q. 95. Quasnam poenas incurrant religiosi illicite admittentes mulieres in clausuram	104
Appendix. De clausura monialium deque accessu ad earum monasteria.	
Q. 96. A quonam introducta sit monialium clausura	104
Q. 97. Quibusnam personis interdicator ingressus in monialium monasteria	106
Q. 98. An sint casus, in quibus liceat intrare in clausuram monialium	106
Q. 99. Quenam poenae infligantur violentibus clausuram monialium	108
Q. 100. Quenam requirantur, ut moniales e monasterio egredi possint	108
Q. 101. Quenam poenae latae sint contra violentes clausuram per egressum	109
Q. 102. Quid notandum sit de accessu ad monialium monasteria	109
Q. 103. Quis licentiam dare possit, ut etiam aliae personae praeter supracitatas ad moniales vel ad personas sub clausura papali degentes accedant	111
Q. 104. Quenam servare debeat episcopus in concedenda ista licentia	112
Q. 105. Quenam poenae statutae sint contra illicite accedentes ad monialium monasteria	112

pag.

Paragraphus III. *De voto oboedientiae.*

Q. 106.	Qualis sit nobilitas et obligatio voti oboedientiae .	113
Q. 107.	Utrum regulares teneantur oboedire praelato regulari praecipienti actus mere internos	116
Q. 108.	Utrum regularis teneatur oboedire in dubio, utrum res praecepta sit licita an non	116
Q. 109.	An religiosus teneatur subire poenas nimis graves vel iniustas	116
Q. 110.	An superiori praecipienti revelationem occulti delin- quentis semper subditus teneatur oboedire . . .	117
Q. 111.	Utrum superior coarctare seu limitare valeat libertates a regula concessas	117
Q. 112.	Quandonam religiosus graviter peccet contra votum oboedientiae	118
Q. 113.	In quo solemne votum oboedientiae differat a voto simplici	119
Q. 114.	Utrum oboedientia formalis sit necessaria, an sufficiat oboedientia materialis	120

CAPUT III.

DE OBLIGATIONE VIVENDI SECUNDUM REGULAM
APPROBATAM.Articulus I. *De obligatione permanendi in suscepta
vita religiosa.*

Q. 115.	Quotuplici modo possit licitus evadere egressus e reli- gione iam professa	123
Q. 116.	Quid notandum sit circa istud indultum ponti- ficium	123
Q. 117.	Quid praecipue notandum sit de transitu ad aliam religionem	126
Q. 118.	Quid specialius notandum sit de transitu Mendican- tium ad Non-Mendicantes	128
Q. 119.	Utrum ille, qui cum debita licentia ad aliam reli- gionem transierit, sed hanc religionem iterum velit deserere, teneatur ad pristinam religionem redire .	129
Q. 120.	Quid notandum sit de egressu e religione per trans- itum ad episcopatum	130
Q. 121.	Quotuplici modo possit contingere illicitus egressus e religione	133
Q. 122.	Quid notandum sit circa apostasiam religiosorum .	133

	pag.
Q. 123. Quid notandum sit de egressu illicito ex ordine per fugam	134
Q. 124. Quotuplici modo religio aliqua possit religiosum dimittere	135
Q. 125. Quid notandum sit de simplici dimissione	135
Q. 126. Quid notandum sit de eiectione solemniter professi	139

Articulus II. De obligatione habitum religiosum portandi.

Q. 127. Utrum religiosus teneatur religionis habitum deferre	142
Q. 128. Quaenam sint causae excusantes ab hac lege	143
Q. 129. Quaenam condiciones requirantur, ut poena excommunicationis incurratur a dimittentibus habitum	143

Articulus III. De obligatione divini officii.

Q. 130. An existat grave praeceptum recitandi horas canonicas in choro	144
Q. 131. Quot religiosi necessarii sint ad satisfaciendum gravi obligationi choralis	144
Q. 132. Quot religiosorum praesentia in conventu inducat gravem obligationem recitandi officium divinum in choro	145
Q. 133. Quaenam causae excusent religiosum a sequela chori	147
Q. 134. Ubinam adimplenda sit ista obligatio	149
Q. 135. Qualiter recitandum sit officium in choro	149
Q. 136. Quonam breviario et calendario utendum sit a religiosis	150
Q. 137. Quibus privilegiis gaudeant regulares circa recitationem privatam officii	153
Q. 138. A quonam tempore incipiat religiosorum obligatio ad divinum officium recitandum	155
Q. 139. An moniales et fratres conversi vel laici teneantur sub gravi ad recitationem officii vel precum ipsis a regula iniunctarum	156
Q. 140. Quodnam beneficium obtineatur per recitationem orationis «Sacrosanctae» in fine officii	157
Q. 141. Quaenam indulgentiae recitationi officii a regularibus peracti adnexae sint	158

Appendix. De obligationibus negativis regularium.

Q. 142. Quid notandum sit de obligationibus negativis regularium	159
--	-----

PARS IV. DE REGULARIUM GUBERNATIONE.

CAPUT I. DE REGULARIUM REGIMINE QUOAD FORUM POENITENTIAE.

Articulus I. De confessoriorum institutione et electione.

- Q. 143. An superiores regulares possint subditos suos cogere ad sibi confitendum 161
- Q. 144. A quonam approbari debeant confessarii regulares 162
- Q. 145. An superiores regulares iurisdictionem habentes possint suos subditos approbatos ab episcopo suspendere ab audiendis confessionibus saecularium etiam ex informata conscientia 163
- Q. 146. An superior possit sacerdotem saecularem vel alterius ordinis regularem deputare ad audiendas confessiones fratrum 163
- Q. 147. Apud quemnam sacerdotem debeant regulares confiteri, si legitime confiteantur extra ordinem 165
- Q. 148. An regularis extra casum necessitatis iter arripiens eo fine, ut extraneo confiteri valeat, possit valide et licite apud extraneum confessorem confiteri 168
- Q. 149. An novitii vel moniales teneantur peccata sua confiteri confessario extraordinario illis aliquoties in anno concessio 170
- Q. 150. An novitii simplices vel professi possint in ordine apud quemlibet confessarium approbatum casu aliquo particulari confiteri 170

Articulus II. De potestate confessoriorum.

- Q. 151. Quandonam possint confessarii regulares absolvere poenitentes regulares (etiam) a casibus reservatis 170

Articulus III. De casibus reservatis.

- Q. 152. An et quosnam casus praelati regulares sibi reservare possint 171
- Q. 153. An praelati regulares possint suos subditos absolvere a casibus papalibus vel episcopalibus 174

CAPUT II.

DE REGULARIUM REGIMINE INTRINSECO.

Art. I. De praelatorum regularium constitutione et electione.

Q. 154.	Quotuplici modo praelati regulares constitui possint	176
Q. 155.	Quid sit electio	176
Q. 156.	Quotuplex sit electionis forma	176
Q. 157.	Quibusnam competat ius eligendi praelatos regulares	177
Q. 158.	Quinam ad electionem convocandi sint	177
Q. 159.	An electores convocati teneantur ad electionem convenire	178
Q. 160.	An P. Generalis dare possit votum alicui, qui illud ius non habet	179
Q. 161.	An quandoque repelli possint ab electione superiores sive locales sive provinciales	179
Q. 162.	Quid notandum sit de qualitatibus eligendorum	181
Q. 163.	Quaenam sint, quae vitiant electionem	181
Q. 164.	Quaenam sint poenae contra eligentes indignum	183
Q. 165.	Quale ius rite electo per electionem acquiratur	183
Q. 166.	Utrum et quandonam requirendus sit electi consensus	184
Q. 167.	An electus possit respuere praelaturam	184
Q. 168.	Quid notandum de duobus aliis viis creandi praelatos, scil. de postulatione et nominatione	185

Articulus II. De praelatorum regularium obligationibus et potestate.

Praenotamen	185
Q. 169. Quid notandum sit de obligationibus praelatorum religiosorum	185
Q. 170. Ad quid teneantur praelati regulares circa visitationem	186
Q. 171. Quid notandum sit de obligatione legendi decreta pontificia	186
Q. 172. Quaenam sint obligationes superiorum regularium quoad casus conscientiae	188
Q. 173. Utrum praelati regulares teneantur offerre aliquando sacrificium missae pro suis subditis	189
Q. 174. Ad quid teneantur ex iure Ordinis Praedicatorum praelati regulares circa bibliothecas	190
Q. 175. Quaenam sit praecipue potestas superiorum regularium	191

CAPUT III.

DE REGIMINE EXTRINSECO REGULARIUM.

Articulus I. De exemptione in genere.

Q. 176.	Quid sit exemptio	196
Q. 177.	Quotuplex sit exemptio	196
Q. 178.	Quousque se extendat regularium exemptio	197
Q. 179.	Quaenam sit utilitas exemptionis	198
Q. 180.	Utrum episcopi possint propria auctoritate seminarium vel parochiam tradere curae et regimini alicuius or- dinis regularis	198

Articulus II. De praecipuis casibus, in quibus regulares
episcopis subiciuntur.

Q. 181.	Quinam sint praecipui casus, in quibus regulares exempti iurisdictioni episcopi dioecesani subiciuntur	200
Q. 182.	Quid notandum sit circa primum casum	201
Q. 183.	Quaenam statuta sint circa religiosos curam anima- rum gerentes	202
Q. 184.	An regulares dari in coadiutores dictorum parochio- rum possint a superioribus regularibus sine licentia expressa episcopi	204
Q. 185.	In quantum subiciantur regulares quoad administra- tionem sacramentorum	204
Q. 186.	Quomodo subiciantur regulares episcopo quoad ex- positionem SS. Sacramenti	206
Q. 187.	Quomodo regulares episcopo subiciantur quantum ad missae celebrationem	207
Q. 188.	Quomodo regulares episcopo subiciantur quantum ad praedicationem	209
Q. 189.	Quomodo regulares episcopo subiciantur relate ad indulgentiarum publicationem et reliquiarum expo- sitionem	211
Q. 190.	Quomodo regulares episcopo subiciantur quantum ad librorum impressionem	214
Q. 191.	Quomodo regulares subiciantur episcopo quantum ad quaestuationem	216
Q. 192.	Quaenam sint obligationes et iura regularium quan- tum ad processiones	217
Q. 193.	Quid sit statutum circa confraternitates in ecclesiis regularium	218
Q. 194.	Quomodo subiciantur regulares episcopo quantum ad pontificalium exercitium	220

	pag.
Q. 195. Quomodo regulares subiciantur episcopo quantum ad bonorum renuntiationem	221
Q. 196. Quomodo regulares subiciantur episcopo quantum ad festa celebranda et ad campanarum pulsationem	221
Q. 197. Quomodo subiciantur regulares episcopo relate ad ordinum susceptionem	222
Q. 198. Quomodo episcopo subdantur regulares delinquentes	223
Q. 199. Quomodo episcopo subiciantur regulares quoad novae domus erectionem	225

PARS V.

DE REGULARIUM PRIVILEGIIS.

CAPUT I.

DE REGULARIUM PRIVILEGIIS IN GENERE.

Articulus I. De privilegiorum notione et divisione.

Q. 200. Quid sit privilegium	227
Q. 201. Quaenam sint praecipuae divisiones privilegiorum	228

Articulus II. De privilegiorum acquisitione et confirmatione.

Q. 202. Quotuplici modo privilegia acquiri possint	230
Q. 203. Quid notandum sit de communicatione privilegiorum	230
Q. 204. Quaenam privilegia in generali communicatione non comprehendantur	231
Q. 205. Ad quosnam se extendat communicatio privilegiorum regularibus concessorum	232
Q. 206. Quomodo intelligenda sit haec communicatio privilegiorum	233
Q. 207. Quid sit privilegii confirmatio	233
Q. 208. An per confirmationem privilegiorum unius ordinis eo ipso iam sint confirmata privilegia aliorum ordinum religiosorum	234

Articulus III. De privilegiorum usu et interpretatione.

Q. 209. Utrum privilegiatus teneatur uti suo privilegio	235
Q. 210. Utrum regulares indigeant speciali licentia suorum superiorum ad usum privilegiorum	235
Q. 211. Quaenam adhuc notanda sint circa usum privilegiorum	235
Q. 212. Quid praecipue notandum sit circa interpretationem privilegiorum	236

**Articulus IV. De privilegiorum amissione
seu cessatione.**

Q. 213.	Quomodo privilegia cessare possint	238
Q. 214.	Si conventus religiosus iniuste sit suppressus a civili potestate, postea autem revixerit, numquid formalitates iuris canonici sint observandae pro erectione novi conventus, an vetera privilegia adhuc subsistant	241
Q. 215.	An regulares possint renunciare alicui determinato suo privilegio ob instantiam episcopi vel alterius personae	242
Q. 216.	Quaenam privilegia regularium sint revocata	243

CAPUT II.

DE REGULARIUM PRIVILEGIIS IN SPECIE.

Articulus I. De privilegiis canonis, fori et immunitatis.

Q. 217.	An regulares gaudeant privilegio canonis, fori et immunitatis	245
Q. 218.	Quid specialiter notandum sit de privilegio canonis	246
Q. 219.	Quid notandum sit circa privilegium fori	248
Q. 220.	Quid notandum sit de privilegio immunitatis	249

**Articulus II. De privilegiis regularium in administrandis
et recipiendis sacramentis.**

Paragraphus I. De privilegiis circa Eucharistiam.

Q. 221.	Utrum regulares sine speciali licentia episcopi vel S. Sedis possint asservare SS. Eucharistiam in suis ecclesiis	252
Q. 222.	Utrum regulares possint SS. Eucharistiam exponere et benedictionem sacramentalem dare in suis ecclesiis absque licentia speciali episcopi	253
Q. 223.	Utrum regulares possint SS. Eucharistiam in suis ecclesiis administrare saecularibus	253
Q. 224.	Utrum regulares possint in suis ecclesiis communionem paschalem et viaticum administrare alumnis suis	253
Q. 225.	Quid notandum sit circa administrationem viatici	255
Q. 226.	Cuiusnam sit determinare, quot vicibus S. Communio recipienda sit ab aliquo regulari vel aliqua persona religiosa	256
Q. 227.	Quaenam privilegia habeant regulares circa sacrificium missae	256

	pag.
Paragr. II. <i>De privilegiis quantum ad sacramentum poenitentiae.</i>	
Q. 228. A quo regulares habeant approbationem et iurisdictionem ad audiendas confessiones saecularium	264
Q. 229. An confessarii regulares possint sine episcopi approbatione absolvere suos famulos et alumnos	265
Q. 230. Utrum episcopus possit, antequam approbationem concedat, regulares examini subicere	266
Q. 231. Utrum episcopus possit approbationem denegare vel limitare regularibus	267
Q. 232. Quid notandum sit de approbatione ad audiendas confessiones monialium vel aliarum mulierum religiosarum	268
Q. 233. Quaenam privilegia et facultates habeant confessarii regulares circa casus reservatos	272

Paragr. III. *De privilegiis quantum ad sacramentum ordinis.*

Q. 234. A quonam ordinandi sint regulares	273
Q. 235. Quaenam requirantur, ut regularis licite sacros ordines suscipere queat	274
Q. 236. An episcopus possit regularem ordinandum examinare	277
Q. 237. Quaenam sint privilegia reliqua regularium circa ordinationem	277
Q. 238. Quaenam sint poenae pro malis ordinationibus regularium	279

Articulus III. *De privilegiis regularium in largiendis diversis dispensationibus.*

Paragr. I. *De praelatorum facultate dispensandi cum propriis subditis.*

Q. 239. In quibusnam casibus praelati regulares possint dispensare cum propriis subditis	280
Q. 240. Quomodo praelati regulares possint dispensare cum subditis suis in irregularitatibus	284

Paragr. II. *De confessoriorum regularium facultate dispensandi.*

Q. 241. Utrum confessarii regulares indigeant speciali licentia proprii praelati ad hoc, ut possint uti privilegiis suis	287
Q. 242. Quinam sint praecipui casus, in quibus confessarii regulares possint dispensare cum poenitentibus	287
Q. 243. Utrum confessarii regulares aliquando possint dispensare in voto perfectae castitatis	290

pag.

**Articulus IV. De privilegiis regularium circa diversas
benedictiones.**

- Q. 244. Quid sit benedictio ecclesiastica et quomodo differat
a consecratione 291
- Q. 245. Quaenam sint benedictiones, quas regulares largiri
possunt 292

**Articulus V. De privilegiis regularium circa sepulturam
et funera.**

- Q. 246. Quid generaliter notandum sit circa hanc materiam 294
- Q. 247. Quaenam sint hac in re privilegia regularium adhuc
vigentia 295

Articulus VI. De privilegiis regularium circa praedicationem.

- Q. 248. Quid hic veniat nomine praedicationis 298
- Q. 249. Quid statuatur ius ecclesiasticum circa praedicationem
regularium 299

**Articulus VII. De privilegiis regularium in fundatione novi
conventus.**

- Q. 250. Quaenam de iure requirantur ad fundationem novi
conventus 302

Supplementum I. De Tertio Ordine saeculari 311

Supplementum II. Formularium 322

1. Literae testimoniales ab episcopo petendae ante in-
gressum in ordinem 322
2. Literae dimissoriales ante ordines minores 322
3. Literae dimissoriales ante ordines maiores 323
4. Petitio dispensationis a votis simplicibus 324
5. Petitio saecularizationis 324
6. Petitio dimissionis post vota simplicia 326
7. Petitio beneplaciti apostolici pro fundatione alicuius
novi conventus 327

Appendix:

- Bulla Benedicti XIV 328
- Decretum S. C. Rit. 10 Nov. 1906 331
- Bulla Benedicti XIII 333
- Decretum S. C. Ep. et Reg. super ingressu clericorum
saecularium in ordinem 335

Index rerum 337

TITULI LIBRORUM, qui in hoc opere citantur.

Acta Capitulorum Generalium Ordinis Praedicatorum, recensuit P. Bened. Reichert. 10 voll. Romae 1898 sqq.

Acta Conciliorum (Harduin). 12 voll. Parisiis 1715.

Acta et Decreta Concilii Tridentini, ed. Schulte-Richter. Lipsiae 1853. ✓

Acta S. Sedis in compendium opportune redacta (Piazzesi). Romae 1865 sqq.

Acta S. Sedis pro Societate Rosarii. 4 voll. Romae 1890 sq. ✓

Aetrnys C. SS. R., Theologia moralis. 4. ed. 2 vol. Tornaci 1898.

Aichner, Compendium iuris ecclesiastici ad usum cleri. 8. ed. Brixinae 1895.

S. Alphonsus de Liguori, Doct. Eccl. et fundator Congr. SS. Red., Theologia moralis et Homo apostolicus, ed. Heilig.

Analecta S. Ordinis Praedicatorum. Romae 1892 et deinceps.

Angelus a SS. Corde O. Carm. Disc., Manuale iuris communis regularium et specialis Carmelitarum Discalceatorum. 2 voll. Gandae 1899.

S. Antoninus O. Pr., Summa theologiae. 4 voll. Veronae 1740.

Archiv für katholisches Kirchenrecht. Mainz.

Arndt, A., S. J., Die kirchlichen Rechtsbestimmungen für die Frauenkongregationen. Mainz 1901.

Bachofen, A., O. S. B., Compendium iuris regularium. Neo-Eboraci 1903.

Ballerini-Palmieri S. J., Opus theologicum morale. 2. ed. 7 voll. Prati 1894.

Barbosa, Ius ecclesiasticum universum. Lugduni 1645.

Bastien O. S. B., Directoire canonique à l'usage des Congrégations à vœux simples. Abbaye de Maredsous 1904.

Benedictus XIV, Opera omnia. Venetiis 1788.

Berardi, Aem., Praxis confessoriorum. 4. ed. Faventiae 1905.

Beringer S. J., Die Ablässe, ihr Wesen und Gebrauch. 13. Aufl. Paderborn 1906, Schöningh.

- ✓ Billuart O. Pr., *Summa S. Thomae*, nov. ed. 8 voll. Parisiis 1872.
- ✓ Bizzarri, Card., *Collectanea S. Congr. Ep. et Reg.* 2. ed. Romae 1885.
- S. Bonaventura O. Min., *Eccl. Doct., Opera omnia*, Quarrachi.
- Bouix, *Tractatus de iure regularium*. 2 voll. Parisiis 1856.
- Bucceroni S. J., *Institutiones theologiae moralis*. 2 voll. Romae.
- *Casus conscientiae*. 3. ed. 1 voll. Prati 1897.
- Bullarium Ordinis FF. Praedicatorum. 8 voll. Romae 1729—1740.
- Bullarium Romanum, Magn. (Cherubini). 14 voll. Luxemburgi 1727 ad 1740.
- Collectio Lacensis (Acta et Decreta Sacrorum Conciliorum recentiorum, auctoribus Presbyteris S. J. . . .* 7 voll. Friburgi 1870 sq.
- ✓ *Constitutiones Ordinis FF. Praedicatorum*, ed. Parisiis 1885.
- Craisson, *Manuale iuris canonici*. 8. ed. Parisiis 1894.
- Cuniliati O. Pr., *Universae theologiae accurata complexio*. Venetiis 1767.
- ✓ *Decreta authentica Congregationis SS. Rituum, promulgata auctoritate Leonis XIII.* 4 voll. Romae 1898—1900.
- Decreta quatuor Conciliorum provincialium Westmonasteriensium* 1852 ad 1873. 2. ed. Londini (sine anno).
- Donatus, Hyac., O. Pr., *Rerum regularium praxis resolutoria*. 4 voll. Coloniae 1675.
- Elbel O. Fr. Min., *Theologia moralis per modum conferentiarum*, ed. Bierbaum. 3 voll. 1892.
- Fagnanus, *Commentaria in libros decretalium*. 3 voll. Coloniae 1704.
- Ferrari, Alois., *Praepositus Generalis Clericorum Regularium S. Pauli (Barnabitarum), De statu religioso commentarium ad usum praesertim Clericorum Regularium S. Pauli*. 2. ed. Romae 1899.
- ✓ Ferraris, Luc., O. Fr. Min., *Prompta Bibliotheca canonica*. 8 voll. Migne 1860—1861.
- † Fontana O. Pr., *Constitutiones, Declarationes et Ordinationes Capitulorum Generalium S. Ordinis Fratrum Praedicatorum*, ed. Lo-Cicero. 1 vol. Romae 1862.
- van Gamen, *De oratoriis publicis et privatis*. Lovanii 1861.
- ✓ Gasparri, *Tractatus de sacra ordinatione*. 2 voll. Romae 1893.
- Génicot S. J., *Institutiones theologiae moralis*. 2 voll. Lovanii 1900.
- *Casus conscientiae, opus postumum*. 2 voll. Lovanii 1901.
- Gonet O. Pr., *Clypeus theologiae Thomisticae*. 6 voll. Antverpiae 1700.
- Gotti O. Pr., *Theologia scholastica dogmatica iuxta mentem S. Thomae*. 3 voll. Venetiis 1750.
- Grueber Can. Reg., *De privilegiis religiosorum*. 1 vol. Augustae Vind. 1747.
- Gury S. J., *Compendium theologiae moralis*, ed. Dumas. Lugduni 1890.

- Haine, *Theologiae moralis elementa*. 4 voll. Lovanii 1899.
- Heimbucher, *Die Orden und Kongregationen der katholischen Kirche*. 2 Bde. Paderborn 1896.
- Hinschius, *System des katholischen Kirchenrechts*. 6 Bde. Berlin 1897.
- Hollweck, *Die kirchlichen Strafgesetze*. Mainz 1899.
- Holsten-Brockie, *Codex regularum* . . . Tom. I—VI. Augustae Vind.
- Jasinski O. Pr., *Directorium electionum praelatorum ac aliorum officialium in Ordine Praedicatorum peragendarum*. 1 voll. Cracoviae et Brixiae 1654.
- *Summarium ordinationum Capitulorum Generalium Ordinis Praedicatorum a capitulo 1220 usque ad capitulum 1647 celebratum*. Eodem loco et anno.
- Kirchenlexikon, Wetzzer u. Welte's. 2. Aufl. Freiburg 1886 ff.
- Lacordaire O. Pr., *La Restauration de l'Ordre des Frères Prêcheurs en France*.
- Lehmkuhl S. J., *Theologia moralis*. 2 voll. Friburgi 1896.
- Lessius S. J., *De iustitia et iure caeterisque virtutibus cardinalibus*. 1 vol. Lovanii 1605.
- Leurenus S. J., *Forum ecclesiasticum* . . . 4 voll. Augustae Vind. 1737.
- Lezana Carm., *Summa quaestionum regularium*. 3 voll. Lugduni 1656.
- Mandonnet O. Pr., *Les Origines de l'Ordo de Poenitentia*. Fribourg 1898.
- *Les Règles et le Gouvernement de l'Ordo de Poenitentia au XIIIe siècle*. Paris 1902, Fischbacher.
- Marc C. SS. R., *Institutiones morales Alphonsianae*. 10. ed. 2 voll. 1899.
- Marc Hugenin, *Expositio methodica iuris canonici*. 5. ed. Parisiis 1892.
- Melchers, Card., *De canonica dioecesium visitatione*. Coloniae ad Rhenum 1893.
- Montalembert, *Les Moines d'Occident depuis S. Benoît jusqu'à S. Bernard*. 7 voll. Paris 1860.
- Mortier O. Pr., *Histoire de Maîtres Généraux de l'Ordre des Frères Prêcheurs*. Paris 1904 sq.
- Nervegna, *De iure practico regularium*. Romae 1900.
- Noldin S. J., *De principiis theologiae moralis*. 3. et 4. ed. Oeniponte 1904.
- Passerini de Sextula O. Pr., *De hominum statibus et officiis. Inspectiones morales ad ultimas septem quaest. 2^{ae} 2^{ae} D. Thomae Aq.* 3 voll. Lucae 1732.
- *Commentaria in 6. librum decretalium*. 3 voll. Romae 1677.
- *De electione canonica*. 1 vol. Coloniae Agripp. 1694.
- Peyrinus, Laur. (Minim.), *Privilegia regularium*. Venetiis 1643.
- Piat Ord. Cap., *Praelectiones iuris regularis*. 3. ed. 2 voll. Tornaci 1906.

- Pignatelli, Consultationes canonicae. 4 voll. Venetiis 1716—1722.
- Reiffenstuel O. Fr. Min., Ius canonicum universum. 6 voll. Antverpiae 1755.
- Roncaglia Congr. Matr. Dei, Universa moralis theologia. 10 voll. Lucae 1833.
- Salmaticenses Carm., Cursus theologicus. 20 voll. Parisiis 1870—1883.
- Cursus theologiae moralis. 3 voll. Venetiis 1764.
- Sanchez S. J., De Matrimonio. Venetiis 1737.
- Santi (Leitner), Praelectiones iuris canonici. 3. ed. 2 voll. Ratisbonae 1898.
- Scherer, Ritter v., Handbuch des Kirchenrechtes. 2 Bde. Leipzig 1886—1898.
- Schmalzgrueber S. J., Ius ecclesiasticum universum. 4 voll. Ingolstadii 1719.
- Soto, Dom., O. Pr., De iustitia et iure. Lovanii 1573.
- Suarez S. J., Opera omnia. Moguntiae 1604 sq.
- Sylvius, Franc., Commentaria in Summam theologiae S. Thomae Aq. Duaci 1650.
- Theodorus a Spiritu Sancto (Carmel.), Tractatus dogmatico-moralis de indulgentiis. Romae 1743.
- S. Thomas Aquinas O. Pr., Doct. Eccl., Opera omnia, ed. Leonina. Romae 1880 sq.
- Vermeersch S. J., De religiosis institutis et personis. 2 voll. Brugis 1907.
- Victorius ab Appeltern Ord. Cap., Compendium praelectionum iuris regularis. Tornaci 1903.
- Vio, Caietanus de, Commentaria in Summam theologiae. Operum S. Thomae, ed. Leonina.
- Wernz S. J., Praepositus Generalis Soc. Iesu, Ius decretalium. 4 voll. Romae 1906.
- Wirthmüller, Die moralische Tugend der Religion. Freiburg 1881, Herder.
- Zitelli, Apparatus iuris ecclesiastici. Romae 1888.
-

PARS I.

DE NATURA, ORIGINE ET DISTINCTIONE STATUS RELIGIOSI.

CAPUT I.

DE NATURA STATUS RELIGIOSI.

Q. I. *Quid sit status religiosus.*

R. Aliquando sumitur status religiosus seu ordo in latiore sensu pro quolibet modo religiose et pie vivendi ordinato secundum determinatam regulam a S. Sede approbatam; hoc sensu omnes congregationes ecclesiasticae approbatae possunt vocari ordines, imo et Tertius Ordo tunc proprie et vere est ordo, uti declaravit adhuc Leo XIII pro Tertiariis Franciscanis (Const. «Misericors Dei Filius»); sed status religiosus stricte sumptus definiri solet: «Est stabilis vitae conditio ab Ecclesia approbata, in qua fideles per tria vota paupertatis, continentiae et oboedientiae et certam regulam tendunt ad perfectionem caritatis.»

Ad rem scribit Ferrari¹: «Status religiosus tripliciter accipi solet: 1. scilicet in sensu latissimo et omnino improprio, quatenus includit quaedam, sed non omnia essentialia religionis mox explicanda; 2. in sensu lato et minus proprio, quatenus comprehendit omnia essentialia religionis, cum votis tamen simplicibus; 3. in sensu proprio et stricto, quatenus praeter essentialia comprehendit vota solemnia. In primo

¹ De stat. relig. Commentarium, ed. alt. 1899, p. 3.

sensu tamquam religiosae familiae a vulgo quandoque habentur illae congregationes saeculares presbyterorum vel missionariorum necnon illa pia instituta, quae aliquid commune habent cum religiosis familiis, sed aut carent approbatione S. Sedis aut non approbantur tamquam sodalitates religiosae, adeoque vel vota, saltem omnia, religiosorum propria non habent, vel si habeant, haec sunt plerumque temporalia, semper autem privata, scilicet neque ab Ecclesia neque a congregatione ipsa ex Ecclesiae delegatione acceptata, unde societates istae improprie religiosae non habent essentiam status religiosi, sed formam illius imitantur et aliquid ex ipso retinent. In secundo sensu status religiosus definitur: stabile vitae institutum ab Ecclesia approbatum pro Christi fidelibus, qui sub certa regula et communi vivendi modo evangelicam perfectionem prosequuntur per vota perpetuae paupertatis, castitatis et oboedientiae cum traditione sui Deo facta et Dei nomine ab aliquo homine acceptata. Sic omnes recentes congregationes ecclesiasticae, velut quae S. Alphonsus M. de Ligorio et S. Paulum a Cruce auctores habent, omnia item moderna instituta religiosa, e. gr. Fratrum a scholis christianis etc., in quibus non emittuntur nisi vota simplicia, licet perpetua, latiori et minus proprio sensu inter religiosas familias recensentur. Vocari quidem solent et sunt congregationes religiosae, sed nec vocantur nec sunt veri ordines religiosi seu regulares formales. In tertio sensu status religiosus eodem modo definitur addita votorum solemnitate et comprehendit omnes antiquas religiones usque ad Congregationem Clericorum Regularium a Scholis Piis inclusive, quae ideo in stylo Romanae Curiae Religionibus formales, audiunt. De iis tantum sermo esse solet, quoties sacri Canones et Doctores absolute et absque specificatione de Religionibus et Religiosis loquuntur.»

Etsi igitur modernae congregationes religiosae non sint ordines religiosi proprie dicti, saepe tamen a S. Sede obtinuerunt privilegia ordinum proprie dictorum. Sic e. gr. R. Patres Redemptoristae habent privilegia Mendicantium. Cf. infra q. 3.

Explicatur: Dicitur I. «**stabilis vitae conditio**», quia status dicit firmitatem perpetuam cum solemnitate sus-

ceptam¹, saltem si status sumitur in stricto sensu, in quo praecipue tres status in Ecclesia distinguuntur, sc. status episcoporum, religiosorum et coniugatorum; episcopi enim vinculo perpetuo adstringuntur obsequio suae ecclesiae, religiosi divino cultui, coniugati mutuo obsequio². Ista immobilitas conditionis debet esse tanta, ut homo deserendo talem statum libere electum peccaret tum contra Deum seu legem divinam, tum etiam contra hominem seu legem ecclesiasticam. Hinc officia saecularia, ut officium fabri, sutoris, magistri etc., non habent rationem status in sensu stricto. Nec etiam ille, qui tendens in perfectionem caritatis observaret paupertatem, castitatem et oboedientiam absque voto, imo et cum voto privatim emisso, esset in statu religioso, quia adhuc posset resilire sine peccato saltem contra homines seu legem ecclesiasticam³.

Dicitur 2. «**ab Ecclesia approbata**». «Religiosus enim tenetur oboedire superiori non solum ratione voti, sed etiam ratione iurisdictionis spiritualis, quam superior habet in illum, sicut episcopus habet in suos dioecesanos; unde religiosus inoboediens peccat duplici peccato, sc. peccato sacrilegii ratione transgressionis voti et peccato iniustitiae ratione iurisdictionis in superiore, quam violat. Atqui talis iurdictio spiritualis haberi non potest, nisi interveniat auctoritas Ecclesiae. Deinde sine illa approbatione Ecclesiae religio non haberet stabilitatem, posset enim facile dissolvi secundum hominum instabilitatem; neque haberet securitatem, possent enim errores in statutis irrepere.»⁴ Ista approbatio Ecclesiae post Conc. Lateran. IV (1215) debet esse approbatio Summi Ponti-

¹ S. Thomae Aqu. Summa theol. 2, 2, q. 184, a. 2.

² Cf. Summa theol. 2, 2, q. 183, a. 1 2.

³ Cf. Billuart, Tract. de stat. relig. diss. 1, a. 2, et Piat, Prael. iur. reg. I, q. 1; Lessius, De iur. et iust. cap. 41, dub. 1; S. th. 2, 2, q. 184, a. 4 et q. 186, a. 6. Cf. etiam infra q. 2.

⁴ Billuart l. c.

ficis, quamvis olim plures religiones, ut e. gr. S. Antonii, S. Basilii, S. Augustini etc., non fuerint directe et explicite approbatae a Romanis Pontificibus, sed tantum ab episcopis. Hinc quam plurima moderna instituta pia etiam ex hac parte non habent perfectam rationem status religiosi, utpote quae non sint directe et explicite a Summis Pontificibus approbata tamquam Ordines religiosi¹.

Dicitur 3. «per tria vota paupertatis, castitatis et oboedientiae». Ista enim vota sunt statui religioso omnino essentialia; dicit namque Innocentius III: «abdicatione proprietatis sicut et custodia castitatis adeo annexa est regulae monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere» (c. 6 X 3, 35). Status enim religiosus habet pro fine perfectionem christianam (ut infra latius dicitur). Porro tria vota sunt aptissima media ad perfectionem christianam assequendam in praesenti statu et conditione hominum. Quod Angelicus pulcherrime explicat S. th. 2, 2, q. 186, a. 7 dicens:

«Status religiosus potest considerari tripliciter: uno modo secundum quod est quoddam exercitium tendendi in perfectionem caritatis; alio modo secundum quod quietat animum humanum ab exterioribus sollicitudinibus secundum illud 1 Cor. 7, 32: Volo vos sine sollicitudine esse; tertio modo secundum quod est quoddam holocaustum, per quod aliquis totaliter se et sua offert Deo. Et secundum hoc ex his tribus votis integratur religionis status. — Primo enim, quantum ad exercitium perfectionis, requiritur, quod aliquis a se removeat illa, per quae posset impediri, ne totaliter eius affectus tendat in Deum, in quo consistat perfectio caritatis. Huiusmodi autem sunt tria: primum quidem cupiditas exteriorum bo-

¹ Cf. Piat 1. c. et infra q. 3. Hodie requiritur etiam pro religiosis congregationibus, etsi non sint ordines proprie dicti, approbatio S. Sedis, nec amplius episcopi possunt propria auctoritate tales congregationes fundare vel approbare. Statuit enim Pius X suo Breui «Dei providentis benignitatem», de die 16 Iulii 1906: «Nullus episcopus aut cuiusvis loci ordinarius, nisi habita Apostolicae Sedis per litteras licentia, novam alterutrius sexus sodalitatem condant aut in sua dioecesi condi permittant.» Cf. Anal. Ord. Pr. ser. II, vol. VII, p. 601.

norum, quae tollitur per votum paupertatis; secundum concupiscentia sensibilibum delectationum, inter quas praecellunt delectationes venereae, quae excluduntur per votum continentiae; tertium inordinatio voluntatis humanae, quae excluditur per votum oboedientiae. Similiter autem sollicitudinis saecularis inquietudo praecipue ingeritur homini circa tria: 1. circa dispensationem exteriorum rerum, et haec sollicitudo per votum paupertatis homini aufertur; 2. circa gubernationem uxoris et filiorum, quae amputatur per votum continentiae; 3. circa dispositionem propriorum actuum, quae amputatur per votum oboedientiae, quo aliquis se alterius dispositioni committit. — Similiter etiam holocaustum est, cum aliquis totum, quod habet, offert Deo. Habet autem homo triplex bonum: 1. exteriorum rerum, quas quidem totaliter aliquis Deo offert per votum voluntariae paupertatis; 2. bonum proprii corporis, quod aliquis praecipue offert Deo per votum continentiae, quo abrenuntiat maximis delectationibus corporis; 3. tertium autem bonum est animae, quod aliquis totaliter Deo offert per oboedientiam, qua aliquis Deo offert propriam voluntatem, per quam homo utitur omnibus potentiis et habitibus animae. Et ideo convenienter ex tribus votis status religionis integratur.»

Dicitur 4. «**et certam regulam**». Licet per se loquendo sufficiat ad statum religiosum observantia divinatorum mandatorum et trium votorum, tamen Ecclesia non consuevit approbare aliquam religionem absque particulari regula, quae quidem tum servit ad melius observanda mandata divina votaque essentialia, tum distinguit diversas religiones inter se. Ideo aliqua particularis regula ad statum religiosum requiritur non quidem per se, sed tantum per accidens et ex institutione Ecclesiae.

Dicitur 5. «**tendunt ad perfectionem caritatis**»; status enim religiosus est status perfectionis christianae, quae quidem perfectio consistit in perfectione caritatis. Perfectio enim cuiuslibet entis consistit in arcta coniunctione cum fine suo. Per caritatem autem [et gratiam sanctificantem] homo arctissime coniungitur cum Deo. Unde

eo perfectior est homo, quo maiorem habet caritatem¹. Notandum est tamen etiam perfectissimum actum caritatis nondum constituere hominem in statu religioso neque in statu perfectionis; ad statum perfectionis requiritur enim stabilis vivendi modus, qui ex ipsa sua natura inducit hominem ad perfectionem christianam consequendam et media optima subministrat ad istum finem, seu ut S. Thomas 2, 2, q. 184, a. 4 dicit: «In statu perfectionis proprie dicitur aliquis esse non ex hoc, quod habet actum dilectionis perfectae, sed ex hoc, quod obligat se perpetuo cum aliqua solemnitate ad ea, quae sunt perfectionis. . . . Et ideo nihil prohibet aliquos esse perfectos, qui non sunt in statu perfectionis, et aliquos esse in statu perfectionis, qui tamen non sunt perfecti.» Potest enim homo in saeculo vivens sine mediis, quae status religionis tam largiter subministrat, maximam perfectionem et sanctitatem assequi, et contra, religiosus in statu suo valde imperfecte vivere.

Nota: Post S. Thomam (l. c.) distinguunt auctores inter statum perfectionis acquirendae et statum perfectionis exercendae, cf. tamen Passerinum 184, a. 4, n. 9 sq. Prior est status religiosus, posterior est Episcopatus. Unde «perfectio pertinet active ad episcopum sicut ad perfectorem (i. e. alios perficientem), ad monachum autem passive sicut ad perfectum» (2, 2, q. 185, a. 1 ad 2). Tenetur ergo religiosus vi sui status, et quidem sub gravi, tendere ad perfectionem, non autem debet esse iam perfectus².

¹ Summa theol. 2, 2, q. 184, a. 1.

² Quando autem auctores episcopatum vocant statum perfectionis acquisitae, tunc hoc non intellegendum est, quasi episcopi necessario iam acquisiissent perfectionem, vel quasi essent perfectiores (perfectione personali) quam religiosi, sed hoc sensu, quod episcopi convenientissime (etsi non necessario) debeant ipsinet habere perfectionem christianam, quam vi officii sui edocere tenentur subditos. Cf. Passerinum 184, art. 4, n. 9 sq.

Q. 2. Utrum ad substantiam status religiosi requiratur vita communis.

R. Sunt qui affirmant; unde in definitione status religiosi adiungunt «stabilis in communi vivendi modus». Et revera Ecclesia quam maxime desiderat vitam communem in omnibus religionibus, ita ut non soleat approbare novam congregationem religiosam, nisi in illa perfecta vita communis observetur. Attamen cum veteres eremitae veri religiosi videantur fuisse, vita communis proprie non pertinet ad essentiam status religiosi. Hinc religiosus, qui debita licentia obtenta etiam per totam vitam non deget in conventu, non peccat contra essentialia status religiosi et remanet vere religiosus, ut patet in saecularizatis ¹.

Q. 3. Qualis approbatio requiratur, ut congregatio possit dici vere et proprie religiosa.

R. Non sufficit quaecumque instituti et regularum approbatio, sed necessarium est, ut congregatio seu ordo ut vere religiosus approbetur. Est sententia communis contradicentibus paucis, e. gr. Bouix, Suarez, inter recentiores Vermeersch t. I, n. 27 ed. 2. Haec sententia probatur:

1. Innocentius XI Societatem Confratrum Bethlemitarum ², nuncupatam Hospitalium Pauperum Convalescentium in Indiis Occidentalibus (South America), in congregationem sub regula S. Augustini et eiusdem constitutionibus auctoritate apostolica perpetuo erexerat et instituerat; ac easdem constitutiones cum omnibus et singulis in eis contentis auctoritate apostolica confirmaverat et approbaverat ³. Iam vero Clemens XI illam congregationem erigens in veram religionem cum votis solemnibus

¹ Cf. Ferrari, De stat. rel., ed. alt. p. 15, et Vermeersch, De rel. inst. I n. 28.

² Cf. Kirchenlexikon, vocabul. «Bethlehemiten», ubi tamen quaedam historiae false narrantur; vide insuper Lehmkuhl, Th. m. I 494.

³ Const. «Ecclesiae catholicae» 26 Mart. 1687, § 1. Bullar. Rom. VIII 420.

declarat vota in ea prius emissa inefficacia fuisse ad constituendos fratres veros religiosos¹.

2. Idem eruitur ex Constitutione Benedicti XIV, qui expressis verbis dicit ad essentiam status religiosi requiri, ut religio seu ordo in huiusmodi statu Apostolicae Sedis confirmatione stabiliatur iuxta canonicas sanctiones².

3. Tandem eadem sententia probatur variis declarationibus S. Congregationis Episcoporum et Regularium: a) Rosmini «Instituti», quod sub titulo «Instituti caritatis»³ fundaverat, eiusque constitutionum approbationem obtinuerat simulque varia regularium privilegia. Postulavit, ut haec privilegia suo instituto tamquam verae religioni communicarentur. Unde dubium propositum fuit: Utrum haec privilegia Instituto tamquam pie congregationi, an vero tamquam congregationi religiosae sint concedenda? Cui dubio S. Congregatio Episc. et Regul. die 30 Dec. respondit: Affirmative ad primam partem, negative ad secundam⁴. b) Pius IX per Apostolicas Literas in forma Brevis die 25 Febr. 1849 expeditas institutionem Congregationis SS. Redemptoris cum suis regulis et constitutionibus approbaverat. Attamen 16 Sept. 1864 S. Congregatio Episc. et Regul. declaravit illam non esse vere regularem, neque expedire, ut haec gratia ipsi concedatur⁵. Ita Piat l. c. q. 21⁶.

Notandum tamen est, Summos Pontifices etiam congregationibus in stricto sensu non religiosis aliquando concedere eadem privilegia ac ordinibus proprie religiosis. Sic e. gr. Redemptoristae habent privilegia Mendicantium.

Q. 4. *Quotuplicis generis sint vota religiosa.*

R. Vota religiosa praecipue sunt duplicis generis: vota simplicia et vota solemnia. Pius IX die 19 Mart.

¹ Const. «Ex debito» 3 Apr. 1710.

² Const. «Quamvis iusto».

³ Ista Congregatio: «Istituto della carità», fundata a Rosmini Serbati, approbata fuit anno 1839 a Gregorio XVI. Cf. infra, ubi de professione simpl. et solem.

⁴ Apud Bizzarri, ed. alt. 745, not. 1.

⁵ Bizzarri 746.

⁶ Cf. Arndt S. J., Die kirchlichen Rechtsbestimmungen für die Frauenkongregationen 1. Tl, 2. Kap., 3. Art.

1857 et die 7 Febr. 1862 prohibuit sub poena nullitatis, ne vota solemnia in religiosis virorum familiis emitterentur, nisi antea emissa fuerint vota simplicia. Idem statuit Leo XIII decreto suo «Perpensis» 3 Maii 1902 pro monialibus.

Q. 5. Qualis distinctio sit inter vota simplicia et vota solemnia.

R. Multum controvertitur. Sic Passerinus, Stat. q. 189 X 602; Cajetan 2, 2, q. 88, a. 7; Donatus, De stat. rel. tr. 1, 9, 9 etc. docent votum simplex et solemne esse eiusdem speciei. En verba Passerini l. c.: «Votum simplex et votum solemne non distingui specie ex eo manifestum est, quod utrumque essentialiter et in recto non est nisi promissio facta Deo. Distinguuntur vero materialiter et ideo individualiter, quia materia voti sollemnis est donatio et traditio personae voventis non acceptata ab Ecclesia, nisi ut facta cum solemnitatibus ab eadem Ecclesia institutis, cuius donationis observantia promittitur per votum; sed voti simplicis materia non est sollemnis neque necessario est observantia alicuius donationis, sed est observantia alicuius promissionis factae homini, vel est promissum aliquod Deo seu donatio ut in futurum habenda. Et propterea bene secundum D. Thom. 4, dist. 38, q. 1, a. 2, q. 2 dicitur, quod haec divisio est totius potestativi in partes, cuius perfecta virtus est in una partium, quia ratione materiae voti optime hoc verificatur, cum solemne votum supponat donationem plenissimam personae de praesenti executam et cuius perfecta observantia promittitur a vovente; votum vero simplex possit esse simplex promissio sine donatione, vel non supponat plenissimam donationem et solemnem, quam supponit solemne.»

Alii docent votum simplex et solemne distingui specie. Votum enim simplex consistit in simplici promissione, solemne autem importat actualem et totalem

traditionem sui ipsius factam in manu superioris eam nomine Dei acceptantis. Porro promissio et donatio specie differunt. Ita Sylvius 2, 2, q. 88, a. 11. Billuart, De relig. 4, art. 5, obi. 5; Gonet 5 8 9, 27; Soto, De iust. 4, q. 2, a. 5, et multi alii.

Forsan duae istae sententiae conciliari possunt. Sic enim pergit Passerinus l. c.: «Nihilominus metaphorice seu in ordine ad effectus morales haec distinctio potest dici specifica, cum solum votum solemne faciat in perpetuum omnino et etiam ex parte religionis irrevocabiliter religiosum et irritet eodem modo et reddat irrevocabiliter inhabilem ad matrimonium. . . . Sed tamen in proprietate sermonis haec non est distinctio specifica. Caj. q. 88, a. 7, sub ult.; Sanchez, De matr. disp. 25, n. 6; Suarez, De relig. tr. 7, l. 2, c. 12, n. 6.» Billuart autem sic loquitur: «Itaque si considerentur (vota simplicia et solemnia), quatenus feruntur in idem obiectum sub eadem ratione religionis, sunt eiusdem speciei formaliter; si autem considerentur materialiter et in esse entis, differunt, quatenus votum simplex est unus actus, scilicet promissionis, solemne vero sit aggregatum ex promissione, traditione et acceptione. Sic v. gr. omnes actus alicuius scientiae sunt eiusdem speciei formaliter, quatenus feruntur in idem obiectum scientiae sub eadem eius ratione formali, materialiter tamen et in esse entis differunt, prout tendunt in obiecta materialiter diversa.» Uti videnti apparet, inter Passerinum et Billuart fere nulla est dissensio, et tamen unus pro specifica, alter pro accidentali distinctione citatur. Hoc unum ab omnibus admittitur, quod effectus voti solemnitis longe maiores sunt quam effectus voti simplicis. Quales sint isti effectus, infra dicetur, ubi de professione simplici et solemnii agetur. Utrum vero ista diversitas effectuum oriatur ex ipsa natura voti simplicis et solemnitis, an tantum ex decreto Ecclesiae, iterum non est concors auctorum sententia. Vota tamen simplicia in Societate Iesu emissa habent

fere eosdem effectus ac vota solemnia in aliis ordinibus. Cum autem non ita clarum sit, an et qualis distinctio inter votum simplex et solemne intercedat, transgressio unius a transgressione alterius specie non differt; ad summum esset circumstantia aggravans, quae in confessione probabiliter non est necessario accusanda. Sufficit ergo e. gr. per se loquendo, quod religiosus sacerdos transgrediens votum castitatis confiteatur se peccasse contra castitatem, reticendo, quod sit religiosus, dummodo dicat se esse sacerdotem, et vice versa, quod sit religiosus reticendo, quod sit sacerdos¹.

Q. 6. *In quo praecise consistat votorum solemnitas.*

R. Sunt variae sententiae, quae videri possunt apud Lehmkuhl, Theol. mor. I 300², vel apud Prümmer, Commer, Jahrbuch für Philos. 1907. Ista varietas ortum duxit ex diversa acceptione quaesiti. Si enim sermo est de solemnitate accidentali, i. e. de illis conditionibus omnino necessariis, sine quibus votum solemne est irritum, e. g. quod vota simplicia debent praecedere, et quidem per triennium etc., vel de caeremoniis comitantibus vel de effectibus iuridicis ex voto solemniprofluentibus, tunc «voti solemnitas ex sola constitutione Ecclesiae est inventa», ut dicit Bonifatius VIII c. un. in VI° 3, 15 et iterum declaravit Gregorius XIII const. «Ascendente». Hoc iam ante expresse docuerat S. Thomas 2, 2, q. 88, a. 9: «solemnizationem voti cadere sub dispensatione sive ordinatione Ecclesiae». Quod latius explicat Angelicus in Opusc.

¹ Hic tantum sermo est de votis simplicibus — uti vocant — publicis, i. e. de illis votis, quae ab Ecclesia publice acceptantur tamquam vota simplicia in aliquo ordine vel instituto religioso. Nam iuxta sententiam communiorem vota simplicia privata specie differunt a votis publicis. Sic sunt peccata specie distincta: transgressio voti privati castitatis ab aliqua persona laicali et transgressio voti castitatis ab aliqua persona religiosa.

² Cf. Kirchenlexikon, verbum «Ordensgelübde».

contra retrahentes a religione. Bonifatium VIII l. c. tantum loqui de solemnitate in hoc sensu accepta manifeste ex contextu apparet. En eius verba: «Bonifatius VIII Bitericensi Episcopo. Quod (i. e. quale) votum debeat dici solemne ac ad dirimendum matrimonium efficax, nos consulere voluisti. Nos igitur attendentes, quod voti solemnitas (i. e. sub quibus conditionibus aliquod votum possit dici solemne) ex sola constitutione Ecclesiae est inventa, matrimonii vero vinculum ab ipso Ecclesiae capite, rerum omnium conditore, ipsum in paradiso et in statu innocentiae instituyente, unionem et indissolubilitatem acceperit: praesentis declarandum duximus oraculo sanctionis illud solum votum debere dici solemne, quantum ad post (postea) contractum matrimonium dirimendum, quod solemnizatum fuit per susceptionem S. Ordinis aut per professionem expressam vel tacitam, factam alicui de religionibus per Sedem Apostolicam approbatis. Reliqua vero vota, etsi quandoque matrimonium impediunt contrahendum, et quanto manifestius sunt emissa, tanto propter plurium scandalum et exemplum durior poenitentia transgressoribus debeatur, non tamen rescindere possunt matrimonium post contractum.»¹ En tota responsio Bonifatii VIII, qui nihil aliud vult episcopo quaerenti indicare, nisi quod nam votum valeat dirimere matrimonium postea attentatum, scilicet illud tantum votum, quod emittitur vel in professione (illis temporibus nonnisi professio solemnis in ordinibus approbatis habebatur) vel in susceptione sacrorum ordinum².

¹ Edit. Friedberg-Richter.

² Si Bonifatius VIII de votorum solemnitate essentiali locutus fuisset, ut volunt plures, e. gr. Vermeersch, De solemnitate votorum suppl. II, tunc ratiocinatio eius fuisset incongrua, ut patet, si totum contextum ponimus in syllogistica forma: Solemnitas essentialis voti est ex sola constitutione Ecclesiae inventa, seu est iuris mere ecclesiastici. Atqui vinculum matrimonii est indissolubile

Si autem solemnitas sumitur pro ipso constitutivo et distinctivo intrinseco voti solemnitis, tunc sententia S. Thomae et Thomistarum videtur praeferenda: «Votum simplex consistit in simplici promissione, solemne vero in promissione simul et traditione (ex se) absoluta et irrevocabili atque reciproca acceptatione facta ab habente legitimam auctoritatem.» Ita Billuart l. c. Idem sentire videtur Lehmkuhl I, n. 500—501. In professione simplici promittit vovens tantum actus consiliorum evangelicorum, retinendo facultatem ad actus oppositos. In professione vero solemnini vovens promittit non tantum actus, sed ipsam facultatem suam ad actus istos irrevocabiliter (ex se loquendo) tradit; quae quidem traditio ab habente legitimam auctoritatem acceptatur nomine Dei. In hoc sensu Angelicus Doctor videtur nominare statum religiosum (qui nonnisi per professionem solemnem saltem communiter loquendo fit verus status religiosus) holocaustum (S. th. 2, 2, q. 186, a. 7; cf. supra q. 1). In holocausto enim comburebantur olim omnia in honorem Dei altissimi. In votis solemnibus

ex iure divino, scil. ab ipso Ecclesiae capite. Ergo votum solemne dirimit vinculum matrimonii, seu aliis verbis: Ergo ius ecclesiasticum est supra ius divinum. Nemo non videt, quam incongrua sit haec ratiocinatio. Si econtra Bonifatius VIII de solemnitate accidentali voti locutus est, omnia clara et plana sunt. Tunc enim haec esset ratiocinatio: Matrimonium est indissolubile ex iure divino, solemnitas voti est etiam essentialiter ex iure divino, et proinde votum solemne non potest (saltem ordinarie loquendo) consistere cum vinculo matrimonii. Attamen prorsus pendet ab Ecclesia determinare conditiones, sub quibus vota solemnita emittuntur, et propterea statuimus, ut tantum haec vota ab Ecclesia ut vere solemnita habeantur, quae emittuntur in susceptione sacri ordinis vel in professione religiosa. Haec duo vota sunt solemnita et dirimunt matrimonium postea attentatum, omnia alia vota non quidem dirimunt matrimonium, sed tantum graviter illicitum reddunt, et propterea illi, qui nihilominus matrimonium ineunt, sunt graviter puniendi plus minusve. Ampliorem explicationem totius huius quaestionis et etiam quaestionis de dispensabilitate votorum solemnium vide Commersches Jahrbuch l. c.

homo seipsum totum (corpus et animam omnesque potentias et actus) et omnia bona exteriora, quorum habet dominium, tradit in honorem Dei. Etsi autem ista traditio et vicissim etiam acceptatio sit undequaque perfecta, tamen inde non sequitur, quod nullo modo et in nullo casu vota solemnia possint relaxari. Cum enim vota non sint media necessaria ad salutem, sequitur quod Vicarius Christi illa media, etsi semel suscepta et acceptata, possit ob gravissimas causas transmutare vel relinquere. Sed de ista dispensatione in votis solemnibus deque mente Angelici Doctoris hac in re latius infra, ubi de professione solenni agitur ¹.

Q. 7. *Utrum ad statum religiosum (in stricto sensu) sint necessaria vota solemnia.*

R. Sunt variae sententiae. Sed negativa sententia praeferenda videtur, cum Gregorius XIII declaraverit «scholares et coadiutores Soc. Iesu vere et proprie religiosos existere eorumque vota, tametsi simplicia, ut substantialia religionis vota ab hac Sede Apostolica fuisse

¹ S. Thomas dicit Quodl. 3, a. 18: «Votum solenne habet promissionem cum quadam traditione. . . . Votum autem simplex habet promissionem sine traditione», et in Quodl. 8, art. 10: «Votum simplex non dirimit matrimonium contractum, sed solum solenne: cuius ratio patet, si differentia utriusque voti inspiciatur. In voto enim simplici est sola promissio, qua quis promittit Deo se continentiam servaturum; ex sola autem promissione non transfertur dominium; unde si aliquis promittat rem aliquam alicui et postea det eandem alteri, huiusmodi donatio non potest rescindi per priorem promissionem, quamvis male faciat dando; et sic ille, qui emisit votum simplex continentiae, potest postmodum corpus suum tradere uxori, et quamvis peccet hoc faciendo, tamen matrimonium non dirimetur propter votum praecedens. In voto autem solenni est simul promissio et collatio. Tunc enim est votum solenne, quando simul aliquis cum voto consecratur Deo et ponitur in aliquo statu sanctitatis vel per susceptionem ordinis vel per professionem certae regulae, et sic non potest ulterius corpus suum tradere uxori; et si tradit, contractus nullus est. Et sic matrimonium dirimitur per votum solenne, non autem per simplex.»

admissa, illaque emittentes in statu religionis vere constitui» (const. «Ascendente»). Ex hac pontificia constitutione sequitur, quod solemnia vota non sunt de essentia status religiosi. Attamen inde non sequitur, quod omnis, qui emisit vota simplicia in religione approbata, sit vere et proprie in statu religioso, nec quod aliqua societas pia (etsi approbata), in qua emittuntur tantum vota simplicia, sit vere et proprie religio. Hoc tamen certum est, quod professi votorum simplicium, qui postea vota solemnia emittent, ut e. gr. in Ordine Praedicatorum, sint «participes omnium gratiarum, privilegiorum, quibus professi votorum solemnium in memorato Ordine legitime utuntur, fruuntur et gaudent» (Pius IX 12. Iunii 1858, n. 6, decretum «Sanctissimus»). Non tamen possunt sacros ordines suscipere titulo paupertatis.

De hac materia scribit doctissimus Bizzarri, Collect. p. 745, nota: «In generali conventu diei 15 Iunii 1856 penes S. C. super statu regularium disputatum est, an qui in ordinibus religiosis votorum solemnium praemittere debent professionem votorum simplicium, declarandi essent vere religiosi vel tantum participes privilegiorum. Nonnulli ex Emissis Patribus primam partem propositionis probandam esse existimabant, quia agebatur de votis simplicibus perpetuis ex parte voventis, utpote quae tendunt ad emittenda deinde vota solemnia, in quibus perfectionem et complementum accipient, prout locum habet in Societate Iesu; alii vero antamabant, communicationem privilegiorum tantum esse concedendam, cum non expediat privilegium singulare Societatis Iesu ad alios ordines extendere, ne novus status religionis contra vigentem Ecclesiae disciplinam generaliter constituatur. In hac sententiarum disparitate Sanctissimus D. N. Pius PP. IX sequentem probavit articulum, qui in declarationibus a memorata S. C. datis sub num. 6 legitur: Professi dictorum votorum simplicium participes erunt omnium gratiarum et privilegiorum, quibus professi votorum solemnium in memorato ordine legitime utuntur, fruuntur et gaudent.»

CAPUT II.

DE ORIGINE STATUS RELIGIOSI.

Q. 8. *Quisnam instituerit statum religiosum.*

R. Si status religiosus spectatur secundum se et quoad substantiam suam, ab ipsomet Christo institutus dicendus est, uti constat ex iis locis Evangelii, ubi Christus ad tria consilia evangelica observanda cohortatus est¹. Quod hoc modo S. Bernardinus Senensis probat: «Ubi Christus consulit et commendat assumptionem evangelicam consiliorum propter perfectionis amorem, semper intelligit et satis innuit illa assumenda esse sub voto. Nam Mt 19 dans consilium de paupertate ait: ‚Si vis perfectus esse, vade et vende omnia quae habes et da pauperibus, et habebis thesaurum in coelo, et veni, sequere me.‘ Non enim perfecte relinquit omnia, qui sibi retinuit licentiam reacquirendi illa; quod satis aperte patet. — Item in eo Mt 19 tribuens consilium de castitate: ‚Sunt eunuchi, qui se castraverunt propter regnum coelorum.‘ Sed manifeste patet, quod non se perfecte castravit, qui sibi retinuit facultatem nubendi. — Mt quoque 16 dans consilium de perfecta oboedientia ait: ‚Qui vult venire post me, abneget semetipsum et tollat crucem suam et sequatur me.‘ Quis dubitat, quod qui, quantum potuit, libertati suae non renuntiaverit, quod perfecte libertatem suam non abnegavit? Nec insuper perfecte sequitur Christum, qui hanc sequelam seu subiectionem ac discipulatum voto non est professus» (Sermo 24, a. 3, ang. 12, Oper. II 135; apud Piat, Prael. iur. reg. I, a. 26).

Idem docet adhuc uberius S. Thomas, C. gent. l. 3, c. 131 et S. th. 2, 2, q. 186, a. 6 ad 1 dicens: «ad perfectionem vitae Dominus pertinere dixit, quod aliquis eum sequatur, non qualitercumque, sed ut ulterius

¹ Cf. Heimbucher, Die Orden 10.

retro non abiret. . . . Haec autem immobilitas sequelae Christi firmatur per votum». Unde et ipsi apostoli veri religiosi fuere, utpote qui consilia evangelica non tantum observaverunt, sed etiam per vota se ad illa obligaverunt. Ita S. th. 2, 2, q. 88, a. 4 ad 3¹. Inde a temporibus apostolorum etiam semper fuerunt homines utriusque sexus qui tria vota emisissent, ut patet ex historia Ecclesiae². Ex quibus omnibus conficitur, quod status religiosus secundum se et quoad substantiam ab ipsomet Christo fuit institutus. Si vero quoad peculiarem et determinatum vivendi modum consideratur status religiosus, tunc ab Ecclesia primam suam habuit originem. Uti enim vidimus, Ecclesiae approbatio est de essentia status religiosi. Unde sequitur, quod Ecclesia possit certas statuere conditiones, per quas constituatur status religiosus, easque pro temporum varietate mutare, prout revera in pluribus fecit, e. gr. a) in ordine ad contrahendum matrimonium hodie invalidum, olim tantum illicitum; b) in ordine ad dominium rerum temporalium, cuius olim erant capaces religiosi, hodie vero sunt incapaces etc.³

Q. 9. *Utrum sit necessarius status religiosus.*

R. Est necessarius, si spectatur quoad substantiam, i. e. quoad observationem consiliorum evangelicorum,

¹ Cf. P. Donatum, De stat. rel. tr. 1, q. 22.

² Scribit Holsten-Brockie, Cod. regul. I 7: «Ex primis Ierosolymitanis Christianis status monasticus sumpsit exordium, cuius quidem primaria et praecipua principia cognoscuntur ipsa evangelica consilia. Nec minus certum est alios Christianos hanc evangelicam vivendi formam amplexos fuisse. Metaphrastes enim initio vitae S. Pauli primi eremitaе refert primis duobus Ecclesiae saeculis plurimos extitisse vitae monasticae professores. Vita quoque S. Eudoxiae martyris, quae temporibus Traiani imperatoris floruit, monasteriorum iam tum institutorum meminit.» Vide Montalembert, Les Moines d'occident I, et Vermeersch, Suppl. I.

³ Cf. Piat I 1. c.

non vero quoad modum. Probatur 1^a pars: Ipse Dominus dedit consilia evangelica. Ergo debent semper esse aliqui homines in Ecclesia, qui observent ista consilia, secus Ecclesia iam non esset omnino iuxta cor Salvatoris. Porro fere nullibi nisi in statu religioso ista consilia observentur. Ergo Ecclesiae status religiosus est necessarius quoad substantiam. Probatur 2^a pars: Initio Ecclesiae non videtur extitisse certa et determinata regula seu modus vivendi impositus ab Ecclesia illis, qui volebant consilia evangelica adimplere. Unde quantum ad determinatas regulas status religiosus non est necessarius, quamvis sit utilissimus¹.

Q. 10. *Cuiusnam utilitatis sit status religiosus.*

R. Multiplex utilitas oritur Ecclesiae ex ordinibus religiosis. Sunt enim:

1. Decus et ornamentum Ecclesiae.
2. Suis orationibus et mortificationibus implorant misericordiam Dei super mundum.
3. Suis exemplis, praedicationibus, exercitiis spiritualibus, missionibus vitam vere christianam in clero et populo servant ac propagant. Vide prop. 80 damn. Synodi Pist.
4. Fidem christianam ad paganos ferunt propagantque.
5. Non parvum scientiis tam ecclesiasticis quam profanis afferunt commodum, e. gr. libros scribendo, academias erigendo, iuventutem docendo etc.

Quantae utilitatis sit et fuerit status religiosus, demonstrant omnes paginae historiae ecclesiasticae. Eloquentia magna de hac materia disseruit Lacordaire O. Pr., *La restauration de l'Ordre des Frères Prêcheurs en France*.

¹ Cf. Piat I l. c.

CAPUT III.

DE VARIETATE STATUS RELIGIOSI.

Q. 11. *An sit utile, quod detur religionum varietas.*

R. Dummodo non nimis excrescat varietas, valde utile, immo necessarium est, quod dentur variae et diversae religiones, quia:

a) idem vivendi modus competere non potest omnibus hominibus propter diversam eorum complexionem et inclinationem; b) impossibile est, ut una religio possit sufficienter servire Ecclesiae in ministeriis tam diversis; c) ipse Dominus videtur innuere, exemplo Mariae et Marthae, saltem duplex genus hominum presse illum sequentium, scilicet per vitam contemplativam et per vitam activam.

Q. 12. *Quodnam sit fundamentum distinctionis religionum.*

R. D. Thomas duo distinctionis principia assignat: 1. ex diversitate finis cuiuslibet congregationis; 2. ex diversitate mediorum ad istum finem consequendum et ad vota servanda (S. th. 2, 2, q. 188, a. 1).

Q. 13. *Quot sint genera religionum.*

R. Tria, scilicet 1. profitentium principaliter vitam contemplativam, e. gr. Carthusiani; 2. profitentium principaliter vitam activam, e. gr. hospitalarii, Ordines militares; 3. profitentium vitam mixtam ex meditatione et exterioribus actibus, e. gr. Fr. Praedicatorum, Fr. Minores, Iesuitae etc.

Q. 14. *Quisnam horum statuum sit melior.*

R. Vita contemplativa simpliciter melior est quam vita activa simpliciter. Dicit enim Dominus: «Maria [quae est typus vitae contemplativae] optimam partem elegit, quae non auferetur ab ea» (Lc 10, 42). Sed adhuc perfectior est vita mixta. Nam S. th. 2, 2,

q. 188, a. 6 docet: 1. Haec vita magis est conformis vitae episcoporum, apostolorum et ipsiusmet Christi Domini; 2. «Sicut maius est illuminare quam lucere solum, ita maius est contemplata aliis tradere quam solum contemplari.» Unde concludit Angelicus: «Sic ergo summum gradum in religionibus tenent, quae ordinantur ad docendum et praedicandum, quae et propinquissimae sunt perfectioni episcoporum.» Optime autem in resp. ad 3 eiusdem articuli addit s. Doctor: «Non est potior religio ex hoc, quod habet arctiores observantias, sed ex hoc, quod ex maiori discretionem sunt eius observantiae ordinatae ad finem religionis, sicut ad continentiam efficacius ordinatur maceratio carnis per abstinenciam cibi et potus, quae pertinent ad famem et sitim, quam per subtractionem vestium, quae pertinent ad frigus et nuditatem, et quam per corporalem laborem.»¹ Valde autem consideratione dignum est: Non omnes, qui vivant in religione perfectiore, eo ipso iam esse perfectiores aliis degentibus in religione minus perfecta.

Q. 15. *Quaenam sint praecipuae species ordinum religiosorum.*

R. Quinque sequentes:

1. Monachales, qui principaliter vitam ducunt contemplativam, ut e. gr. Carthusiani, Camaldulenses, Cistercienses reformati (vulgo Trappistae) etc.

2. Clericales, qui principaliter ministeriis ecclesiasticis seu spiritualibus occupentur, quin observantias monachales habeant, ut e. gr. Iesuitae et omnes clerici

¹ Melius est nullam comparisonem instituere in particulari inter diversas religiones, sed potius membra diversarum religionum conentur pro viribus proficere et crescere in gratia coram Deo et hominibus. Haec sit unica aemulatio hominis Deo universaliter consecrati. Altercationes innumeras de praecedentia unius ordinis prae alio non semel revera scandalosas fuisse probat eheu sufficienter historia ecclesiastica.

regulares. Istis praeiverunt canonici regulares, ut canonici Lateranenses, Praemonstratenses etc.

3. Mendicantes, qui vitam activam vitae contemplativae coniungunt et vivunt ex eleemosynis a fidelibus collectis seu oblatiis, ut Praedicatores, Minores, Carmelitae, Eremitae, Augustiniani, Servitae, Minimi.

4. Militares, qui principaliter ordinantur ad militandum pro defensione Ecclesiae, ut Iohannenses, Teutonici.

5. Hospitalarii, qui principaliter instituebantur ad exercenda opera misericordiae corporalis, ut e. gr. Alexiani, Fratres de caritate, Bethlehemitae etc.¹

Q. 16. *Utrum tertiarii saeculares ordinem religiosum proprie dictum constituent.*

R. Negative communiter loquendo, cum non habeant tria vota essentialia. Immo nec habent communicationem privilegiorum cum respectivo primo ordine. Attamen in latiore sensu possunt vocari ordo seu status religiosus.

Hodie omnis communicatio privilegiorum inter diversos ordines tertios sublata est, et quilibet ordo tertiarius sua propria privilegia habet. De ordine tertio S. Dominici infra uberius tractabitur in Supplemento primo.

¹ Consideranti facile patet istam divisionem non esse, uti dicunt philosophi, per opposita. Nam quandoque unus idemque ordo religiosus ad diversas categorias pertinet. Sic e. gr. Fratres Praedicatores inter mendicantes recensentur. Sunt autem etiam veri monachi, cum habeant vitam monachalem et insuper — saltem iuxta primaevam institutionem — inter canonicos regulares numerantur, cum eorum fundator S. Dominicus certe fuit canonicus regularis.

PARS II.

DE PROFESSIONE RELIGIOSA.

Praenotamen. Nomen professionis ut sic aliud omnino significat ac votum. Nam professio est rei cuiusquam publica confessio seu est illud, quod est praecipua et publica operatio alicuius hominis. Sic loquimur in lingua vulgari de professione artificis, fabri sutorii, medici etc. Professio igitur religiosa, si stricte sumitur sensus expressionis, nihil aliud est quam publica confessio status religiosi, vel clarius est aliquod signum exterius et permanens, quo homo publice ostendit se vi sui status tendere ad perfectionem christianam. In hoc sensu professio religiosa posset realiter existere sine votis et revera antiquis temporibus existebat. Posset e. gr. aliquis esse eremita utens speciali habitu, vivens sub vigilantia episcopi sine votis. Ille sane profiteretur religiosam perfectionem et tamen non haberet vota religiosa¹. Pariter loquimur de professione in tertiis ordinibus, et tamen ibi vota non emittuntur. Sic ergo professio religiosa potest esse sine votis. Ex opposito facilius adhuc tria vota castitatis, paupertatis et oboedientiae possunt esse sine professione religiosa. Ita qui in saeculo vovet paupertatem, castitatem et oboedientiam confessorio, habet quidem vota, sed non professionem. Etsi igitur sit realis distinctio inter professionem et vota religiosa, hodie tamen communiter professio religiosa

¹ Usque ad haec ultima tempora talis eremita vivebat prope Aquisgranum.

sumitur pro publica emissionem votorum in aliquo instituto ab Ecclesia approbato, et in hoc sensu loquimur nunc de professione religiosa. Cum autem istam professionem iuxta modernas leges quaedam praecedere debeant, scl. ingressus in religionem et novitiatus, primo de istis tractandum est.

CAPUT I.

DE INGRESSU IN RELIGIONEM.

Ante ingressum in religionem necessaria est vocatio divina. Distinguitur duplex vocatio, alia specialis, alia generalis. Iuxta S. Thomam 2, 2, q. 189, a. 10 videtur vocatio generalis sufficere ad ingressum in religionem, ita ut quilibet possit ingredi in religionem, qui vult et potest observare regulam. Sed ista quaestio de vocatione potius pertinet ad moralistas et ad auctores asceticos¹.

Q. 17. *Utrum licitum sit aliquem ad statum religiosum inducere.*

R. D. Thomas ait: «Inducentes alios ad religionem non solum non peccant, sed magnum praemium merentur, nisi tamen id fiat modo illicito» (S. th. 2, 2, q. 189, a. 9). Modus autem illicitus esset, e. gr. si quis aliquem maioris perfectionis capacem induceret in ordinem minoris perfectionis, vel si de aliis ordinibus detraheret illos tamquam minus perfectos exhibendo, vel si aliquem cogeret ad ingressum etc.

Q. 18. *Utrum sit licitum mulierem per vim vel gravem metum cogere ad ingrediendam religionem.*

R. Negative, nisi tribus casibus in iure expressis, scl.:

a) Mulier, quae consensum dedit, ut maritus in religione professionem solemnem emitteret, si non obstante

¹ Cf. Lehmkühl I, n. 506 sq et Piat I 39, qui in longum affert rationes pro et contra.

voto continentiae ab ea emisso suspecta sit de incontinentia, debet compelli religionem intrare (non autem ad habitum religiosum suscipiendum et professionem emittendam). C. 8 Uxoratus X 3, 32 et C. Significavit 18 De conversione coniugatorum.

b) Item uxor adultera, quam poenitentem recipere recusat maritus. C. Gaudemus 19 l. c. (Cum iisdem restrictionibus ac in primo casu).

c) Quando puella a patre vel matre alicui monasterio vel religioni devota fuit, cogi potest ibi manere usque ad pubertatem i. e. usque ad annum 12um aetatis suae. Noster Passerinus de stat. 189 IX 26 alios adhuc casus enumerat, qui tamen hodiernis temporibus non videntur posse in praxim reduci, nisi unus scl.: «Si coniugata post duos menses recusat reddere debitum sub praetextu ingrediendi religionem, tunc enim potest cogi, ut vel debitum reddat vel ut religionem ingrediatur.»

Q. 19. *Quam poenam incurrat, qui iniuste cogit hominem ad ingrediendam aliquam religionem.*

R. Qui iniuste cogit aliquem virum ad monasterii ingressum, graviter peccat, sed nullam poenam ecclesiasticam incurrit. Qui iniuste cogit aliquam mulierem ad ingrediendum monasterium vel ad suscipiendum habitum alicuius religionis votorum solemnum vel ad emittendam professionem (solemnem), incurrit excommunicationem nemini reservatam¹.

Q. 20. *Quale peccatum et qualem poenam incurrat, qui aliquem avertit iniuste ab ingressu in religionem.*

R. Qui alium vi, metu, fraude vel dolo avertit ab ingressu in religionem, peccat contra iustitiam et ad restitutionem tenetur, tum erga illum, quem avertit, tum erga ipsam religionem, si aliquod damnum temporale

¹ Vide Bull. Apost. Sedis et Conc. Trid. 25, de regularibus cap. 18.

inde ortum est (S. Alphons. IV 662, 5)¹. — Qui alium avertit ab ingressu in religionem sine causa rationabili, absque metu tamen vel fraude, peccat contra caritatem tantum. Istud peccatum, sin minus subiective, tamen obiective facile potest esse peccatum mortale. Vocatio enim ad statum religiosum est maximum bonum et donum Dei. Si autem quis a consequendo tali bono sine urgenti causa impeditur, maximum damnum patitur, immo non semel ille cum vocatione ad statum religiosum perdit salutem aeternam. Nonne crudele esset aliquem, qui in puncto esset invenire pretiosissimum thesaurum vel margaritam absconditam, avertere a thesauro isto? Multo magis crudele est aliquem avertere a thesauro evangelicae perfectionis in statu religioso inveniendae. Hoc considerent parentes, consanguinei, confessarii consilia dantes, quando agitur de electione status religiosi, non tantum prae statu laicali, sed etiam prae statu clericatus saecularis. Qui iniuste i. e. vi vel metu gravi vel dolo (non autem solis precibus vel suasionibus, licet importunis) aliquam mulierem (non autem aliquem virum) impedit a professione solemni, incurrit excommunicationem nemini reservatam. Conc. Trid. sess. 25, de rel. c. 18².

¹ Cf. Piat, Prael. iur. reg. I, q. 47.

² Cf. Piat l. c.; Lehmkuhl II, n. 983 et Aertnys l. 7, de cens. 119. Multum disputatur, quid sit sensus verborum Concilii Tridentini sess. 25, cap. 18 de regul: «Similiter (excommunicamus) eos, qui sanctam virginum vel aliarum mulierum voluntatem veli accipiendi vel voti emittendi quoquo modo sine iusta causa impedierint.» Communis quidem sententia docet hic agi tantum de ordinibus cum votis solemnibus, non autem de congregationibus cum votis simplicibus tantum. Sed illa verba «veli accipiendi vel voti emittendi» ab aliquibus pro synonymis et coniunctive assumuntur, e. gr. Aertnys l. c., Lehmkuhl II, n. 983, ita ut utrumque significet professionem; ab aliis autem non pro synonymis et coniunctive, sed disiunctive accipiuntur, ita ut Concilium Tridentinum per praefata verba duo distincta indicare voluerit, scil. nomine «veli accipiendi» intellexit habitus religiosi suscep-

Q. 21. *An peccet superior dignum repellendo ab ingressu religionis.*

R. Tum superiores, tum illi omnes, qui de postulantis receptione decidere debent, peccant contra religionem et caritatem, si sine iusta causa dignum repellant vel indignum suscipiant.

Q. 22. *Quotuplicis generis sint impedimenta ad statum religiosum.*

R. Impedimenta triplicis generis possunt assignari, scl.: 1. iuris naturae; 2. iuris ecclesiastici; 3. iuris privati.

Q. 23. *Quinam iure naturae religionem ingredi prohibeantur.*

R. Qui obligationis religiosae incapaces sunt, i. e. 1. quia habent defectum rationis, vel 2. quia non sunt sui iuris ad hoc scl. ante pubertatem, vel 3. quia aliis obligationibus cum statu religioso incompatilibus sunt obstricti, scl. liberi, qui debent curam gerere de parentibus, vel qui sunt matrimonio iuncti, vel qui sunt debitis gravati. De illis qui carent usu expedito rationis, sicut de impuberibus, nihil speciale dicendum occurrit, quantum ad ius naturae. Certum enim esse videtur incongruum tum pro instituto religioso tum pro ipsis infantibus esse ingressum tam praecocem in religionem. Sed pariter certum est non esse contra strictum ius naturae, si tales infantes recipiantur vel etiam si ab

tionem, et nomine «voti emittendi» professionem religiosam proprie dictam. Ita e. gr. Pennacchi, In Const. Apost. Sed. II 277 sq. Huic ultimae interpretationi favet textus Tridentinus; particula enim «vel» ibi adhibita non est copulativa, sed disiunctiva, et si tantum professionis sollemnis malitiosa impeditio excommunicatione punitur, iste casus esset rarissimus, cum ante professionem sollemnem iam quattuor ad minus anni vitae religiosae debeant esse elapsi. Quare ergo Pius IX istum casum rarissimum in Bulla Apost. Sed. adhuc commemorat? — Quia tamen hic sumus in poenalibus et odiosis, sententia benigna tuta est in praxi, cum sit sententia vere probabilis.

eorum parentibus monasterio offerantur. Per plura enim saecula viguit mos tum in oriente tum in occidente, ut parentes filios et filias vel a teneris annis vel nondum natos Deo et alicui monasterio devoverent. Porro iniuriosum esset Ecclesiae asserere illam per plura saecula tolerasse et fovisse aliquem morem contra naturam. Sicuti servitus non est contra ius naturae, ita nec oblatio infantium in aliquo monasterio, ubi maxime ipsorum saluti temporali et aeternae consulebatur.

Iure positivo ecclesiastico Clemens X die 16 mai. 1675 decrevit: «Ut de cetero neminem pro tertiariis vel oblatis seu donatis aut commissis vel servientibus nec pro hospitibus seu postulantibus vel cantoribus aut alio quocumque nomine nuncupatis ac quovis habitu indutis vel induendis seu quovis praetextu vel causa aut quaesito colore recipiānt seu admittant ad habitandum intra claustra, nisi vicesimum aetatis annum expleverit, omnesque sic receptos seu admissos (iis tantum exceptis, qui completa aetate annorum quindecim pro clericis seu choristis in habitu noviciorum annum probationis agunt) a monasteriis seu domibus regularibus omnino amoveant et eiciant infra terminum duorum mensium inchoandum a die intimationis praesentis decreti.» Ex istis verbis duo constant de iure positivo:

1. Clerici seu choristae non possunt recipi nisi completa aetate quindecim annorum.

2. Alii vero conversi, tertiarii aut quocumque alio nomine nuncupati non possunt admitti ad habitandum intra claustra, nisi vicesimum annum expleverint.

Attamen ex hoc decreto nondum sequitur, ut vult Nervegua, De iur. pract. 96, quod aliquis iunior aetate supra stabilita, nec per unam horam vel per unam noctem versari possit intra claustra. Nam decretum vult abusus evellere et prohibet tantum habitationem in conventu. Porro tam breve tempus non constituit habita-

tionem¹. Aliquando specialia privilegia hac de re existunt vel facile obtineri possunt. Ex hoc decreto Clementino et ex statutis Pii IX et Leonis XIII infra citandis sequitur etiam, quod nullus clericus et nullam monialis chorista possit professionem simplicem emittere ante annum 16um completum, professionem vero solemnem ante annum 19um. Conversorum aetas ad minus debet esse in professione simplici 21 et in professione solemni 24 annorum.

Q. 24. *Quinam ingredi nequeant ex titulo necessitatis parentum.*

R. Praenotandum est: Triplex distinguitur necessitas, scilicet a) communis, quae cogit parce et modeste vivere, b) gravis, quae reddit sustentationem decentem valde difficilem, immo impossibilem, c) extrema, quae inducit mortis periculum. Hoc praenotato respondetur: 1. Ob necessitatem communem parentum nemo tenetur abstinere ab ingressu in religionem, quia parsimonia orta ex ista necessitate communi non est aliquid malum, sed potius valde utilis ad multa peccata vitanda et ad optimas virtutes (uti humilitatem, patientiam) exercendas. 2. Ob necessitatem gravem vel extremam parentum et probabilius etiam aliorum ascendentium ingressus in religionem aliquo modo differri debet, quia propter opera obligatoria differri debent opera consilii. Unde Clemens VIII in decreto 19 Mart. 1603 supra receptione . . . novitiorum admonet superiores regulares, ut «diligenter exquirant . . . an eorum parentes ope et subsidio ipsorum indigentes destituantur»². Idque verum est, etiamsi filius antea voto religionem ingrediendi sese obstrinxisset³. Votum enim obligare nequit ad actum praecepto naturali contrarium⁴.

¹ Cf. Vermeersch, De rel. inst. I 138. ² Cf. S. th. 2, 2, q. 189, a. 6.

³ Pass., De stat. 189, 6, n. 16. S. Alphonsus V 26.

⁴ Cf. Piat I, q. 58.

Notandum est autem 1. cum nostro Passerino l. c. n. 10: Ad hoc, ut necessitas parentum impediatur filium ab ingressu in religionem, duo sunt necessaria: a) quod filius possit illi necessitati subvenire, b) quod illi necessitati non possit filius aliter subvenire nisi non ingrediendo religionem, ita «quod noningressus filii in religionem sit unicum medium ad necessitati parentum subveniendum». Etiam in gravi vel extrema necessitate parentum permittunt communiter doctores ingressum, si parentes filium aut filiam provocant ad peccatum, aut si religio ipsa convenienter vult sustentare parentes illius, qui ingreditur. Notandum est 2.: Ob necessitatem gravem fratrum vel aliorum consanguineorum vel affinium nemo impeditur ab ingressu in religionem¹. Ceterum si revera parentes in necessitate versantur et multum indigent auxilio filii vel filiae, ex alia vero parte filii et filiae in saeculo remanendo etiam bonam vitam agere possunt, ut plurimum satius est, abstinere ab ingressu in religionem, praesertim si parentes valde inviti sunt adversus talem ingressum. Nam secus graves oblocutiones, murmura et odia tum contra ingredientem, tum contra conventum recipientem oriuntur. Attamen non est nimis fidendum rationibus, quas exaggerat mundus contra ingressum in religionem. Ceterum censeo hanc quaestionem de ingressu vel noningressu in religionem obstante necessitate vel etiam voluntate parentum hodiernis temporibus non posse uno aliquo generali principio solvi. Si enim invitis et in necessitate degentibus parentibus fit ingressus in religionem, aliquando tot tantaeque difficultates possunt oriri tum pro ingrediente tum pro religione recipiente, ut revera imprudens et proinde illicitus sit ingressus. Occurrente igitur casu difficili prudens suasor eam viam consulat, quae perpensis detrimentis et commodis videtur praeferenda, ita tamen, ut semper magis animo inclinet in favorem religionis.

¹ Cf. Passerini De stat. 189, 6, 23 sq.

Q. 25. *Utrum teneantur filii e claustro egredi ad subveniendum parentibus in necessitate gravi vel extrema.*

R. In necessitate extrema filius tenetur egredi ad subveniendum parentibus, si egressus est unicum medium subveniendi. In necessitate gravi filius nondum professus tenetur egredi. Quia cum licite egredi possit, ad id tenetur, ut praecepto naturali satisfaciat. — Filius vero iam professus iuxta sententiam probabiliorem nec potest nec tenetur egredi sine legitima licentia superioris (dummodo parentes tamen non versentur in extrema necessitate). Ita S. Thomas 2, 2, q. 101, a. 4 ad 4; S. Antonin., S. th. III, 16, 2, 1; Passerinus, De hom. stat. 189, 10, 177 sq; S. Alphons. V 67. Ratio est, quia filius iam mutavit statum nec amplius subest patriae potestati, sed praelato; unde illi obligationi non tenetur satisfacere, nisi in quantum potest salvo suo statu, sicut filius coniugatus non tenetur uxorem relinquere et parentes suos alere. Attamen valde expediens est, ut tunc monasterium ipsum pro viribus suis subveniat istis parentibus ita in egestate versantibus¹. A fortiori prohibetur egressus, si fratres vel sorores germani in egestate versantur.

Q. 26. *Quodnam privilegium matrimonio iunctis concessum sit in favorem religionis.*

R. 1. Matrimonium ratum dissolvitur etiam quoad vinculum per professionem solemnem; immo conceditur utrique coniugi bimestre ad deliberandum de ingredienda religione, et in isto bimestri non tenetur alter alteri reddere debitum coniugale². Attamen in praxi tum propter leges civiles modernas tum propter graves molestias alteri coniugi facile inde orientes ut plurimum non est consulendum, ut coniux invito comparte hoc modo dirimat matrimonium ratum.

¹ Cf. Piat I, q. 59 sq.

² C. 2 X 3, 32.

Nota: Matrimonium non dicitur consummatum per copulam quae matrimonium forsan praecessit, sed solum per copulam quae illud subsecuta est.

2. Si coniux violenter alteram partem de ingredienda religione cogitantem intra bimestre a iure concessum oppresserit, tunc adhuc probabiliter coniux oppressus religionem intrare potest (saltem post sententiam iudicis) ¹.

3. Libere et expresse consentiente comparte etiam post consummationem matrimonii coniux potest religionem ingredi, dummodo compars pariter religionem ingrediatur, vel si sit propectae aetatis (50—60 annorum), ita ut nullum timeatur incontinentiae periculum, si emittat votum perpetuae castitatis ². Iuxta communioem autem sententiam coniux in saeculo remanens potest alterum coniugem ante professionem iterum e religione revocare, sicuti etiam coniux religionem ingressus potest ante professionem licite ad partem in saeculo relictam redire ³.

4. Etiam invito comparte coniux potest religionem intrare, si compars commisit:

a) adulterium carnale, uti sequitur ex verbis Christi: «nisi ob fornicationem»;

b) adulterium spirituale, i. e. lapsus in haeresim vel in apostasiam seu infidelitatem. Sententiam iudicis ecclesiastici in hoc casu praecedere necesse est (c. 6 X 2, 19). Urbanus III Terrentino episcopo: «De illa vero, quae viro suo labente in haeresim ipsius consortium sine iudicio Ecclesiae declinavit, utrum revertente illo ad catholicam unitatem ad redintegrandum matrimonium sit cogenda, videtur nobis quod mulier, maxime si ea intentione decessit, ut lapsus in haeresim taedio pariter

¹ Cf. Piat I, q. 61.

² C. 4 De conv. coniug. X 3, 32; Benedictus XIV, De syn. XIII 12, 11.

³ Pass., De stat. 189, 6, 110.

et confusione affectus se ab errore suo converteret, ei cum reversus fuerit est reddenda, quae etiamsi reverti noluerit, compellatur. Si vero iudicio Ecclesiae sine spe matrimonium redintegrandi decessit, ad recipiendum eum nullatenus eam dicimus compellendam.» Notandum tamen est, quod tunc illa crimina necessario sint notoria, aut quod interveniat iudicis sententia. Deinde requiritur, ut ille qui vult religionem ingredi, non sit reus eiusdem criminis¹. Quinam sint effectus huius ingressus in religionem, vide apud canonistas in tractatu de matrimonio et apud Piat ib. q. 65.

Q. 27. *Quinam ab ingressu in religionem arceantur ex titulo debitorum, seu uti dicuntur, «qui sunt aere alieno gravati».*

R. Si quis habet debita gravia et certa et ex iustitia (non autem de debitis incertis idem valet neque de debitis levibus, vel quae non sunt strictae iustitiae debita), quae post breve tempus solvere potens est, nequit in religionem intrare ibique profiteri, nisi prius debita sunt soluta. Ita statuit Sixtus V const. «Cum de omnibus» et Clemens VIII const. «In Suprema». Superiores autem tales admittentes in religione sunt eo ipso privati voce activa et passiva atque inhabiles ad omnia officia et dignitates; receptio autem et professio sunt validae etsi illicitae. Etsi autem forsan aliquo in casu iuxta ius canonicum aliquis licet aere alieno gravatus possit recipi in conventu, tamen propter leges civiles et maximas molestias inde orientes nunquam expedit hodiernis temporibus tales recipere².

Nota: Ex iure canonico haec prohibitio non existit pro monialibus et proinde etiam nec poena imposita; remanet tamen prohibitio iuris naturalis.

¹ Cf. Piat I, q. 64.

² Cf. Lehmkühl, Th. m. I, n. 514, 4.

Q. 28. *Quinam ab ingressu religionis excludantur de iure ecclesiastico.*

R. 1. Ratiociniis obligati; 2. criminosi; 3. episcopi; 4. illegitimi. Quantum ad primum notari debet: Ut ad religionem admitti nequeant ratiociniis obligati, requiritur, ut ex huiusmodi causa lis vel «molestia eis sit iam illata vel saltem timenda» (const. cit. Sixti V). Hinc non videtur excludi ab ingressu in religionem ille qui ante ingressum praestat sufficientem cautionem, qua alii tamquam fideiussores obligationem suscipiant reddendi ratiocinia pro ipso (cf. const. Fr. Praed. dist. 1, n. 210).

Quantum ad secundum nota, quod ante Sixti V constitutionem non erat prohibitum criminosos in religionem recipere, siquidem S. Romualdus, Camaldulensium institutor, prius complex fuerat in homicidio¹. Item S. Bernardus ad habitum recepit publicos latrones. Sixtus V vero prohibuit recipi «aliquorum criminum, qualia sunt homicidia, furta, latrocinia vel alia similia aut graviora, reos vel suspectos, aut (qui) propter ea damnati sint aut ne damnentur formident»².

Non autem arcentur criminosi ab ingressu: 1. si crimen non sit notorium, et quidem notorietate iuris et facti³; 2. si crimen iam imposita poena expiatum sit. Constitutiones autem FF. Praedicatorum insuper haec habent Dist. 1, 213: «Neque admittantur illi, qui habent quaedam vitia quasi insuperabilia et naturalia, sicut est innata iracundia, ebrietas, debilitas naturae ex vitiosa consuetudine et dispositio ad furorem et huiusmodi, de quorum correctione vix spes potest haberi. Immo ille non admittatur, qui non esset moribus probatus.» Merito autem ibidem additur: «Ex istis nonnisi gravamen, dedecus et perturbatio Ordini accedere solet.»

¹ Boll. Act. SS. Febr. 7.

² Const. «Cum de omnibus» § 4 (Bull. R. IV 4, 372).

³ Pass. 187, I, n. 38.

Quantum ad tertium nota, quod episcopi utpote perpetuo vinculo cum ecclesia sua coniuncti et ad residentiam obligati non possunt intrare in ordinem religiosum, nisi prius obtineant licentiam a Papa et nisi renuntient episcopatu. Episcopus enim invocare nequit rationem, quod unusquisque ad statum perfectiorem libere transire valeat¹. An vero haec prohibitio extendatur etiam ad episcopos titulares (seu in partibus infidelium), non evidenter apparet².

Idem non dicendum est de presbyteris episcopo inferioribus. Isti enim possunt religionem intrare «etiam episcopo suo contradicente»³. Si autem sunt parochi, tum iure positivo tum iure naturae debent prius consulere episcopum. Quodsi iste denegat licentiam petitam, possunt nihilominus religionem intrare⁴. Attamen valde expedit, ut ante ingressum prius licentiam episcopi petant, eo vel magis, cum hodie nemo sine litteris testimonialibus episcopi ad habitum religiosum admitti possit⁵.

¹ Cf. Piat I, q. 71; S. th. 2, 2, 189, a. 7.

² Cf. Ferrari 59 et Suarez tr. 7, l. 6, cap. 8, n. 5.

³ C. Duae sunt 2, caus. 19, q. 2.

⁴ Cf. Passer. l. c. et S. th. 2, 2, q. 189, a. 7; cf. etiam Benedicti XIV const. «Ex quo dilectus»; Pass., De stat. 189, 7, 7; Piat I, q. 72, et Scherer, K. R. II 798.

⁵ Decret. «Romani Pontificis», 25 Ian. 1848, n. 1. Ad quaestionem, utrum clerici saeculares episcopo inferiores libere possint ingredi non tantum religionem proprie dictam, sed etiam institutum religiosum cum votis simplicibus tantum, contradicente proprio ordinario, videtur etiam affirmative esse respondendum. Nam S. Congregatio Ep. et Reg. die 28 Iulii 1837 in causa Pinarolensi respondit: «An dictis Oblatis (B. M. V.) extendi debeat const. Benedicti XIV incipiens „Ex quo dilectus“ circa liberum ingressum clericorum saecularium in regularium instituta licet episcopus opponatur et Oblati emittant tantum vota simplicia? Affirmative, ne impediatur vocatio ad statum perfectiorem.» Vide Bastien O. S. B., Directoire canonique à l'usage des congrégations à vœux simples n. 85 sq. Quando autem aliquis clericus ingreditur religionem vel institutum cum votis simplicibus, non tenetur

Quantum ad quartum nota hodie post constitutionem Gregorii XIV «Circumspecta» 15 Märt. 1591¹ licite recipi ad habitum religiosum illegitimos, dummodo non admittantur in religione, in qua pater sive ante sive post nativitatem eorum professus fuerit (ipso patre vivente). Debet tamen adesse spes, ut defectus natalium suppleatur meritis recipiendi. In Ordine Praedicatorum requiritur in hoc casu dispensatio Provincialis; immo ad munera exercenda insuper dispensatio Generalis².

— — —
restituere expensa, quae forsitan pro illius educatione clericali fecit episcopus. Summus enim Pontifex, habens dominium altum de omnibus bonis ecclesiasticis, videtur condonare istam restitutionem, cum concedat omnimodam libertatem ingrediendi religionem. — Quid autem dicendum est, si clericus expresso pacto vel etiam iuramento se adegerit ad serviendum dioecesi et non intrandum in aliquod institutum religiosum? Tale pactum et tale iuramentum non raro exigitur ab ordinandis, sed ut experientia constat, facile S. Congregatio concedit licentiam ingrediendi religionem non obstante pacto.

¹ Bull. R. V 1, 252.

² Const. dist. I, 211. Filii haereticorum et ipsi conversi ab haeresi iure communi non impediuntur ab ingressu in religionem, ut falso innuit Nervegna, De iure princ., ed. 1900, 90—91; nam S. Officium die 3 Febr. 1898 respondit ad quaesitum, «utrum ex facto, quod quis natus fuerit in haeresi vel habuerit genitores, patruos, avunculos, fratres vel consobrinos haereticos vel cum haereticis desponsatos, oriatur vi legis communis impedimentum a professione arcens? Negative, salvo constitutionibus cuiusvis religiosae familiae propriis» (apud Vermeersch, De rel. inst. II 270). Pro institutis votorum simplicium «normae» a S. Congregatione Ep. et Reg. 28 Iunii 1901 post constitutionem «Conditae a Christo» editae statuunt: Art. 61. «Sine dispensatione S. Sedis admitti non possunt 1. illegitimi non rite legitimi, 2. matrimonio ligati, 3. annos nati amplius triginta, 4. minores quindecim annorum aetate, 5. qui in alio instituto vota perpetua sive etiam temporaria emisissent eis perdurantibus, 6. aere alieno gravati, cui solvendo pares non sint, 7. reddendae rationi aut aliis saecularibus negotiis implicati, ex quibus lites et molestias institutum timere possit, 8. pro mulierum institutis viduae. Art. 62. Cuilibet congregationi integrum remanet alia statuere impedimenta iuxta peculiarem sui scopi rationem, super quibus moderatores generales cum suis consiliariis ex iusta causa dispensare valeant.» — Ex quibus patet, quod

Q. 29. *Quinam insuper excludantur ab ingressu in Ordinem Praedicatorum.*

R. Ex iure nostro speciali in hac materia sequentia sunt notanda: 1. Nullus recipi potest ad habitum clericorum, qui non «expleverit saltem humaniorum literarum studia, circa quae et magistrorum fidem afferre et praeivum examen subire tenebitur»¹. Ad habitum vero conversorum nullus recipiatur ante annum vigesimum completum, et nisi saltem praecipua doctrinae christianae capita cognoverit². 2. Nullus recipi potest sub poena nullitatis, nisi adsit consensus maioris partis Capituli Conventus. 3. Absque licentia Magistri Generalis non recipiantur (et quidem sub poena nullitatis) a) qui in alia religiosa congregatione habitum porterunt, immo et illi, qui habitum Ordinis nostri dimiserunt³, b) illi, quibus habitus noster in uno Conventu denegatus fuit⁴.

Q. 30. *Quaenam insuper requirantur non tantum ad validum, sed etiam ad licitum ingressum.*

R. 1. Informatio de postulante; 2. literae testimoniales episcopi; 3. admissio a superiore competenti; 4. aptitudo corporalis et spiritualis, i. e. candidatus non debet esse notabiliter corpore aut facie deformis (iuxta iudicium discretorum) neque laborare gravi defectu mentis. 5. In Italia insuper duplex scrutinium

de iure communi illi, qui ab haeresi conversi sunt, vel quorum parentes sunt haeretici, libere possunt ingredi et profiteri tum in ordinibus stricte dictis, tum in congregationibus religiosis. De iure particulari aliquando salubriter cautelae appositae sunt, ne isti conversi nimis accelerate ad habitum et professionem admittantur. Ii vero, qui fuerunt haeretici, vel quorum ascendentes (in linea paterna usque ad secundum et in linea materna usque ad primum gradum) fuerunt vel sunt haeretici, non possunt ordines suscipere sine praevia dispensatione ab irregularitate (de quo infra).

¹ Dist. I, 214.

² L. c. 215.

³ L. c. 212.

⁴ Ibid.

debet fieri circa admissionem iuxta decretum S. Congr. Episc. et Reg. 25 Ian. 1848.

Q. 31. *Quaenam notanda sint circa istam informationem requisitam.*

R. Nisi postulans sit cognitus et notorie habilis¹, illi, quibus ius competit novitios recipiendi, sub gravi tenentur inquirere de postulantis nomine, parentibus, patria, aetate, scientia, moribus, conditione, vita anteacta etc. Ista inquisitio debet institui iuxta constit. Ord. Praed. a tribus patribus de graviorum numero assumptis a Capitulo vel Priore Provinciali. Ita in Capitulo Abulensi ordinatum est ord. pro reg. Observ. II 95. Paulo aliter statuebant constitutiones Fratr. Praed. n. 223. Si autem defectu illarum informationum aliquem prohibitum receperint, poenam incurrunt privationis vocis activae et passivae nec non officiorum, graduum, honorum et dignitatum obtentorum atque perpetuae inhabilitatis ad illa vel alia in posterum obtinenda. Ita Sixtus V const. «Cum de omnibus»². Privilegium in hac materia habet inclita Societas Iesu, quae non tenetur ad istas informationes, saltem non sub poena a Sixto V lata. Noster Donatus 2, 2, 4, 8 9 sq. docet has poenas semper incurri, quando omissae sunt informationes praescriptae, licet candidatus sit habilis. En eius verba l. c. n. 11: «Praedictarum informationum forma debet habere locum etiam in iuvenibus habilibus et cognitis ac bene meritis, quia forma constitutionis (scl. Sixti V) debet observari universaliter tam in bene quam in male meritis» (p. 178).

Q 32. *Utrum casu quo recipiendus interrogetur de aliquo defectu gravi et forte infamatorio, teneatur veritatem aperte fateri.*

R. Si candidatus non mavult desistere ab ingressu,

¹ Cf. Decr. S. C. Ep. et Reg. 25 Ian. 1848.

² Cf. Pass., De stat. 189, n. 275, immo a n. 262 usque ad 281

tenetur veritatem fateri. ¹Nam interrogatur iuste, et si celat defectum, tunc et pro ipso et pro religione possunt gravia incommoda evenire. Insuper inter religionem et ingredi volentem quasi contractus perficitur. Iam autem in contractibus (e. gr. in emptione et venditione) emptor ius habet rei vendendae qualitates inquirendi, et venditor interrogatus tenetur fateri occultos defectus. Ita sententia communis ¹. In Ordine Praedicatorum ante receptionem postulanti superior publice et expresse protestatur eius receptionem et professionem esse nullam, si aliquem defectum gravem, de quo interrogatus fuit, subdole reticuisset.

Q. 33. *Quid notandum sit circa literas testimoniales episcopi.*

R. 1. Episcopi tenentur illas concedere. In decret. Pii IX sub die 25 Ian. 1848 legitur enim: «Et sciant ordinarii eorum conscientiam super veritate expositorum oneratam remanere; nec ipsis unquam liberum esse huius modi testimoniales literas denegare.» ²

2. Si episcopus illas expresse denegat, sive quia postulantem non novit, sive alia de causa, tum nihilominus postulans potest ad habitum religiosum et novitiatum admitti. Attamen tunc superiores ordinis tenentur aliunde sibi comparare accuratiorem notitiam de recipiendo ³. Immo si literae eo praetextu denegantur, quod postulans episcopo sit ignotus, tunc postulans antequam ad habitum admittatur, manere debet saltem per tres menses in conventu ibique diligenter probari. Ita S. C. super Statu Regularium 1 Maii 1851, ad 3 et 5 (apud Bizzarri 840—841).

3. Si vero episcopus eas denegat non aliam ob causam, nisi quia ingressui postulantis in religionem sese

¹ Cf. Piat I, pars 2, c. 1, q. 4.

² Const. Ord. Praed. n. 216.

³ Ibid. n. 219.

opposuit, tunc recurrendum est ad S. Congregationem super Statu Regularium (ib. ad 6)¹.

4. Istae litterae testimoniales debent referre saltem generaliter de postulantis natalibus, moribus, vita et generatim de omnibus illis, quae ex iure ecclesiastico requisita pro ingressu allata sunt. Sufficiunt autem epistolae privatae et secretae.

5. a) Si agitur de postulante, qui est adhuc laicus, petendae sunt testimoniales tum episcopi originis tum illius episcopi, in cuius dioecesi postulans post expletum decimum quintum annum aetatis suae ultra unum annum moratus fuerit². Si postulans in pluribus dioecesibus ultra annum habitaverit post 15 annum, tunc probabilius requiruntur testimoniales tum episcopi originis tum omnium, in quorum dioecesi habitavit postulans³.

b) Si agitur de postulante, qui iam sacris ordinibus est initiatus, requiruntur testimoniales: *α*) episcopi, qui ordines legitime contulit; *β*) omnium episcoporum dioecesium, in quibus deinde ultra annum in unaquaque dioecesi commoratus fuerit. Ita S. C. super Statu Regul. 29 Maii 1857 ad 1⁴.

c) Si agitur de postulante, qui iam in alia congregatione religiosa habitum portavit vel professionem emisit, tunc, si legitime ad saeculum rediit, requiruntur et sufficiunt testimoniales ordinarii ut supra⁵. Attamen in praxi informationes etiam a superiore prioris congregationis sunt quaerendae.

6. Pro studentibus in Germania, qui gymnasium seu universitates frequentant, testimoniales episcopi originis sufficere videntur, quia illi studenti tempore vacationum semper domum redeunt, proindeque numquam per annum completum in alio loco commorantur. Deinde

¹ Bizzarri 840; cf. Piat q. 88.

² Decr. 25 Ian. 1848.

³ Cf. Piat q. 86.

⁴ Bizzarri 850.

⁵ Cf. Bizzarri l. c. ad 3.

fere impossibile est, ut episcopus loci gymnasii vel universitatis attestetur de omnibus studentibus, qui per aliquod tempus in sua dioecesi degunt. In istis casibus videtur sufficere moralis certitudo idoneitatis aliunde habita vel iuramentum suppletorium, sicuti sancivit S. C. C. 26 Ian. 1895 pro simili casu, quando agitur de susceptione s. ordinum¹.

7. Quolibet anno die 1 Ian. in publica mensa hoc decretum legi debet sub gravibus poenis.

8. Istae testimoniales non requiruntur pro monialibus recipiendis, sed sufficit, quod observantur praescripta Conc. Trid. sess. 25, de reg. cap. 17; requiruntur autem pro institutis quibuscunque (ergo etiam votorum simplicium) virorum religiosorum. Ita S. Congr. Episc. et Regul. die 28 Iunii 1901, art. 58. Pro receptione autem alicuius feminae in aliquo instituto cum votis simplicibus «superiores a postulantis exigere debent: 1. fidem suscepti baptismatis, 2. confirmationis, 3. testimonium bonorum morum datum vel a curia episcopali vel a paroco vel etiam, si aliter fieri nequeat, ab aliis ecclesiasticis viris, 4. testimonium status liberi, nisi de eo aliter certo constet». Ita l. c. art. 57.

Q. 34. *Quaenam praecipue observanda sint in puellarum receptione ad habitum et ad professionem.*

R. a) Si agitur de monialibus stricte dictis, requiritur: 1. «ut episcopus vel eo absente vel impedito eius vicarius aut aliquis eorum sumptibus ab eis deputatus virginis voluntatem diligenter exploret, an coacta, an seducta sit, an sciat, quid agat, et si voluntas eius pia ac libera cognita fuerit, habueritque condiciones requisitas iuxta monasterii illius et ordinis regulam, necnon monasterium fuerit idoneum, libere ei profiteri liceat.» Ita Conc. Trid. sess. 25, de reg. c. 17.

¹ Cf. Aertnys l. 6, 387, et Acta S. Sedis XXVIII 49, et S. C. C. 25 Iunii 1904.

2. Haec investigatio debet fieri bis, scl. ante habitus susceptionem et ante professionem solemnem. Ita S. C. C. confirm. ab Urbano VIII die 9 Maii 1626 (apud Schulte-Richter p. 421).

3. Ad episcopum pertinet voluntatem virginum ad regularem habitum aut ad professionem in monasteriis etiam sub iurisdictione regularium existentibus explorare. Ita S. C. C. 16 Sept. 1662 (apud Schulte-Richter l. c.).

4. Praemonendus est episcopus uno mense ante vestitionem et professionem. Ita Conc. Trid. l. c. et Pius V constit. «Etsi mendicantium».

5. Hodie puellae non possunt ad habitum admitti ante annum 15 completum. S. C. Ep. et Reg. 23 Maii 1650¹.

6. Ante susceptionem habitus et emissionem professionis postulantes debent exercitia spiritualia 10 dierum peragere. Ita Innoc. XI 9 Oct. 1682 (apud Bizzarri 375).

b) Si agitur de congregationibus cum votis simplicibus,
1. requiruntur eadem, quae supra n. 1, 2, 4 et 5 pro monialibus dicta sunt. Ita const. «Conditae» Leonis XIII.

2. requiritur licentia episcopi tum pro vestitione tum pro professione. Sunt quidem auctores, qui eandem licentiam requirunt etiam pro illarum monialium vestitione et professione, quae non sub iurisdictione episcopi vivunt (Ferraris, Pignatelli etc.), sed S. C. Conc. et S. Congr. Ep. et Reg. videtur contrariam doctrinam tenere².

Q. 35. *Quinam sit superior competens pro admissione ad habitum.*

R. Quod Sixtus V const. «Ad Romanum spectat» de iure communi statuerat pro admissione ad habitum (scl. consensum Provincialis cum consilio trium patrum),

¹ Cf. Pass., De stat. q. 189, n. 17.

² Cf. Piat I, q. 93.

fere in omnibus ordinibus modificatum est per speciales constitutiones. Pro Ordine FF. Praed. haec sunt statuta:

- a) Iuxta capitulum Romae 1756 celebratum: «Praecipimus ut nemo deinceps ad habitum ordinis recipiatur nisi consulto Praeside Provinciae aut Congregationis¹.
b) Pro vestitione sub habitu clericorum requiritur consensus Prioris (seu Supprioris in capite), maioris partis Concilii et Capituli Conventus affiliationis (vel vestitionis ubi habetur affiliatio ad Provinciam). c) Pro vestitione fratrum laicorum requiritur insuper consensus duarum partium ex tribus Capituli Conventus².

Q. 36. *Quid notandum sit circa duplex scrutinium pro Italia et Insulis adiacentibus?*

R. Hoc decretum non obligat sub poena nullitatis (uti decl. Pius IX 16 Ian. 1852). Eius particularia praescripta videri possunt apud Piat I, q. 91. Totum decretum bis in anno legi debet in publica mense et habetur in epitoma Apost. Const. Romae 1878, p. 10.

Q. 37. *An aliquid exigi possit occasione ingressus in religionem.*

R. Pro solo ingressu religionis nihil omnino licet recipi, cum hoc esset plane simoniacum³. Monasteriis vero pauperibus (non aliis) licet aliquid recipere pro ingredientis sustentatione, nisi aliter sit pro aliquo ordine statutum. Sic e. gr. S. C. Episc. et Regul. die 30 Mart. 1838 respondit «tolerandam nullatenus esse consuetudinem, vi cuius Fratres Minores Observantes exigebant pensionem pro novitiorum sustentatione»⁴. Quoad monialium dotem sequentia sunt notanda:

¹ Const. FF. Praed. dist. I, n. 219.

² Ibid. n. 228.

³ S. th. 2, 2, q. 100, art. 3 ad 4.

⁴ Bizzari 79 sq. Cf. Piat I, q. 95; S. th. 2, 2, q. 100, a. 3 ad 4; S. Alphons. IV 91 et 93; Conc. Trid. sess. 25, cap. 16; Const. Ord. Praed. n. 264.

1. Dotis taxatio ad S. Congregationem Ep. et Reg. vel ex eius delegatione ad monialium superiores pertinet; nec superiorissa valet absque speciali licentia dotem taxatam imminuere vel novitias recipere sine dote. S. Congr. Episc. die 26 Mart. 1596 permisit, quod sorores conversae recipi possent sine dote, si necessariae sint propter indigentiam monasterii.

2. Auctores communiter docent dotem aere solvi debere neque pro ea assignari posse bona immobilia (nisi tamen adsit dispensatio legitima)¹. Post professionem autem dos applicari valet acquisitioni bonorum immobilium. S. C. Episc. et Regul. 4 Oct. 1824.

3. Dos oblata neque alienari (S. C. C. 11 Iulii 1665 ad 13) neque insumi potest ad aedificandum conventum vel ad debita communitalis extinguenda. Ita pluries definivit S. Congr. (vide Piat I, q. 96).

4. Dos debet offerri monasterio ante professionem simplicem; sorori vero discedenti e monasterio post professionem simplicem sive ob votorum dispensationem a S. Sede impetratam sive ob decretum dimissionis emissum restituenda est integra dos quoad sortem exclusis fructibus. Ita decr. «Perpensis» 3 Maii 1902. Si autem soror professione simplici emissa moritur ante professionem solemnem, tunc dos oblata pertinet ad monasterium. Ita S. Congr. Ep. et Reg. 26 Martii 1904².

¹ Bizzari 423.

² Pro institutis votorum simplicium statuit S. Congr. Ep. et Reg. 28 Iunii 1901:

Norm. 91. Quodlibet institutum sororum praefigere debet dotem solvendam, aequalem pro sororibus chori, et etiam pro sororibus conversis seu coadiutricibus dotem quidem minorem, sed pro harum singulis aequalem.

92. Statutam dotem moderatrix non potest remittere neque imminuere sine licentia Sacrae Congregationis.

93. Statuta dos tuta reddatur favore instituti per solidam cautionem, antequam candidata habitu induatur; tradenda est autem instituto proxime ante professionem.

Haec sint dicta de admissione ad statum religiosum iuxta ius commune. Fere unaquaeque religio habet de iure particulari adhuc particularia statuta.

CAPUT II. DE NOVITIATU.

In hoc capite agetur:

- a) de novitiatus duratione,
- b) de novitiatus loco,
- c) de novitiatus disciplina,
- d) de novitiorum obligationibus et privilegiis,
- e) de bonorum renuntiatione.

ARTICULUS I. DE NOVITIATUS DURATIONE.

Q. 38. *Quonam fine institutus sit novitiatus.*

R. 1. Ex parte novitii, ut experiri valeat religionis austeritatem, regulam ac vitae institutum, num ea ferre potuerit.

2. Ex parte religionis, ut novitii mores, ingenium et habilitatem probare possit, ne indignum in sui detrimentum recipiat.

3. Ex parte utriusque addi potest, ut hoc tempore novitius in vita religiosa et ascetica informetur.

Q. 39. *Quamdiu durare debeat novitiatus.*

R. Omissis statutis ante Conc. Trid. latis et insuper statutis particularibus aliquorum ordinum, e. gr. Societatis Iesu, generatim Conc. Trid. prohibet, «ne is qui minore tempore quam per annum post susceptum habi-

94. Tradita dos alienari non potest, sed probe, tuto ac fructuose collocari debet.

95. Si aliqua soror ab instituto discedat vel dimittatur, dos sua ipsi, sine fructibus tamen, restituatur.»

tum (in Ord. FF. Praed. post inceptum novitiatum) in probatione steterit, ad professionem admittatur» (Sess. 25, de reg. et monial. c. 15).

Q. 40. *Qualis debeat esse ille annus novitiatus.*

R. Debet esse mathematice integer et completus. Unde S. C. C. adhuc die 8 Ian. 1886 nullam declaravit professionem emissam ante completum annum, licet una tantum hora deesset. In anno bissextili, etsi sit unus dies supercedens (scilicet sunt 366 dies), non licet propter diem istum professionem per unum diem anticipare¹.

Q. 41. *Quale privilegium hac in re concesserit S. Pius V novitiis Dominicanis?*

R. S. Pius V const. «Summi sacerdotii» concessit puellis novitiis legitime apud moniales Dominicanas viventibus, ut in articulo mortis possint professionem emitte-
tere ante annum completum novitiatus, «ita tamen, quod ipsae moniales novitiae sic decedentes indulgentiam et alias gratias, quas moniales vere professae decedentes consequuntur, consequi possint». Si autem novitia postea convalescat, professio in aegritudine facta non valet, sed debet iterum profiteri vel potest libere monasterium relinquere. Ita S. C. Concilii 30 Mart. 1649. Deinde si novitia huiusmodi professione emissa decedat intestata, ipsius bona non ad monasterium, sed ad haeredes legitimos devolvuntur. Ita S. C. Conc. 25 Ian. 1744. Hoc privilegium non tantum extenditur ad novitios primi Ordinis Praedicatorum, sed vi communicationis privilegiorum etiam ad alios ordines et certum est, illud adhuc vigere, quidquid dicant pauci, quia Gregorius XIII per suam constitutionem «In tanta» non omnes a S. Pio V concessas gratias revocat, sed illas tantum, de quibus expressam mentionem facit. Porro nihil dicit de supramemorato privilegio.

¹ Cf. Vermeersch, De rel. inst., Period. Suppl. I.

Q. 42. *Quomodo interrumpatur novitiatus annus.*

R. In tribus casibus, scl.:

1. si novitius e conventu exeat habitu dimisso cum animo hanc religionem deserendi. Unde, ut annus novitiatus censeatur interruptus, requiruntur plures conditiones: a) ut sit realis exitus e claustro. Et ideo si novitius habitu dimisso etiam tantum per aliquas horas e conventu egressus est, novitiatus est interruptus (S. C. Conc. 21 Iulii 1663). Si autem, licet extra novitium, tamen adhuc intra monasterii septa manet, non interrumpitur novitiatus (S. C. Conc. 29 Aug. 1772 et 12 Iunii 1773, apud Genicot, Cas. consc. 85). b) Ut adsit animus deserendi religionem; unde non interrumpitur novitiatus illius, qui de superioris licentia aut mandato aut alia ex iusta causa (e. gr. propter violentam expulsionem) extra monasterium degit. c) Ut habitus dimittatur; quia animus deserendi religionem praesumitur ex habitus dimissione. Unde si novitius habitu retento monasterium deserit, etsi forsan interius sit animus totaliter hanc religionem deserendi, probabiliter novitiatus non est interruptus, nisi tamen egrediens per longum tempus a monasterio absit (de quo statim). Unde novitiatus interrumpitur etiam,

2. si novitius retento habitu per longum tempus extra monasterium sine superiorum licentia permaneat. Quodnam autem sit longum tempus, non una est sententia auctorum. Constitutiones Ord. Praed. haec habent n. 268: «Novitium declaramus in hoc casu apud nos interruptum post unam diem et unam noctem absentiae, nec potest fugitivus, cuius novitiatus interruptus est, ad novum annum incipiendum admitti sine dispensatione Magistri Ordinis.»

3. Si novitius dimittatur et habitu spoliatur, dummodo tamen monasterium iam egressus sit; si enim, antequam egrediatur, superior animum mutet et illi re-

stituatur habitum, annus non censetur interruptus¹. — Ex dictis patet, quod novitiatus non interruptitur, si novitius cum debita licentia superiorum ad tempus et etiam dimisso habitu extra monasterium degit; oppositum tamen docet Nervegna, De iure pract. 107, et cum ipso scriptor in Anal. Ord. Praed. VI 426².

Q. 43. *Si novitius autem elapso iam anno probationis integro, sed ante professionem egrediatur monasterium cum animo religionem deserendi, postea autem poenitens redeat, an novitiatum iterare debeat.*

R. Iuxta strictum ius videtur negativa sententia verior, quia revera omnia requisita a iure adsunt pro

¹ Cf. Pass., De stat. 189, n. 141 (ante 1. art.).

² Ex omnibus, quae tum a Nervegna tum a scriptore in Analectis l. c. afferuntur, nihil aliud sequitur, nisi quod actualis et hodierna praxis S. Congregationis concedat dispensationem vel licentiam, si quando petitur, continuandi annum novitiatus, etsi per aliquod tempus ex legitima causa sit physice interruptus. Apud omnes autem canonistas receptum est ut certum «ex aliqua concessione licentiae petitaе minime sequi omnino necessariam fuisse petitionem licentiae». Ad rem quod attinet, a citatis auctoribus nullus textus legifer adducitur, in quo sancitum fuit novitiatus annum interrumpi per absentiam unius noctis vel alterius parvi temporis cum licentia superioris regularis. Pariter nulla consuetudo legalis certo probari potest pro hac rigida sententia. Demum auctoritas doctorum iuris aperte est contra istam sententiam. Quae cum ita sint, sententia hucusque communissima adhuc probabilis est non obstantibus contradictoribus. Altamen si Romana Curia aliquid clare determinaverit, tunc utique huic determinationi standum erit, ut per se patet. Hucusque, quantum scio, illa rigida sententia tantum pro institutis votorum simplicium lege determinata est. Sententiarum diversitas orta esse videtur ex eo, quod illa, quae pro institutis votorum simplicium statuta sunt, etiam et quidem sine ratione sufficienti extenduntur ad ordines cum votis solemnibus. Clarissimus Wernz, Praepositus Generalis S. I., optimo iure III 635, adn. 259 vocat sententiam D. Nervegnae nimis rigidam atque erroneam. Ita etiam Piat I, q. 103, qui affert plures decisiones S. Congregationis Conc., quibus denegata est «restitutio in integrum» (i. e. declaratio nullitatis professionis) religiosi, qui contra professionem suam reclamabant ex eo, quod tempore novitiatus per aliquot dies, immo per quattuor menses de licentia tamen superioris extra claustra degerunt.

valida professione. Attamen in praxi melius est casum particularem proponere S. Congregationi¹. Si vero novitius completo anno probationis egreditur e conventu de licentia superioris, postea redux in conventum poterit profiteri post temporis intervallum, quin teneatur novitiatum de novo incipere, nisi religionis aut personae conditio sit immutata. Ita Const. FF. Praed. n. 269. Iuxta easdem Constitutiones n. 267 praelatus (scl. provincialis) non potest propria auctoritate differre professionem ultra sex menses post annum novitiatus completum. Si amplior dilatio necessaria putatur, tunc recurrendum est ad S. Sedem².

In casibus particularibus S. Sedes aliquando praecepit normam specialem; sic e. gr. 12 Sept. 1845 Sanctissimus indultum concessit ad quinquennium, ut iuvenes qui propter legem civilem non possunt professionem emittere ante annum 25, in conventu retineantur, ea tamen lege, ut ferant professorum suffragia secreta bis anno novitiatus et tertio antequam solemniter profiteantur praemissis octo vel decem diebus exercitiorum spiritualium, facta adnotatione in singulis casibus huius rescripti in libris professorum³. — S. C. Ep. et Reg. die 21 Apr. 1871 concessit, ut iuvenes, qui forsitan ad servitium militare vocentur, completo anno novitiatus professionem emitterent ad sex menses dumtaxat valituram ac de semestri ad semestre renovandam, donec huiusmodi periculum perduraret. — Ex dictis luculenter apparet, quod in casibus difficilioribus semper recurrendum sit ad S. Sedem.

Q. 44. *Utrum legitime saecularizatus religiosus, si postea ad ordinem regredi velit, novitiatum iterare debeat.*

R. S. Congr. Ep. et Reg. die 30 Ian. 1824, cuius decisio approbata fuit a Summo Pontifice die 15 Febr.

¹ Cf. Piat I, q. 105.

² Cf. nostrum Donat. 2, 2, 9, 18, 1 sq.

³ Anal. iur. pont. XVII 477, n. 1764 etc.

eiusdem anni, iudicavit necessarium non esse neque professionem neque novitiatum iterare, salva tamen consuetudine legitime introducta atque praescripta singulorum ordinum regularum¹. Cum autem haec declaratio sit generalis, nec ibi distinguatur inter indultum perpetuum et temporale, nec nos distinguere debemus.

Q. 45. *Num religiosus professus cum debita licentia ad aliam religionem transiens debeat ibi novitiatum et professionem iterare.*

R. Sententia communis affirmat contradicentibus paucis, e. gr. Caramuel, Henriquez etc. Noster Passerinus vocat sententiam affirmantem veriolem, probabiliolem et in praxi sequendam². Excipiendus tamen foret casus, quo quis ad alium ordinem legitime transferatur tamquam praelatus, v. gr. ut observantia regularis ibi collapsa restauraretur.

Q. 46. *An novitius male dispositus et ineptus pro ordine statim dimitti possit.*

R. Negative, iuxta regulam primam iuris: «Omnis res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur.» Iam autem, uti supra dictum est, novitii non sunt recipiendi nisi praemissis diligenti examine et consensu capituli et consilii conventus. Unde const. FF. Praed. n. 270 merito dicunt: «Quemquam (sive clericum sive conversum) ex ordine nostro dimitti nolumus, nisi post maturam deliberationem et habito consilio atque resolutione patrum in libro conventus scribenda, et nisi dimittendus habitu ordinis prius fuerit exutus et habitu saeculari indutus.» Nec potest novitius dimitti, nisi prius conventus affiliationis (ubi datur affiliatio ad conventum) sit praemonitus.

¹ Apud Bizzarri 48.

² Pass., De stat. 189, n. 165 sq.

ARTICULUS II.
DE NOVITIATUS LOCO.

Q. 47. *Ubinam fieri debeat novitiatus.*

R. Omissis casibus extraordinariis, pro quibus non datur lex generalis, sed observanda sunt statuta particulariter lata, requiritur ad finem novitiatus plene obtinendum :

I. Ut novitiatus peragatur in conventu formali. Si enim domus, in qua religiosi habitant, non est conventus formalis, communiter in ea non viget stricta observantia, et proinde novitii in tali domo non possent bene assuefieri ad observantiam perfectam regulae. — Sed debetne iste conventus insuper a S. Sede specialiter designari ut conventus novitiatus? Pro Italia insulisque adiacentibus hoc praescripsit Clemens VIII const. «Regularis» 12 Mart. 1596. Attamen idem Clemens VIII per suam const. «Sanctissimus» 20. Iunii 1596 plures ordines ab hac lege liberavit, inter quos erant patres Societatis Iesu et Reformati S. Dominici. — Pro aliis regionibus non concordant auctores. Nervegna, De iure pract. 73—74 et scriptor in Anal. Ord. Praed. VI 418 tenent ubique terrarum necessariam esse licentiam S. Sedis. Alii multo plures et graviores auctores hoc negant, e. gr. Passerinus, De hom. stat. p. 189, n. 30 sqq; Lezana 2, 8, 24; Fagnanus, C. Insinuante p. 7, n. 41; Victorius q. 62. Vide clarissimum P. Piat I, q. 118, qui optime istam quaestionem tractat et plurimas decisiones Curiae Romanae citat. Ille quidem stat pro sententia negativa, scil. non requiri licentiam S. Sedis extra Italiam pro novitiatu fundando vel transferendo, quae quidem sententia absque dubio solida probabilitate non caret et tenebatur aliquando etiam ab Anal. Ord. Praed. I 610. Haec sententia negativa robur accipit ex celebri constitutione «Romanos Pontifices» Leonis XIII anni 1881

pro Anglia et Scotia, saltem si agitur de translatione novitiatus ab uno conventu in alium¹.

¹ Postea in *Analectis Ord. Praed.* VI 418 sententia negativa retractata est his verbis: «Praeter erectionem canonicam requiritur pro domo novitiatus specialis per Apostolicam Sedem designatio. Quae quidem obligatio iuris stat cum conditione nullitatis novitiatus et professionis subsecutae pro novitiis scienter vel ignoranter in casu contra legem et cum poena pro praelatis legis transgressoribus privationis vocis activae et passivae, officiorum et perpetuae inhabilitatis ad ea ipso facto incurrenda et Romano Pontifici reservata. . . . Et id certum est pro domibus novitiatus intra Italiam adiacentesque insulas. . . . Haec designatio per Apostolicam Sedem requiritur sub iisdem clausulis . . . (etiam) quoad domos novitiatus extra Italiam. Id hodie certum est contra plures tum antiquos tum recentiores adhuc negantes.» Idem auctor scribit l. c.: «Plura de hac quaestione scripta sunt, si auctorum dictis attendas magis ad eludendam legem quam elucidandam», et vocat sententiam contrariam non probabilem, cum sibi manifestum sit eam menti et voluntati Apostolicae Sedis omnino repugnare.

Ad haec breviter dico: 1. Nimia fiducia proprii iudicii loquitur iste auctor in hac quaestione sicuti et in pluribus aliis, immo ista insinuatio, quasi auctores omni honore et numero praestantissimi scripsissent magis ad eludendam quam ad elucidandam legem, est vituperanda. Auctores pro sententia negante necessitatem apostolicae designationis inter alios sunt: Passerinus O. Pr., *De stat.* 186, n. 30 sq et 103; Lezana O. Carm., *Sum. quaest. reg.* p. 2, cap. 8, n. 28; Rotario (Barnab.), *Theol. mor. reg. I*, l. 2, cap. 4, punct. 2, n. 5; Antonius a Spir. Sanct. O. Carm., *Directorium regul. tract.* 3, disp. 2, n. 116 sq; Salmanticenses, *Curs. theol. mor. tract.* 15, cap. 3, n. 11; Fagnani *Comment. in libr. decretal.* cap. Insinuante 7; Fontana O. Pr., *Constitutiones declarationes cap. gen. Ord. Praed. I*, Romae 1862, 579; Icard, *Praelectiones iuris regul.*, Paris 1886, l. 2, p. 265; Piat, *Praelect. iur. reg. I*, Tournai 1906, q. 114; Victor ab Appeltern, *Compendium iur. regul.*, Tournai 1903, 62; Wernz S. I., *Ius decretal.*, 1896, l. 1, p. 2, cap. 2, art. 2; Vermeersch S. I., *De religiosis institutis suppl.* 4; *Nouvelle Revue théologique fasc. Déc.* 1903, 639; Bachhoven (Benedictinus), *Compend. iuris reg.*, 1903, 74, et plures alii. Omnes istos ad eludendam legem scripsisse est assertio gratuita, immo et calumniosa. — Rationes autem et auctoritates allatae a scriptore in *Analectis* optime refutantur a Vermeersch in supplemento quarto supra citato. Dissensio inter auctores inde orta esse videtur, quia necessitas apostolicae designationis pro loco novitiatus in congregationibus votorum simplicium a Romana Sede approbata extensa est sine sufficienti causa ad ordines religiosos proprie dictos cum votis solemnibus.

Quoad domus novitiatus pro monialibus S. C. Episcop. et Reg. die 4 Oct. 1871 respondit, «erectionem novitiatus reservatam esse S. Sedi».

Graves poenae infliguntur transgressoribus decretorum in hac materia, e. gr. nullitatis tum anni probationis tum professionis, privationis omnium officiorum respectu superiorum. Attamen casu occurrente novitius hoc modo invalide professus non potest (sub poena apostasiae) relinquere monasterium, nisi praehabito consensu S. C. Concilii, et similiter superiores non possunt tales invalide professos sub poena suspensionis a divinis et privationis omnium officiorum etc. a religione dimittere sine eodem consensu S. C. C.¹

2. Ut novitiatus locus habeat plures qualitates, e. gr. ut habeat clausuram specialem, cameram recreationis (in hieme calefaciendam), capellam, hortum conclusum, ut ibi degant sex vel ad minus quattuor novitii simplices. Ita Clemens VIII 19 Mart. 1603².

Nota: Novitiatum posse partim in uno conventu partim in alio, habentibus omnes condiciones requisitas, peragi declaravit S. C. C. 16 Iul. 1663 et communiter docent auctores³.

ARTICULUS III.

DE NOVITIATUS DISCIPLINA.

Q. 48. *Quaenam notanda sint circa magistrum novitiorum.*

R. Prae primis notandum est dicenda de magistro novitiorum simplicium etiam applicanda esse magistro

Dico 2. cum Vermeersch: «Longe absumus ut religiones, quae approbationem domus novitiatus a S. Sede impetrare solent, ab usu avertamus, quem laude existimamus dignum et Sacrae Congregationi acceptum; verum illuc spectat nostra intentio, ut omnium «zelus sit secundum scientiam, neve fictitiis praeceptis turbentur multorum animi».

¹ Cf. Piat I, q. 115.

² Vide Const. Ord. Praed. n. 247.

³ Vide Pass., De stat. 189, n. 132 (ante I. art.).

novitiorum professorum, nam «superior professorii debet possidere easdem qualitates, quibus magistrum novitiorum praeditum esse oportet»¹. Iuxta decretum Clementis VIII die 19 Mart. 1603 «Cum ad regularem» haec observanto:

1. Instituendus est ad minus pro triennio a capitulo provinciali vel extraordinarie in casu necessitatis a provinciali seu Magistro Ordinis (de graviorum tamen patrum consensu) magister, cui dandus est socius, si ad novitiorum instruendam multitudinem necessarius fuerit.

2. Tum magister tum eius socius habeant plures conditiones: «Sint ambo doctrina et vitae etiam antea actae exemplo praestantes, orationis praeterea et mortificationis operibus addicti» . . .² Pariter sint exempti ab iis omnibus officiis oneribusque, quae novitiorum curam impedire valeant.

3. Magister novitiorum habet plenam et absolutam potestatem circa novitiorum institutionem et regimen, ita ut in illis nemini (visitatoribus ac superioribus maioribus vel etiam localibus exceptis) quovis colore se ingerere liceat³. Statuit autem capitulum Viennae 1898 celebratum decl. IV 76: «Subiciatur tamen Priori tam conventuali quam provinciali et in casu conflictus inter Priorem et Provincialem declaramus, quod standum est consilio et auctoritati Provincialis.» — Notant recte plures auctores hanc magistri novitiorum potestatem forum internum dumtaxat respicere. Potestas enim fori externi seu iurisdictionis communiter competit solis praelatis. Novitiorum magistri autem non sunt praelati⁴.

4. Ipsi magistro soli confessiones novitiorum audiendi cura committenda est. Licet tamen superiori etiam locali, si ita expedire iudicaverit, vel per seipsum vel per alium ab eo deputandum semel aut bis in anno

¹ Cf. Nervegna, De iur. pract. 110.

² Vide decretum citatum in Constitutionibus nostris n. 251 sq.

³ Ita Clemens VIII l. c.

⁴ Donatus 2, 2, 5, 8, 1 sq, et Piat I, q. 118.

eorundem novitiorum confessiones audire. Utrum autem novitii possint licite vel valide aliquando etiam sine expressa licentia superioris apud alios sacerdotes sive saeculares sive regulares confiteri, infra dicetur q. 150, ubi agitur de electione confessarii. — Ut per se patet et ut Clemens VIII insuper expresse die 26 Maii 1693 declaravit: nullus superior vel magister novitiorum potest uti notitia habita ex confessione ad exteriorem gubernationem.

5. Magister curabit diligenter, ut novitii omnes in regulari disciplina sedulo exerceantur, uti in extenso praescriptum est in citato decreto¹.

Q. 49. *Quaenam statuta sint in Ordine Praedicatorum, ne indignus ad professionem admittatur.*

R. Omissis illis, quae specialiter pro Italia et insulis adiacentibus sancita sunt², sequentia ubique sunt servanda.

1. Durante bimestri, quod complet annum probationis, novitius sive clericus sive conversus debet examinari coram consilio ab iisdem examinadoribus, de quibus supra pro admissione ad habitum agebatur. Istius examinis materia pro clericis sunt rubricae breviarii et constitutiones, pro conversis sunt summaria capita fidei christianae et eorum officia «pro eorum debita sufficientia» Clem. VIII 19 Mart. 1603.

2. Debent fieri interrogationes et protestationes, de quibus agitur in Constitutionibus nostris n. 284. «Interrogatoria autem indicata sunt ista: an sit coniugatus, an servus, an ratiociniis obligatus, an alterius professionis vel occultam habeat infirmitatem». Quam optima statuta Pii IX sub die 25 Ian. 1848 de receptione novitiorum ad habitum et professionem vide apud I. Nervegna, De iure practico regularium, Romae 1900, 53—65³.

¹ Const. Ord. Praed. l. c.

² Cf. Piat I, q. 120.

³ Circa novitiatu disciplinam in institutis votorum simplicium statuunt «Normae» a S. Congr. Ep. et Reg. editae sequentia:

ARTICULUS IV.
DE NOVITIORUM OBLIGATIONIBUS
ET PRIVILEGIIS.

Q. 50. *Quaenam sint novitiorum obligationes.*

R. 1. Novitii subiciuntur superioribus ordinis, cuius habitum assumpserunt. — Ad determinandum autem, qualem iurisdictionem habeat praelatus regularis supra novitios, distinguendum est, utrum agatur de regularibus a iurisdictione episcopi non exemptis an vero de exemptis. Si prius, praelati regularis iurdictio desumenda est ex congregationis statutis a S. Sede approbatis, si habeantur eiusmodi statuta de hac re, vel si non habeantur, ex concessione episcopi. Si vero posterius, eandem in

1. Annus novitiatus, ubi unicus est, dicari omnino debet sub directione magistri novitiorum formationi spiritus, studio constitutionum, orationi, institutioni circa vota et virtutes, exercitationibus opportunis ad emendationem defectuum, ad compescendas passiones et ad virtutes acquirendas. Propterea novitii applicari non debent studiis literarum aut artium nec exterioribus operibus instituti (art. 73).

2. Ubi duo sunt novitiatus anni, horum primus prorsus insumi debet ut unicus, de quo supra. In secundo autem anno novitii, semper sub directione et vigilantia magistri, studiis vel aliis operibus instituti moderate vacare poterunt, sed in ipsa novitiatus domo, et non extra eam, nisi graves rationes aliter suadeant (art. 74).

3. Tempore tirocinii novitii subiciuntur directioni, correctioni et vigilantiae magistri novitiorum. Ipsis non liceat una cum professis commorari nisi in choro, in ecclesia, in processionibus et in coenaculo causa refectionis. Non eis permittatur professos exeuntes domo comitari. Praeter magistrum et submagistrum alii professi non habitent intra septa novitiatus (art. 85 et 86).

4. Singulis novitiis ab initio detur integrum exemplar constitutionum instituti (art. 87).

5. Non tenentur novitii suae conscientiae statum manifestum facere magistro novitiorum nec moderatoribus instituti neque ipsis antea vitae suae rationem reddere, neque ad hoc induci possunt (decr. «Quemadmodum» art. 79).

Nota: Iste ultimus articulus non videtur attingere nisi congregationes prorsus laicales.

novitios iurisdictionem habet praelatus regularis ac in professos. Iurisdictionem ergo quasi episcopalem in novitium exercet in foro tam interno quam externo, si tamen novitius velit in religione permanere. Exinde sequitur: a) superiores regulares novitiis praecipere posse, et quidem sub censuris, ea quae potest episcopus subditis iniungere. b) Novitios, si delinquant, a superioribus puniri posse, et quidem non tantum poenis spiritualibus sed et corporalibus. Hoc ultimum tamen saepe non expedit in nostris regionibus propter leges civiles vigentes. c) Superiorem regularem posse aliquos casus respectu novitiorum reservare, sicut episcopus respectu subditorum suorum (cf. Pass. l. c.). Attamen non censetur reservatio adesse nisi praelatus expresse etiam ad novitios istam reservationem extenderit. Unde generatim loquendo novitii non incurrunt casus in religione reservados¹.

2. Novitii tenentur ad observantiam regulae et praeceptorum communium religionis, et quidem non tantum ex quadam decentia et honestate, ut volunt Piat l. c. et Suarez, «sed etiam directe, i. e. ex quadam conventionione. Nam haec obligatio intrinseca est conventioni initae a novitio in receptione habitus religiosi. Recipitur enim velut civis religionis et non solum ut ipse experiatur regulares observantias, sed etiam ut religio experiatur voluntatem eius erga illas et aptitudinem ad illas servandas. Iamvero nec ipse novitius potest experiri, quid valeat circa statuta regularia nisi ea servando, nec religio potest experiri, quantum valeat et velit ea servare»². Exinde sequitur, quod novitius tenetur, (non tamen sub gravi), etiam ad poenas taxatas pro transgressione regulae et insuper ad suffragia mortuorum, quae in regula praescribuntur³.

3. Novitii tenentur ad vota tum ante ingressum tum in novitiatu emissa, dummodo ista vota non sint opposita

¹ Piat I, q. 126.² Pass., De stat. 189, a. 10, n. 18.³ Ibid.

disciplinae novitiatus. In hoc enim casu superior potest saltem suspendere tempore novitiatus ista vota, quae eo ipso per professionem religiosam extinguuntur. Superior non videtur posse irritare ullum votum novitii, quia voluntas novitii nondum a voluntate superioris dependet. Professio emissa in gravi periculo mortis nullum sortitur effectum iuridicum, si postea novitius reconvalescat, ut supra dictum est.

4. Casu, quo novitius e monasterio egreditur, conveniens quidem est, ut solvat sumptus, quos fecit religio alendo illum, attamen ex stricto iure non tenetur. Cf. quae supra dicta sunt de ingressu in religionem.

5. Ex supra dictis n. 2 videtur sequi, quod novitii tenentur sub poena nullitatis apud confessarios a superiore regulari deputatos confiteri¹. Ratio est quia de iure communi omnes tenentur confiteri proprio sacerdoti (Conc. Trid. 14, 7 de reform.), alias invalide absolvuntur. Porro proprius novitii sacerdos est praelatus regularis, non vero episcopus, cum novitius ab huius iurisdictione sit exemptus. Deinde ex decreto Clementis VIII «Cum ad regularem» iam saepius citato patet nullum praeter praelatum regularem vel ab eodem delegatum posse novitorum confessiones audire. «Ipsi magistro soli novitorum confessiones audiendi cura committatur.» Sunt tamen auctores (quos inter etiam noster Donatus 2, 2, 6, 20, 1) docentes novitium (simplicem) posse valide confiteri apud quemlibet confessarium ab episcopo approbatum, non tamen licite, nisi in necessitate, ob decretum Clementis VIII. Haec sententia non est improbabilis, cum novitii in favorabilibus, non autem in odiosis sub religiosorum nomine in iure comprehendantur². In odiosis concernentibus regulares principium generale est, quod novitii tamquam saeculares

¹ Lehmkühl, Th. m. II 397.

² Fontana, Nov. 74 76.

habeantur. Porro videtur esse aliquid odiosum, quod adsit restrictio libertatis in confitendo apud quemlibet confessarium ab episcopo approbatum.

Q. 51. *Quacnam sint novitiorum privilegia.*

R. Praecipue sequentia sunt:

1. Privilegium fori et canonis. Unde qui violentas manus inicit in novitium «suadente diabolo», excommunicationem Summo Pontifici simpliciter reservatam incurrit. Et ille, qui cogit iudices laicos ad trahendum novitium ad suum tribunal, incurrit excommunicationem Summo Pontifici specialiter reservatam (const. «Apostolicae Sedis»). Cf. infra q. 217—219.

2. Privilegium exemptionis a gabellis et vectigalibus solvendis ex bonis patrimonialibus sicut alii clerici iuxta ius canonicum. Cf. infra q. 220.

3. Participatio indulgentiarum aliorumque privilegiorum religioni concessorum. Excipienda tamen sunt privilegia solis professis concessa, uti sunt privilegia quoad absolutionem saecularium, mendicantibus concessa.

4. Privilegium exemptionis ab episcopi iurisdictione; adeoque novitiorum confessarius approbatione episcopi non indiget ad audiendas eorum confessiones et ad absolvendum etiam a casibus episcopo reservatis.

5. A proprio ordinis praelato per se aut per alios delegatos absolvi possunt sicut ipsimet professi¹. Pariter possunt ex rationabili causa ab istis praelatis dispensari in ecclesiae praeceptis, e. gr. in ieiuniis, in recitatione divini officii etc.

6. Novitii recipere possunt ordines ab episcopo, in cuius dioecesi situm est probationis monasterium, dummodo tamen adsint alia a iure requisita ad hoc. Cf. infra de privilegiis regularium in receptione s. ordinum.

¹ Pass., De stat. 189, 2, nov. 104.

ARTICULUS V.

DE BONORUM RENUNTIATIONE ANTE PROFESSIONEM.

Q. 52. *Quaenam renuntiationes aut obligationes bonorum ex decreto Conc. Trid. statuuntur.*

R. Ad libertatem novitii salvam et integram servandam, ne scl. bonis suis privatus et egestate pressus professionem emittere cogatur invitus, Concilium Trid. sess. 25, de regul. c. 16, prohibuit sub poena nullitatis, ne ullae donationes vel obligationes notabiles¹ a novitio cuiuslibet religionis (excepta dumtaxat Societate Iesu, cf. Trid. l. c.) possint fieri nisi de licentia saltem tacita² episcopi loci, ubi situm est monasterium, et quod istae donationes vel obligationes fiant solum infra bimestre, quod praecedit professionem (solemnem), ut declaravit Pius IX die 1. Aug. 1862³. Potest autem, ut per se patet, novitius facere testamentum vel alias donationes mortis causa, i. e. potest libere quolibet momento disponere de bonis suis pro casu, quo ante professionem solemnem ipse erit mori-

¹ Melius et praxi S. Congr. Ep. et Reg. conformius est, si renuntiatio vel donatio ante professionem facienda fit in forma legali, sed facile potest adesse ratio, ut forma privata sufficiat. Infundate autem a quibusdam auctoribus, e. gr. Bucceroni, Cas. consc. 357, n. 4; Genicot, Cas. consc. II 110, nixis super quaedam iura civilia (e. gr. in Belgio et in Gallia) asseritur tales renuntiationes de haereditate futura esse invalidas. Nam quae in istis iuribus circa hoc continentur, non obligant in conscientia et contrariantur praxi communi religiosorum. Unde dicendum est illas renuntiationes valere in conscientia tum pro ipso renuntiante tum pro personis extraneis. Quando opus est iuxta legem civilem renovetur renuntiatio quin tamen immutari possit. Ita decr. S. Congr. Ep. et Reg. 16 Sept. 1885.

² Sunt plures auctores, qui necessariam putant licentiam explicitam episcopi in quolibet casu, sed consuetudo multis in locis legitime viget episcopum non pro qualibet renuntiatione adeundi. Cf. Vermersch, De rel. inst. I 202.

³ Bizzarri 865.

turus¹. Si autem novitius nihil determinaverit circa bona sua, tunc professione solemni emissa omnia devolvuntur ad monasterium, vel si monasterium non est capax dominii (uti e. gr. Capucinorum monasteria), ad S. Sedem. Casu quo religiosus post professionem solemnem egreditur de monasterio (etiam si hoc fit cum debita licentia saecularizationis), nihil bonorum suorum potest ex stricto iure repetere a monasterio. Pariter si inopinate aliqua haereditas obveniret religioso professo, non potest de illa ullo modo disponere, nisi de expressa licentia S. Sedis (cf. S. C. Ep. et Reg. 16 Sept. 1885) et etiam tunc nonnisi nomine conventus vel S. Sedis. Si in casu particulari difficultates oriuntur, tunc consultius est consulere S. Sedem, quae prudenter et benigne omnia disponet².

Nota. Quae hic dicta sunt de bonorum renuntiatione, nunc valent etiam pro monialibus stricte dictis, ita statuente Leone XIII per decretum «Perpensis» die 3 Maii 1902, sed non valent saltem iuxta ius commune pro institutis votorum simplicium³.

CAPUT III.

DE VOTIS SIMPLICIBUS QUAE SOLEMNEM PROFESSIONEM PRAECEDERE DEBENT.

Q. 53. *Quid statuerit novum ius in hac materia.*

R. Pius IX literis encyclicis (die 19 Mart. 1857 et 7 Febr. 1862) statuit sub poena nullitatis, ut post probationem legitime peractam novitii emittant vota simplicia, in quibus per triennium (mathematice integrum) remanere debent, antequam ad professionem solemnem admittantur. Hoc decretum obligat omnes religiosas

¹ Const. Ord. Praed. n. 305.

² Piat I, q. 130 149.

³ S. C. Ep. et Reg. 2 Iunii 1906.

virorum familias, in quibus solemnia vota emittuntur (exceptis Patribus Iesuitis).

Idem statutum est pro monialibus a Leone XIII decreto «Perpensis» die 3 Maii 1902¹.

Q. 54. *Quaenam sit efficacia horum votorum.*

R. 1. Sunt perpetua ex parte voventis, utpote quae tendunt ad emittenda deinde vota solemnia, in quibus perfectionem et complementum accipient.

2. Eorundem dispensatio reservata est Romano Pontifici. In virorum religiosis familiis potest tamen ordo ipse ex gravibus rationibus (non autem propter infirmitatem corporalem professi) dimittere simpliciter professum, et tunc eo ipso taliter dimissus est liber ab omni vinculo votorum². Hanc dimissionem nemo potest facere praeter magistrum ordinis cum suo generali concilio. Non requiritur autem forma iudicialis, saltem ex indulto pontificio. Cf. infra, ubi agitur de dimissione.

3. Professus votorum simplicium particeps est omnium privilegiorum et gratiarum, quibus professi votorum solemnium legitime fruuntur et gaudent excepto: a) quod neque licite neque valide eligi potest tamquam praelatus seu superior in eodem ordine³; insuper habet vocem activam limitatam⁴; b) quod ad ordines minores tantum potest dimitti a suis superioribus regularibus.

¹ Potest dispensatio a lege triennalis interstitii impetrari praesertim in duplici casu:

1) Si quis clericus regularis nondum solemniter professus debet ex gravi et rationabili causa sacros ordines suscipere, tunc facile obtinetur dispensatio ut possit triennio nondum elapso emittere professionem solemnem.

2) Si quis post matrimonium ratum ingressus est ordinem religiosum, tunc post novitiatum peractum potest obtineri dispensatio, ut statim emittat professionem solemnem ad hoc, ut matrimonium initum sic etiam solvatur quoad vinculum.

² Declaratio S. Congr. Ep. et Reg. 12 Iun. 1858 apud Bizzarri 856.

³ S. C. Ep. et Reg. 16 Ian. 1891.

⁴ Const. FF. Praed. n. 298.

4. Ab illa professione computandi sunt anni professionis, qui sunt necessarii pro voce activa vel passiva habenda. Pariter a professione simplici computandi sunt anni relate ad anterioritatem. Decretum «Perpensis» n. 9 haec habet: «Potiores iure utpote seniores censentur, quae prius vota simplicia nuncupaverint, ita tamen, ut quaecumque professionem solemnem ultra triennium distulerint, loco interim cedant etiam iunioribus solemniter professis, recepturae iterum iura ratione prioris professionis quaesita, ubi primum vota solemnia et ipsae emisierint.» Hoc ultimum habet vim directivam tantum pro ordinibus virorum.

5. Retinet simpliciter professus dominium radicale suorum bonorum, sed ei omnino interdicta est administratio illorum bonorum.

6. Ad observantiam regulae tenetur sicut solemniter professi¹. Non tamen ad privatam recitationem officii obligatur sub peccato vi professionis emissae.

7. Si dispensatur legitime a votis, tunc eo ipso reviviscit episcopi iurisdictio. Unde si est clericus, episcopus talem revocare potest et cogere, ut dioecesi inserviat.

8. Triennium votorum simplicium potest prorogari ex iusta et rationabili causa, non autem ultra annum 25 professi. (Facile tamen circa hoc conceditur dispensatio a S. Congregatione.)

Q. 55. Utrum proprius episcopus teneatur providere de beneficio vel munere ecclesiastico clerico, qui post professionem simplicem cum debita licentia ordinem reliquit.

R. Probabilior sententia docet episcopum teneri (nisi adsit iusta causa excusans) illos, qui post professionem

¹ Congr. Ep. et Reg. die 6 Aug. 1858 ad 2.

simplicem legitime ordinem relinquunt, vel admittere ad pristinum aut aequivalens beneficium¹ vel etiam a s. ordinibus forte adhuc suscipiendis non repellere. Ratio est, quia per ingressum in religionem homo non fit peior nec magis indignus. Ergo per legitimum egressum recuperat ius, quod antea habebat. — Ut patet, hic agitur tantum de illis clericis, qui ante ingressum in ordinem rite pertinebant ad clerum alicuius dioceseos, non autem de illis, qui sacros ordines susceperunt post emissam professionem religiosam. Quid statuerit ius circa saecularizatos religiosos, circa dimissos ex institutis votorum simplicium, dicetur infra, quando agitur de dimissione et saecularizatione².

¹ Certum est beneficium possessum non amitti per ingressum in ordinem religiosum et inde beneficiatum, qui ante professionem regreditur ad saeculum, habere ius strictum ad pristinum beneficium. Statuit enim Benedictus XIV in sua celebri const. «Ex quo dilectus» 14 Ian. 1747, n. 15: «De beneficiorum vacatione in iure statutum habemus, eam non induci per solum ingressum in religionem, sed professionem regularem dumtaxat, quemadmodum videre est in c. beneficium de regular. in 6°. Et quidem pro eo tempore, quod inter ingressum in ordinem regularem et professionem solemnem intercedit, debet episcopus quoad beneficia curata id ipsum agere, quod alias praestare consuevit, cum parochus aliquo impedimento detinetur, ne animarum curam exercere valeat. Quoad beneficia vero choralia, relictis tironi religioso, qui choro interesse nequit, ipsius beneficii fructibus, de distributionibus ita statuet, ut iura praescribunt. . . . Quinimmo si quis forte religionem ingressurus beneficium suum dimitteret . . . vel etiam si tempore novitiatus huiusmodi dimissionem expleret . . . nihilominus omnia in suspenso remanere deberent, neque posset episcopus ad beneficii sic dimissi collationem devenire, nisi post factam a dimittente solemnem professionem.» Professionem perpetuam votorum simplicium emissam in aliqua congregatione moderna inducere vacationem beneficiorum residentialium declaravit S. C. Ep. et Reg. 25 Aug. 1903 apud Acta S. S. XXXVI 287.

² Piat I q. 160.

CAPUT IV.

DE PROFESSIONE SOLEMNI.

Q. 56. *Apud quem resideat propria potestas recipiendi ad professionem.*

R. Pro monialibus admissio ad professionem pertinet ad conventum cum consensu superioris regularis, si moniales subiectae sunt regularibus, vel cum consensu ordinarii, si sunt subiectae ordinario.

Pro viris religiosis triplex est sententia probabilis:

a) Admissio ad professionem ex iure communi ad solum pertinet praelatum religionis absque ullo capituli conventualis interventu. Est enim ille actus receptionis ad professionem actus iurisdictionis et superioritatis; adeoque ab illo tantum poni vel exerceri potest, qui totam communitatem gubernat. Citatur pro hac sententia Passerinus, De stat. 189, 10, prof. 299, attamen non ita clare loquitur, immo n. 322 l. c. dicit: «Ut plurimum statuta specialia aut consuetudines religionum petunt consensum conventus tamquam de forma ad hoc, ut novitius valide admittatur ad professionem, ita scilicet ut nec conventus sine praelato nec praelatus sine conventus consensu valide ad professionem aliquem admittat.» Videtur huic primae sententiae favere Conc. Trid. sess. 25, de regul. c. 16 dicens: «Superiores novitios, quos habiles invenerint, ad profitendum admittant.»

b) Secunda sententia docet hanc potestatem de iure communi residere penes superiorem et capitulum. Ita inter alios noster Donatus 2, 2, 1, 2, 1. Id sequitur ex pluribus iuris textibus, in quibus statuitur robore carere ea, quae fiunt a praelato absque capituli consensu, e. gr. c. Novit. 4; c. Quanto 5; c. Ea noscitur 6: «De his quae fiunt a praelato sine consensu capituli.»

c) Tertia sententia docet praelatum posse valide ad professionem solemnem admittere aliquem absque consensu capituli, ad professionem vero simplicem non nisi cum consensu capituli, cf. decret. S. C. Ep. et Reg. die 7 Febr. 1862 ad 3¹. Votum capituli est tantum consultativum, cf. S. C. Ep. et Reg. 18 Aug. 1905.

Cum igitur res dubia sit secundum ius commune, servandae sunt legitimae consuetudines, si quae sint, vel particularia approbata statuta cuiusque familiae religiosae.

Q. 57. *Quaenam servanda sint in emissione professionis.*

R. 1. Debet fieri in illo conventu, in quo actualiter habitat nunc solemniter professurus. Ita ius commune.

2. Servandus est ritus in qualibet religione institutus, non tamen sub poena nullitatis, nisi ita in aliqua religione sit specialiter determinatum. Sic e. gr. in Societate Iesu sub poena nullitatis requiritur, ut professio scripto legatur.

3. Professio debet enuntiationem trium votorum saltem implicite continere et fieri respectu alicuius determinatae et specialis regulae.

4. Debet esse absoluta et non conditionata.

Q. 58. *Quid censendum sit, si professioni apponatur conditio.*

R. Hoc omnino illicitum est; si tamen nihilominus fit, tunc idem, proportionem servata, dicendum est de professione conditionata, quod de matrimonio conditionato. Est enim professio religiosa quasi connubium spirituale animae cum Deo. Speciatim notandum est: a) Si conditio apposita contra substantiam religionis est, tunc sententia fere communis docet professionem esse nullam. Ratio est, quia profitens, qui non vult id, quod est de substantia professionis, hanc in veritate non vult, adeoque

¹ Bizzarri 862.

deficiente intentione est nulla professio¹. b) Si conditio religionis substantiam non laedit, tunc distinguendum est, utrum sit de praeterito an de praesenti an de futuro. Si est de praeterito vel de praesenti, tunc professio est valida aut nulla prout verificatur aut deficit conditio. Si est de futuro, tunc iterum distinguendum est: si est conditio turpis, e. gr. facio professionem in Ordine Praedicatorum sub conditione, quod possim portare lineas ad carnem, tunc non censetur appositā; si vero turpis non est, sed honesta vel indifferens, e. gr. facio professionem, dummodo non sum necessarius fratribus meis infra decennium, effectus professionis suspenditur usque ad conditionis eventum vel eius deficientiam. Casu ergo, quo conditio deficiat, nulla est professio; casu autem, quo conditio verificatur, professio valida est et probabilius absque novo consensu².

Q. 59. *An repetenda sit professio, si ob dubium validitatis baptismi professus rebaptizetur.*

R. Negative, uti sequitur ex decisione S. C. C. die 15 Dec. 1588 et S. C. Inq. die 15 Oct. 1620³.

Q. 60. *An professio sit repetenda, si quis a statu laicali ad statum clericalem transit.*

R. Affirmative, uti apparet ex multis decisionibus S. Cong. Ep. et Reg. (apud Piat I, q. 173).

Q. 61. *An convalescere possit professio invalide prius emissa.*

R. Affirmative, sed videndum est, ex quo capite nulla fuerit, scilicet utrum propter aliquem defectum profitentis an religionis an ex parte utriusque. Si professio est nulla propter defectum ex parte profitentis, sanatur per eius ratificationem. Requiritur autem tunc,

¹ Pass., De stat. 189, 10, prof. 224.

² Pass. I. c. n. 238.

³ Anal. iur. pont. XXVI 678.

ut ratificans noscat suae professionis nullitatem et praestet novum consensum. Si professio est invalida ob defectum ex parte religionis tantum, e. gr. quia professionem acceptans necessaria facultate carebat, tunc novus consensus religionis necesse est, et ex parte profitentis requiritur, ut olim datus consensus perseveret. Si nulla sit professio ob defectum tum ex parte religionis tum ex parte profitentis, requiritur novus consensus ex parte utriusque. Haec omnia supponunt validitatem et licetatem professionis tacitae; cum autem, ut supra habitum est, pro viris saltem professio tacita abolita sit, casu quo invalida fuerit professio viri, debet illa expresse renovari, sicuti si primitus emitteretur. Quantum autem ad novitiatum tunc iterandum vel non iterandum, melius et tutius in quolibet casu recurrendum est ad Sacram Congregationem Ep. et Reg.¹.

Notandum est et animadversione valde dignum: casu quo professio sit nulla propter aliquem defectum, talem nulliter professum eo ipso minime censi liberum ab omni obligatione, ita quod possit statim licite egredi e monasterio et matrimonium inire (exemplum iam supra allatum est, ubi de qualitatibus novitiatu). Hoc licitum est tantum in casu, quo professio est nulla ipso iure naturali, e. gr. defectu consensus, et in duobus casibus a Conc. Trid. allatis sess. 25, de regul. c. 15, scil. si professio est irrita defectu aetatis vel defectu anni probationis². In aliis casibus, cum haud concors sit iurisperitorum sententia, ante egressum e monasterio et praesertim ante matrimonium tutius est consulere S. C. Ep. et Reg. Diversos casus diversasque sententias videsis apud Piat l. c.

¹ Piat l. c. q. 174.

² «Professio autem antea facta sit nulla nullamque inducat obligationem alicuius regulae vel religionis vel ordinis observationem, aut ad alios quoscumque effectus.»

Q. 62. *Quid notandum sit circa reclamationem contra professionem?*

R. 1. De reclamatione contra professionem simplicem hucusque nihil a iure positivo communi statutum est. Hinc casu occurrente ad legitimam auctoritatem recurrendum esset.

2. Mortaliter peccat, qui sciens et volens contra professionem solemnem certo validam, reclamationem et subiacet poenis contra apostatas latis.

3. Contra professionem dubie validam potest reclamatione fieri tum ex parte religionis tum ex parte regularis (sive sit religiosus sive sit monialis) infra quinquennium, quod sequitur diem professionis. Ita Conc. Trid. sess. 25, de regul. c. 19, et innumerae decisiones S. Congr.¹ Nihilominus etiam post quinquennium elapsam datur aliquod remedium extraordinarium a Sede Apostolica obtinendum, nempe «restitutio in integrum». Cf. Breve Pii IX apud Bizzarri 150, n. 3 (in edit. 1885 p. 622 sq.).

4. In ista reclamatione debet (etiam nostris temporibus) saltem in substantialibus observari constitutio Benedicti XIV «Si datam», Bull. Bened. VI 28, uti pluries declaravit S. Congr. Conc. Unde requiritur:

a) quod religiosus ante reclamationem habitum ordinis non dimiserit vel saltem reassumpserit, nisi adsit gravis necessitas²;

β) quod causa nullitatis primum coram superiore regulari et ordinario loci coniunctim discutatur. Excipiendus est casus, quo professio impugnatur ex eo, quod novitiatus in domo ad hoc minime destinata peractus sit. Tunc enim causa immediate coram S. Congregatione Concilii deducenda est (const. «Si datam»). Superior regularis in casu non est Generalis vel Provincialis, sed Prior illius conventus, in quo reclamans pro-

¹ Sic adhuc S. C. C. declaravit die 28 Sept. 1740 et Pius IX die 26 Ian. 1856.

² Bizzarri l. c. 5°.

fessionem emisit¹. Potest tamen Prior conventus aliam personam ecclesiasticam iuris peritam (etiam saecularem) subdelegare pro isto iudicio (Bened. XIV ibid.; Pius IX ibid.). Ordinarius est episcopus, in cuius dioecesi situm est monasterium, ubi reclamans professionem emisit².

γ) quod instituatur verus et iudicialis processus iuxta regulas canonicas, idque sub poena nullitatis. Processus iste haud dissimilis est processui de nullitate alicuius matrimonii. Singularia statuta possunt videri apud Benedictum XIV et Pium IX in citatis decretis et similiter apud Piat I, q. 179 sq, vel P. Victorium p. 105 sqq.

Q. 63. *Si quis in religione ad s. ordines promotus et ob professionis nullitatem dimissus fuerit, an ab iis ordinibus suspensus maneat, donec habeat legitimum titulum.*

R. Probabiliter negative, quia S. Congr. hodiernis temporibus in simili casu saecularizationem concedit unius anni, infra quod tempus religiosus saecularizatus tenetur sibi providere de episcopo benevolo et beneficio vel patrimonio. Interim autem licite potest exercere sacros ordines cum licentia episcopi prius obtenta. Ceterum in tali casu ille qui ex legitima auctoritate nullitatem professionis emissae enuntiat, etiam definit de vita et conditione nulliter professi³.

CAPUT V.

DE SOLEMNIS PROFESSIONIS EFFECTIBUS.

Q. 64. *Quinam sint professionis solemnis effectus.*

R. 1. Professus sui iuris non manet, sed sub dominio et potestate religionis incorporatur tamquam verum eius membrum, quod numquam nisi in casu omnino extraordinario et nec tunc nisi imperfecte a religione

¹ Cf. Decretum Pii IX supra citatum et Passerinum, De stat. 189, 10, prof. 477. ² Passer. l. c. 478. ³ Ibid. 491.

professa separari potest. Exinde sequitur, quod religio sicut pater et dominus teneatur professum alere et gubernare in spiritualibus et corporalibus, quod proinde professus sit particeps omnium indulgentiarum, gratiarum et privilegiorum, quibus ordo legitime fruitur. Pariter inde sequitur, quod professus debet tum ex religione tum ex iustitia oboedire legitimis superioribus ordinis, quodque omnia, quae acquirit, monasterio acquirit vel religioni.

2. Professio sollemnis aufert irregularitatem ex defectu natalium ortam in ordine tamen ad suscipiendos s. ordines tantum, non vero ad praelaturas et dignitates intra religionem.

3. Professio sollemnis extinguit omnia vota praecedentia, sive sint personalia sive realia. Excipitur solum votum, quod emissum est in confirmationem alicuius promissionis alteri favorabilis. Huic enim voto satisfaciendum est ante professionem, cum sit debitum reale, ad quod alter ius habet.

4. Professio sollemnis confert remissionem omnium peccatorum eorumque poenae debitae, sicut baptismus. Cf. infra q. 65.

5. Professio sollemnis irritat a) matrimonium attentatum b) solvit matrimonium contractum, si est ratum, immo c) solvit etiam matrimonium consummatum fidelis cum infideli iuxta sententiam probabiliorem. Etenim ex privilegio sic dicto Paulino infidelis conversus potest, si compars non vult sine contumelia Creatoris cohabitare, novum matrimonium inire, et tunc statim, etsi novum matrimonium sit tantum ratum, prius matrimonium, licet consummatum, dissolvitur. Sed istud novum matrimonium ratum dissolvere potest professio sollemnis. Ergo professio sollemnis a fortiori etiam dissolvere potest matrimonium in infidelitate consummatum¹.

¹ Pass., De stat. 189, 10, prof. 617 et Bill., De prof. relig. art. 3, § 2. Quomodo per professionem sollemnem vacet beneficium antea possessum, vide supra q. 55.

Q. 65. *Qua virtute professio sollemnis conferat remissionem omnis culpae et poenae.*

R. Est multiplex sententia: a) Alii volunt hunc effectum oriri ex divina liberalitate omnia remittente illi, qui se totum Deo donat. Ita Tamburinus. b) Alii et quidem fere omnes Thomistae volunt illum oriri ex professionis excellentia et praecipue ex caritate, quae in professione maxime elucet, et ideo illi soli remittitur tota poena, cuius professio est condigna satisfactio per actum perfectae caritatis. Cum hic effectus non ex opere operato, sed ex opere operantis procedat, sequitur, quod non semper infallibiliter obtineatur, e. gr. si quis habens maximos reatus poenae valde tepide cum remisso actu caritatis professionem emittit. Tunc enim non adest condigna satisfactio, quam supponit S. Thomas, S. th. 2, 2, q. 189, a. 3 ad 3. Hinc etiam sequitur iuxta Caietanum, Passerinum et sententiam communem contra Tamburinum, quod in illo, qui tempore professionis in statu peccati mortalis exstebat, postea cessante obice haec plenaria remissio non reviviscat. Est enim professio opus satisfactorium. Porro opera satisfactoria facta in mortali peccato non reviviscunt gratia postea recuperata¹.

Haec remissio omnium poenarum, quae obtinetur in professione, multum differt ab indulgentia plenaria. Indulgentiae enim fundamentum est satisfactio Christi et sanctorum, quam Summus Pontifex de thesauro Ecclesiae pro tali opere largitur. «Ideo ad hoc, ut indulgentia concedatur, requiritur aliquod (scl. concessio Summi Pontificis), sed plenaria poenarum remissio, quae fit per professionem, non innititur alterius concessioni gratuita, sed valori, dignitati et excellentiae operis.»²

¹ Pass., De stat. 189, 10, prof. 544.

² Quaestionem breviter et apposite expedit Lezana scribens (Sum. quaest. reg. I, cap. 3, n. 1): «Inter multas religiosae professionis praerogativas illa videtur primum locum obtinere, quod per illam professus

Sunt qui hunc effectum etiam professioni simplici tribuunt, e. gr. Ballay in «Archiv für kathol. Kirchenrecht» XVII 27. Immo confidenter asserit: «Ita omnes docent.»

Etsi controvertatur inter auctores, utrum eundem effectum etiam producat professionis renovatio, «nihilo minus» ait Passerinus l. c. n. 551: «Quia non potest negari, quin renovatio professionis sit opus excelsum, negari etiam non potest, quin sit magnae virtutis et satisfactionis; sed res Deo est nota et ex magnitudine reatus poenarum et fervoris renovationis professionis iudicanda.»

Insuper profitentes lucrantur indulgentiam plenariam a Paulo V concessam.

Nota. In aliquibus ordinibus professio religiosa habet adhuc alios effectus particulares, sicuti etiam in aliquibus ordinibus non tantum emittuntur tria vota essentialia, sed insuper quaedam alia vota. Sic e. gr. in Ordine S. Benedicti emittuntur praeter tria vota paupertatis, castitatis et oboedientiae adhuc votum stabilitatis et conversionis. De istis particularibus effectibus professionis solemnibus non est cur hic agamus, sed videnda sunt legitima statuta iuris particularis.

omnium peccatorum suorum antea commissorum condonationem quoad omnem poenam temporalem pro illis in purgatorio debitam obtineat. Ita enim habet fere communis sanctorum patrum, antiquorum monachorum et scholasticorum quasi per traditionem consensus. Non tamen per eam remittuntur peccata quoad culpam, cum nec sit sacramentum nec actus contritionis aut caritatis. Nec reviviscit, si fuit facta in mortali peccato, per subsequentem iustificationem, quia hoc solum competit sacramentis. Huiusmodi autem condonatio non est per modum indulgentiae plenariae, quia etsi in effectu illi assimiletur, non est ex applicatione meritorum Christi, ab eius dispensatore Summo Pontifice facta, sed ex vi et merito ipsius professionis; eo quod per illam profitens renuntiet mundo et se cum suis omnibus perpetue dediket Deo.»

PARS III.

DE OBLIGATIONIBUS RELIGIOSORUM.

Illae obligationes omnes derivantur ex ipsa natura et fine status religiosi. Est autem natura et finis status religiosi, uti iam dictum est in prima quaestione totius tractatus, tendere ad perfectionem per tria vota essentialia et observantiam regulae approbatae. Omnes igitur obligationes religiosorum ad tria capita reduci possunt:

1. De obligatione tendendi ad perfectionem.
2. De obligatione servandi tria vota essentialia.
3. De obligatione vivendi secundum regulam approbatam.

Praeter istas obligationes, ut ita dicam, regularibus specificas datur adhuc obligatio observandi legem divinam et leges positivas legitimas. Sed cum ista obligatio sit communis et omnes homines adstringat, hic nihil de ea dicimus.

CAPUT I.

DE OBLIGATIONE TENDENDI AD PERFECTIONEM.

Q. 66. *Utrum religiosus teneatur sub gravi tendere ad perfectionem.*

R. Affirmative. Ita omnes. Ratio est, quia religiosus per suam professionem se totaliter mancipavit statui religioso, qui est essentialiter status perfectionis acquirendae; cf. supra part. I, c. I. Huic gravi obligationi

religiosus satisfacit, si fideliter observat vota sua et regulam professam. Non autem stricte tenetur ad alia opera supererogatoria, etsi multum conducentia ad perfectionem, nec tenetur semper facere id, quod melius est, seu inter duo opera semper eligere illud, quod melius est, sicuti laudabiliter fecerunt plures sancti.

Q. 67. *Utrum haec obligatio sit distincta ab obligatione servandi vota et regulam.*

R. Sunt qui hoc affirmant, e. gr. Vermeersch I 224, ita ut iuxta illos religiosus transgrediens vota sua in gravi materia duo peccata mortalia distincta committeret, scl. unum contra votum, aliud contra obligationem gravem tendendi in perfectionem; sed sententia communior hoc negat, quia religiosus non ad duo distincta se obligavit, scl. ad istam tendentiam et ad vota, sed ad unum mediante alio, scl. tendendi in perfectionem per observantiam votorum et regulae. Ita Piat I 230, Angelus a S. Corde I 228 alique. Si autem in aliquo ordine speciale votum emittitur tendendi ad perfectionem (quale votum videtur e. gr. esse votum conversionis in Ordine S. Benedicti), tunc utique est duplex peccatum.

Q. 68. *Quandonam peccet graviter religiosus contra hanc obligationem.*

R. 1. Qui contemnit perfectionem, ita ut positive statuatur se nolle adipisci eam. S. th. 2, 2, q. 186, a. 2 ad 1.

2. Qui ex contemptu formali transgreditur regulam et a fortiori vota, cum sint media necessaria ad perfectionem religiosam. «Tunc autem aliquis», ait S. Thomas, «ex contemptu regulam transgreditur, quando voluntas eius renuit subici ordinationi legis et ex hoc procedit ad faciendum contra legem vel regulam» (S. th. 2, 2, q. 186, a. 9). Aliis verbis: ad contemptum formalem duo requiruntur: a) voluntas obstinata resistendi regulae vel superiori et

b) quod praecise illa perversa voluntas sit motivum non oboediendi, non autem aliqua passio vel debilitas.

3. Qui saepe violat vota in re gravi vel saepe in re gravi inoboediens est.

4. Qui consulto se exponit periculo proximo perdendi vocationem suam religiosam, ita ut cogeretur extra ordinem vivere, vel qui habet frequentem consuetudinem promiscue transgrediendi regulam. Sunt tamen auctores, qui hoc ultimum negant, inter quos S. Alphonsus l. 5, n. 11 et Lehmkuhl I, n. 517. Attamen omnes concedunt talem transgressorem posse graviter peccare propter scandalum et grave nocumentum, quod facit et suis fratribus et disciplinae sui ordinis.

Nota: Sicut unusquisque religiosus sub gravi tenetur ad perfectionem tendere, ita superior religiosus tenetur sub gravi fovere perfectionis studium in suis subditis. Potest igitur graviter peccare superior, qui sinit impune suos subditos passim regulas transgredi et sic negligere tam necessarium medium perfectionis.

CAPUT II.

DE OBLIGATIONIBUS RELIGIOSORUM VI VOTORUM.

In hoc capite agendum est: 1. de votis religiosis genere et 2. de votis in specie.

ARTICULUS I.

DE VOTIS RELIGIOSORUM IN GENERE.

Q. 69. *An vota religiosa possint obligare ad actus mere internos.*

R. Hoc saltem apud omnes certum est melius et magis meritorium esse, si religiosus non tantum actus externos, sed etiam actus mere internos conformat praeceptis votorum et regulae; pariter monent omnes auc-

tores cavendum esse ab actibus internis, qui sunt contra vota, utpote qui non tantum inutiles sint, sed etiam periculosi, quia ex istis morosis complacentiis contra paupertatem vel internis rebellionibus contra oboedientiam nasci potest displicentia votorum et valde difficile est modum determinatum vivendi observare, qui displicet. Sed de stricta obligatione loquendo non est concors auctorum sententia.

Prima sententia asserit vota laedi etiam per actus internos, quia affectus maioris momenti est quam effectus. Porro effectus est prohibitus. Ergo a fortiori affectus. Insuper religio non censetur vota acceptare, nisi ad actus internos sese extendunt. Ita Albertus a Bulsano.

Secunda sententia distinguit dicendo: Desideria contra vota semper sunt prohibita, e. gr. si quis monachus desiderat absolute divitias, peccat contra votum paupertatis. Delectationes vero morosae non sunt per votum prohibitae per se, nisi sint iam aliunde scl. ex iure naturali prohibitae. Ita Suarez, Lehmkuhl, Th. m. I, n. 530 etc. Ad rem Passerinus, De stat. 186, 7, 936: «Supposita firma voluntate non violandi votum, delectatio de dominio divitiarum cogitato seu imaginato, non est mortale peccatum contra votum paupertatis, quia rerum dominium non est mala res ab intrinseco, sed solum est res mala ei, qui se dominio exspoliavit per votum.»

Haec sint dicta de obligatione ad actus internos in genere. Certum enim videtur, quod in particulari praelatus regularis possit vi voti oboedientiae praecipere actus mere internos subditis suis, si ad observantiam regularem pertinent.

Q. 70. *An vota religiosa obligent etiam saecularizationem vel promotum ad episcopatum.*

R. Seclusa speciali omnino dispensatione, indultum saecularizationis non includit dispensationem votorum.

Immo ordinarie in rescripto expresse notatur: «salvis tamen votorum obligationibus». Pariter religiosus ad episcopatum promotus adhuc ligatur votis, nisi episcopali obstant officio vel episcopalem dedeant dignitatem; manet enim talis episcopus religiosus, sicut antea fuit. «Monent tamen auctores religiosum episcopum, cum liber sit a vi coactiva regulae, votorum transgressorem non esse puniendum poenis vel censuris in regula statutis.»¹

Q. 71. *An valeant vota privata religiosorum absque superioris consensu facta.*

R. Si non tantum absque consensu superioris, sed etiam contra eius voluntatem religiosus vota emittit, illicite simul et invalide agit, saltem si est sermo de religioso in stricto sensu et si non est votum transgrediendi ad strictiorem religionem. Si vero votum emittitur sine consensu praevio superioris, non autem directe contra eius voluntatem, tunc vota sunt valida, attamen superior potest illa ad nutum irritare, et parum refert, utrum ista vota sint de re aliunde iam praecepta, an de operibus supererogatoriis. Unde Angelicus 2, 2, q. 88, a. 8 ad 1 dicit: «Nullum votum religiosi est firmum, nisi de consensu praelati.»²

Q. 72. *An in votis etiam solemnibus possit fieri dispensatio.*

R. Certum est hodie omnia vota simplicia esse dispensabilia. Votum simplex enim est ad instar privatae tantum legis. Porro sicut positiva privata lex potest dispensari, immo abrogari, ita etiam votum, saltem simplex. Acriter autem controvertebatur, utrum etiam vota sollemnia sint dispensabilia. Pro parte negativa citantur S. Thomas, S. Bonaventura, 4 Sent. dist. 38,

¹ Piat I, q. 212; cf. Const. FF. Praedicatorum n. 1029—1031.

² Billuart, Diss. 4, art. 8, § 2 et Lehmkühl I, n. 535.

a. 2 ad 3, Albertus Magnus, Sylvester, Soto, Sylvius, Billuart pluresque alii; pro parte affirmativa vero Caie-tanus, S. Antoninus, Durandus, Franciscus Ferrariensis, 3 c. Gent. c. 124, ubi dicit Papam posse dispensare per modum tamen interpretationis et declarationis; Malvenda, Donatus et fere omnes moderni. Ut in re tam ardua securius procedamus, haec animadvertantur:

a) Dispensatio voti potest dupliciter intelligi: vel pro totali abrogatione voti vel tantum pro suspensione obligationis. Aliquid simile invenitur circa cessationem legis. Lex enim potest cessare vel per abrogationem totalem vel per suspensionem pro aliquo particulari casu. Non est ita certum, in quo sensu S. Thomas sumat dispensationem voti, num pro totali abrogatione, an pro suspensione tantum. Comparat quidem dispensationem voti cum dispensatione legis (S. th. 2, 2, q. 88, a. 10), sed desumit rationem, cur votum sit dispensabile, ex eo, quod aliquando obiectum voti non sit apta materia. Quando autem obiectum voti simpliciter non est apta materia, votum totaliter aboletur et non tantum suspenditur. En eius verba: «Potest tamen contingere, quod in aliquo casu (obiectum) sit vel simpliciter malum vel inutile vel maioris boni impeditivum, quod est contra rationem eius, quod cadit sub voto. Et ideo necesse est, quod determinetur in tali casu votum non esse servandum. Et si quidem absolute determinetur aliquod votum non esse servandum, dicitur esse dispensatio voti.» Menti Angelici Doctoris igitur magis consentaneum est, quod dispensatio voti sit idem ac totalis abolitio voti, et in hoc sensu etiam moderni communiter sumunt dispensationem voti¹: «Dispensatio est communis iuris relaxatio.»² Et in hoc sensu S. Thomas docet in articulo 11 eiusdem

¹ 4, dist. 44, q. 1, a. 3, q. 4 ad 1.

² Wirthmüller, Die moralische Tugend der Religion § 79.

quaestionis fretus decretali Innocentii III c. 6 X 3, 35, quod nec Summus Pontifex possit dispensare in solemnino voto continentiae, licet aliter docuerit 4 Sent. dist. 38, q. 1, a. 4 ad 1.

Caietanus quidem praeunte Durando in suis Commentariis super praedictum articulum Summae et in suo Opusc. 27, quem sequuntur plures, inter quos Donatus noster, De stat. rel. in communi tr. 1, q. 13, vult sensum S. Doctoris esse, quod Papa possit quidem dispensare in isto voto, non tamen possit concedere, ut monachus remanens monachus ducat uxorem. Sed pace reverendissimi cardinalis ista explicatio videtur sat contorta. Quis enim cogitat remanere monachus et tamen ducere uxorem?

b) Dicere Papam nunquam relaxare vota solemnina crassae ignorantiae est. Sunt enim innumeri casus (vide aliquem casum in extenso propositum apud Bizzarri, ed. 1885, 622). Dicere autem Papam in istis dispensationibus excessisse suam potentiam, temeritatis est. Sententia tamen Ferrariensis supra citati bene potest sustineri: scilicet quod Papa possit vota solemnina remittere, non quidem per modum propriae dispensationis, sed per modum declarationis seu interpretationis. Hoc enim modo Papa potest etiam remittere obligationem praecepti divini. Sicut enim quilibet homo in aliquo casu per legitimam epikeiam potest se licite eximere ab aliqua lege, ita a fortiori potest Papa adhibere epikeiam respectu votorum solemnium in aliquo casu particulari.

His igitur prae-notatis sententia Angelici Doctoris in sua Summa theologica videtur praeferenda, scilicet vota solemnina sunt prorsus indispensabilia, hoc est vota solemnina semel rite emissa nunquam possunt penitus aboleri, ita ut nihil obligationis supersit, at tamen eorum obligatio potest ad certum effectum dumtaxat ex gravibus causis a Summo Pontifice suspendi. Aliis verbis: sicut Papa calicem consecratum non potest

facere non consecratum, potest tamen illum concedere ex gravibus rationibus ad usus profanos, ita non potest religiosum per professionem solemnem Deo consecratum facere non consecratum, attamen potest concedere ex gravibus rationibus, ut talis religiosus manente vinculo votorum exercent licite actus votis contrarios ad certum effectum, dumtaxat e. gr. ut talis religiosus licite utatur matrimonio, etsi vinculo votorum maneat habitualiter ligatus. Haec sententia potest multis modis probari, uti videre licet apud P. Billuart et apud P. Donatum l. c. et apud Prümmer, *Commerches Jahrb.* 1907. Sufficiant argumenta S. Thomae, S. th. 2, 2, q. 88, a. 11. Probatur ergo:

1. ex Innocentio III definiente c. 6 X 3, 35: «Abdicatio proprietatis sicut etiam custodia castitatis adeo annexa est regulae monachali, ut contra eam nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere.»

2. Solemnitas essentialis voti consistit in quadam consecratione seu benedictione voventis¹. Atqui Summus Pontifex non potest facere, quod aliqua res semel rite consecrata iam amplius non sit consecrata, attamen potest concedere ex gravi ratione rem consecratam in usum profanum. Ergo Summus Pontifex non potest auferre votum solemne, attamen potest concedere, ut solemniter professus exercent ex gravi ratione actus votis contrarios. In hoc tamen casu dispensationis professus semper manet habitualiter ligatus voto, et si aliquando ratio, ob quam concessa fuit dispensatio, cessat, tunc reviviscit votum et obligat iterum actualiter.

Sed dices 1. Per dispensationem pontificiam in votis solemnibus non tantum suspenditur votum, sed totaliter aboletur, quia Summus Pontifex nullibi facit mentionem istius restrictionis et proinde gratis illa asseritur.

¹ S. th. 1. c. a. 7.

Respondetur: Iuxta sententiam communem doctorum votum simplex dispensatum in ordine ad matrimonium reviviscit, si matrimonium morte compartis dissolvitur; ergo a fortiori hoc dicendum est de voto solemni dispensato. Etsi igitur in rescripto dispensationis forsan nihil dicatur de ista reviviscentia, tamen nihilominus admittenda est, quia omnia rescripta sunt explicanda ad tramites iuris, nisi sit specialis exceptio. Sed quantum scire licet, in omnibus rescriptis pontificiis haec clausula reapse additur¹.

Dices 2. Leo XIII enumerat professionem solemnem inter impedimenta matrimonium dirimentia ex iure ecclesiastico (S. C. Inqu. 20 Febr. 1888). Atqui si votum solemne esset indispensabile, iam non esset impedimentum matrimonii ex iure ecclesiastico, sed ex iure divino statutum. Ergo votum solemne est dispensabile.

Respondetur: Etsi enim Leo XIII professionem solemnem enumeret inter impedimenta, quae ex iure ecclesiastico matrimonium subsequens irritent, et proinde in periculo mortis concedat episcopo facultatem tale matrimonium sanandi, non inde sequitur, quod professio solemnis tantum ex iure ecclesiastico dirimat matrimonium, nec a fortiori, quod sit per dispensationem penitus dissolubilis. Si enim professio solemnis tantum ex iure ecclesiastico dirimeret matrimonium, tunc Summus Pontifex posset illud impedimentum abolere, ita ut deinceps non obstante professione solemni matrimonium contrahendum tum contractum sit validum. Quod tamen communiter non conceditur, cum in Conc. Trid. sess. 24, can. 6, sit definitum: «Si quis dixerit matrimonium ratum non consummatum per solemnem religionis professionem alterius coniugum non dirimi, ana-

¹ Lehmkuhl, Theol. mor. I, n. 500 dicit: «Vix umquam hominem solemni voto ligatum R. Pontifex ita solvit, ut saecularis et quasi profanus plane reddatur.»

thema sit.» Videtur ergo Leo XIII nihil aliud intendisse quam pro articulo mortis in illo casu auferre impedimentum voti sollemnis seu suspendere obligationem voti sollemnis pro legitimo usu matrimonii. Quod professio sollemnis non dirimat matrimonium ratum ex solo iure ecclesiastico, praeter S. Thomam tenent S. Alphonsus, Benedictus XIV multique alii¹.

Potest ergo sententia Angelici Doctoris tripliciter salvari, scilicet dicendo

1. cum Caietano, Donato aliisque: Papa non potest dispensare, ut monachus remanens monachus ducat uxorem. Ista explicatio non placet.

2. cum Francisco Ferrariensi: Papa non potest quidem dispensare, sed potest authentice declarare votum solemne in tali casu non esse servandum. Est explicatio probabilis.

3. Papa non potest dispensare, i. e. penitus extinguere votum solemne rite emissum, bene tamen potest obligationem voti suspendere pro aliquo casu, remanente vinculo voti. Est explicatio praeferenda.

Nota: Doctrina Angelici Doctoris non tantum valet pro voto castitatis, ut quidam autumant, sed pro omni voto solemni. Nam non tantum per votum castitatis homo consecratur Deo, sed per omne votum solemne. Cf. S. th. 2, 2, q. 186, art. 8, ubi obicit Angelicus:

«Quanto aliquod votum est potius, tanto videtur esse magis indispensabile. Sed vota paupertatis et continentiae sunt adeo annexae regulae monachali, ut contra ea nec Summus Pontifex possit licentiam indulgere, sicut dicit quaedam decretalis de statu monachorum, qui tamen potest indulgere, ut religiosus non oboediat suo praelato. Ergo videtur, quod votum oboedientiae sit minus voto paupertatis et continentiae.»

In responsione ad istam obiectionem simpliciter ad-

¹ Cf. Aertnys l. 6, n. 522.

mittit S. Doctor, quod tum votum paupertatis tum votum continentiae sit indispensabile; sed idem docet de voto oboedientiae dicens: «Papa in voto oboedientiae **non potest** sic cum religioso dispensare, ut nulli praelato teneatur oboedire in his, quae ad perfectionem vitae pertinent; non enim potest eum a sua oboedientia eximere (i. e. ab oboedientia erga Papam). Potest tamen eum eximere ab inferioris praelati subiectione. **Quod non est in voto dispensare.**»

Ex his ultimis verbis manifeste apparet, quod Angelicus nec etiam admittit dispensationem in aliis votis solemnibus, sumendo dispensationem pro totali abolitione voti.

ARTICULUS II.

DE VOTIS RELIGIOSORUM IN SPECIE.

In hoc articulo agendum erit:

1. de voto paupertatis,
2. de voto castitatis, ubi etiam de clausura,
3. de voto oboedientiae.

Sunt quidem in aliquibus religionibus adhuc vota specialia, de quorum obligatione tamen consulendae sunt uniuscuiusque ordinis constitutiones.

PARAGRAPHUS I.

DE VOTO PAUPERTATIS.

Q. 73. *Quaenam importet votum paupertatis.*

R. Votum solemne paupertatis importat abdicationem omnis dominii, ita ut solemniter professus, secluso speciali indulto (quale modernis temporibus propter ius civile aliquando conceditur)¹, omnino inhabilis est ad quemlibet proprietatis actum exercendum. Communitas² autem religiosorum potest habere verum

¹ Piat q. 269.

² Hic minime tangere intendimus celebrem quaestionem, quisnam

dominium rerum mobilium et immobilium, exceptis Patribus Capucinis et Minoritis de Observantia.

Votum simplex paupertatis importat tantum abdicationem administrationis bonorum, ita ut simpliciter professi retineant dominium radicale suorum bonorum. Excipiuntur tantum fratres coadiutores Societatis Iesu, quorum paupertatis votum ipsos reddit omnino incapaces cuiuslibet dominii. Unde professi votorum simplicium tenentur iuxta praescriptum S. C. Ep. et Reg. 20 Dec. 1861 pro tempore votorum simplicium alii cedere administrationem istam. Haec cessio, ut per se patet, vim amittit in casu egressus ab instituto. Ita etiam definivit S. C. Ep. et Reg. 12 Iulii 1861. Potest tamen simpliciter professus de bonis suis per testamentum disponere, immo accedente licentia superioris omnes actus proprietatis exercere, excepta renuntiatione in favorem religionis. Sine illa licentia superioris simpliciter professus nihilominus exercet valide, sed non licite omnes actus proprietatis. Pro institutis votorum simplicium circa hanc materiam specialia quaedam sancita sunt per const. «Conditae» 7 Dec. 1900 et per S. C. Ep. et Reg. die 28 Iunii 1901 («Normae» 113—126).

Q. 74. *Sintne quaedam bona, quorum proprietatem licite retineant solemniter professi.*

R. Affirmative, scl.:

sit proprius possessor bonorum regularium, num conventus, num ordo, num Summus Pontifex. Hoc certum est Summum Pontificem habere dispositionem de omnibus bonis stricte ecclesiasticis, et hinc libere posse dare bona unius conventus vel ordinis alii conventui vel alii ordini. Quod et multoties factum esse historia ecclesiastica ostendit. Nisi autem expresse in aliquo ordine religioso statutum sit dominium rerum temporalium residere in ordine (vel in superioribus generalibus), tenendum est unumquemque conventum esse proprium possessorem suorum bonorum et proinde superiores maiores non posse bona unius conventus applicare in commodum alterius sine beneplacito apostolico, quod requiritur iuxta ius commune pro «alienatione bonorum ecclesiasticorum». Cf. Com. in Bullam Ap. Sed. in Act. S. S.

a) Reliquiae, quia non sunt pretio temporali aestimabiles. Unde nec etiam possunt emi vel vendi. Hoc tantum valet de ipsis reliquiis, non autem de thecis includentibus. Quae de reliquiis dicta sunt, eo ipso nondum valent de imaginibus, crucibus, rosariis aliisque huiusmodi, quae absque licentia praelati accipi et dari nequeunt; attamen ut animadvertit Passerinus, De stat. 186, 8, 405, licentia ad huiusmodi acquirenda est tacita licentia ad illa distribuenda. Servandae sunt consuetudines legitime existentes in uno quoque loco.

b) Manuscripta tum propria tum aliena religioso data. Ita sententia probabilis cum S. Alphonso (IV 14). Attamen communiter auctores docent "religiosum non posse contractu oneroso (bene tamen gratuito) alienare ista manuscripta, quia religiosus solemniter professus secluso speciali indulto nullum contractum onerosum perficere potest. Insuper religiosus non bene agit (etsi forsitan non mortaliter peccet, sicut vult Albertus a Bulsano), qui morti proximus sua scripta, quae ipse satis erudita putat, comburit vel destruit, ne post mortem sui honorificam relinquat memoriam. Satis ingratus enim se gerit erga propriam matrem religionem, quae illum aluit et enutrivit in studiis occasionesque plures proficiendi aperuit¹. Passerinus² docet religiosum habere dominium ad usum propriorum manuscriptorum, minime vero ad eorundem alienationem, et hinc posse libere secum asportare sua manuscripta, si mittitur ab uno conventu in alium. Ratio huius est, quia manuscripta sunt quasi effectus scientiae, quam multo labore quis acquisivit, et sunt optima adminicula memoriae, a qua magna ex parte scientia dependet. Porro homo quilibet habet ius naturale conservandi suam scientiam eaque omnia, quae conducunt ad hoc, neque per votum paupertatis spoliatur hoc iure. — Religiosus non potest alienare

¹ Piat I, q. 272.

² De stat. 186, 7, 412.

sua manuscripta, quia hoc esset actus domini. Porro religiosus omnino incapax est exercere aliquem actum domini.

Haec sententia Passerini videtur praeferenda aliis sententiis adductis.

c) Picturae vel sculpturae artificiose factae a religioso. Sed tamen iuxta sententiam probabiliorem religiosus de istis artefactis disponens ad minus peccaret contra oboedientiam¹. Atvero picturae et sculpturae tunc tantum sub votum paupertatis non cadunt, quando materia eorum, scilicet tela, colores, tabella, lignum, marmor etc., vel fere nullum valorem in se habet vel ab ipso donatario artifice praestita est, secus certe non possunt donari sine violatione voti paupertatis².

Q. 75. *Utrum religiosus absque superioris licentia renuntiare possit donationi vel haereditati.*

R. a) Quantum ad donationes. Contra votum paupertatis non peccat religiosus, qui sine consensu superioris rem sibi (aliter dicendum est, si res non religioso, sed monasterio offertur) ex liberalitate oblatam recusat. Ratio est, quia religiosus vi voti paupertatis non promittit se aliquid accepturum, sed tantum promittit vivere sine proprio, ita ut nihil recipiat ad sui commodum sine licentia superioris³. Passerinus tamen addit, talem religiosum quandoque peccare tum contra caritatem, si nempe monasterium inopia laborans re oblata indigeat, tum contra oboedientiam, videlicet si superior praeceperit, ut acceptentur eleemosynae.

b) Quantum ad hereditatem seu legata religiosus peccat contra votum paupertatis, immo si est solemniter professus, non tantum peccat, sed prorsus invalide agit⁴, si sine licentia superioris testamentum vel

¹ Pass., De stat. 186, 7, 408.

² Génicot, Cas. consc. II 103.

³ Pass. 186, 7, 247.

⁴ Vermeersch I 242.

legatum in sui favorem factum recusat. Per testamentum enim recipit heres strictum ius ad rem. Si igitur tali iuri religiosus sine debita licentia renuntiat, exercet actum dominii, qui semper est illicitus, immo invalidus.

Quaeri hic etiam potest, an religioso liceat petere ab aliquo volente sibi dare, ut rem non sibi, sed alteri donet. Respondent Passerinus (l. c. n. 250), Suarez, Lugo, Laymann etc. hoc esse licitum, quia hoc non est donare, sed intercedere, ut alius donet. Similiter religioso licitum esse videtur, ut accipiat pecuniam illamque volente donatore in pauperes distribuat; debet tamen esse cautus, ne sibi et monasterio molestias paret. Cf. infra q. 79.

Q. 76. *Utrum religioso licitum sit peculium habere.*

R. Peculium hoc in casu vocatur pecunia, quae conceditur religioso cum hac restrictione, ut sibi convenientem victum et vestitum comparet. Constitutiones FF. Praedicatorum n. 314 hoc modo explicant peculium seu «vitam privatam»: «Religiosis a superioribus permittitur seu indulgetur peculium, i. e. aliqua summa pecuniae a parentibus aut conventu ministrata seu proprio labore acquisita et ex qua religiosus sibi suisque necessitatibus provideat saltem in pluribus, sed cum licentia explicita seu implicita superiorum.»

Si standum esset rigori plurium ordinationum, quae a Summis Pontificibus pro omnibus ordinibus religiosis latae sunt, dicendum foret omnia peculia semper esse illicita, non quidem tamquam voto paupertatis directe vel intrinsece opposita, sed tamquam a iure positivo omnino interdicta. Unde Fagnanus in c. Monachi 2, De statu monachorum n. 75 docet nulla consuetudine, nulla probabilitate, nulloque alio praetextu religiosum in hoc puncto excusari posse a peccato mortali. Pater Concina vocat religiosos peculium habentes «filios irae, filios perditionis, infames violatores paupertatis». Cum

tamen S. Alphonsus V (IV) 15 sententiam benigne concedentem peculium vocet probabilem, immo probabiliorum ratione consuetudinis universaliter tempore S. Doctoris in Italia introductae, ad tempus videtur esse licitus usus peculii, quando scilicet superiores ex reformatione praecipitata et violenta maius malum oriturum esse merito formidant ¹.

Etsi autem usus peculii non sit semper illicitus, tamen superiores summa qua pollent industria introducere continentur in omnibus conventibus vitam perfecte communem. In omnibus locis novitiatus tum simplicis tum professorum introducendam omnino esse vitam perfecte communem stricte praecipit Pius IX die 12 Apr. 1851 per cardinalem praefectum S. C. Ep. et Reg. Et in schemate proposito examini patrum Concilii Vaticani sequentia statuiebantur: «Nulla in posterum nova domus religiosa erigatur, vel etiam de iure vel de facto suppressa restituatur sine expressa conditione ac lege in perpetuum servandae vitae perfecte communis; secus erectio vel restitutio irrita omnino habeatur.»

Q. 77. Quotuplici modo peccare possit religiosus contra paupertatis votum.

R. 1. Si rem aliquam absque superioris legitima licentia tacita vel expressa vel praesumpta accipiat, retineat vel absumat, licet sint comestibilia tantum.

2. Si rem aliquam praeter res supra q. 74 enumeratas donat, alienat, distribuit, et generatim, si aliquem contractum sive gratuitum sive onerosum absque superioris licentia de rebus materialibus init.

3. Si rem monasterii sibi usurpat vel abscondit sine superioris licentia aut aliter eadem utitur quam ad usus a superiore volitos.

¹ Cf. pro tota hac controversia S. Alphonsum l. c. et contra illum P. Piat I, q. 274.

4. Si res ipsi ad usum concessas per culpam seu negligentiam amittit vel destruit¹.

Q. 78. *Quid notandum sit circa licentiam superioris requisitam in usu rerum temporalium.*

R. Debet esse legitima licentia, i. e. a) non metu vel dolo extorta et b) iuste concessa. Superior enim nequit dare licentiam nisi ad usus necessarios et honestos. Unde si nihilominus superior dat licentiam, tunc et ipse peccat et licentiatus etiam peccat. Si autem superior iniuste denegat licentiam, tunc religiosus tenetur nihilominus oboedire et onus paupertatis portare, nisi tamen inde oriatur aliquod malum culpae, e. gr. periculum vitae facile vitabile. In hoc ultimo casu enim superior manifeste suam potestatem excederet, et tunc illi oboedientia non debetur. Contrarium docet Génicot, Cas. consc. II 107, sed infundate.

Q. 79. *An peccet contra votum paupertatis religiosus, qui sine licentia sui superioris ab extraneo pecuniam vel alias res accipit in pia opera expendenda.*

R. Si opus pium et summa pecuniae illi distribuenda a donatore ipso determinatur, tunc religiosus non peccat contra paupertatem; est enim tantum minister vel quasi canalis, nullum autem actum proprietatis exercet. Ita sententia communis.

Si econtra donator nihil determinaverit, sed tantum in genere pro pauperibus dederit religioso aliquam summam pecuniae, tunc duplex est sententia: S. Alphonsus cum Lezana, Lessio aliisque docet hoc esse contra paupertatem, quia tunc religiosus administrationem seu usum rei assumit independentem a praelato. Suarez autem, Sanchez, Laymann, Bucceroni, Génicot aliique tenent non esse contra votum paupertatis. En verba Passerini, De stat. q. 186, 7, 198: «Sententia Suarez

¹ Piat I, q. 277 et Lehmkuhl I, n. 528.

et Sanchez absolute verior est, quia eligere pauperes, quibus aliena pecunia distribuatur, non est aliquid proprium habere, nisi ex hoc aliqua commoditas pretio aestimabilis religioso adveniat seu acquirat ius nominandi seipsum inter pauperes. Ceterum habere pecuniam ad meram aliorum utilitatem non est contra paupertatem, licet possit esse contra speciale praeceptum oboedientiae», e. gr. in Societate Iesu, uti videri potest apud P. Piat I, q. 282. De hac materia disserens his verbis optime concludit P. Angelus a Corde Iesu Manuale iur. reg. I, q. 265: «Haec dicta sint inspecto solummodo paupertatis voto; nam quatenus licita ac permessa sint ratione oboedientiae suis superioribus debitae, discat religiosus a legibus sui ordinis. Cum talis praxis generatim nullo modo conducat ad profectum observantiae regularis, econtra saepius sit ipsi nociva, religiosus zelo regularis observantiae incensus magnopere abhorreat ab huiusmodi praxi et curam providendi necessitatibus pauperum relinquat suis superioribus.»

Q. 80. *Quatenus quantitas requiratur ad peccatum mortale in materia paupertatis.*

R. Ex multis variisque sententiis, quae hac in re vigent, sequentia videntur pro praxi admittenda:

1. In esculentis et poculentis religiosus fere numquam peccat mortaliter contra paupertatem ea in proprium usum convertendo absque licentia debita. Excipi potest cum S. Alphonso: «modo res non reserventur a religioso, neve sit damnificatio nimia, neve agatur de re extraordinaria et pretiosiore». Ratio est, quia hac in re superiores non sunt rationabiliter ita invitati propter expensas inde ortas, sed potius propter inoboedientiam et transgressionem regulae hic inclusam.

2. Ratione iniustitiae, quam committit religiosus alienando bona monasterii, materia censetur gravis, quae est etiam gravis in furto, e. gr. 5--10 *M.* Potest

autem votum paupertatis violari, quin adsit laesio iustitiae per alienationem, sed tantum ratione infidelitatis, violando scl. promissam omnimodam paupertatem. Hinc

3. ratione infidelitatis, quam committit religiosus transgrediendo votum paupertatis promissum per quemlibet actum proprietatis, materia censetur gravis, quae ut talis habetur in violatione voti eleemosynae. Hinc religiosus, qui contra voluntatem superioris sibi compararet librum, qui habet pretium sat magnum, graviter peccaret contra votum ratione infidelitatis; si autem librum 10 marcarum dono daret extraneo contra voluntatem superioris, committeret praeter peccatum grave contra votum etiam peccatum grave contra iustitiam. Cf. Piat I, q. 285 et Lehmkuhl I, n. 529 et praecipue Donatum I, part. 2, tr. 15, q. 19 (p. 386).

Q. 81. *Quaenam poenae statutae sint in religiosos proprietarios.*

R. Contra religiosos retentores pecuniae in notabili materia Concilium Tridentinum sess. 25, de reg. 2 statuit sequentes poenas ferendae sententiae.

a) Biennio activa et passiva voce privantur atque etiam iuxta statuta proprii ordinis puniendi sunt.

b) Ecclesiastica sepultura privantur et pecunia saltem secundum aliquam partem a iudice determinandam simul cum proprietario sepelienda est¹.

Q. 82. *Quaenam specialiter notanda sint circa largitiones munerum.*

R. 1. Sub gravi interdicat Clemens VIII per suam constitutionem de largitione munerum omnibus et singulis cuiuscumque ordinis, ... societatis regularibus (ergo nullus religiosus nullumque institutum religiosum eximitur) omnem et quamcumque largitionem munerum const. «Religiosae congregationis» anno 1594. Ut

¹ Piat I, q. 286. Donatus I. c.

patet ex gravitate poenarum in huiusmodi legis transgressores latorum, haec constitutio obligat sub gravi in gravi materia. Censetur autem gravis materia illa, quae ut gravis habetur in transgressione paupertatis; cf. supra q. 80. Ad poenas taxatas (cf. infra n. 4) incurrendas ut materia gravis ab auctoribus reputatur summa 2 aureorum i. e. 12—15 *M*.

Ab hac prohibitione Clementis VIII immunes sunt:

a) Milites regulares, quales sunt S. Iacobi Calatravae, Alcantarae et similium ordinum. Ita ipsa constitutio.

b) Novitii. Novitii enim nondum sunt religiosi in stricto sensu.

c) Episcopi religiosi vel religiosi habentes beneficium ecclesiasticum. Bulla enim prohibet largitiones, quae fiunt de bonis monasterii. Porro bona, de quibus episcopus vel beneficiatus disponit, non sunt bona monasterii.

d) Religiosi expulsi et eiecti a religione ob eandem rationem. Possunt tamen tales nihilominus peccare contra votum paupertatis munera largiendo¹.

e) Professi institutorum, in quibus tantum vota simplicia emittuntur (exceptis professis Iesuitarum; hi enim sunt religiosi in stricto sensu).

f) Deinde non prohibentur largitiones modestae et discretæ ex causa gratitudinis, conciliationis, benevolentiae eiusque conservationis erga religionem vel conventum. Quaenam autem dicendae sint modestae et discretæ largitiones relinquendum est iudicio prudentis et docti superioris vel, quando agitur de copiosioribus donis, concilio conventus. Cf. Donatum l. c.

g) Eleemosynae modestae cum consensu superioris datae.

Si quis autem religiosus missas etiam in magno numero gratis celebrat pro altero, qui stipendium consuetum pro istis missis reciperet, non peccaret iuxta

¹ Donatus I, p. 2, tr. 15, q. 7.

Passerinum, De stat. 186, 7, 426 contra constitutionem Clementis VIII, quia religiosus nihil temporale donat. Alii autem doctores aliter sentiunt.

2. Tales largitiones non sunt tantum graviter illicitae, sed etiam omnino invalidae, unde donatarius nullum dominium in res donatas acquirit, proindeque tenetur illas restituere, et quidem ante restitutionem factam nequit in foro conscientiae absolvi. Quae quidem restitutio non debet fieri religioso donatori, sed ipsimet monasterio, ex cuius bonis res fuit donata, vel si hoc commode fieri nequit, tunc Urbanus VIII const. «Nuper» (1640) praecepit, ut restitutio fieret conventui eiusdem religionis viciniori loco, ubi petita fuit absolutio.

3. Praedicta restitutio remitti nequit neque a religioso donatore neque a toto monasterio neque a tota religione; neque concedi potest, ut res restituenda pauperibus crogetur. Istam restitutionem remittere potest solus Papa utpote supremus dominus omnium bonorum ecclesiasticorum. Casu autem quo poenitens rite dispositus impotens sit restituere ante absolutionem atque inscius reservationis, pro prima vice potest absolvi, dummodo serio promittat quantotius restituere; casu autem quo poenitens per longum tempus esset impotens restitutionis, melius est, statim recurrere ad S. Poenitentiarium, ut commutatio vel condonatio obtineatur.

Fontana l. c. n. 6 haec habet: «Et si munera excedunt summam scutatorum decem (quod est circa 40—50 *M*) non possunt absolvi a summo Poenitentiario, nisi prius facta restitutione; vel si eam de praesenti nequeant adimplere, cum obligatione eandem quam primum poterunt faciendi.» Ex const. Benedicti XIV «Pastor bonus» § 26 (1744)¹.

4. Religiosis illicite sic largientibus munera sequentes poenae ferendae sententia infliguntur:

¹ Cf. Ferraris, verb. Regulares art. I, n. 129.

a) Privatio omnium dignitatum, graduum, munerum et officiorum et perpetua inhabilitas ad illa et huius poenae relaxatio reservata est Summo Pontifici vel maiori Poenitentiario.

b) Perpetua infamia et ignominia. Haec poena non videtur reservata.

c) Privatio vocis activae et passivae, quae poena pariter non est reservata¹.

d) Tandem contra transgressorem tamquam contra reum furti et simoniae criminum procedi potest.

PARAGRAPHUS II.

DE VOTO CASTITATIS.

Q. 83. *Quid et quotuplex sit votum castitatis.*

R. Votum castitatis, de quo hic sermo est, est promissio Deo facta de abstinencia perpetua ab omni delectatione venerea sive interna sive externa. Unde votum castitatis non tantum violant opera consummata luxuriae, sed etiam turpes cogitationes, gaudia, desideria, aspectus impudici etc. (cf. supra, ubi de actibus internis). Distinguitur duplex votum castitatis: solemne, scilicet quod reddit voventem ad matrimonium subsequens inhabilem et quod dirimit matrimonium ratum antecedens — quantum ad matrimonium consummatum infidelium cf. supra q. 64, 5 —, simplex, quod non dirimit matrimonium antecedens nec etiam irritat matrimonium subsequens, sed tantum prohibet. (Vota simplicia Iesuitarum tamen reddunt matrimonium subsequens non tantum illicitum, sed etiam invalidum.) Iuxta sententiam probabilem, uti supra dictum est, violatio voti sollemnis castitatis non differt essentialiter a violatione (publici) voti simplicis castitatis; ideoque sufficit, quod in confessione dicat poenitens se violasse votum castitatis manifestando tamen se esse personam religiosam. Hinc confessarius

¹ Piat I, q. 284.

audiens violationem voti commissam ab aliqua persona religiosa, non tenetur sciscitari, num poenitens sit simpliciter an solemniter professus. Sententiam contrariam videtur tenere Berardi, auctor ceteroquin sat benignus¹.

De gravitate peccatorum contra votum castitatis idem dicendum est, quod de gravitate contra virtutem castitatis. Unde sicut non datur parvitas materiae in violatione virtutis castitatis, ita nec datur parvitas materiae in violatione voti castitatis. Ergo omne peccatum plene deliberatum contra castitatem commissum a religioso est duplex peccatum mortale, scilicet contra virtutem et contra votum castitatis.

Q. 84. *Quamnam clausulam inserere soleat Summus Pontifex in dispensatione voti castitatis.*

R. Quum Summus Pontifex nonnisi raro in voto solenni castitatis dispenset, si detur casus, sedulo attendendae sunt indulti clausulae.

Quando vero Summus Pontifex dispensat in voto simplici castitatis, inserere solet clausulam: «Ad effectum dumtaxat huius matrimonii contrahendi, ita tamen ut, si comparti, cui nupserit, supervixerit, eodem castitatis voto ut prius obligatus remaneat.»²

Ex hac clausula sequitur: a) Si dispensatus comparti supervixerit, non potest aliud matrimonium inire, ipsius voto statim reviviscente. b) Si peccatum aliquod luxuriae extra licitum usum matrimonii committat, tunc dispensatus duplex peccatum committit, scilicet contra virtutem et contra votum, quod neque sublatum neque suspensum fuit, nisi pro actibus licitis matrimonii.

Q. 85. *Quaenam poenae infligantur violatoribus voti castitatis?*

R. Ex iure communi solemniter professis attentantibus matrimonium infliguntur:

¹ Prax., Confess. I 415 et III 681.

² S. C. Ep. et Reg. 20 Iul. 1838 et 18 Iun. 1858 apud Piat I, q. 295.

a) poena excommunicationis episcopis reservata (cf. bullam «Apost. Sed.»),

b) irregularitas ob bigamiam similitudinariam;

c) fiunt suspecti de haeresi et tradendi sunt inquisitoribus, qui poenas arbitrarias infligere possunt.

Ex iure communi simpliciter professis violantibus votum castitatis nullae poenae latae sententiae statutae sunt, sicuti nec solemniter professis pro aliis peccatis luxuriae praeter attentationem matrimonii.

Ex iure nostro speciali contra violatores castitatis statuitur: a) poena carceris, b) privatio plurium officiorum, immo inhabilitas ad illa per triennium, a qua nec Magister Ordinis ante triennium dispensare potest. Vide const. Ord. Praed. n. 329.

Q. 86. *Quaenam statuta sint ad removenda incontinentiae pericula.*

R. Praeter praescriptiones vere aureas, quae habentur in const. Ord. Praed. n. 327—329 statuta est: a) observantia clausurae virorum; b) observantia clausurae monialium.

Q. 87. *Ad quid obliget clausura virorum.*

R. Ad duo, scilicet a) obligat religiosos ad non exeundum extra clausuram sine legitima licentia; b) obligat, ne feminae admittantur in clausuram virorum sine legitima licentia. Clemens VIII enim const. «Nullus omnino» statuit: «Nullus e conventu egredi audeat nisi ex causa et cum socio licentiaque singulis vicibus impetrata ac benedictione accepta a superiore, qui non aliter eam concedat nisi causa probata sociumque exituro adiungat, non petentis rogatu, sed arbitrio suo, neque eundem saepius.» S. Pius V const. «Regularium personarum» (24 Oct. 1566), Benedictus XIV const. «Regularis disciplinae» (3 Ian. 1742), Gregorius XIII const. «Ubi gratiae», Pius IX const. «Apostolicae Sedis» (13 Oct. 1869) alique Pontifices sub gravibus poenis prohibuerunt ingressum mulierum in clausuram religiosorum.

Q. 88. *Quaenam loca legi clausurae subiciantur.*

R. Legi clausurae subiciuntur generatim loquendo nonnisi conventus proprie dicti et eorum solummodo eae partes, quae intra monasterii septa reperiuntur. Sed non requiritur, ut sint conventus uti dicunt formales, sed sufficit, quod sit aliqua domus seu vicariatus seu hospitium, in qua habent religiosi fixum domicilium et in communitate vivunt. Pius VII sub die 22 Aug. 1814 statuit: «Clausurae leges diligenter servantur in omnibus religiosis domibus, etiamsi hospitiorum vel domuum generalitiarum vel alio quovis nomine appellantur.»¹ Ad rem scribit Piat I, q. 375, nota 4: «Auctores communius excipiunt (i. e. ut patet ex contextu, submittunt legi clausurae) hospitia, in quibus aliqui semper permanent modo regulari et collegialiter ad instar aliorum conventuum et recitant officium in choro communi, aliasque regulares observantias compossibiles cum modico religiosorum numero exequi conantur; istae enim domus potius parvi conventus quam hospitii nomen in rigore merentur, maxime si ibi degant continue saltem tres religiosi.» Pro praxi videtur haec regula bona esse (pro nobis Fratribus Praedicatoribus): Quando fratres in istis parvis domibus sunt obligati ad officium in choro recitandum, sunt etiam obligati ad clausuram papalem. Quando autem legitime sunt permanentes² exempti ab officio in choro, etiam non stricte tenentur ad clausuram. Attamen nihilominus etsi in hoc casu non adsit stricta obligatio, tamen valde conveniens est, ut mulieres non admittantur in cellas fratrum propter plurimas rationes obvias. Haec sint dicta salva meliori sententia³.

¹ Anal. Ord. Praed. IV 8 sq.

² Dico: permanentes, nam si una alterave vice ob legitimum impedimentum officium nequit dici choraliter, exinde non cessat obligatio clausurae.

³ Ferrari, De stat. rel. 165.

Legi clausurae autem non subiciuntur:

1. Conventus seu domus, qui adhuc aedificantur, etsi forsan unus religiosus iam ibi habitet. Ita declaravit S. Congr. Ep. et Reg. die 4 Oct. 1588, apud Ferraris, *Conventus* III 8¹.

2. Granciae, hospitia praeter supracitata, et alia huiusmodi loca, quae a monasterio distant.

In conventibus virorum, ubi clausura generatim servanda est, sub clausura continentur quantum ad ingressum mulierum: claustrum, dormitorium, refectorium, cellae interioresque officinae, ita ut, secluso speciali indulto vel privilegio, mulieres nunquam ista loca licite adire possint. Pariter sub clausura continentur hortus, sacristia et chorus religiosorum, si non-nisi transgrediendo clausuram ad ista loca perveniri potest; sin autem e loco clausurae non subiecto aditus patet, tunc hortus, sacristia et chorus iuxta probabilem et in praxi tutam sententiam non continentur in clausura².

Quantum vero ad egressum religiosorum hortus monasterio contiguus (non autem longe distans a monasterio), sacristia, ecclesia, chorus, locutorium et generatim omnia loca intra septa monasterii sub clausura continentur, ita ut religiosi licite ista loca adire queant, quin toties quoties petere debeant licentiam superioris; «quia totum est veluti sub oculis superioris, qui ad omnem partem libere accedere potest, neque a potestate superioris elongatur . . . quia est intra muros conventus». Ita Pass. l. c.

Ex dictis patet, quod in determinanda clausura apprimè debet distingui inter egressum religiosorum et ingressum mulierum. In primo sensu clausura ampliora et plura loca concludit; in secundo sensu autem

¹ Piat I, q. 376.

² Ita Pass., De stat. 189, 8, 375; Suarez VIII 1, 7, 2; Ferraris verb. «Conventus» III 13; Pennacchi I 776; S. Congr. Ep. et Reg. 1 Mart. 1836.

ad pauciora loca restringitur. Quia haec distinctio non semper attenditur, multoties controversiae oriuntur de ambitu clausurae.

Q. 89. *An praelatus regularis possit clausuram determinare vel variare.*

R. Exceptis illis locis, quae ex iure necessario clausurae subiciuntur, e. gr. dormitorium, cellae, refectorium etc., superior potest terminos clausurae assignare vel etiam superveniente iusta causa mutare. Utrum autem hoc spectet de iure communi ad superiorem localem vel provincialem, non ita apparet¹. In Ordine Praedicatorum nihil determinatum est circa hoc punctum.

Q. 90. *Quanta sit obligatio pro religiosis viris non egrediendi extra clausuram.*

R. Est duplex sententia: Donatus, Miranda alique docent illam obligationem esse ex genere suo tantum levem, cum oriatur ex constitutionibus ordinis non obligantibus sub mortali; illam autem obligationem posse fieri gravem per accidens, v. gr. non egrediendi noctu vel per spatium aliquorum mensium. Ista sententia est parum probabilis.

Passerinus autem, Lezana, Suarez alique docent illam obligationem esse ex genere gravem, quia non tantum ex regula, sed ex Ecclesiae legibus procedit. Hanc legem esse ex genere suo graviter obligantem patet insuper ex gravitate poenae contra transgressores. Sic enim statuit Clemens VIII const. «Nullus omnino»: «Contra-venientes poena gravi etiam carceris ad superioris arbitrium plectantur.»

Levis autem est culpa, si religiosus per ianuam communem sine licentia exeat, paulo post rediturus, seclusa tamen prava intentione; idque verum est iuxta Passerinum licet pluries iteretur exitus. Gravis vero culpa

¹ Piat I, q. 377. Cf. Donatum I, 2, 3, 8, 1.

esset, si egressus fieret tempore nocturno (immo istud peccatum est reservabile; cf. infra, ubi de reservatione casuum) vel per longum tempus, e. gr. per duos aut tres dies. Ceterum hic maxime attendendae sunt consuetudines uniuscuiusque religionis seu conventus. Notandum est iuxta decretum Clementis VIII, quod «licentiae generales exeundi nulli omnino concedantur». Generaliter ergo requiritur toties quoties licentia expressa; in casu tamen necessitatis sufficit licentia praesumpta.

Q. 91. *An praelatus regularis permittere possit, ut religiosus extra monasterium ad tempus longum, i. e. ultra sex menses maneat.*

R. Quidquid sit de antiquo iure hodie post decretum Clementis VIII supracitatum, id omnino vetitum est absque licentia praevia Apostolicae Sedis, cum in citato decreto statuatur: «Sublatis licentiis ac facultatibus hactenus quibuscunque concessis, degentes extra conventus claustra ad ea quam primum revocentur, nec de cetero, nisi ex gravissima causa a Sede Apostolica probanda, huiusmodi facultates concedi possunt.» Consonant etiam praescripta constitutionum FF. Praedicatorum n. 1020—1024, quae insuper graves poenas contra inoboedientes statuunt. Ferrari, De stat. rel. 168, putat ultra duos menses religiosum non posse extra conventum commorari sine licentia S. Sedis et addit: «ut nobis olim declaravit secretarius S. Congregationis Ep. et Reg.» Iuxta constitutiones Praedicatorum Prior provincialis potest licentiam dare, ut aliquis religiosus per quattuor menses maneat extra conventum, si gravis est ratio.

Q. 92. *Quaenam statuta sint, ne religiosi illegitime exeant e clausura.*

R. Ex cit. decreto Clementis VIII statuitur:

1. ut in quolibet conventu sit fidelis ianitor;
2. ut nullus exeat sine licentia legitima;
3. ut superior non concedat licentiam nisi probata causa;

4. ut superior adiungat (inquantum possibile est) socium exituro;

5. ut post reditum religiosus statim petat benedictionem a superiore et ipse aut socius rationem reddat itineris.

Constitutiones FF. Praedicatorum insuper praescribunt:

a) ut egressus vel regressus non fiat per ecclesiam, sed per communem portam;

b) ut adsit tabula ad portam communem, in qua egressus vel regressus fratrum notetur;

c) ut claves portae quolibet vespere ad cellam superioris deferantur.

Q. 93. *Quid statutum sit circa ingressum mulierum in clausuram virorum.*

R. Ut religiosorum quieti et tranquillitati consulatur, utque omnia pericula, quae ex mulierum frequentatione et conversatione oriri solent, vitentur, utque demum omnis scandalorum occasio amoveatur, plures Summi Pontifices, inter quos S. Pius V, Gregorius XIII, Benedictus XIV, Pius IX, omnibus mulieribus (paucis exceptis) sub gravibus poenis interdixerunt ingressum in clausuram virorum. Mulieres autem, quibus licet ob bonum finem in clausuram religiosorum intrare, sunt:

a) reginae, imperatrices earumque filiae earumque comitatus (addit Ferrari, De stat. rel. 168: dummodo sint catholicae, sed non probat istam restrictionem);

b) nobiles feminae, consanguineae vel affines eorum, «qui sunt domini in temporalibus locorum, in quibus monasteria sita sunt», si legitimo titulo vel consuetudine huiusmodi ingressu gaudent; ita Benedictus XIV const. «Regularis disciplinae»; qui tamen huic indulto plures restrictiones adicit.

c) omnes illae, quae obtinent pro particulari casu licentiam a S. Sede.

d) iuxta plures auctores, inter quos Lezana et Donatus I, 2, tr. 4, q. 7, etiam puellae septennio minores, quia

illae non censentur doli capaces et proinde sunt immunes a poenis ecclesiasticis. Citantur pro hac sententia quaedam declarationes Congr. Ep. et Reg. apud Piat I, q. 388. Haec sententia est probabilis. Communiter autem commentatores constitutionis «Apostolicae Sedis» non numerant puellas septennio minores inter personas exemptas¹. Piat l. c. in haec verba concludit: «Rectius dicendum nobis videtur, quod licet non peccent puellae, si nondum rationis usu gaudeant, neque excommunicationem incurrant non adultae, peccant tamen introducentes huiusmodi puellas. Immo volunt nonnulli, quod eas admittentes excommunicationem incurrant. Quod tamen nobis non constat. Etenim excommunicationi subduntur religiosi, qui introducunt vel admittunt mulieres, quae ob clausurae violationem censuram incurrerunt. Porro illam non incurrerunt, uti ex praeallegata S. Congr. Ep. et Reg. declaratione constat, puellae non adultae, et ex alia S. Congr. Concilii a Pallotini relata, ubi statuitur, quod ad excommunicationem incurrendam oportet, quod puella sit maior quinquennio (Nicolii relatio fert septennio maiorem). Quamvis autem multi puellas septennio minores ab hac lege excipiant, omnes tamen fatentur excipiendas non esse mulieres fatuas, cum contra earum ingressum omnino militet legis ratio. Equidem ipsae non peccantes excommunicationem non incurrunt, bene vero eas introducentes vel admittentes.»

Cum ergo sententia benigne excusans a censura puellas septennio minores ingredientes monasteria virorum sit saltem extrinsece probabilis, in praxi teneri potest, quia in odiosis, quod minimum est, tenendum est.

Q. 94. *An mulieribus liceat in claustra virorum intrare ad assistendum missae, processioni, sepulturae vel ecclesiae consecrationis occasione.*

R. Id S. Pius V expresse permiserat const. «Decet»

¹ Vide Aertnys l. 5, 23, Lehmkühl II, n. 957.

§ 3 et 4, et multi auctores id licitum esse adhuc nostris diebus docent. Ita Schmalzgrueber, Lezana, Donatus, Diana, Ferraris, Jasinski O. Pr. verb. «Mulieres», Avanzini, Cretoni, Pennacchi etc. Idque licitum esse occasione processionum die 18 Aug. 1713 declaravit S. Congr. Ep. et Reg., «dummodo processionaliter incedant». Addit autem iure merito Pennacchi I 801: «Attamen considerandum est, ut eiusmodi consuetudines, si adhuc supersunt, a superioribus regularibus eliminantur; nescimus enim, quid per mulierum ingressum intra claustra capiant regulares utilitatis; nescimus, quid gratiae acquirant, mulieres; certum autem est delatas fuisse ad S. Sedem querelas de abusibus et excessibus, ut ex ipsa Benedicti XIV constitutione patet.» Sententia autem probabilior, quae tenetur a S. Alphonso VII 2, a nostro Cuniliati, Th. mor. tr. 16, a. 4, § 1, n. 12, qui citat constitutionem Benedicti XIV, a Piat 1, q. 389, Ferraris, Conventus III 36 (cf. tamen supra) aliisque, quaeque fulcita est pluribus decisionibus S. Congregationis et praesertim constitutione «Regularis disciplinae» Benedicti XIV, tenet, quod mulieres nunquam, secluso speciali indulto, possint intrare in clausuram virorum. Ita definivit S. C. Rit. die 30 Sept. 1628, apud Gardellini 816, 1, 173, et die 11 Iun. 1629. Immo die 6 Iul. 1631 eiusdem congregationis E^{mi} Patres mandaverunt: «Extrahi decretum prohibitivum, consulto SS^{mo}, quod mulieres de cetero non possint occasione quarumvis processionum ingredi septa monasteriorum regularium, et quod sub eadem poena comprehendantur ipsi regulares permittentes feminas ingredi septa eorundem monasteriorum. Idque decrevit non obstante quacunque contraria consuetudine», apud Gardellini 912, 1, 186, et 1033, 1, 204. Hanc prohibitionem innovavit Benedictus XIV constitutione citata declarans huiusmodi ingressum esse abusum, quem tollere intendit. Hinc multo probabilius mulieres (excluso speciali indulto et etiam casu gravis necessitatis)

nunquam licite ingredi possunt monasteria religiosorum, et si hoc faciunt scienter, etiam absente fine inhonesto, incurrunt ipso facto excommunicationem Summo Pontifici simpliciter reservatam¹.

Q. 95. *Quasnam poenas incurrant religiosi illicite admittentes mulieres in clausuram.*

R. Religiosi votorum solemnium, sive sunt superiores sive sunt subditi (non tamen tertiarii vel servi laici), admittentes vel introducentes mulieres in sua monasteria (probabilius poenae non incurruntur, si admittunt vel introducunt in aliena monasteria)² incurrunt:

a) excommunicationem latae sententiae Summo Pontifici simpliciter reservatam, a qua non possunt absolvi a propriis superioribus, nisi isti habeant speciale privilegium; S. Poenit. 3 Dec. 1873, cf. Bullam «Apostolicae Sedis»;

b) privationem omnium dignitatum, beneficiorum et officiorum et inhabilitatem ad illa et alia in posterum obtinenda; const. Gregorii XIII «Ubi gratiae» § 3. Haec tamen ultima poena probabiliter non incurritur nisi post sententiam iudicis saltem declaratoriam³ et potest relaxari a superioribus regularibus, saltem si res non delata est ad forum contentiosum⁴.

c) ex const. FF. Praed. n. 331 poenam gravioris culpaе etc.

Appendix.

De clausura monialium deque accessu ad earum monasteria.

Q. 96. *A quonam introducta sit monialium clausura.*

R. Ut moniales «a publicis et mundanis conspectibus separatae omnino servire Deo valeant liberius et lasciendi opportunitate sublata eidem corda sua et corpora in omni sanctimonia diligentius custodire», Boni-

¹ Cf. Bullam «Apost. Sedis» et Const. FF. Praed. n. 331.

² Piat I, q. 392. ³ Cf. Donatum I, 2, 4, 27.

⁴ Cf. Donatum I, 2, 4, 30 et Aertnys, Theol. mor. I, 5, 26.

fatius VIII sancivit: «universas et singulas moniales, praesentes atque futuras, cuiuscunque religionis sint vel ordinis, in quibuslibet mundi partibus existentes, sub perpetua in suis monasteriis debere de cetero permanere clausura, ita quod nulli earum religionem tacite vel expresse professae sit vel esse valeat quacunque ratione vel causa . . . monasteria ipsa deinceps egrediendi facultas, nullique aliquatenus inhonestae personae nec etiam honestae (nisi rationabilis et manifesta causa existat, ac de illius, ad quem pertinuerit, speciali licentia) ingressus vel accessus pateat ad easdem», cap. Periculoso unic. de statu regul. III 16 in VI°. Hanc dispositionem confirmaverunt Concilium Tridentinum sess. 25, c. 5, de reg. et mon., Pius V const. «Circa pastoralis officii», Gregorius XIII const. «Ubi gratiae», Benedictus XIV tribus constitutionibus et demum Pius IX, qui in bulla «Apostolicae Sedis» excommunicationem Summo Pontifici simpliciter reservatam inflixit contra «violantes clausuram monialium, cuiuscunque generis aut conditionis, sexus vel aetatis fuerint, in earum monasteria absque legitima licentia ingrediendo, pariterque eos introducentes vel admittentes, itemque moniales ab illa exeuntes extra casus ac formam a S. Pio V in const. 'Decori' praescriptam».

Clausura monialium potest sicuti clausura religiosorum violari dupliciter: per ingressum et egressum. Notandum tamen est:

a) distingui duplicem clausuram, scl. papalem et episcopalem. Papalis illa est, quae a Papa constituitur et quae nonnisi in perpauca monasteriis perfecte viget; episcopalis illa est, quae ab episcopo libere constituitur et dispensatur. In sequentibus agitur tantum de clausura papali, cum episcopalis a quolibet speciali episcopo dependeat et non detur aliqua regula generalis.

b) papalem clausuram nunquam adesse iuxta modernam praxim Curiae Romanae, nisi habeatur speciale

breve apostolicum. Haec quidem pro regula generali haberi possunt: ubi moniales emittunt vota solemnia, ibi etiam est clausura papalis, attamen dantur ab illa regula exceptiones, immo nonnullae moniales, quae vota tantum simplicia emittunt, ex privilegio apostolico favorem obtinuerunt clausurae papalis¹.

Q. 97. *Quibusnam personis interdicitur ingressus in monialium monasteria.*

R. Omnibus cuiuscunque generis aut conditionis, sexus aut aetatis. Ergo nec etiam infantes, pensionariae et famulae saeculares possunt admitti in clausuram papalem. Excipiuntur solummodo:

a) imperatorum et regum familiae membra cum suo decenti comitatu².

b) fundatrices monasteriorum, quorum privatae constitutiones id permittunt, vel quibus id privilegium a S. Sede concessum est; secus vero iuxta communioem sententiam aliae fundatrices³. Aliquando etiam admittuntur puellae educationis causa in clausuram monialium, sed tunc praeter licentiam Congr. Ep. et Reg. quam plurimae conditiones requiruntur, quae videri possunt apud auctores probatos, e. gr. apud Piat I, q. 406.

Q. 98. *An sint casus, in quibus licet intrare in clausuram monialium.*

R. Sunt casus, in quibus licet intrare in clausuram monialium, quando scl. adest iusta causa et legitima licentia. Tales iustae causae sunt necessitates spirituales vel materiales monialium.

Propter spirituales necessitates licite ingrediuntur: episcopi et superiores visitationis causa, confessarius ad administranda sacramenta moniali graviter aegrotae. Confessarius autem si est saecularis, in hoc casu in-

¹ Bizzarri, ed. 1885, 88 et 411.

² Reiffenst. III 35 42; Pennacchi I 719.

³ Cf. Donat. 4, 5, 13, 2 sq.

gredi debet stola et superpelliceo indutus et non ibi morari. Ingressus recte et absque diverticulo eat redeatque nec ad aliam monasterii partem divagetur etiam occasione visitandi alias infirmas, quibus sacramentorum administratio minime sit necessaria. Sine socio ingreditur. Dum audit infirmæ confessionem, ianua cellae aperta remanere debet, dummodo nullum sit periculum, quod ab aliis audiatur aegrotantis confessio. Debent esse praesentes duae comitatrices, ita ut confessarium et infirmam commode quidem videre, non autem audire possint. Si vero confessarius est sacerdos regularis, tunc Alexander VII statuit, «ne unquam ingreditur sine socio, qui est probatae vitae et maturae aetatis, semperque maneat in ea parte monasterii, qua confessarium videre et ab ipso videri semper possit» (const. «Felici» § 5).

Si autem consuetudo alicubi existit, quod confessarius regularis sine socio ingreditur monasterium, tolerari potest, uti expresse episcopo Aesino concessit S. C. Ep. et Reg. die 29 Maii 1846, apud Bizzarri loco mox citando.

Item confessarius ingredi potest ad assistendum morienti, immo ad hunc finem confessario licet in monasterio pernoctare (S. C. Ep. et Reg. 29 Maii 1846, apud Bizzarri, edit. 1885, p. 547 et 548). Non vero licet confessario ingredi monasterium ad monialium solatium aut ad consilia eis danda aut ad missam coram infirmis celebrandam. Ad exequias peragendas confessarius alique sacerdotes ingredi possunt; cf. infra q. 247 notam.

Propter materiale necessitatem monialium clausuram ingredi possunt medicus, chirurgus, syndicus, oeconomus, operarii necessarii ad aliquid restaurandum vel conficiendum. Debet tamen adesse necessitas, cui aliter consuli nequeat.

Legitimam licentiam ad ingrediendum monasterium monialium possunt concedere episcopi, vicarii capitulares et vicarii generales, si ad hoc sunt specialiter delegati, quando monasteria subduntur iurisdictioni epi-

scopi vel S. Sedis; quando vero monasteria subduntur iurisdictioni regularium, tunc sententia hodie post Benedictum XIV (Syn. dioec. 13, 12, 23) sequenda tenet, quod necessarius sit cumulative consensus episcopi et superioris regularis. Ista licentia debet esse specialis respectu cuiusque ingressus, et melius datur in scriptis. Hoc ultimum tamen non videtur ad validitatem pertinere, uti communiter docent commentatores bullae «Apost. Sedis»¹.

Q. 99. *Quaenam poenae infligantur violentibus clausuram monialium.*

R. Ingredientes incurrunt ipso facto excommunicationem S. Pontifici simpliciter reservatam, de quo super q. 96.

Moniales autem scienter introducentes (physice vel moraliter) aut etiam admittentes quascunque personas etiam infantes absque legitima licentia, incurrunt praeter excommunicationem Papae simpliciter reservatam privationem omnium dignitatum, beneficiorum et officiorum suorum et inhabilitatem ad illa et alia in posterum obtinenda².

Q. 100. *Quaenam requirantur, ut moniales e monasterio egredi possint.*

R. Duo requiruntur sic statuente Conc. Trid. sess. 25, c. 5 de reg. et monial., scilicet iusta causa ab episcopo approbanda et legitima licentia. Causae autem iustae a S. Pio V const. «Decori» et a S. C. Inquis. 22 Dec. 1880 (apud Piat I, q. 414) enumerantur tres: a) grave incendium seu totalis ruina aedificii, inundatio, incursus hostium et similia; b) lepra seu contagiosus morbus; c) epidemia, quae quidem causa fere coincidit cum illa praecedenti numero allegata. Utrum autem praeter istas causas dentur aliae, e. gr. fundandi vel visitandi mona-

¹ Piat I, q. 405.

² Ibid. I, q. 410.

sterium, non una est auctorum sententia (cf. Piat I, q. 417). Melius est attendere ad regulas approbatas uniuscuiusque instituti et in casu eveniente recurrere ad S. Congregationem Ep. et Reg.

Legitima autem licentia debet dari in scriptis et specialiter ab episcopo vel cumulative ab episcopo et superiore regulari; cf. sup. q. 98.

Q. 101. *Quaenam poenae latae sint contra violentes clausuram per egressum.*

R. a) Moniales sine causa et legitima licentia etiam ad paucos passus egredientes (dummodo tamen revera totum corpus sit extra clausuram) incurrunt excommunicationem latae sententiae S. Pontifici simpliciter reservatam.

b) Tum egredientes, tum superiores illegitime licentiam concedentes «dignitatibus, officiis et administrationibus per eas et eos tunc obtentis privantur et illae et illi ad obtenta et alia in posterum obtinenda inhabiles decernuntur» const. «Decori» S. Pii. Haec poena est ferendae sententiae.

Q. 102. *Quid notandum sit de **accessu** ad monialium monasteria.*

R. Aditus ad monasterium i. e. ad locutorium seu ad crates moniales visitandi gratia et cum eis colloquendi (non autem visitatio ecclesiae ad assistendum missae vel divino officio) a pluribus Pontificibus, inter quos primus fuit Bonifatius VIII sub gravi omnibus tam laicis quam clericis sive saecularibus sive regularibus prohibitus fuit. Sub ista prohibitionem tamen non comprehenduntur:

a) confessarii et visitatores monialium alique generatim omnes, quibus licitus est ingressus in monasterium (cf. supra q. 97 et 98). Per se patet. Nam cui licet ingressus, a fortiori licet accessus. Hoc tamen intelligen-

dum est de tempore, quo licentiam habentes suo munere funguntur. Extra vero id tempus etiam istos prohiberi ab accessu Sixtus V Nonis Maii 1590, Alexander VII const. «Sacrosancti» et pluries S. Congr. Ep. et Reg. declaravere.

b) consanguinei alicuius monialis in primo gradu et secundo, dummodo monasterium non adeant diebus prohibitis, qui sunt dies festivi, Adventus, Quadragesima, feria VI, sabbatum et vigiliae. Urbani VIII decretum 12 Kal. Dec. 1623, apud Bizzarri, ed. 1885, p. 23—24, multas formalitates praescripsit pro istis accessibus, sed iure merito dicit Ferrari, De stat. rel. (ed. alt.) p. 167: «Hodie tamen multis in locis consuetudo invaluit apud ordinarios concedendi huiusmodi licentiam sine tot restrictionibus; extra vero Italiam lex illa vel nunquam fuit promulgata vel in desuetudinem decidit. . . . Manet tamen lex naturalis vetans inanes, otiosas ac periculosas conversationes.» Immo Piat I, q. 425 dicit: «Mirum non est, quod plures et quidem graves auctores doceant parentes in primo et secundo gradu nulla indigere licentia ad colloquendum cum monialibus consanguineis.»¹

Notandum est ad n. a) quod Alexander VII in const. sua «Sacrosancti» statuit: «Quod easdem poenas (scil. quae infliguntur violatoribus clausurae) incurrunt confessores ordinarii et extraordinarii, concionatores, superiores cuiuscunque gradus seu visitatores, tam ordinarii quam delegati, qui colloqui praesumpserint cum monialibus, etiamsi abbatissae, priorissae aut officiales monasterii fuerint, extra actum confessionum, concionum aut visitationum huiusmodi.» Immo S. Cong. die 21 Maii 1678 respondit ad sequentia dubia: «1. An regularibus

¹ Idem docet Scherer, Handbuch des Kirchenrechts II, § 146, Anm. 147: «Verwandten bis zum zweiten Grade pflegt das Sprechzimmer offen zu stehen.»

missis ad crates monialium pro munere praedicationis obeundo prohibitum sit sub peccato mortali, censuris et poenis etc. immediate post cum ipsis monialibus absque expressa licentia ad colloquendum immiscere sermones cum quaestionibus vel dubiis spiritualibus aut materiis ipsius concionis? 2. An talis prohibitio intelligatur tam de collocutione cum aliquibus monialibus quam cum una tantum (omnibus tamen aliis audientibus) immediate post concionem? Affirmative ad utrumque.» Ex quibus sequitur, quod confessarii vel concionatores statim post auditionem confessionum vel post concionem discedere debeant, quin moniales alloquantur ex quocunque motivo, secus poenas incurrunt¹.

Q. 103. *Quis licentiam dare possit, ut etiam aliae personae praeter supracitatas ad moniales vel ad personas sub clausura papali degentes accedant.*

R. Saecularibus personis episcopus illam licentiam dare potest. Ita omnes. Regularibus vero illam licentiam dare nequit episcopus (nisi quater in anno, et nisi accedant ad consanguineas in 1. et 2. gradu), sed requiritur licentia Summi Pontificis. Ita Bizzarri, ed. 1885, p. 438, qui utpote secretarius S. Cong. Ep. et Reg. habet maximam auctoritatem in hac materia. Huic sententiae favet Piat I, q. 426. — Contra istam sententiam obiciunt nonnulli a) declarationem S. C. Concilii die 26 Nov. 1672, ubi quaeritur de regularibus et resolvitur eos non peccare, si adsit licentia. Sed ut animadvertit Bizzarri l. c.: «In responsione dicitur tantum de licentia et non de licentia episcopi.» b) Qui potest maius, potest minus. Atqui episcopus potest ex iusta causa concedere regularibus ingressum, ergo a fortiori accessum ad clausuram monialium. Sed respondetur: episcopi concedunt in-

¹ Cf. ampliora apud Piat I, q. 422 sqq et apud Scherer l. c.

gressum in clausuram nonnisi in casibus necessariis, dum econtra in accessu ad clausuram non invenitur tanta necessitas.

Q. 104. *Quaenam servare debeat episcopus in concedenda ista licentia.*

R. 1. Debet licentia dari in scriptis.

2. Allocutio non debet fieri diebus festivis, feria VI, sabbato, vigiliis aut tempore Adventus vel Quadragesimae.

3. Fiat praesente confessario et auscultatricibus ordinariis, non autem aliis.

4. Licentia contineat diem et horam.

5. Licentiae documentum in libris curiae episcopalis servetur. Cf. pro his omnibus decretum Urbani VIII supra citatum.

Q. 105. *Quaenam poenae statutae sint contra illicite accedentes ad monialium monasteria.*

R. a) Contra laicos nulla poena statuta est. Si vero frequenter accedant, tunc episcopus debet illis excommunicationem ferendae sententiae indicare.

b) Contra clericos pro raro accessu nulla poena in iure communi statuitur; pro frequenti accessu suspendi debent ab officio, immo et excommunicari.

c) Contra regulares infligitur semper, sive raro sive frequenter accedant, privatio omnium officiorum nec non vocis activae et passivae ipso facto incurrenda. Has poenas incurri etiam unico accessu docent graves auctores, inter quos est Donatus 4, 6, 7, 1. Sed ab illis poenis dispensare et absolvere possunt episcopi eorumque delegati¹.

N o t a. Haec sint dicta iuxta ius commune de hac materia. Utrum autem hoc ius commune alicubi stricte servetur, nescio. Etiam Romae contrariae consuetudines vigent, ut ipse expertus sum. Serventur igitur legi-

¹ Piat I, q. 429.

timae consuetudines existentes, sed moniales tamquam verae sponsae Christi quam maxime abhorreant omnem conversationem cum extraneis, nisi sit gravis necessitas et evidens utilitas. Cf. Berrardi, Praxis conf. vol. III, n. 693.

PARAGRAPHUS III.

DE VOTO OBOEDIENTIAE.

Q. 106. *Qualis sit nobilitas et obligatio voti oboedientiae.*

R. Votum oboedientiae primum locum obtinet inter vota religiosa propter tria, scl.:

a) quia illo homo offert maximum bonum, scl. propriam voluntatem, quae praecellit proprium corpus et bona exteriora oblata per votum castitatis et paupertatis. Unde pulchre S. Bonaventura scribit in Expos. Reg. Fratr. Min. c. 1: «Nil flagrat ita Domino in odorem suavitatis, quam si mactetur Domino vitulus propriae voluntatis. Nimirum altissimum est in homine rationalis voluntas. Altissimum ergo est sacrificium eam totaliter Domino consecrare, non tantum ipsi Deo oboediendo, sed etiam homini propter Deum.» Et Iohannes XXII Extravag. «Quorundam» tit. 14 «de verb. significat.» ait: «Magna quidem paupertas, sed maior integritas: bonum est oboedientia maximum, si custodiatur illaesa; nam prima rebus, secunda carni, tertia vero menti dominatur et animo.»

b) quia votum oboedientiae sub se continet alia vota, scl. castitatis et paupertatis, non autem viceversa. Votum enim oboedientiae adstringit religiosum ad vivendum iuxta regulam, in qua praescribitur vivere caste et sine proprietate.

c) quia votum oboedientiae proprie se extendit ad actus propinquos fini religionis. Quanto autem aliquid propinquius est fini, tanto melius est¹. «In hac tertia

¹ S. Thom., S. th. 2, 2, q. 186, a. 8.

ratione sumitur nobilitas ex nobilitate actuum, ad quos virtus voti oboedientiae se extendit, qui sunt actus virtutum propinquiores fini religionis, qui est perfectio vitae spiritualis et unio cum Deo. Nam votum oboedientiae se extendit ad actus orationis et contemplationis, immo ad actus mutuae caritatis, qui actus in ratione virtutis sunt perfectiores quam vel pauperem esse vel castum; ideo nec votum virginitatis est maius, licet sit valde commendatum a sanctis, a quibus etiam magis commendatur votum oboedientiae, per quod Deo non carnale aliquid, sed animus immolatur» (Pass., De stat. 186, 8, 96).

Vi istius voti oboedientiae religiosus tenetur:

1. regulam observare et quidem sub gravi vel levi culpa vel tantum sub poena, prout regulae approbatae singulorum ordinum exigunt;

2. superiori oboedire in omnibus, quae superior secundum regulam praecipit. Religiosus autem non tenetur superiori oboedire, si ille vel supra vel praeter vel contra regulam aliquid praeciperet, cum tota auctoritas praeciendi derivet a promissione voto firmata in professione. Porro religiosus in professione sua tantum promisit oboedientiam secundum regulam. Hinc sequitur, quod

a) religiosus non tenetur oboedire, quando superior vellet praecipere (et quidem non per modum poenae transeuntis vel experimenti) actus heroicos vel austeritates inconsuetas, quae non praeciuntur in regula, e. gr. si Prior conventualis in Ordine Praedicatorum vellet obligare subditos ad cubandum semper noctu super nudam tabulam, vel si vellet ieiunia extendere etiam ultra tempus a constitutionibus praescriptum, vel si vellet obligare religiosum ad serviendum saeculari aegroti leproso, et generaliter quando superior aliquid praeciperet supra regulam¹. Sed notandum est cum Passerino 186,

¹ Superior regularis potest in illis ordinibus, qui ad salutem ani-

8, 144: «Ad hoc, ut aliqua actio aut passio sit supra regulam, quattuor debet habere conditiones: 1. quod non sit poena delicti, nam omnis poena est vel actio vel passio affligens, quam alias innocens ferre non tenetur. Ideo quod superior in poenam possit praecipere ea, quae alias essent supra regulam, ita tamen, ut servetur iustitia et poena sit delicto proportionata, est per se certum. . . . 2. ut talis actio seu passio superior aut maior non sit opportuna ad praecavendum in futurum recidivum in peccatum vel imminens aliquod periculum... (cf. clausuram a Bonifatio VIII monialibus impositam). 3. ut asperitas non praecipiatur ex publica necessitate. Nam cum necessitas publica petit ieiunia et supplicationes particulares ordinatas ad Deum placandum et ad eius misericordiam implorandam ex aliqua necessitate communi regni aut religionis aut civitatis aut monasterii, immo etiam alicuius benefactoris, cui ex gratitudine debeatur vere aliqua communis supplicatio, tunc pro necessitatis qualitate et debiti potest superior austeriora praecipere. 4. ut actio et passio durior et difficilior non fuerit antea praecepta per regulam» (scilicet si aliquod monasterium deflexerit a pristina austeritate, tunc superior potest — caute tamen — pristinam austeritatem iterum praecipere).

b) Religiosus non tenetur oboedire, quando superior vellet praecipere aliquid contra legem Dei aut contra regulam, nisi superior praecipiens in secundo casu

marum sunt instituti, subditos suos mittere ad missiones paganorum, etsi pro subdito inde grave periculum vitae oriretur. Hoc pro Ordine Praedicatorum adhuc recenter declaravit Capitulum generale Abulense. Pariter superior in institutis ad curam aegrotorum institutis potest subditos suos destinare ad serviendum in quacunque aegritudine, etsi inde proximum periculum vitae pro subdito oriretur. Et subditus tenetur oboedire vi voti emissi. — Haec de stricto iure et de stricta obligatione. In praxi ut plurimum non expedit istud strictum ius exercere, nisi subditus libenter acceptet mandatum tam grave et actus istos heroicis voluntarie praestet.

habeat legitimam facultatem et causam dispensandi. Tunc enim iam non praecipit contra regulam, cum praesumi debeat illum dispensare, adeoque illi oboediendum est.

c) Religiosus non tenetur oboedire, quando superior aliquid praecipit praeter regulam, e. gr. vana, inutilia, negotia saecularium¹. In Societate Iesu constitutiones oboedientiam praecipiunt in omnibus, in quibus manifestum peccatum non cernitur (Part. 3, c. I, n. 23); sed quousque in particulari haec obligatio se extendat, nec ipsi Doctores Iesuitae sunt concordēs².

Q. 107. *Utrum regulares teneantur oboedire praelato regulari praecipienti actus mere internos.*

R. Affirmative probabilius, dummodo actus praecepti non sunt supra vel contra vel praeter regulam. Cf. supra et Lehmkuhl I, n. 131; Piat I, q. 312, qui merito dicit: «praelatos regulares celebrationem missae ad suam intentionem praecipere posse, quamvis talis intentio operi omnino accidentaria et mere interna censi debeat.» Contrarium tenet cum aliis Passerinus 186, 8, 217, qui tamen casus praticos resolvit sicuti prima sententia.

Q. 108. *Utrum regularis teneatur oboedire in dubio, utrum res praecepta sit licita an non.*

R. Affirmative iuxta sententiam communissimam, quia in dubio standum est, pro quo stat praesumptio. Porro in casu praesumptio stat pro superiore praecipiente.

Q. 109. *An religiosus teneatur subire poenas nimis graves vel iniustas.*

R. Iuxta omnes perfectius est ad exemplum Domini patientis tolerare patienter etiam poenas exaggeratas et iniustas, dummodo inde non sequatur malum culpa e; attamen casu quo poena sit manifeste iniusta, e. gr. propter falsam praesumptionem facti, religiosus stricte non tenetur poenam talem subire, quia iure naturali

¹ Pass. 186, 8, 158—161.

² Piat I, q. 309, nota 2.

quilibet iniuste aggressus potest se defendere. Porro in casu religioso iniusta aggressio infertur. Attamen nihilominus, si ex renitentia illius oriretur grave scandalum; tunc saltem caritas exigit, ut poena licet iniusta acceptetur. Potest autem, ut per se patet, religiosus sic iniuste punitus recurrere ad superiorem maiorem.

Q. 110. *An superiori praecipienti revelationem occulti delinquentis semper subditus teneatur oboedire.*

R. Negative, nisi in duplici casu, scilicet a) quando praecessit infamia delinquentis vel fundata suspicio, quia tunc superior legitime et iuridice interrogat; b) quando ex silentio imminet communitati grave scandalum vel periculum. Pariter reus occultus non tenetur superiori praecipienti revelare suum proprium delictum iuxta illud adagium: «Nemo tenetur se diffamare.» Si autem delictum iam est semiplene vel plene probatum, tunc superior regularis legitime et secundum ordinem iuris interrogat, et subditus tenetur (etiam sub gravi, si est gravis materia) veritatem fateri¹. Animadvertit merito Reiffenstuel 2, 18, 162: «Ut autem reus respondere teneatur, ipsi probandum est, quod iam habeatur semiplena probatio.» A reo nunquam exigendum est iuramentum de dicenda veritate sub quovis praetextu, causa et quaesito colore, ut expresse prohibuit Concilium Romanum anno 1725 habitum. Pariter superiores non debent sub praecepto formali extorquere veritatem. Ratio utriusque est, quia ita generaretur proximum periculum peierandi vel novum peccatum mortale committendi. Haec sint dicta de stricto iure. Nam fere semper multo perfectius et etiam consultius est candide fateri veritatem superiori interroganti.

Q. 111. *Utrum superior coarctare seu limitare valeat libertates a regula concessas.*

R. Si regula libertates concedendo a praelato auferat

¹ S. Thomas, S. th. 2, 2, q. 69, a. 1.

expresse potestatem illas coarctandi, sicuti in Constitutionibus FF. Praedicatorum n. 987 relate ad casus conscientiae in quolibet conventu semel in hebdomada habendos statuitur: «Exemptos econtra declaramus graduatos, i. e. magistros et baccalaureos et lectores actu legentes, qui cogi per superiores non poterunt, ut dictis casibus praesint» (praesentes sint), tunc subditus non tenetur oboedire praelato talem libertatem coarctare volenti. Ita omnes, et per se patet.

Si vero regula superioribus circa libertates ex iure concessas expresse non denegat talem potestatem nec tamen etiam expresse concedit, tunc iterum omnes auctores concordant, quod superiores saltem debent esse valde cauti et non sine iusta et gravi causa istas libertates restringere, quia secus facile ansa praeberetur multis querelis, inordinationibus et perturbationibus. Si autem agitur de stricto iure, non concordant auctores. Aliqui absolute concedunt superioribus tale ius, alii autem, inter quos Passerinus 186, 8, 116, absolute negant. En verba Passerini l. c.: «Praelatus subditus est regulae et non est supra illam, sed illius custos, nec immunitates aut libertates a regula concessas potest aut tollere aut restringere.» Citantur pro hac sententia Cardenas, Sanchez, Bordoni, Antonius a Sp. S. apud Pass. et apud Piat 1, q. 318.

Notandum. Libertates concessae non sunt semper interpretandae, sicut litera sonat, cum litera aliquando occidat testante S. Apostolo Paulo, sed sicut intelligunt probati auctores et legitima consuetudo.

Q. 112. *Quandonam religiosus graviter peccet contra votum oboedientiae.*

R. I. Quando recusat oboedire superiori praecipienti in materia gravi, dummodo tamen superior etiam velit sub gravi obligare. In dubio de gravitate obligationis inoboedientia non est peccatum mortale. Censetur autem materia gravis ex poena praecepto legitime ad-

iuncta. Si enim poena gravis infligitur inoboedienti, ut e. gr. excommunicatio, privatio vocis activae et passivae, privatio officiorum et inhabilitas ad illa, tunc materia praecepta etiam gravis est, quia poena iusta semper debet respondere culpae commissae. In istis casibus superior solet gravitatem praecepti indicare per verba: «Praecipio in virtute sanctae oboedientiae», vel: «sub formali praecepto», vel per alia similia verba.

2. Quando inoboedientia est formalis, i. e. quando fit ex formali contemptu vel regulae vel superioris, etiamsi praeceptum rem tantum levem concernat. Tunc vero censetur haberi contemptus formalis, si subditus absolute et simpliciter praeceptum reduplicative ut praeceptum contemnat, non autem adest contemptus formalis, quando inducitur religiosus ad inoboedientiam propter aliquam particularem causam, puta concupiscentiam vel iram. Cf. S. th. 2, 2, q. 186, a. 9 ad 3 et Passerinum in hunc locum n. 104 sq, qui insuper addit: «Quotiescunque quis transgreditur regulam ex contemptu, peccatum habet duplicem malitiam, inoboedientiae materialis et formalis, et debet propterea id explicare in confessione.»

3. Quando ex inoboedientia grave sequitur scandalum aliorum aut aliud grave incommodum¹.

Q. 113. *In quo solemne votum oboedientiae differat a voto simplici.*

R. Sunt quattuor differentiae:

1. Votum simplex potest esse promissio soli Deo facta; votum vero solemne continet insuper semper promissionem homini factam, quae promissio est materia ipsius voti, quam votum consecrat. Votum enim solemne oboedientiae est promissio, per quam promittitur Deo observantia promissionis factae praelato de ei oboediendo (apud Pass. 186, 8, 11).

¹ Pass. l. c. n. 106.

2. Votum simplex est tantum promissio, votum autem solemne est iuxta sententiam probabiliorem etiam traditio et donatio, qua vovens se tradit religioni propter Deum (apud Pass. l. c. n. 12).

3. Votum simplex reddit omnes contractus voventis sine licentia debita initos tantum illicitos; votum solemne reddit omnes istos contractus invalidos. Solemniter professus est prorsus incapax ex se aliquem contractum conficere.

4. Votum simplex oboedientiae est multo facilius dispensabile quam votum solemne, quod nonnisi Papa relaxare potest, et quidem eodem modo ac votum solemne castitatis. Cf. supra q. 72 nota.

Q. 114. *Utrum oboedientia formalis sit necessaria an sufficiat oboedientia materialis.*

R. Praeunte S. Thoma 2, 2, q. 104, a. 2 omnes auctores distinguunt inter oboedientiam materialem, quae est simplex executio operis praescripti, licet non fiat intentione adimplendi praeceptum, et oboedientiam formalem, quae est executio operis praecepti praecise ex intentione satisfaciendi praecepto. Unde omnis actus virtutis est oboedientia materialis. Immo oboedientia materialis habetur in omni actu bono, cum quilibet actus bonus sit conformis praecepto divino. Oboedientia autem formalis est specialis virtus annexa virtuti iustitiae et elicit actus, quia sunt praecepti.

Hic praemissis dicendum est, quod oboedientia materialis absolute loquendo sufficit. Unde religiosus dummodo rem praeceptam exequatur, quocumque motivo agat, voto satisfacit. Ratio est, quia per votum oboedientiae religiosus non promittit Deo et superioribus oboedire ex hoc vel illo motivo, sed simpliciter oboedire. Attamen, ut per se patet, formalis oboedientia multo melior est et meritum auget. Immo, ut oboedientia sit

¹ S. Thomas, S. th. 2, 2, q. 186, a. 8 ad 3.

omnino perfecta, requiritur, ut ex motivo supernaturali procedat iuxta illud S. Pauli ad Col 3, 22: «Non ad oculum servientes quasi hominibus placentes . . . Domino Christo servite.» Pulcherrime scribit B. Humbertus de Romanis V Magister generalis de qualitatibus perfectae oboedientiae in epistola, quam direxit ad singulas provincias totius ordinis, n. 4: «Ut autem oboedientia vera sit Deo acceptabilis, studete habere: 1. promptam sine dilatazione, 2. devotam sine dedignatione, 3. voluntariam sine contradictione, 4. simplicem sine discussione, 5. ordinatam sine deviatione, 6. iucundam sineurbatione, 7. strenuam sine pusillanimitate, 8. universalem sine exceptione, 9. perseverantem sine cessatione» (in Speculo FF. Praed. p. 6 sq.).

Nota. De votis specialibus praeter tria vota essentialia in aliquibus ordinibus usitatis videndae sunt constitutiones uniuscuiusque ordinis. Communiter ista vota non censentur esse vota solemnia, dantur tamen exceptiones.

CAPUT III.

DE OBLIGATIONE VIVENDI SECUNDUM REGULAM APPROBATAM.

Cum iam in capite praecedenti sufficienter dictum sit de tribus votis essentialibus status religiosi, quae quidem vota etiam constituunt essentiam cuiuslibet regulae approbatae, superest tantum in hoc capite dicere de ceteris obligationibus regularium et praescriptis regulae, quae sunt praecipue:

- a) obligatio permanendi in suscepta vita religiosa,
- b) obligatio habitum religiosum portandi,
- c) obligatio divini officii sive in choro sive privatim recitandi.

Pauca tamen liceat adnotare de obligatione regulae in generali.

1. Regula non est idem ac constitutiones seu statuta (saltem communiter loquendo), nam regula intelligitur norma vivendi a Summo Pontifice approbata, ut sit perpetua in religione. Regula igitur non solet mutari umquam. In hoc sensu accepto regulae religionum sunt perpaucae, e. gr. regula S. Benedicti, S. Augustini, S. Francisci etc. Constitutiones vero seu statuta sunt normae vivendi cuilibet religioni propriae et mutatis temporibus mutabiles. Sic Fratres Praedicatorum habent regulam S. Augustini, quam sequuntur etiam alii plures ordines; sed habent constitutiones proprias.

2. Dari potest regula, quae obliget sub mortali aut sub veniali aut solummodo ad poenam. Regula enim est ad instar legis ecclesiasticae pontificiae, quae obligare potest sub culpa gravi vel veniali vel sub poena tantum.

3. Quousque obligent regulae et constitutiones diversorum ordinum, non potest generali principio definiri. Non rari sunt casus, in quibus difficulter extensio obligationis determinari queat. Servetur igitur iudicium et exemplum timoratorum uniuscuiusque ordinis membrorum. Semper tamen prae oculis habendum est principium: Non praesumitur culpa, sed probari debet.

ARTICULUS I.

DE OBLIGATIONE PERMANENDI IN SUSCEPTA VITA RELIGIOSA.

Vi professionis perpetuae religiosus tenetur in religione permanere usque ad finem vitae suae. In professione enim intercedit pactum inter religionem et profitentem, scilicet ex parte religionis profitentem alere corporaliter et spiritualiter usque ad mortem; ex parte vero profitentis servire religioni, quoad ipse vixerit et potuerit. Hoc autem pactum potest solvi, scilicet per egressum et dimissionem. Unde

Q. 115. *Quotuplici modo possit licitus evadere egressus e religione iam professus.*

R. Tripliciter: a) vi indulti pontificii, b) transitu ad aliam religionem, c) transitu ad episcopatum.

Q. 116. *Quid notandum sit circa istud indultum pontificium.*

R. a) Istud indultum nemo potest legitime concedere nisi Summus Pontifex, et communiter hodiernis diebus vocatur saecularizatio, quae quidem est aut temporanea aut perpetua. Vi saecularizationis temporaneae religiosus nondum separatur a familia religiosa; unde talis saecularizatus potest licite et valide ad ordinem redire, et ordo tenetur revertentem iterum recipere (ut pluries declaravit S. Congr. Ep. et Reg., e. gr. 22 Ian. 1839, 5 Iun. 1840, 7 Aug. 1841), nec amittit reversus per se privilegia possessa ante egressum, e. gr. ius anterioritatis¹.

Vi indulti saecularizationis perpetuae religiosus totaliter ab ordine professo separatur (manet tamen religiosus, cf. infra c). Unde si vult redire ad ordinem, indiget religionis vel S. Sedis consensu², et tunc debet locum cedere omnibus, qui ante hunc diem sui reditus professionem emisierint. Ita S. Congr. Ep. et Reg. 30 Apr. 1838 rescripsit: «Anterioritatem religiosorum, qui perpetuae saecularizationis indultum consecuti sunt, a die reditus in religionem computandam esse» (apud Bizzarri, ed. 1885, p. 436)³. Sed religiosus rediens, sive perpetuum sive temporaneum habuerit indultum, non tenetur neque novitiatum neque professionem iterare, nisi contraria adsit consuetudo in suo ordine. Possunt tamen superiores exquirere congrua documenta antea vitae et morum, dum saecularizatus in saeculo versabatur, et redeuntem

¹ Cf. S. Congr. Ep. et Reg. 30 Apr. 1838.

² Cf. S. Congr. Ep. et Reg. 15 Mai 1840.

³ Ita etiam Capitulum Lugdunense Ord. Praed. p. 37.

obligare ad exercitia spiritualia. Ita S. Congr. Ep. et Reg. die 15 Febr. 1824 (apud Bizzarri, ed. 1885, p. 48)¹.

b) Indultum saecularizationis non solet concedi nisi sub tribus conditionibus: *α*) Ut saecularizatus in saeculo degat sub habitu convenienti (non tamen sub habitu religionis) retento interius aliquo sui habitus regularis signo. *β*) Ut maneat sub oboedientia et iurisdictione alicuius episcopi. Episcopus habet igitur in talem saecularizatum (etiam laicum) potestatem dominativam et non tantum potestatem iurisdictionis. *γ*) Ut legitimum patrimonium sibi quam primum constituat, si sit ordinibus sacris initiatus, vel saltem si alium titulum non habeat, «assignatis interim pro titulo missarum eleemosynis»². Si autem agatur de laico, sufficit, quod probet se posse sibi providere decentem sustentationem³.

Saepissime in rescripto sequentia vel similia verba habentur: «S. C. benigne impertit gratiam petitam ad annum, et orator interim sibi patrimonium provideat, episcopum benevolum recipientem inveniatur et iterum recurrat pro saecularizatione perpetua.» Quodsi autem taliter dispensatus transacto tempore sibi praefixo vel episcopum recipientem non invenerit vel patrimonium nondum sibi constituere potuerit, potest denuo terque quaterque recurrere, ut rescriptum ad tempus ipsi renovetur, donec duplici illi conditioni satisfacere possit. Ceterum diligenter attendendae sunt clausulae rescripto adiunctae⁴.

c) Solemniter professi etiam in perpetuum saecularizati adhuc religiosi sunt; unde adhuc tenentur ad tria vota emissa. Quantum ad oboedientiam tenentur vi voti oboedire episcopo recipienti illos; quantum ad paupertatem nullum actum proprietatis exercere possunt sine legitima licentia episcopi vel S. Sedis. Si autem

¹ Cf. Ferrari, ed. alt., 338, et Piat I, q. 189.

² Ibid. I, q. 190.

³ S. Congr. Ep. et Reg. 3 Apr. 1835.

⁴ Ferrari, De stat. rel., ed. alt., 333 sq.

liberam dispositionem bonorum suorum habere volunt, debent a S. Sede praeter indultum saecularizationis novum indultum obtinere, quod nonnisi raro et ex gravi causa conceditur. Hinc per se patet, quam misera sit sors illorum saecularizatorum, cum ex una parte gravis obligatio votorum illis incumbat, sicuti si degerent in monasterio; ex altera vero parte quotidie sexcenta pericula violandi vota in mundana conversatione instant.

His ultimis temporibus Romana Curia non raro adhibet in saecularizatione solemniter professorum (qui in sacris ordinibus sunt constituti) normas per decretum «Auctis admodum» 4 Nov. 1892 pro dimissione sponte impetrata simpliciter professorum (i. e. in institutis cum votis simplicibus) stabilitas. Nempe saecularizatio non sortitur effectum, nisi saecularizatus iam invenerit benevolum episcopum, antequam claustrum deserit.

Decretum S. Congr. super disc. reg. die 31 Ian. 1899 statuit: perpetuo saecularizatum indigere novo indulto apostolico, si vult obtinere beneficium. At vero Cardinalis Vanutelli, praefectus eiusdem congregationis, ad archiepiscopum Valentinens. scripserat die 16 Aug. 1898: religiosos saecularizatos ad annum et interim etc., nisi sint aliqua speciali censura irretiti, nulla indigere facultate, ut sacris ministeriis episcopi auctoritate in respectiva dioecesi possint vacare.

Regulares saecularizati possunt et debent confiteri apud confessarium ab episcopo approbatum.

Bona relictas per mortem saecularizati ad tempus pertinent ad religionem suam, cum vinculum cum religione non penitus dissolvatur saecularizatione temporanea.

Bona relictas per mortem simpliciter professi pertinent ad heredes, cum simpliciter professus retinuerit dominium radicale suorum bonorum.

Bona relictas per mortem solemniter professi saecularizati in perpetuum (si non cum apostolica licentia de illis testatus est) pertinent ad Cameram Apostolicam. Si

saecularizatus in perpetuum habuisset ad usum bona ad religionem olim suam pertinentia, patet ista bona redire ad religionem. Si quod dubium oritur de bonis saecularizati, melius est consulere Sacram Congregationem Ep. et Reg. — Quale officium recitare debeat saecularizatus, vide infra, ubi de obligatione officii q. 136.

Q. 117. *Quid praecipue notandum sit de transitu ad aliam religionem.*

R. a) Etsi ex iusta causa cum debitis conditionibus transitus ab una religione in aliam, praesertim strictiorem, licitus sit nec talis transitus ab aliquo praelato impediri possit (saltem si agitur de transitu ad strictiorem religionem), ut declaravit Innocentius III c. 18 X 3, 31, tamen huiusmodi transitus non est facile faciendus. Patet ex Conc. Trid. sess. 14, c. 11 de reform., et ex infra dicendis. Iste transitus nonnisi rarissime conceditur monialibus¹.

b) Iustae causae istius transitus ab Angelico Doctore tres assignantur S. th. 2, 2, q. 189, a. 8, scil. ex parte religiosi transeuntis: 1. zelus religionis perfectioris vel 2. infirmitas aut debilitas, ob quam non posset statuta religionis arctioris observare; ex parte religionis, a qua fit transitus, 3. deflexio a pristina perfectione. Hae tamen non videntur esse unicae causae legitimae. Si enim religiosus maximam utilitatem, e. gr. reformationem, collaturus esset alteri religioni, tunc posset etiam ad illam religionem transire.

c) Conditiones requisitae ad licitum transitum sequentes sunt: α) ut transitus non fiat ex levitate; β) ut inde non oriatur scandalum vel aliud praeiudicium ordini relicto; γ) ut adsit debita licentia, quae denegari non potest existente legitima causa transitus (cf. cap. Licet supra citatum ex Innocentio III). Si autem nihilominus superior denegat licentiam, tunc religiosus potest etiam invito superiore iuxta sententiam communiorem

¹ Benedicti XIV const. «Pastor bonus» n. 16.

ad strictiorem religionem transire, non tamen antequam certus sit de sua receptione in illa (cf. tamen infra).

d) Licentiam pro isto transitu in omni casu potest valide concedere S. Pontifex, quia omnes religiones supremo Romani Pontificis regimini subsunt. Licentia autem S. Pontificis semper stricte requiritur, si religiosus ex aliquo ordine Mendicantium vult transire ad alium ordinem (olim excipiebatur dumtaxat religio Carthusianorum). Ita Bonifatius IX in const. «Sacrae Religionis», apud Passerinum 189, 8, 56. Alii ordines, e. gr. Minimi, Iesuitae, habent simile privilegium. Insuper requiritur licentia S. Pontificis, si transitus fiat ad ordinem laxiorem vel aequalis severitatis, nisi adsit speciale privilegium, quale habent Iesuitae, vi cuius P. Generalis omnibus professis, quos ob eorum graves culpas expedit emitte a propria religione, concedere potest, ut ad alium ordinem, licet laxiorem, transire valeant ¹. Istud privilegium alijs religionibus incommunicabile est. Ut autem religiosus transeat ad ordinem arctiorem, requiritur et sufficit licentia praelati regularis, qui est aut Prior aut Provincialis aut Generalis iuxta consuetudinem uniuscuiusque ordinis. Quinam autem ordo sit arctior, non una est sententia doctorum. Generaliter autem conceditur, quod Carthusianorum religio sit arctissima, ad quam proinde omnium ordinum aliorum religiosi possunt transire ². Iuxta stilum Curiae Romanae hodie pro omni transitu ad aliam religionem requiritur licentia S. Sedis testante Ferrari, De stat. rel. p. 59: «At hodie de stilo Curiae nemo religiosus transire potest de una ad aliam religionem etiam strictiorem sine licentia S. Sedis Apostolicae, ita ex Matthaeucci et Monacelli cl. De Angelis lib. 3, act. 31, n. 14.» ³ Iure merito aliquando superior generalis exigit a transituro ad aliam

¹ Cf. Const. Gregorii XIII «Cum alias».

² Piat I, q. 199.

³ Hinc corrigenda sunt, quae habentur in Constitutionibus FF. Praedicatorum, ed. 1886, n. 310. Cf. Hugenin-Marc, Expos. iur. e. n. 582.

religionem, ut prius obtineat indultum definitivi egressus a proprio ordine. Nam non semel accidit, ut talis transgrediens post aliquod intervallum revertatur et quoad animam et praecipue quoad corpus deterioratus. Si tunc autem prior religio teneretur de novo recipere redeuntem, sane iniuste aggravaretur.

Qui absque licentia debita transit ad aliam religionem, ex iure speciali omnium ordinum incurrit poenas apostatarum et perpetuae infamiae¹. Insuper si sit religiosus ex aliquo ordine Mendicantium vel Iesuita, incurrit excommunicationem S. Pontifici reservatam, sicuti eandem poenam incurrunt illicite recipientes talem transeuntem².

Q. 118. *Quid specialius notandum sit de transitu Mendicantium ad Non-Mendicantes.*

R. Etsi licite fiat transitus, Mendicantes transeuntes a) inhabiles fiunt ad prioratus, administrationes et officia quaecunque, quo nomine comprehenduntur etiam praedicatio et munus lectoris aut doctoris. Pro Ordine Praedicatorum hoc insuper specialiter decrevit Alexander IV³. b) Nullam vocem sive activam sive passivam et locum habent in Capitulo, quando agitur de electionibus vel aliis tractatibus agendis. c) Debent novitiatum et professionem iterare. Excipitur tamen, si religiosus transiens ad aliam religionem transferatur auctoritate Summi Pontificis, ut ibi sit praelatus. Tunc enim sufficit, quod statim professionem emittat sine novitiatus iteratione⁴. d) Exercere non possunt curam animarum per se vel per alios aut promoveri ad beneficia saecularia quaecunque⁵. Mendicantium ordines sunt autem de iure communi quattuor, scilicet Praedicatorum, Minorum, Eremitarum S. Augustini et Carmelitarum. Privilegia vero Men-

¹ Pass. 189, 8, 143.

² Ibid. 137—143.

³ Bullarium Ord. Praed. VII 36. Cf. Pass. l. c. 164 et 165.

⁴ Piat I, q. 200.

⁵ Ferrari, De stat. rel., ed. alt., 321, et De Angelis II, part. 2, p. 119.

dicantium participant ex indultis apostolicis quam plurimi alii religiosi, e. gr. Servitae, Minimi, Iesuitae, Trinitarii Discalceati¹ Redemptoristae etc. His omnibus igitur superius dicta applicanda sunt, nisi habeant specialia indulta. Ceterum notandum est ex constitutionibus FF. Praed. n. 212: «Non solum professi alterius religionis apud nos sine legitima licentia (scl. S. Sedis) recipi non debent, sed neque etiam illi, qui habitum alterius religionis portaverunt» (sine licentia R^{mi} P. Generalis). Similia habentur etiam in constitutionibus aliarum religionum².

Q. 119. *Utrum ille, qui cum debita licentia ad aliam religionem transierit, sed hanc religionem iterum velit deserere, teneatur ad pristinam religionem redire.*

R. Si ante professionem deserit religionem, ad quam transivit, tenetur ad pristinam religionem redire, et haec tenetur illum absque iterata probatione et professione recipere, nisi tamen definitive primam religionem reliquerit. Reversus autem gaudet omnibus praerogativis sicuti ante transitum. Ita communis sententia.

Si post professionem deserit religionem, ad quam transivit, tunc pristina religio non tenetur illum recipere, cum iam plene cessaverit esse membrum istius religionis. Si autem nihilominus ex gratia iterum recipitur, necesse est, ut novitiatum iteret, saltem si per longum tempus in alia religione perstiterit; nec antiqua iura reviviscunt, secluso semper speciali indulto³.

Nota. Ad quamnam religionem bona religiosi licite transeuntis ab una ad aliam religionem pertineant, est res ut plurimum valde controversa, et in casu dubii satius est rem componere ex aequo et bono vel illam deferre ad S. Congr. Ep. et Reg.

¹ Pass. 189, 8, 150—153.

² Ferrari, ed. alt., p. 59.

³ Donatus 1, 2, tract. 5, q. 52, 11 sq.

Q. 120. *Quid notandum sit de egressu e religione per transitum ad episcopatum.*

R. a) Regulares possunt eligi in episcopos, quia status episcopalis est perfectior statu religioso. Religioso Mendicanti electio autem non suffragatur, si facta est, uti dicunt, in discordia, i. e. si impugnatur legitime ab aliqua parte eligentium¹.

b) Conveniens est tum pro Ecclesia tum pro ipsa religione tum pro ipso electo, si aliquando religiosus ad episcopatum assumitur. Est 1. conveniens pro Ecclesia, quia magni interest, ut Ecclesia semper habeat episcopos dignos. Porro aliqui religiosi ut plurimum excellunt pietate aequae ac scientia et prudentia. Est 2. conveniens pro religione, quia etsi religio per talem transitum perdat viros excellentiores, tamen etiam acquirit magnum decus et honorem atque multum servit utilitati Ecclesiae, quod equidem est finis cuiuslibet religionis, et probabilius recipiet alios, qui locum assumpti occupabunt. Est 3. conveniens pro ipso electo, saltem si expers est vanae ambitionis et inanis gloriae, nam «qui episcopatum desiderat, bonum opus desiderat».

c) Si religiosus assumitur a S. Pontifice ad episcopatum, tunc nulla alia licentia indiget, quia S. Pontifex est supremus praelatus, cui nullus inferior praelatus contradicere potest. Si autem religiosus modo ordinario eligitur vel postulatur ad episcopatum, tunc certe indiget licentia pro acceptatione, quia illa acceptatio est per modum contractus, quem religiosus nullo modo absque debita licentia inire potest. Ista autem licentia conceditur vel a S. Pontifice vel a Praelato Generali vel a Praelato Provinciali, prout leges particulares cuiuscunque religionis statuunt. Apud FF. Praedicatores istam licentiam nemo concedere potest nisi Prior Provincialis vel Magister Generalis Ordinis².

¹ Pass., De elect. can. XXV. 644. ² Const. FF. Praed. n. 1030.

d) Regulares promoti ad episcopatum non possunt sine licentia legitima secum asportare propriisque usibus applicare libros etc. exceptis dumtaxat scriptis suis propriis indumentis et breviario. Ita Benedictus XIII const. «Postulat humilitati» revocans constitutiones hac in re contrarias Alexandri IV et Clementis IV.

e) Regularis promotus ad episcopatum (et idem dic de quacunque alia dignitate, etiam de cardinalatu) tenetur universis et singulis suae regulae statutis et obligationibus, quae eius officium non impediunt, satisfacere. Ita Benedictus XIII const. «Custodes». Ita etiam declaratio S. Congr. Ep. et Reg. 6 Maii 1864 approbata a Pio IX¹. Hinc patet quod episcopus ex ordine regulari assumptus teneatur ad tria vota sicut antea. Oboedientiam debet non quidem superiori regulari, sed Summo Pontifici, et quidem vi voti. Paupertatem etiam debet observare quantum ad usum proprium; attamen a die suae confirmationis fit capax acquirendi dominii nomine ecclesiae suae et acquirit ius capiendi hereditates sibi post promotionem delatas et liberum usum fructum quoad vixerit, ita ut de redditibus possit disponere inter vivos; at illorum bonorum proprietates pertinet ad ecclesiam, cui desponsatus est, illique, non sibimetipsi acquirit nec potest testamentum condere nisi ex speciali indulto Summi Pontificis. Uno verbo: Regularis episcopus potest disponere de omnibus bonis post promotionem acquisitis nomine ecclesiae suae episcopalis. Quodsi tantum sit episcopus titularis, vel si sit cardinalis, debet omnia, quae supersunt congruae sustentationi, in opera pietatis vel caritatis impendere. Praeter tria vota religiosa paucae erunt regulae, ad quas regularis promotus episcopus tenebitur. Fere semper enim aderunt causae excusantes². Quoad sacros ritus

¹ Vide Bizzarri, ed. 1885, 719.

² Ferrari 316 sq.

tenentur in officio et missa sequi *Proprium* suae dioecesis vel *Ritum Romanum*. Unde videtur episcopus assumptus ex *Ordine Praedicatorum* non teneri ad officium defunctorum qualibet hebdomada. Quoad habitum episcopus vel cardinalis, si sit membrum ordinis habentis habitum canonice proprium, potest retento colore habitus suae religionis sese conformare formae habitus episcoporum vel cardinalium saecularium¹. Quoad materiam vero cardinales et episcopi regulares uti solent vestibus laneis, non sericis². Pius IX³ omnibus episcopis concessit usum pileoli coloris violacei.

f) Si taliter promotus de quacunque causa renuntiat episcopatu, tunc Benedictus XIII in citata const. «*Custodes*» haec statuit: «Decernimus, volumus et praecipimus, ut monachi, mendicantes et cuiuscunque alterius instituti regulares, specialissima etiam mentione digni, qui episcopatu sibi pridem collato quacunque de causa se in posterum abdicare permissi fuerint, claustra suae religionis repetere omnino teneantur et debeant, iis tantum exceptis, qui a Nobis sive a Romanis Pontificibus antecessoribus aut successoribus nostris obtinuissent vel obtinebunt facultatem expressam vivendi extra claustra.» Ipsis tamen idem Benedictus XIII concedit, «ut in sua provincia quodcunque ordinis sui coenobium et monasterium, ubi commode et religiose degere possint, sibi pro libitu eligant», et praecipit, ut praesides et superiores regulares eis honestas cellulas ab ipsis electas assignent. Talis episcopus reversus probabilius non tenetur ad strictam regulae observantiam, quia semper retinet episcopalem dignitatem, cui sane deferenda est aliqua libertas a minutis observantiis regulae.

¹ S. C. R. 11 Jun. 1605.

² Ferrari, De stat. rel., ed. alt., 318.

³ Brevi die 17 Iunii 1868.

Q. 121. *Quotuplici modo possit contingere illicitus egressus a religione.*

R. Dupliciter: a) per apostasiam; b) per fugam.

Q. 122. *Quid notandum sit circa apostasiam religiosorum.*

R. a) Apostata¹ a religione ille vocatur, qui non obstante solemni professione absque legitima licentia religionem approbatam deserit cum animo non revertendi ad eam. Unde non est apostata, qui absque licentia superiorem maiorem petit, ut se defendat ab iniusto gravamine superioris inferioris, nec etiam probabiliter, qui absque licentia ad aliam religionem transit, cum non totaliter deserat statum religiosum (cf. tamen supra q. 117 d).

b) De iure communi apostatae plectuntur sequentibus poenis: a) excommunicatione non reservata, si habitum religiosum dimiserunt. Haec excommunicatio multo probabilius adhuc post bullam «Apostolicae Sedis» viget, cum sit lata tantum pro interno ordinum regularium regimine, non autem pro tota Ecclesia. Per dictam bul-

¹ Apostata non est, qui discedit sine praevia licentia inter triennium votorum simplicium; pariter apostata non est in sensu stricto, qui discedit ex instituto votorum simplicium. Scholastici vero S. I. sic illicite discedentes censentur et tractantur sicut apostatae. Sequens modus praescriptus est a S. Congr. Ep. et Reg. in epistola ad Card. Gonsalvi data die 23 Maii 1818 pro revocandis apostatis pertinacibus:

«Proprii superiores prius sub praecepto oboedientiae religiosos apostatas compellere debent ad reditum in conventum. Quando istud praeceptum negligitur, debet iterari simul praefigendo ultimum diem reditus. Quodsi dies advenerit nec religiosus paruerit, tunc superior regularis debet certiores facere episcopum domicilii vel loci, ubi versatur religiosus rebellis. Iste episcopus nunc habens plenam iurisdictionem super rebellem, usque dum habitum religiosum iterum assumpserit (et redierit), citat et admonet illum semel alteraque vice praefigens certum terminum reditus in religionem. Quodsi frustra se monuisse repperit, ipsi intimat praeceptum formale oboediendi ante diem recte definitam, minitando ipsi suspensionem a divinis, quam nisi flectatur pertinacia, pronuntiabit et publici iuris faciet» (si opportunum ducatur).

lam autem nonnisi censurae spectantes regimen totius Ecclesiae mutatae sunt. Ista excommunicatio certe viget in Ordine Praedicatorum¹. β) suspensione ab exercitio s. ordinum²; quodsi nihilominus s. ordines exercent, plectuntur. γ) irregularitate; δ) privatione omnium privilegiorum ordinis, saltem durante apostasia. Unde religio non tenetur alimenta praestare apostatae vel expensas ab eo factas solvere, et apostata potest ab episcopo puniri. — De iure particulari singulorum ordinum adhuc adduntur speciales poenae. Sic in Ordine Praedicatorum apostatae puniuntur poena gravioris culpaе aliisque gravibus poenis, uti videri licet in const. FF. Praed. n. 443 sq. — Qui autem recipiunt apostatas vel illis cooperantur, pariter excommunicationem non reservatam incurrunt, saltem si sit apostata ex ordine aliquo Mendicantium³.

c) Apostatae tenentur sub peccato mortali sine mora redire, ita ut tamdiu in statu peccati mortalis versentur, donec regressi sint. Interim autem tenentur omnia vota in religione emissa servare, quin tamen privilegiis sui ordinis fruuntur.

d) Ordinum superiores tenentur apostatas perquirere, inquantum possibile est, et ad ordinem reducere. Hodiernis tamen temporibus propter leges civiles ista reductio ad ordinem iam nequit aliter fieri quam piis precibus suasionibus, non autem vi.

e) Bona temporalia apostatae, qui defunctus est extra ordinem, pertinent ad ordinem relictum vel ad Cameram Apostolicam. Sic de iure; casu autem occurrente requirendum esse videtur a S. Sede, quid agendum sit, praesertim si laici haec bona vel iam occupant vel reclamant.

Q. 123. *Quid notandum sit de egressu illicito ex ordine per fugam.*

R. a) Fugitivus ille dicitur, qui ex ordine vel

¹ Const. n. 443.

² Alias suspensiones v. apud Piat I, q. 219.

³ Piat I, q. 219 et 220, et Ferrari, De stat. rel., ed. alt., 329.

monasterio discedit cum intentione circumvagandi vel extra oboedientiam vivendi, sed cum intentione postea revertendi. Differt igitur fugitivus: *a*) ab apostata unice in hoc, quod fugitivus retinet animum revertendi in ordinem, quod apostata non vult. In iure quantum ad poenas fugitivus et apostata fere aequiparantur. Differt fugitivus: *β*) a furtim exeunte, qui tantum ob aliquam specialem rationem ad breve tempus inscio superiore conatur e monasterio clam exire¹.

b) Fugitivi, qui habitum dimiserunt, incurrunt excommunicationem nemini reservatam². Cf. supra q. 122 b.

c) Iure speciali Ordinis Praedicatorum fugitivi puniuntur poena gravioris culpa³.

Q. 124. *Quotuplici modo religio aliqua possit religiosum dimittere.*

R. Duplici modo, scil. simplici dimissione et eiectione.

Q. 125. *Quid notandum sit de simplici dimissione.*

R. a) Dimitti non potest nisi religiosus simpliciter professus. Qui enim solemniter professus est, non potest simpliciter dimitti, sed debet aut eici aut saccularizari, si separatio ab ordine est necessaria.

b) Quoad moniales: «Vota simplicia emissa perpetua sunt ex parte voventis, et dispensatio super iisdem Romano Pontifici reservatur. Ad dimittendas e monasterio praefatas votorum simplicium professas recurrendum erit in singulis casibus ad S. Sedem, distincte exponendo graves causas, quae dimissionem suadere seu exigere videantur» (decr. «Perpensis» 5 et 12). Haec pariter valent nunc pro institutis votorum simplicium, quando agitur de dimissione alicuius religiosae professae (votis perpetuis)⁴.

¹ Ferrari, De stat. rel., ed. alt., 321.

² Pass. 189, 8, 409 et c. 2 in 6, 3, 24.

³ Const. FF. Praed. n. 1010.

⁴ Normae a. 196. Cf. Bastien, Dir. n. 224.

c) Quoad viros religiosos: Ista dimissio non potest fieri nisi a Magistro Generali cum suo consilio vel a specialiter delegatis Magistri Generalis. Ita Pius IX 12 Iun. 1858.

d) Ista dimissio includit plenam dispensationem ab omni votorum vinculo, saltem de iure Ordini Praedicatorum concesso, ut patet ex rescripto Pii IX die 12 Iun. 1858 dato ad P. Jandel, ubi dicitur sub n. 3: «Eadem vota simplicia solvi etiam possunt ex parte ordinis in actu dimissionis professorum, ita ut data dimissione professi ab omni vinculo et obligatione eo ipso liberi fiant»¹. Utrum autem etiam iure communi dimissio legitima includat dispensationem votorum simplicium, non est ita certum. Affermat P. Piat I, ed. 2, p. 207, immo hoc vocat indubium, si agatur de iis, «qui in ordinibus vere religiosis per triennium manere debent in votis simplicibus». Negat autem Ferrari, De stat. rel., ed. alt., p. 129, dicens: «Secluso privilegio valebit pro omnibus responsum S. Congr. Ep. et Reg. pro casu particulari datum, nempe: «recurrendum est ad hanc S. Congregationem ab ipsis alumnis, postquam fuerint legitime dimissi, pro enuntiata dispensatione obtinenda» (S. Congr. Ep. et Reg. die 10 Ian. 1896).

e) Ad legitimam dimissionem requiritur omnino iusta causa, qualis neque est infirmitas post professionem simplicem superveniens neque infirmitas ante professionem dispositive tantum praecexistens (cf. S. C. Ep. et Reg. 13 Maii 1904 apud Anal. Ord. Praed. VII 13) neque quod religiosus asserit se non habere veram vocationem ad vitam religiosam, neque illius reiectio a maiore parte Consilii vel Capituli Conventus, uti decrevit Pius IX die 7 Febr. 1862. Sed quaenam praecise sit causa legitima dimissionis, relinquatur conscientiae et prudenti iudicio superiorum². Procuratori Generali Franciscanorum

¹ Const. FF, Praed. n. 297.

² S. Congr. Ep. et Reg. die 15 Dec. 1893; cf. *Analecta Ord. Praed.* I 554.

quaerenti: an iusta sit ac rationabilis causa idem motivum, quod fuisset sufficiens ad novitium a professione arcendum . . . v. gr. aptitudinis defectus ad ordinis officia quamvis minora obeunda, uti praedicationis vel confessarii, vel etiam ineptitudo ad obligationes proprii status adimplendas, ita ut professus votorum simplicium potius oneri et perturbationi quam utilitati et aedificationi futurus esset propriae religionis, noluit dare responsionem decisivam, sed rescripsit: «Non esse interloquendum, cum agatur de re ab Apostolica Sede commissa iudicio et conscientiae superiorum.» Ex ista responsione Sacrae Congregationis apparet hanc rem relinqui iudicio et conscientiae superiorum. Causae dimissionis in petitione allatae a Congregatione non repudiantur ut insufficientes, secus enim S. Congregatio hoc clare dixisset. Quaenam autem sunt causae sufficientes ad dimittendum simpliciter professum (etiam invitum) ante professionem solemnem? Haec potest esse regula generalis: Quotiescunque cum morali certitudine simpliciter professus iudicatur ineptus, qui «inceptum curriculum laudabiliter persequi et ad societatis institutum vitam exigere valeat»¹.

Dico: cum morali certitudine, nam merum dubium non sufficit, cum professus per suam simplicem professionem quoddam ius remanendi in religione acquisierit et ut plurimum grave damnum ex dimissione patiatur. Sufficientes causae dimissionis sunt e. gr.: si simpliciter professus iudicatur damnum allaturus malo vitae exemplo; si laborat habitu vitioso radicato; si parvi pendet regulam illam saepissime transgrediendo; si iam una alterave vice grave scandalum in Conventu vel (quod gravius est) extra Conventum dedit et suspicio, quod tale scandalum iterum accadat, adest etc. . . .

¹ Cf. Bened. XIV, De synodo l. 13, c. 11, n. 17.

Ratio horum omnium est, quia iuxta decretum Pii IX tempus ante professionem solemnem est revera continuatum tempus probationis, et si probatio ista ducit ad iudicium moraliter certum, candidatum esse ineptum pro religione, tunc utique dimissio locum habere potest.

f) Pro ista dimissione non requiritur forma iudiciaria¹, nisi in duplici casu, scil. 1. si agitur de dimissione alicuius religiosi, qui in aliquo instituto votorum simplicium votis perpetuis se obstrinxit, et 2. si agitur de alicuius religiosi dimissione votis simplicibus temporaneis adstricti, qui iam s. ordinibus est initiatus. Ferrari, De stat. rel., ed. alt., p. 127 quidem putat haec valere tantum de institutis, quae vota solemnia non habent. En verba Decreti: «Auctis admodum» 4 Nov. 1892, sub n. 6 7 et 8: «Dispositiones contentae in decreto S. C. Concilii iussu Urbani VIII edito die 21 Sept. 1624 incipiente ‚Sacra Congregatio‘ ac in decreto eiusdem Sacrae Congregationis iussu Innocentii XII edito die 24 Iul. 1694 incipiente ‚Instantibus‘ ac in aliis decretis generalibus, quibus methodus ordinatur a superioribus ordinum regularium servanda in expellendis propriis alumni, nedum in suo robore manent, sed servandae etiam imponuntur superioribus institutorum votorum simplicium, quoties agatur de aliquo alumno vota simplicia quidem, sed perpetua professo vel votis simplicibus temporaneis adstricto ac in sacris insuper ordinibus constituto, ita ut horum neminem et ipsi dimittere valeant . . . nisi ob culpam gravem, externam et publicam, et nisi culpabilis sit etiam incorrigibilis. Ut autem quis incorrigibilis vere habeatur, superiores praemittere debent distinctis temporibus trinam admonitionem et correctionem, qua nihil proficiente superiores debent processum contra delinquentem instruere, processus resultantia accu-

¹ Patet ex decr. 12 Iunii 1858, supra (d) loc.

sato contestari, eidem tempus congruum concedere, quo suas defensiones sive per se sive per alium eiusdem instituti religiosum exhibere valeat: quodsi accusatus ipse proprias defensiones non praesentaverit, superior seu tribunal defensorem, ut supra alumnum respectivi instituti ex officio constituere debebit. Post haec superior cum suo consilio sententiam expulsionis aut dimissionis pronuntiare poterit, quae tamen nullum effectum habebit, si condemnatus a sententia prolata ad S. Congr. Ep. et Reg. rite appellaverit, donec per eandem S. Congregationem definitivum iudicium prolatum non fuerit. Quoties autem gravibus ex causis procedendi methodus supradicta servari nequeat, tunc recursus haberi debeat ad hanc S. Congregationem ad effectum obtinendi dispensationem a solemnitatibus praescriptis et facultatem procedendi summario modo iuxta praxim vigentem apud hanc S. Congregationem.» — Etsi igitur omnia haec probabilius tantum institutis votorum simplicium praescribantur, cum in citato decreto non revocentur, quae anno 1858 a Pio IX statuta sunt, tamen ista forma iudiciaria certe observanda est, quando agitur de eiectione solemniter professi, de quo statim.

Q. 126. *Quid notandum sit de eiectione solemniter professi.*

R. 1. Pro eiectione alicuius monialis solemniter professae semper requiritur praevia licentia S. Sedis.

2. Pro eiectione alicuius viri solemniter professi requiruntur sequentia:

a) Incurrigibilitas iuridice probata. Tunc autem dicitur incurrigibilitas iuridice probata, quando religiosus reus gravis criminis scandalosi (e. gr. homicidii, adulterii, formalis inoboedientiae) publice convictus non vult se corrigere vel debitam poenitentiam agere. Iuxta antiquam disciplinam ab Urbano VIII et Innocentio XII stabilitam incurrigibilitas censebatur iuridice probata,

quando reus ieiunio, poenitentiis et carcere per sex menses continuos impositis nihilominus in sua pervicacia remanebat. Utrum hae poenitentiae, praesertim poena carceris, adhuc nostris diebus in antecessum sint infligendae, non est ita certum¹. Videtur autem certum aliquem religiosum ob unicum crimen quantumvis atrox non posse declarari incorrigibilem, si vult sinceram poenitentiam agere et spem solidae emendationis praebet.

b) Eiectio non potest fieri nisi a superiore generali vel provinciali cum concilio sex graviorum patrum (qui in Ordine Praedicatorum designantur in Cap. prov.). Debet fieri processus iuridicus iuxta decretum Urbani VIII 21 Sept. 1624 et Innocentii XII 24 Iul. 1694². Si autem omnes istae formalitates observari nequeunt, recurrendum est ad S. Congregationem pro alio remedio opportuno. Cum enim adversus religiosos dycolos iuridicus ordo expulsionis saepe difficulter servari possit, conceditur interdum indultum saecularizationis per modum eiectionis, quod huius fere est tenoris: S. Congregatio — attentis informatione et voto P. Procuratoris Generalis Ordinis perpensisque peculiaribus circumstantiis in casu occurrentibus — benigne tribuit facultates necessarias P. Generali, qui praefatis religiosis licentiam concedere valeat manendi extra claustra, habitu regulari illico dimisso, quoad vixerint, per modum expulsionis et absque ullo eorum ordinis onere³.

Addit autem Nervegna, De iure pract. p. 174: «Tunc illi infelices suspensi manent a divinis: episcopi eos recipere nolunt, populi que fideles in contemptum habent. Et merito, quia neque congruit neque expedit Apostolicae Sedis illis conferre munera, qui non Ecclesiae, uti se sponte dicaverint, honori, sed suis malint vivere commodis.»

¹ Piat I, q. 242. Vermeersch, De rel. inst. I, n. 331.

² Cf. supra q. 125 f.

³ Ibid. II 423.

3. Sententia eiectionis ordinario loci statim significanda est.

4. Effectus eiectionis sequentes sunt: a) Eiectus manet in perpetuum suspensus ab exercitio s. ordinum, sublata ordinariis facultate hanc suspensionem relaxandi aut moderandi. b) Eiectus manet religiosus et proinde obstrictus omnibus votis emissis. Non tamen illi licet portare habitum religiosum, sed debet incedere sub habitu clericali (si est S. Ordinibus initiatus) et remanere sub iurisdictione et oboedientia episcopi. Manet etiam sub oboedientia sui praelati in hoc sensu, quod praelatus potest semper eum ad monasterium revocare. Utrum autem eiectus teneatur ad omnia praescripta regulae, e. gr. ad ieiunia, vigiliis, poenitentias etc. non concordant doctores, alii benigne eum excusantes alii eum obligantes. Utraque sententia est probabilis¹.

5. Eiectus in conscientia tenetur se emendare et postea postulare, ut iterum in ordinem recipiatur. Ordo autem tenetur emendatum iterum recipere, nisi illi inde oriatur aliquod magnum praeiudicium. Quodsi eiectus emendatus iterum recipitur in ordine, etiam ad eundem locum, gradus et honores, quibus antea fruebatur, restituitur, ut docet Pass. 189, 8, 660 contra Donatum I, 2, tr. 8, q. 27, n. 3. Discordant doctores, utrum eiectus, cui a suo ordine denegatur regressus, possit tuta conscientia in saeculo remanere, an teneatur in aliam religionem ingredi. Sententia sive affirmativa sive negativa probabilis esse videtur².

6. Hodiernis temporibus ista eiectio raro locum habet, cum religiosus, qui adeo immemor suae professionis vivit, ut mereatur eici e religione, iam sponte exiet e monasterio et vivet in saeculo, uti experientia constat. Cum enim leges civiles fere nullibi agnoscant ius canonicum hac in re latum, tales religiosi immorigeri pro-

¹ Piat I, q. 244.

² Ibid. I, q. 248 sq.

teguntur a gubernio civili, quin Ecclesia ullo modo illos debitis poenis plectere possit.

Appendix. De suppressione ordinis vel conventus nihil notandum hic est. Nam casu occurrente Summus Pontifex, ad quem solum pertinet ista suppressio, de omnibus providebit. Quando autem a gubernio civili religiosi violenter disperguntur — uti hisce calamitosis temporibus factum est — tunc etiam speciales ordinationes a Curia Romana promanant, quas quilibet religiosus pro viribus observare conabitur.

ARTICULUS II.

DE OBLIGATIONE HABITUM RELIGIOSUM PORTANDI.

Q. 127. *Utrum religiosus teneatur religionis habitum deferre.*

R. Ut patet ex Corpore Iuris c. 2 in VI 3, 24, sub poena excommunicationis latae sententiae nemini reservatae adeoque sub gravi peccato prohibetur religiosis professis, ne temere habitum suae religionis dimittant. Haec tamen non valent, nisi pro illis religionibus, quibus sive a regula sive ab Apostolica Sede proprius habitus veluti ordinis tessera praescribitur. Quod autem ad regulares attinet, qui non habent de iure habitum proprium, e. gr. Iesuitae, standum est iuxta Ferrari, De stat. rel. p. 189, pro non-clericis consuetudini ordinis, pro clericis nondum in sacris consuetudini item ordinis et statutis dioecesis, pro aliis et consuetudini ordinis et dispositionibus generalibus iuris canonici circa habitum clericalem. Habitus nempe clericorum debet modestiam et gravitatem redolere atque ab habitu laicorum differre; quoad formam specialem autem, quae varia est iuxta locorum temporumque diversitatem, standum est statutis et consuetudini locorum.

Q. 128. *Quaenam sint causae excusantes ab hac lege.*

R. Quaevis causa gravis et rationabilis iudicio superioris probanda excusat ab hac lege. Hinc habitus religiosus dimitti potest ad tempus ab illo, qui dormitum vadit [nisi aliter praescribitur a statutis ordinis], qui corpori debet medicinam vel balneam applicare, qui debet iter facere per loca haereticorum et infidelium. Et generatim loquendo licet habitum religiosum ad tempus dimittere, quoties non est temeraria dimissio i. e. cum animo liberius vagandi.

Q. 129. *Quaenam conditiones requirantur, ut poena excommunicationis incurratur a dimittentibus habitum.*

R. Requiritur: a) ut habitus dimittatur a solemniter professio; Corpus Iuris enim loquitur tantum de professis et proinde, cum simus in odiosis, poena non est ulterius extendenda; b) ut dimissio ista sit temeraria, i. e. facta cum scientia legis et sine rationabili causa; ad hoc vero ut temeraria sit dimissio habitus, non requiritur formalis contemptus legis, ut Caietanus velle dicitur Comm. in S. th. 2, 2, q. 53, a. 3, sed sufficit, quod non sit rationabilis causa dimissionis; c) ut talis dimissio sit apta ad vagationem inducendam vel facilitandam; d) ut dimissio fiat per notabile tempus, sed quale tempus sit notabile, non concordant auctores: Alii assignant totam diem ut notabile tempus, alii duas vel tres horas, alii unam horam, alii, inter quos Passerinus, De stat. 189, 8, 357, tempus longe minus ut notabile admittunt; e) ut non adsit legitima licentia, qualem semper concedere potest Papa, superior autem regularis sive localis sive provincialis non nisi ex iusta causa.

Nota. Idem videtur dicendum de dimissione habitus religiosi et de eius occultatione alia veste superaddita (hoc ultimum hodiernis temporibus saepe fit in Italia et generatim in terris romanis), saltem si habitus religiosus totaliter occultatur; nam ut merito dicit Piat I

q. 339: «Deferre habitum religiosum non est materialiter eum supra se portare; alias qui in sarcina inclusum deferret, diceretur habitum deferre. Sed habitum deferre in sermone communi et proprio est illum portare patienter seu ut sensibile signum professionis religiosae.» — Ceterum in hac materia multum valet consuetudo in aliqua regione iam ab antiquo vicens, et tuta conscientia potest religiosus illis consuetudinibus se accommodare. Pro religiosis extra conventum degentibus haec sit regula generalis: Servate habitum et habitus servat vos.

ARTICULUS III.

DE OBLIGATIONE DIVINI OFFICII.

Q. 130. *An existat grave praeceptum recitandi horas canonicas in choro.*

R. Quilibet conventus¹ rite institutus tenetur sub gravi horas canonicas in choro persolvere. Sic enim habetur in Clementinis: «In cathedralibus, regularibus et collegiatis ecclesiis horis debitis devote psallatur . . . si Dei et Apostolicae Sedis indignationem evitare vulerint.» Hoc praeceptum praecipue obligat praelatos; unde licet praelatus personaliter non strictius quam alii in choro interesse teneatur, graviter tamen peccaret, si sua negligentia in choro notabilis pars officii, qualis est probabilius etiam una hora, omitteretur; obligat autem etiam singulos religiosos, non quidem ita, quod peccet per se graviter, religiosus qui etiam multoties absque legitima causa abest a choro, sed in hoc sensu, quod ille tenetur sub peccato choro adesse, si eius praesentia necessaria sit ad habendum chorum.

Q. 131. *Quot religiosi necessarii sint ad satisfaciendum gravi obligationi choralis.*

R. Omissis aliis sentiis parum probabilibus communior et probabilior sententia docet quattuor religiosos

¹ Hic agitur de illis Ordinibus, qui ad Officium chorale tenentur.

ad chorum aptos sufficere¹. Novitii nondum professi probabilius secundum ius commune possunt etiam soli satisfacere obligationi chori. Nam licet nondum sint adhuc religioni perfecte incorporati, aliquo tamen sensu sunt pars communitatis et omnibus gratiis et privilegiis communitatis gaudent et in favorabilibus dicuntur religiosi. Possunt ergo communitatis obligationem adimplere². Hoc certum est de novitiis simpliciter professis³. Constitutiones FF. Praed. n. 69 haec habent: «Quantum autem ad recitationem choralem ex iure communi quilibet conventus tenetur absque ulla controversia sub gravi missam conventualem celebrare et officium in choro persolvere, dummodo quattuor adsint Fratres clerici non impediti; quae obligatio adstringit omnes Fratres professos, praecipue vero superiorem. Ex legibus autem ordinis ad chorum obligamur, quando tres adsunt Fratres clerici. . . . Ad satisfaciendum obligationi choralis certo quattuor et probabiliter tres Fratres clerici sufficiunt. Novitios non professos ad hunc numerum perficiendum computari posse controvertitur, sed tamen docetur a multis theologis. Secus est de conversis.»⁴

Q. 132. *Quot religiosorum praesentia in conventu inducat gravem obligationem recitandi officium divinum in choro.*

R. Haec quaestio apprimè distinguenda est a quaestione praecedenti. Nam certum est quattuor et probabiliter tres religiosos praesentes in choro sufficere ad satisfaciendum officio choralis. Aliter autem respondendum est, si agitur de gravi obligatione officium dicendi in choro. Praetermissis legibus particularibus, si in aliquo ordine existant, sequentia iuxta ius commune videntur vera: Gravis obligatio recitandi divi-

¹ Piat l. c. q. 347. ² Ita S. Alphonsus, Vermeersch n. 314 et alii.

³ Ferraris verb. Off. div. I 44.

⁴ Cf. etiam Cap. Abul. Decl II 86.

num officium non adest, si adsunt tantum tres Fratres clerici. Ita sententia communissima. Proinde ordinatio Capituli generalis Romae 1694 allegata in constitutionibus nostris n. 69 non videtur sub gravi obligare, cum minime appareat Patres Capitulares voluisse vel potuisse derogare iuri communi. «Ut eiusmodi obligatio adsit, requiruntur iuxta probabiliorem et communiolem sententiam saltem quattuor expediti¹.

Immo plures auctores probabiliter excusant communitatem religiosam ab obligatione chori, si non adsint quinque religiosi expediti seu apti ad chorum². Dico: expediti seu apti ad chorum; nam si sint infirmi vel legitime occupati seu dispensati, cum hi ad chorum non teneantur, inter expeditos seu aptos numerari nequeunt. Insuper inter religiosos expeditos seu obligatos ad chorum non veniunt novitii, cum ipsi legibus religionis non teneantur, nec conversi seu fratres laici, quia lex, quam genuit consuetudo, attingit eos tantum, qui ad chorum obligantur. Professi vero votorum simplicium in iis ordinibus, qui habent vota sollemnia et choro adstricti sunt, cum ipsi iuxta declarationem S. Congr. super stat. regul. ex mandato Pii IX die 6 Aug. 1868 editam ad chorum obligantur ut solemniter professi, inter expeditos computandi sunt.» Ita P. Victorius, *Comp. iur. reg.* q. 209.

Ex quibus sequitur: si in aliquo conventu habitualiter degunt 5 vel 6 religiosi clerici, quorum tamen tres sunt

¹ S. Alphons. V 143, nota 1. Roncaglia V, II 1. Rotario III, II 1; V 11. Tambur. II, V 110—12. Bordon. II, I, XXX 8. Pellizar. I, V, VIII 50. Sporer III, De hor. can. I 17. Leander D. VIII, VI 11. Neusser XIII 35. Anton. a Spir. II, II 151 et III, VI 1597. Salmat. Mor. XVI, I 6. Kazenberger III, I inf. 8°. Diana VI, XV 3. Viva D. II, III, I 6. Holzmann III, De praec. par. IV 471. Kerkh. II, II 21. Marc II 2205. Ferrari, De stat. rel. 185. Ball.-Palm. IV 335. Génicot II 48, 3. ed.; *Etudes franciscaines* 1901, p. 258.

² Ronc. Tamb. Bord. Pell. Sporer, Leander, Salm. Kazenh. Viva Kerkh., *Etudes franc.*; locis mox citatis.

legitime impediti (e. gr. die Dominica in ministerio animarum), quod superior non teneatur summo mane Parvas Horas vel valde sero in vespere Vesperas et Completorium facere recitare in choro. In his casibus non adstunt quattuor expediti tempore opportuno, et proinde non existit gravis obligatio dicendi officium in choro.

Q. 133. *Quaenam causae excusent religiosum a sequela chori.*

R. a) Impotentia physica vel moralis, v. g. si religiosus a conventu absens vel graviter infirmus est vel graves et urgentes occupationes habet vel debet subito praeparare sermonem etc.

b) Legitima dispensatio superioris. Notandum tamen est etiam Magistrum generalem totius ordinis non posse permanenter, sed tantum ad tempus dispensare a sequela chori. Nam Clemens VIII in suo decreto «Nullus omnino» dicit: «Nullus omnino praetextu cuiuscunque privilegii vel superioritatis etiam generalatus a servitio chori censetur immunis, nisi pro tempore, quo quis in proprii officii munere actu fuerit occupatus. . . . In eos vero, qui negligentes aut inoboedientes fuerint, salutari poenitentia superiores animadvertant ad praescriptum regulae et constitutionum, alimenti etiam, si opus fuerit, subtractione.» Idem autem S. Pontifex excipit nonnullos casus, scilicet. Superiores possunt dispensare

a) cum iis, qui in proprii officii munere actu occupati sunt;

β) cum lectoribus et praedicatoribus, sed iis tantum diebus, quibus eos legere aut praedicare contigerit. «Dicuntur autem actu legere», inquit Peyrinus Ord. Min., «lectores tempore vacationum, et quando sunt designati ad de brevi legendum; quia tunc acrius student et nunquam minus vacant, quam quando vacant, qui debito officii volunt satisfacere.»¹

¹ Apud Piat I, q. 348, n. I.

Similia habet noster Passerinus, De hominum statibus et officiis II, Lucae 1702, 306, n. 1155: «Doctoribus (quibus comparantur lectores, ut antea dixit) aliqua privilegia competunt ratione muneris docendi, sicuti est exemptio a choro, dispensationes aliquaè a ieiuniis seu similes dispensationes, quae intuitu laboris et occupationis in docendo conceduntur; et huiusmodi privilegiis aut exemptionibus seu dispensationibus uti non possunt magistri, nisi actu legant, et de his loquuntur decreta Clementis VIII. Nihilominus quantum ad ista etiam considerandum, quod Peyrinus ad const. 2 Iulii II, n. 21, quem sequitur Lezana p. p. cap. 8, n. 25, existimat, quod tempus vacationum numerandum sit cum tempore actualis lectionis, ex eo quia munus legendi maius valde tempus requirat ad studendum et comprehendendum docenda eaque distinguenda et ad claram methodum reducenda et accommodanda captui discipulorum, quam sit tempus illius diei, in quo lectionem sint habituri; sed opus habent, ut se praeparent etiam diebus, in quibus lectiones actu non habentur, quod et de praedicatoribus est dicendum. Ideo doctor, qui actu diebus constitutis et non feriatis legit, censetur actu legere etiam diebus vacantibus, et in iis potest uti privilegiis actualis lectoris (nisi aliud consuetudo vel lex particularis disposuerit).»

Verba Lezana supra citati haec sunt (l. I, p. I, cap. 8, n. 25): «Animadverti tamen debet actu legere dici etiam lectores, quando tempore vacationum student, ut legant. Laurentius de Peyrinis I, privil. Minim. in const. 2 Iulii II, § 5, n. 21.»¹

Confirmatur haec doctrina tum ex consuetudine fere ubique recepta tum ex constitutionibus FF. Praed. n. 71, ubi simpliciter dicitur: «Excipiuntur (scl. a sequela

¹ Cf. P. Victorium, Comp. iur. reg. q. 210, p. 212, qui etiam alios auctores pro hac sententia citat.

chori) lectores et graduati actu legentes.» Quando autem postea n. 73 restrictiones istius dispensationis enumerantur, enumerantur quidem ex iure nostro dies Dominicae et festivae etc., sed nulla mentio fit de diebus vacationum.

Sub nomine praedicatoris actu praedicantis iuxta constitutiones nostras l. c. «illi intelliguntur, qui in aliquo conventu designati sunt ad conciones habendas per totum annum, easque continuo diebus Dominicis et festivis habent».

γ) cum aegrotis et studiorum causa legitime impeditis. Studiorum causa impeditorum nomine veniunt non tantum studentes collegiales, uti vocant, sed etiam omnes illi et praesertim Magistri in S. Theologia, qui fructuose occupantur in conscribendis libris pro Religionis et Ecclesiae bono.

δ) iuxta constitutiones FF. Praed. cum iis, qui sexagesimum annum expleverint. Sexagenarii enim merito equiparantur aegrotis. Ceterum circa sequelam chori servandae sunt consuetudines legitimae vigentes.

Q. 134. *Ubinam adimplenda sit ista obligatio.*

R. In choro ecclesiae, non autem in sacristia vel in aliis locis conventus nisi iusta adsit causa, et dummodo illa loca communi muro solum separentur ab ecclesia, nam tunc haberi possunt ut pars ecclesiae. Ita Donatus pars 4, 18, 19, 1 et 20, 1.

Rationabilis autem habetur causa, si in choro fabricetur aliquid vel quid simile fiat impediens commodam recitationem officii. Immo iuxta plures, si nimium frigus est in ecclesia, quibus tamen contradicunt recentiora S. Congr. Rituum decreta 12 Dec. 1879 (Decr. authent. n. 3506). Ceterum hac in re videntur legitimae consuetudines multum valere.

Q. 135. *Qualiter recitandum sit officium in choro.*

R. a) Alternative, si excipias ea, quae vel a toto choro vel quae secreto dicenda sunt, et quae ab aliquo

singulari recitanda sunt. Non tenetur religiosus choro assistens recitare et legere illam partem, quam cantat alter chorus, dummodo attendat et alteram partem audiat. Si autem alteram partem non audiat vel percipiat, tunc probabiliter saltem iuxta S. Alphonsum lib. 5, 163, q. 11, adhuc satisfacit oneri officii recitandi, dummodo tamen saltem attentionem, quem vocant externam, conservet¹.

b) Vocaliter, ita ut organa vel instrumenta musica aliquam partem officii supplere non possint. Licite tamen, dum unus alta voce partem officii recitat, organa pulsantur.

c) Integre, i. e. nihil omittendo et distincte pronuntiando. Omissio unius parvae horae vel partis aequivalentis esset probabilius peccatum mortale. (Ferraris verb. Off. div. I 42.)

d) Debito tempore, i. e. Matutinum et Laudes recitanda sunt media nocte, nisi aliter consuetudo legitima statuerit. Excipiendi sunt de iure tres ultimi dies hebdomadae maioris. In choro non licet Matutinum seiungere a Laudibus. Missa conventualis post Matutinum et Tertiam celebretur nisi iis diebus, quibus post Sextam vel Nonam celebranda est. Gravis esset deordinatio missam conventualem celebrare ante Matutinum, nisi in Nativitate Domini.

e) Continue, devote, attente, rubricas servando, de quibus omnibus videsis moralistas et const. FF. Praed. n. 60.

Q. 136. *Quonam breviario et calendario utendum sit a religiosis.*

R. a) In choro religiosi tenentur sub poena non satisfaciendi oneri divini officii uti breviario et calen-

¹ Illi qui ex officio suo aliqua pro choro necessaria peragunt, v. gr. qui organa pulsat, qui aërem pro organo comprimit, qui thurificationem peragit, qui psalmos quaerit etc. satisfaciunt debito cho-

dario proprio, si religio illa habet breviarium et calendarium proprium. Unde constitutiones FF. Praed. n. 50 haec habent: «Fratres, qui officium de festis, de quibus iuxta ordinarium nostrum celebrandum non est, recitant vel alio ritu recitant, officii recitandi debito non satisfaciunt.»¹ Tenentur tamen isti religiosi recitare officium praecipui patroni loci (sine octava tamen), dummodo legitime electus et a S. Sede confirmatus fuerit², item titularis ecclesiae cathedralis³ necnon protectoris civitatis⁴, scl. patroni principalis regni vel provinciae, si Apostolica Sedes concessit, ut a clerò tam saeculari quam regulari celebretur; ac tandem dedicationis ecclesiae cathedralis, sed ii soli, qui in civitate episcopali degunt (cf. infra, ubi de privilegiis). Quantum ad rubricas speciales de concomitantia et concurrentia videsis in breviario Ord. Praed. § 27.

b) Religiosi non habentes proprium breviarium vel calendarium tenentur uti breviario Romano et calendario dioecesano addendo officia particulariter ordini concessa.

c) In privata recitatione religiosi etiam tenentur uti eodem breviario et calendario ac in choro. At tamen sententia P. Donati p. 4, tr. 18, q. 43, a. 3, quod ex gravi causa liceat Dominicano religioso privatim recitare officium iuxta ritum et calendarium Romanum, videtur solide probabilis et tuto in praxim deduci posset casu, quo religiosus in itinere perderet proprium breviarium; «nam Romanam ecclesiam imitari non est malum; immo hoc melius est quam ab illa differre. Pius V in suo decreto (De reformatione bre-

rali, etiamsi sat magnam partem officii neque audiant neque recitent. Ratio est, quia durum esset exigere ab his recitationem privatam illarum partium, quas praecise serviendo choro omittere coacti erant. Cf. Salmat., Theol. mor. XVI 1, 19.

¹ Fontana, De off. div. n. 20.

² S. C. R. 6 Sept. 1845, apud Gardell. 5032 ad 5, 4, 104.

³ S. C. R. 18 Mart. 1883 ad 1.

⁴ S. C. R. 23 Mart. 1883.

viarii) loquitur tantum de recitando publice in choro, secus autem private. Tum etiam quia ipsi Romani Pontifices desiderant id ipsum. Quo fit, ut sublato scandalo aliisque inconvenientibus non est huiusmodi religiosus condemnandus de peccato mortali.» Donatus l. c.¹

d) Religiosi de uno ad alium conventum sui ordinis itinerantes in itinere debent sequi calendarium proprii conventus; cum autem pervenerint ad alium conventum, huius calendario debent sese conformare [etiam in recitatione privata]. Sed si ad alium conventum non trans-eant et simpliciter absint a conventu, e. gr. praedicationis vel recreationis causa, tunc iuxta Fontana (verb. «Officium divin.» n. 2) citantem decretum S. C. R. 8 Sept. 1602² possunt officium recitare conforme calendario proprii conventus. Iuxta P. Piat autem I, q. 369 citantem decretum eiusdem S. Congr. Rituum die 31 Aug. 1839 debent se conformare provinciae calendario sine ulla diversitate pro omnibus quolibet anno extenso. Et haec ultima sententia est verior.

e) Religiosi alicui parochiae addicti vel praefecti officium quidem ordinis proprium recitare debent, sed in diebus festivis officia parochialia iuxta dioecesis calendarium celebrare debent. Ita S. C. R. 23 Maii 1846 et 16 Iunii 1893 ad 13. Haec praesertim valent de missa pro populo applicanda diebus Dominicis et festivis. Per decretum «Quod Benedictus XIV» datum die 9. Dec. 1895 statuitur, ut omnes et singuli sacerdotes in aliquo publico oratorio celebrantes debeant se conformare calendario illius loci quantum ad missam. Si vero in dicta ecclesia vel oratorio officium ritus duplici inferioris

¹ Benedictini habent privilegium, vi cuius quilibet assistens eorum officio choralis et recitans vel cantans officium divinum secundum ritum Benedictinum satisfacit debito suo officium recitandi. Hinc e. gr. aliquis frater Ordinis Praedicatorum psallens in choro cum Benedictinis non tenetur dicere officium iuxta ritum suum proprium.

² Hoc decretum non invenitur in editione authentica S. C. R.

agatur, unicuique ex celebrantibus liberum sit missam de Requie peragere vel votivam vel aliam de occurrente feria, iis tamen exceptis diebus, in quibus praefatas missas rubricae vel S. C. R. decreta prohibent. (Explanatio huius decreti in Analectis Ord. Praed. IV 457 videtur nimis restrictiva et non solide probata; cf. infra, ubi de privilegiis.)

f) Religiosi saecularizati ad perpetuum debent uti breviario et calendario dioecesis, in qua recepti sunt; religiosi vero saecularizati ad tempus debent se conformare calendario provinciae, de qua exierunt, uti sequitur ex declaratione 27 Sept. 1873 S. C. Rituum.

g) Aliqui docent saecularizatum in perpetuum — si non est maioribus ordinibus initiatus — iam non teneri ad privatam recitationem officii divini, quia, ut ait P. Angelus a SS. Corde Iesu, Man. iur. reg. I, n. 408, tales saecularizati «cessant esse membra eiusdem familiae, et obligatio illa oritur ex consuetudine, quae extra claustra non obligat». — Videtur tamen satius esse in hoc casu petere dispensationem expressam ab officio divino.

Q. 137. *Quibus privilegiis gaudeant regulares circa recitationem privatam officii.*

R. Omissis pluribus privilegiis dubiis, inter quae est privilegium recitandi divinum officium mentaliter¹, sequentia notatu digna sunt:

a) Clemens VII concessit superioribus regularibus, ut a recitatione officii divini suos subditos occupatos praedicatione verbi Dei, audientia confessionum, lectione S. Theologiae aut SS. Canonum aut studio insistentes aut saluti animarum aut servitio infirmorum dispensare valeant, ipsis assignando paucas alias preces. En verba bullae: «Ut superiores vestri cum clericis et sociis suis,

¹ De quibus vide Piat I, q. 370 et P. Victorius 231 sq.

qui in supradictis pietatis operibus aut studio literarum sacrarum occuparentur seu infirmitate aut infirmorum curatione et ministerio pro tempore praepedirentur, super recitatione divinorum officiorum ad hoc, ut ipsi occupati vel impediti certum Psalmorum per ipsos superiores eis assignandorum numerum, non minus septem aut sex, cum divisione ac Orationem Dominicam septies, Symbolum Apostolorum bis, graviter autem aegrotantes Orationem Dominicam semel, Salutationem Angelicam septies in die recitando septem horis cononicis et toti divino officio satisfecisse censerentur, dispensare possint» (const. «Dudum» 1533). Simile privilegium concessit Servitis Paulus III const. «Dudum» anno 1535, quod postea confirmavit S. Pius V per const. «Ad immarcescibilem» § 14, editam 1567 pro religiosis Theatinis. Immo relate ad infirmos adhuc maius indultum concessit Iulius III directe quidem Patribus Societatis Iesu, per communicationem privilegiorum etiam aliis ordinibus religiosis. Ista privilegia adhuc sunt in usu apud Barnabitas, uti videre licet apud Ferrari, De stat. rel. p. 263. Immo in Summario indulgentiarum die 30 Iulii 1841 approbato legitur n. 44: «Fratres Minores et Moniales, quando sunt infirmi, possunt dicere septem Ave Maria et unum Pater noster loco officii divini, aut quid aliud sibi assignatum a confessario suo; et si infirmitas sit gravis et medicus ita iudicaverit, ne ad hoc quidem erunt obligati, sed sufficit sola intentio, qua velint illud recitare» (Schneider, Rescripta authentica S. Congr. Indulg. sacrisque reliquiis praepositae p. 396). Nulla videtur adesse ratio, quare hoc privilegium per communicationem non extendatur etiam ad Ordinem FF. Praedicatorum, qui habet amplissimam communicationem privilegiorum cum Ordine Seraphico¹.

¹ Si in aliqua diocesi specialis laboris causa (e. gr. tempore missionis vel magni confluxus populi) episcopus concedit omnibus sacer-

b) Plures SS. Pontifices regularibus facultatem concesserunt ex legitima et iusta causa officium divinum celebrationi missae libere et absque conscientiae scrupulo postponere. Ita Clemens VII, Paulus III bullis supracitatis, Iulius III const. «Sacrae Religionis». Hoc privilegium, quod vi communicationis omnibus religiosis commune est, in revocatione Clementis XII non comprehenditur: tum quia illud per bullam concessum est, tum quia Clemens XII tantum revocat privilegium: «Officium Divinum absque legitima causa recitandi extra tempus ab Ecclesia statutum». Ita Piat I, q. 370.

Q. 138. *A quonam tempore incipiat religiosorum obligatio ad divinum officium recitandum.*

R. A professionis momento. Unde non tenentur nisi ad horas professionis horae correspondentes. Hora autem correspondens est pro Prima post solis ortum; pro Tertia est hora nona; pro Sexta est merdies; pro Nona est hora tertia pomeridiana; pro Vesperis est ad solis occasum. Exinde deducunt plures auctores illum, qui ante professionem hanc officii partem anticipando recitavit, teneri illam repetere, quia obligationi, quae nondum exstebat, satisfacere non poterat. Alii tamen censent illum satisfacere, quia solutio debiti anticipari potest, quando illud certo est paulo post contrahendum. Haec ultima sententia videtur S. Alphonso probabilis, licet priorem dicat probabiliorem l. 5, 140.¹

Ut patet, haec tantum valent de professione solemni; nam sic statuente Pio IX professi votorum simplicium tenentur quidem ad officium in choro persolvendum, non autem ad privatam recitationem officii.

dotibus ibi laborantibus dispensationem a recitatione officii, tunc etiam sacerdotes regulares exempti hac dispensatione uti possunt, quia secus exemptio, quae est utique privilegium, in eorum damnum cederet, quod est contra regulam iuris 61: «Quod ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum», et contra regulam 55: «Qui sentit onus, sentire debet commodum». ¹ Piat I, q. 365.

Q. 139. *An moniales et fratres conversi vel laici teneantur sub gravi ad recitationem officii vel precum ipsis a regula iniunctarum.*

R. a) Quantum ad fratres conversos certum est, quod non tenentur sub gravi ad preces illis a regula impositas. Non enim vocati sunt ad laudes Deo persolvendas officio divino, sed operibus manualibus¹, nisi tamen in aliquo ordine sit speciale praeceptum, ut in Ordine Minorum².

b) Quantum ad moniales distinctione opus est: Si emittunt vota solemnia, tenentur sub gravi officium divinum recitare, sic enim statuit S. Poenitentiaria die 26 Nov. 1852: «Moniales votis solemnibus obstrictas teneri sub gravi quotidie officium recitare ex consuetudine iam praescripta.» Istam sententiam iam tenuit noster Donatus, ita ut contrariam sententiam omnino improbabilem vocaverit. En eius verba l. c.: «Dicendum est moniales sub mortali teneri ad recitandum divinum officium in choro vel privatim, tum quia etiam moniales recitant nomine totius Ecclesiae et censentur deputatae ad publice orandum sicut clerici et alii regulares, tum etiam tenentur ex universali Ecclesiae consuetudine obligante sub mortali, ut liquet ex decisis.»

Si vero vota tantum simplicia (etsi perpetua) emittunt, non tenentur ad divinum officium nisi vi constitutionum suarum. Unde S. Poenitentiaria subdidit in decreto supra citato: «Cum vero moniales in Galliis nec vota solemnia emittant neque sint moniales stricte tales, sed piarum tantum feminarum societates, responsum fuerit, ideo illae non alia obligatione tenentur quam ea, quae ex respectivis constitutionibus resultat» (apud Gury II 183). Unde S. Congr. Ep. et Reg. die 27 Sept.

¹ Cf. Const. FF. Praed. n. 1167 et Donatum p. 4, a. 18, 9, n. 6, et praesertim q. 10.

² Piat I, q. 361.

1861 definivit: «Minime dici potest Officium Parvum B. M. V. esse obligatorium (i. e. sub peccato) pro choris, quippe eius recitatio ex simplici constitutionum dispositione oritur» (apud Bizzarri, ed. alt., p. 795). A fortiori sorores laicae seu conversae non tenentur sub peccato ad officium. Nomine Divini Officii choralis etiam includitur missa conventualis, quae a Summis Pontificibus¹ praecipua divini officii pars vocatur. Unde illa monialium monasteria, quae sub gravi tenentur ad officium divinum, etiam sub gravi tenentur ad missam conventualem. A fortiori autem sub gravi tenentur ad missam conventualem regulares proprie dicti².

Q. 140. *Quodnam beneficium obtineatur per recitationem orationis «Sacrosanctae» in fine officii.*

R. Si ista oratio, quae a S. Bonaventura composita esse dicitur, flexis genibus (ab hac conditione excusantur tantum infirmi) devote et saltem cum attritione recitatur post officium, tunc remittuntur omnes

¹ Cf. Const. «Amantissimi» Pii IV.

² Quoad missam conventualem haec notentur tum pro monialibus tum pro religiosis viris:

1. «Missa conventualis est praecipua divini officii pars», et proinde omnes illi tenentur adesse, qui tenentur etiam choro adesse.

2. Missa conventualis debet correspondere officio diei. S. Congr. Rit. 2. Dec. 1891.

3. Si plures missae conventuales iuxta rubricas dicendae sunt, de iure communi tantum missa correspondens officio diei obligat sub gravi, alia (vel aliae) missa conventualis potest omitti ex rationabili causa, nec tenentur choristae illi interesse. Cf. S. Congr. Rit. loco supra citato.

4. Missa conventualis, sive cantetur sive legatur, censetur esse missa solemnis, et proinde quattuor candelae sunt accendendae, nec preces a Leone XIII praescriptae sunt dicendae post missam. S. Congr. Rit. 7 Dec. 1888 et 19 Ian. 1906.

5. «Ubi vi constitutionum ordinis vel ratione consuetudinis feriarum aut vigiliarum occurrentium missae fieri debeant, eas non esse omittendas et tempus in rubricis praescriptum omnimode servandum» declaravit S. Congr. Rit. 2 Dec. 1891.

culpa veniales (non autem mortales) et poenae contractae in recitatione istius officii. Hoc beneficium, cum non sit simpliciter indulgentia, non suspenditur Anno Sancto seu Iubilaeo. Ita ex concessione Leonis X.

Q. 141. *Quaenam indulgentiae recitationi officii a regularibus peracti adnexae sint.*

R. 1. Qui in festo Corporis Christi eiusque octava officium divinum recitant vel qui assistunt officio divino et missae, lucrantur sequentes indulgentias: pro missa 400 dies et 400 dies pro Matutino et alios 400 dies pro Vesperis et pro singulis Horis 160 dies. Diebus infra octavam tam pro Matutino quam pro Missa et Vesperis 200 dies, pro aliis Horis 80 dies indulgentiae.

A Sixto IV conceduntur eadem indulgentiae recitanti aut assistenti, ut supra, in festo et per octavam Immaculatae Conceptionis.

Idem concedit Clemens VIII in festo SS. Nominis Iesu.

Idem concedit Bonifatius IX in festo Visitationis B. M. V.

Idem concedit Calixtus III in festo Transfigurationis D. N. I. Chr.

Idem indulget Leo XIII in festo (sive die propria sive translata) Sacri Cordis Iesu¹.

Die Natali Domini 100 anni pro Matutinis et Laudibus, 100 anni pro primis et secundis Vesperis, 100 anni pro missa, 40 anni pro qualibet parva Hora².

2. Recitantes Officium B. M. V. et Defunctorum diebus in rubricis statutis lucrantur indulgentiam 100 dierum.

3. Recitantes Psalmos Graduales vel Poenitentiales diebus in rubricis statutis lucrantur indulgentiam 50 dierum.

4. Assistentes processioni «Salve Regina» post Completorium in ecclesiis Ordinis Praedicatorum lucrantur indulgentiam 200 dierum. Cf. const. FF. Praed. n. 52.

¹ Ita apud P. Victor., *Compend. iur. reg.* q. 212, p. 216.

² Raccolta 72, apud Behringer 257, n. 4.

Appendix.

De obligationibus negativis regularium.

Q. 142. *Quid notandum sit de obligationibus negativis regularium.*

R. Obligationes negativae vocantur prohibitiones factae religiosis propter decorem status proprii. De iure communi istae prohibitiones sunt eadem pro religiosis ac pro clericis. Praecipuae sunt: de armis non portandis¹, de venatione non exercenda, de alearum ludo non faciendo, de choreis et spectaculis publicis non interessendis, de negotiis saecularibus se non immiscendis, de medicina et chirurgia non exercenda etc. Istae omnes prohibitiones lapsu temporis et consuetudine multum mitigatae sunt. Proinde in casu particulari videndum est, quomodo agant religiosi et clerici bonae notae illius regionis. Unde quod constitutiones FF. Praed. n. 390 dicunt: «Hodie tamen considerata consuetudine, quae inter sacerdotes saeculares multis in locis contra sacros canones invaluit, mitius puniri possunt fratres nostri quantum ad ludum delinquentes, dummodo nulla in ludo exponatur pecunia.» Hoc potest ceteris paribus ad omnes obligationes negativas religiosorum extendi. Si autem in casu particulari nihilominus aliquod dubium remaneat, melius est recurrere ad legitimum superiorem, cuius decisioni tunc standum erit. Prohibitio autem adhuc in vigore persistit, ne religiosi suscipiant officium patrini in baptismo.» Hoc enim est impossibile cum statu religioso. Cf. pro tota hac materia const. FF. Praed. n. 385 sq. vel Decretales Gregorii IX l. 3, tit. 1 et 2, vel Wernz, Ius decr. II, pars 1, tit. 9 et 10.

¹ Cf. Const. FF. Praed. n. 385.

PARS IV.

DE REGULARIUM GUBERNATIONE.

Regularium gubernatio seu regimen triplex distingui potest, scl.

1. quoad forum poenitentiale,
2. quoad regimen intrinsecum,
3. quoad regimen extrinsecum.

Unde tota quarta pars in tria capita dividitur.

CAPUT I.

DE REGULARIUM REGIMINE QUOAD FORUM POENITENTIAE.

In hoc capite agendum erit:

1. de confessariorum institutione et electione,
2. de eorum potestate,
3. de casibus reservatis.

De iure confessarius ordinarius regularium est ille, qui habet iurisdictionem ordinariam in illos, scl. superior vel praelatus, i. e. Generalis pro toto ordine, Provincialis pro sua provincia et Prior pro suo conventu. Attamen propter pacem et tranquillitatem conscientiae regulares valide et licite possunt etiam apud alios confessarios confiteri. Unde primo agendum est: de confessariorum institutione et electione.

ARTICULUS I.
DE CONFESSARIORUM INSTITUTIONE
ET ELECTIONE.

Q. 143. *An superiores regulares possint subditos suos cogere ad sibi confitendum.*

R. Quidquid sit de veteri disciplina, hodie certum est nullum superiorem regularem posse prohibere, quominus subditus saltem in aliquo casu particulari confiteatur apud alium sacerdotem legitimum. Iam Angelicus Doctor libertatem eligendi confessarium promovit scribens: «Multi sunt adeo infirmi, quod potius sine confessione morerentur quam tali sacerdoti confiterentur, unde illi qui sunt nimis solliciti, ut conscientiam subditorum per confessionem sciant, multis laqueum damnationis iniciunt et per consequens sibi ipsi.»¹ Clemens VIII die 26 Maii 1593 autem statuit: «Non liceat superioribus regularibus confessiones subditorum audire, nisi quando peccatum aliquod reservatum admiserint aut ipsimet subditi sponte ac proprio motu id ab ipsis petierint. . . . Superiores in singulis domibus deputent duos, tres aut plures confessarios pro subditorum numero maiori vel minori, iique sint docti, prudentes ac caritate praediti, qui a non reservatis eos absolvant, et quibus etiam reservatorum absolutio committatur, quando casus occurrerit.» Inmo Urbanus VIII die 21 Sept. 1624 addidit: «Sanctitas sua deinceps declaravit et declarat, ut si huiusmodi regularium confessariis casus alicuius reservati facultatem petentibus superior dare noluerit, possint nihilominus confessarii illa vice poenitentes regulares etiam non obtenta a superiore facultate absolvere.»² Nostris diebus ista libertas eligendi confessarium adhuc aucta est. Nam S. Officium die

¹ 4 Sent. dist. 17, q. 3 4 ad 6.

² Cf. Const. Ord. Praed. n. 592—594 et Bullarium Ord. Praed. VII 218.

5 Iulii 1899 per modum praecepti pro alma Urbe et per modum directionis pro tota Ecclesia sequentia statuit: «Suprema haec S. Officii Congregatio de expresso S. D. N. Leonis Papae XIII mandato districte prohibet, ne ullus cuiusquam religiosae communitatis aut seminarii aut collegii superior sive maior sive minor in hac alma Urbe (excepto aliquo raro necessitatis casu, de quo eius conscientia oneratur) suorum alumnorum in eadem domo manentium sacramentales confessiones audire ullo pacto audeat.» Ut autem postea S. Officium die 23 Aug. 1899 et 20 Dec. 1899 expresse declaravit, ad hoc decretum non tenentur ordines regulares proprie dicti, bene tamen congregationes religiosae votorum simplicium ¹.

Q. 144. *A quonam approbari debeant confessarii regulares.*

R. Pro audiendis confessionibus saecularium vel monialium necessaria est approbatio episcopi, in cuius dioecesi confessiones audiuntur. Ita Conc. Trid. sess. 23, c. 15, de reformatione, et plures decisiones S. Congr. De his redibit sermo, quando de privilegiis agetur.

Pro audiendis confessionibus regularium eiusdem ordinis eorumque perpetuorum commensalium requiritur et sufficit approbatio Generalis ordinis, qui istam approbationem saltem prima vice non videtur posse concedere nisi praevio examine feliciter peracto. Praecepit enim Clemens IX per const. «Debitum pastoralis officii»: Confessores non admittantur ad audiendas confessiones fratrum... nisi approbati fuerint praevio rigoro examine ac per vota secreta examinerum.» Illud examen faciendum est ab examineribus simul congregatis, non autem coram aliquo ex illis. Cum in praxi Superior Generalis non possit singulis vicibus istam approbationem explicite concedere, ideo constitutiones

¹ Cf. *Analecta Ord. Praed.* IV 451.

diversorum ordinum ad tramitem constitutionis Clementis VIII «Nullus omnino» normam statuerunt, iuxta quam fit approbatio confessoriorum. In Ordine Praed. statutum est n. 977 sqq, ut approbatio ad confessiones audiendas non concedatur nisi post examen feliciter peractum coram quinque examinadoribus in aliquo studio generali. «Patres vero qui post examen consuetum ab examinadoribus approbantur, censeantur cum ista approbatione in toto ordine, seu aliis verbis: super omnes personas ordini subiectas accepisse iurisdictionem, non quidem ab examinadoribus, sed ab ordine ipso, id est a Magistro ordinis occasione approbationis collatam et perduraturam eodem tempore, quo secundum leges nostras examinadorum approbatio perdurabit» (n. 982).

Q. 145. *An superiores regulares iurisdictionem habentes possint suos subditos ab episcopo approbatos suspendere ab audiendis confessionibus saecularium etiam ex informata conscientia.*

R. Respondit S. Congr. Ep. et Reg. die 2 Mart. 1866 affirmative, ita tamen ut religiosus suspensus illicite, non tamen invalide, confessiones excipiat. Immo haec suspensio potest fieri oretenus absque scripto et absque forma iudiciali, cum feratur per modum praecepti particularis (vide Bizzarri, ed. alt., 755 sqq, qui profunde et dilucide totam hanc quaestionem a Procuratore generali Ord. Praed. propositam discutit).

Q. 146. *An superior possit sacerdotem saecularem vel alterius ordinis regularem deputare ad audiendas confessiones fratrum.*

R. Speculative loquendo tum sententia affirmativa tum sententia negativa videtur probabilis, cum utraque sententia teneatur a gravibus auctoribus. In praxi standum est constitutionibus et statutis uniuscuiusque ordinis¹.

¹ Cf. S. Congr. Ep. et Reg. 3 Iunii 1864.

In Ordine Praedicatorum statutum est: «Ubi ad manum habentur quattuor confessarii ex ordine, confessio extra ordinem facta absque licentia Magistri ordinis esset non tantum illicita sed plane invalida» (const. FF. Praed. n. 101). Ergo in ordine nostro Prior conventualis vel provincialis non potest concedere, ut in conventibus, ubi quattuor confessarii ad manum i. e. actu praesentes sunt, frater extra ordinem confiteatur. Magister autem generalis ex concessione Pii IX potest dare licentiam, ut fratres confiteantur extra ordinem, si in conventu non adsunt duodecim patres confessarii¹. Haec certe valent in casibus ordinariis. Utrum autem casu extraordinario vel ex gravi causa aliquis religiosus non possit confiteri apud confessarium extraneum, et utrum superior etiam localis non possit concedere licentiam pro tali casu extraordinario, non obstante, quod adsint quattuor vel plures confessarii ex ordine? Sententia affirmativa videtur satis probabilis, tum quia tunc adesse videtur casus necessitatis², in quo licet iuxta omnes confiteri extra ordinem³, tum quia Leo XIII concessit monialibus, ut in similibus casibus possint eligere extraneum confessorem. Quidni idem privilegium competeret regulariis? Haec sint dicta salva meliore sententia⁴.

¹ Apud Fontana, ed. nov., p. 89, n. 3.

² Casus necessitatis censetur adesse, si adsit necessitas vitandi scandalum vel impediendi ruinam spiritualem poenitentis vel consulendi eius saluti. Casum necessitatis adhuc ulterius sese extendere patet ex responsione S. Poenitentiariae 14 Maii 1902 ad 1: «Si superior domus aliique confessarii tamdiu absint saltem per unum diem, ut grave sit religioso poenitenti toto eo tempore carere absolutione sacramentali, is licite et valide absolvitur ab extraneo confessario idoneo i. e. approbato.»

Si casus necessitatis adsit, superiores vel constitutiones non possunt limitare libertatem eligendi confessarium. Cf. Piat I, q. 450.

³ Cf. P. Victor. q. 289, p. 278 et P. Angel. a S. Corde q. 636.

⁴ Cf. Acta S. Sedis XIV 274. S. Congregatio Missionis gaudet privilegio exemptionis sicuti ordines religiosi. Die 23 Sept. 1881

Q. 147. *Apud quemnam sacerdotem debeant regulares confiteri, si legitime confiteantur extra ordinem.*

R. P. Lehmkuhl S. J. II, n. 394, terens vestigia P. Ballerini et plurium auctorum, inter quos sunt S. Alphonsus VI 575, Suarez, Ferraris verb. Approbatio II 10 etc., confidenter asserit: in itinere «cum vero socius

S. Congr. Ep. et Reg. rescripsit ad quaesitum: «Utrum membrum Congregationis Missionis possit absque licentia superioris confessionem sacramentalem valide peragere apud sacerdotem externum approbatum, dum facile habere posset confessarium etiam in congregatione?» **Negative.** — Ad idem autem quaesitum respondit eadem Congregatio Ep. et Reg. die 11 Dec. 1903: «Re mature discussa rescripsit: Ad mentem. Mens est quod alumni Congregationis Missionis valide confiteri possint penes quemlibet confessarium ab ordinario loci approbatum, facto ad cautelam verbo cum Sanctissimo. Facta de his Sanctissimo Domino Nostro Pio Papae X per infrascriptum Cardinalem S. Congr. Ep. et Reg. praefectum relatione Sanctitas sua relationem Sacrae eiusdem Congregationis ratam habuit et confirmavit die 24 Dec. labentis anni 1903.» Haec decisio Romana sane quaestionem nondum penitus pro iure communi dirimit, clare tamen demonstrat Romanam Curiam valde favere libertati confessionis, iam a S. Thoma (cf. supra) ita commendatae. — Pro Ordine Praedicatorum iam Sixtus IV constitutione «Supplicari» 2 Aug. 1480 normas tradidit, quae adhuc vim legis videntur habere, cum nullibi sint auctoritate apostolica revocatae. En verba constitutionis: «Supplicari nobis humiliter fecistis, ut cum in constitutionibus et privilegiis vestri ordinis expresse caveatur, ne fratres ordinis eiusdem praeterquam suis praelatis et de eorum licentia fratribus dicti ordinis confiteantur, dignaremur concedere, ut aliquando alterius ordinis sacerdotibus, maxime necessitate exigente, possint confiteri. Nos, ut cum maiori animi quiete et conscientiae pace fratres vobis subditi Altissimo famulari possint, huiusmodi supplicationibus inclinati, ut fratres, vestra vel aliorum praelatorum suorum, qui pro tempore erunt, licentia, solummodo tamen cum itineraverint vel fuerint extra conventus eorum, prout iis concedetis, confiteri possint, et vos (i. e. praelati ut videtur esse sensus) quomodocunque sacerdotibus cuiuscunque saecularis seu regularis ordinis confiteri valeatis, tenore praesentium auctoritate apostolica concedimus et indulgemus. Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 11 Augusti anno MCCCCLXXIX (mendose pro MCCCCLXXX) Pontificatus nostri anno nono». In Bul-
lario Fratr. Praedic. III 592.

ordinis presbyter deest, confiteri possunt (regulares) apud quemlibet alium sacerdotem sive regularem sive saecularem, etsi ab episcopo non approbatum, vid. ipse ordo seu eius superior in tali casu cuilibet sacerdoti, quem religiosus elegerit, iurisdictionem delegatam concedit».

Rationes huius sententiae sunt hae: 1. Ante Concilium Tridentinum id poterant religiosi de licentia suorum praelatorum. Porro Conc. Trid. antiquam disciplinam non immutavit. Ergo . . . 2. Quoad regulares constitutiones pontificiae nullatenus exigunt, ut confessarius a religioso itinerante electus sit approbatus, sed tantum, quod sit idoneus. Ergo . . . Sententia vero negativa, quam tenent auctores numero et qualitate certo non minores, inter quos etiam sunt noster Donatus p. 3, 5, 22, 1 sq et Fontana l. c. n. 2, requirit, ut sacerdos electus sit: approbatus, et quidem, si est saecularis, ab episcopo loci, si autem est regularis, saltem a praelato sui ordinis. Etenim a) confessario in hoc casu non confertur iurdictio neque a praelato regulari neque a Romano Pontifice. Non a praelato regulari, cum superior regularis nequeat (nequidem in proprio ordine) aliquem deputare, nisi sit idoneus et uti talis inventus per examen¹. Neque a Summo Pontifice, quia in privilegiis Romanorum Pontificum semper requiritur, ut eligatur confessarius idoneus. Porro idoneitatis iudicium non potest ferri a confitente ipso, e. gr. a laico converso solemniter professo. Haec sententia magnum pondus acquirit tum ex celeberrima et notissima causa Hildesheimensi apud Piat I, q. 458, tum ex decisione S. Congr. Ep. et Reg. 3 Iunii 1864, ubi pro Ordine Eremitarum S. Augustini responsum fuit: religiosos dicti ordinis posse in itinere eligere confessarium extraneum, dummodo fuerit ex approbatis ab ordinario loci. Statim autem subiunge-

¹ Cf. supra q. 144.

batur: «Pro aliis ordinibus standum est constitutionibus et statutis.» Porro constitutiones Ord. Praed. non tantum nihil continent favorabile pro sententia P. Lehmkuhl, sed potius contrarium innuunt. P. Fontana enim, qui ut fidelis interpres nostrarum constitutionum habetur, dicit simpliciter: «Fratres in itinere constituti vel extra ordinem ex quacumque causa existentes, ubi non sunt confessores ex ordine nostro, possunt sacerdotibus saecularibus approbatis ab ordinariis vel regularibus approbatis ab eorum superiore ad audiendas confessiones sacramentales in proprio ordine sua peccata confiteri.»¹ Eandem sententiam tenet noster Donatus p. 3, 5, q. 22 dicens: «Nullus censetur confessor idoneus, quin prius fuerit approbatus a suis superioribus, quod in meo ordine est indubitatum, ut constat dist. 2, c. 12, ubi auctoritate apostolica statutum est cum robore perpetuae constitutionis, ut nullus admittatur ad audientiam confessionum tam fratrum quam saecularium, nisi per quinque examinatores fuerit approbatus.» Bullarium autem ordinis VIII 231 (22) postquam retulit quam plurimas constitutiones pontificias, in haec verba concludit: «Itinerantes aut ex praelati oboedientia quomodolibet extra conventum commorantes peccata sua sacerdoti saeculari vel etiam confessori alterius ordinis confiteri possunt, modo quem Innocentius VII praescripsit.» Verba autem Innocentii VII const. «Provenit ex vestrae» haec sunt: «Fratres . . . ut aliquem presbyterum idoneum et discretum religiosum vel saecularem in eorum confessorem eligere valeant.» Subdit autem bullarium l. c.: «Quae sane concessio facta est specialiter fratribus ordinis nostri, hac tamen conditione, ut talis confessio sine fraude fiat et praelato significetur.»

Deinde quantum ad religiosos suppressorum conventuum, qui hac de causa in communitate non vivunt,

¹ Cf. etiam Bizzarri, ed. 1885, p. 723, et Piat l. c.

statutum fuit a S. Congr. Ep. et Reg. die 3 Iulii 1862, quod possint sibi eligere in confessarium quemcunque presbyterum sive ex clero saeculari sive ex clero regulari, «dummodo sit ex approbatis ad excipiendas confessiones ab ordinario loci»¹. Si autem tales religiosi extra conventum degentes non possunt confiteri nisi apud sacerdotem approbatum, quare maius privilegium conceditur religiosis itinerantibus? Praeterea S. Poenitentiaria die 14 Maii 1902 statuit: «Si superior domus aliique confessarii tamdiu absint, saltem per unum diem, ut grave sit religioso poenitenti toto eo tempore carere absolutione sacramentali, is licite et valide absoluitur ab extraneo confessario idoneo, i. e. approbato.»²

Ex hucusque dictis apparent tria: a) quod tota controversia resoluta erit, si determinatur, quinam sit idoneus confessarius, de quo loquuntur Summi Pontifices; b) quod ex iure communi nihil certum pro sententia P. Lehmkuhl adduci queat; c) quod ex iure particulari ordinis nostri potius contrarium eruatur. His tamen non obstantibus sententiae P. Lehmkuhl non videtur deneganda saltem probabilitas extrinseca, eo vel magis, quod auctoritate S. Alphonsi l. c. fulcitur.

Tempore iubilaei speciales facultates conceduntur quantum ad electionem confessarii. Semper autem attendendae sunt clausulae concessionis³.

Q. 148. *An regularis extra casum necessitatis iter arripiens eo fine, ut extraneo confiteri valeat, possit valide et licite apud extraneum confessorem confiteri.*

R. Etsi quidam affirmant, tamen sententia negativa verior est, nam a) indulta pontificia requirunt, ut nulla fraus intercesserit («dummodo fiat sine fraude», ait

¹ Haine, Theol. mor. de poenit. q. 78.

² Apud Vermeersch, De religiosis institutis et personis II 627, ex authentico diplomate desumptum.

³ Cf. Anal. Ord. Praed. IV 385 sq et Piat I 453 sqq.

Leo X); b) in constitutionibus Ordinis Praed. hoc expresse statuebatur: «hac tamen conditione, ut talis confessio sine fraude fiat et praelato significetur»¹. Ista verba in modernis constitutionum editionibus iam non inveniuntur. Dist. 1, c. 1, de nov. referente P. Donato 3, 5, q. 40, 1. Qui tamen, ut merito addit idem Donatus, brevi praedicationis vel alterius negotii causa iter suscepturus est, expectare potest, ut confessionem suam apud extraneum instituat. Ceterum censeo hanc quaestionem sicuti et alias de electione confessarii facilius solvi ad tria sequentia attendendo:

1. Si particularia statuta alicuius ordinis habent legitimas et indubias ordinationes de electione confessarii, eae profecto observandae sunt.

2. Restrictiones per pontificias leges oppositae circa confessiones regularium intendunt praeter bonum poenitentis praecipue bonum ordinis. Multum sane interest religiosi ordinis subditos regere et instruere per proprios confessarios melius cognoscentes spiritum ordinis quam extraneus sacerdos. Deinde — saltem humano modo loquendo — non parvum dedecus accrescit ipsi ordini, si aliquod eius membrum confitetur peccata atrocia sacerdoti extraneo. Hodiernis temporibus autem bonum ordinis non ita laeditur, etiam si regularis una alterave vice confiteatur extra ordinem, si durum esset illi confiteri in proprio ordine; nam supponitur esse casus rarus, et praeterea saepe praesto sunt proprii ordinis celandi media.

3. Moderna legislatio pontificia intendit libertatem confessionis potius augere quam minuere, ut patet ex pluribus decretis Romanorum Pontificum.

Quae cum ita sint, casu aliquo dubio occurrente pro libertate confessionis potius quam pro dubia lege standum est.

¹ Cf. bullarium ord. supra citatum.

Q. 149. *An novitii vel moniales teneantur peccata sua confiteri confessario extraordinario illis aliquoties in anno concessio.*

R. Negative, sed requiritur tantum, ut singuli confessario extraordinario se sistant, sive ad sacramentalem confessionem apud ipsum, si ipsis placuerit, sive ad salutaria monita extra confessionem ab illo accipienda. Sic enim statuit Benedictus XIV de monialibus const. «Pastoralis curae»: «Ita prudentissime consultum est, ne si moniales aliquae extraordinarium confessarium adirent, aliae autem coram ipso non comparerent, suspensiones atque oblocutiones excitarentur, et illae quidem censerentur necessarias habuisse causas, ob quas ad extraordinarii opem confugere coactae essent, aliae vero ab huiusmodi necessitatibus et causis immunes iudicarentur.»

Q. 150. *Utrum novitii simplices vel professi possint in ordine apud quemlibet confessarium approbatum casu aliquo particulari confiteri.*

R. Etsi iuxta decretum Clementis VIII «Cum ad regularem» ipsi Magistro novitiorum soli confessiones novitiorum audiendi cura committenda sit, tamen ex causa rationabili non tantum valide, sed etiam licite novitii possunt casu aliquo particulari confiteri apud quemlibet confessarium ordinis sic statuente vel declarante Capitulo Generali Lugdunensi a. 1891. Et hoc videtur ita esse etiam de iure communi pro ceteris ordinibus religiosis.

ARTICULUS II.

DE POTESTATE CONFESSARIORUM.

Q. 151. *Quandonam possint confessarii regulares absolvere poenitentes regulares (etiam) a casibus reservatis.*

R. a) In articulo vel periculo mortis. Nam tunc omnis reservatio cessat. Si autem agitur de aliquo casu Papae speciali modo reservato, tunc post sanitatem recuperatam debet poenitens ita absolutus recurrere ad

S. Poenitentiariam vel ad facultates habentem sub poena reincidentiae. Pro aliis casibus urgentioribus videsis quae habentur ex recentissimis decisionibus apud canonistas et moralistas, e. gr. Aertnys, De censuris n. 26 sq. Nostris enim diebus pro absolutione casuum de iure reservatorum regulares fere eodem modo tractandi sunt ac saeculares, et regulares confessarii de iure communi nullas speciales facultates habent circa casus Papae reservatos.

Iuxta praxim plurium dioeceseon episcopi vi facultatum quinquennialium vel aliarum facultatum apostolicarum concedunt confessariis sibi subiectis potestatem absolvendi a pluribus casibus papalibus. Vi talis potestatis probabilius etiam regulares forsitan tali casu innodati possunt absolvi. Nam etsi regulares sint exempti a iurisdictione episcopi, si tamen confitentur intra territorium dioeceseos, possunt absolvi sicut peregrini vel extranei, qui confitentur in dioecesi. Porro sententia probabilior affirmat confessarium posse uti suis facultatibus erga peregrinum, qui sine fraude legis confessionem apud ipsum instituit. Cf. Piat I, q. 466. Hinc e. gr. si quis religiosus exemptus excommunicationem speciali modo Papae reservatam incurrisset ob lectionem librorum haereticorum, posset directe absolvi a confessario habente facultatem ab episcopo, et quidem etiam extra casum necessitatis.

b) In casibus, qui Clementis VIII et Urbani VIII dicuntur, de quibus infra art. sequens. Optimum commentarium de casibus reservatis regularium scripsit Ios. Tauwels Ord. Min., Lovanii 1751.

ARTICULUS III.

DE CASIBUS RESERVATIS.

Q. 152. *An et quosnam casus praelati regulares sibi reservare possint.*

R. Praelati regulares etiam locales possunt sibi aliquos casus reservare, dummodo servant quasdam con-

ditiones a Clemente VIII sancitas. Clemens VIII enim die 26 Maii 1593 decrevit¹, «ut nemo ex regularium superioribus peccatorum absolutiones sibi reservet, exceptis iis, quae sequuntur, aut omnibus aut eorum aliquot, prout subditorum utilitati expedire prudenter in Domino iudicaverit»: 1. Veneficia, incantationes, sortilegia. 2. Apostasia a religione. 3. Nocturna ac furtiva e monasterio egressio. 4. Proprietas contra votum pauper-tatis, quae sit peccatum mortale. 5. Iuramentum falsum in iudicio regulari seu legitimo. 6. Procuratio, auxilium seu consilium ad abortum post animatum foetum etiam effectu non secuto. 7. Falsificatio manus aut sigilli officialium monasterii. 8. Furtum grave de rebus monasterii. 9. Lapsus carnis voluntarius opere consummatus. 10. Occisio aut gravis percussio iniusta alicuius personae. 11. Malitiosum impedimentum aut retardatio aut aperitio literarum a superioribus ad inferiores et ab inferioribus ad superiores.

Addit autem idem Clemens VIII: «Si quod aliud praeterea peccatum grave pro religionis conservatione aut pro conscientiae puritate reservandum videbitur, id non aliter fiat, quam Generalis capituli in toto ordine aut Provincialis in provincia matura discussione et consensu.»

«Superiores in singulis domibus deputent duos, tres aut plures confessarios . . . quibus etiam reservatorum absolutio committatur.»

«Sanctitas sua (Urbanus VIII) declarat, ut si huiusmodi regularium confessariis casus alicuius reservati facultatem petentibus superior dare noluerit, possint nihilominus confessarii illa vice poenitentes regulares, etiam non obtenta a superiore facultate absolvere.»

Circa hoc sequentia notentur:

1) Casus Clementini possunt quidem a praelatis

¹ Const. «Sanctissimus Dominus».

sibi reservari, non tamen debent reservari nec sunt reservati ipso facto.

2) Nullum peccatum est reservatum, nisi sit peccatum mortale. Peccata venialia cum non necessario debeant in confessione accusari, frustra reservarentur.

3) Quando peccata sub n. 1 2 4 5 6 8 9 10 enumerata sint peccata mortalia, non ita difficulter potest discerni.

4) Quantum ad n. 3: «nocturna ac furtiva egressio e monasterio», multum disputatur inter auctores, quando nam iste casus revera adsit. Inter sententias nimis laxas et sententias nimis rigidas media haec requirit: Non sufficit nocturna egressio sola, i. e. inter utrumque crepusculum, sed requiritur insuper, quod sit furtiva, i. e. superiore rationabiliter et graviter invito. Probabilius etiam ipsi superiores nocturno tempore furtive exeuntes incurrunt hunc casum reservatum, quia tunc altior praelatus est rationabiliter invitus¹. Requiritur, quod sit egressus extra clausuram; non autem requiritur longum tempus².

5) Quantum ad n. 7: «Falsificatio manus aut sigilli officialium monasterii», requiritur gravis dolus et animus nocendi et decipiendi. Nomine officialium veniunt superiores illique qui administrationem conventus in spiritualibus et temporalibus gerunt. Non quidem requiritur, quod reapse grave damnum ex falsificatione secutum sit, sed sufficit, quod tale damnum possit sequi et intendatur.

6) Quantum ad n. 11: «Malitiosum impedimentum aut retardatio» . . . requiritur, quod sit fraudulenta actio ex mala intentione, ita ut illi, qui miserunt vel recipere debuerunt has literas, sint rationabiliter et graviter invitati. Literae istae debent esse officiales, uti dicunt, i. e. quae

¹ Ita Piat I, q. 518 contra Vermeersch n. 305.

² Contrarium tenet Génicot, Cas. consc. II 112.

inter superiores et inferiores ratione officii scribuntur, non autem casus reservatus adest si sunt literae mere familiares et privatae.

7) Hodiernis temporibus non expedit generatim loquendo multos casus reservatos facere. Summi Pontifices enim inde a Pio IX reservationes et censuras magis magisque limitaverunt.

Q. 153. *An praelati regulares possint suos subditos absolvere a casibus papalibus vel episcopalibus.*

R. Praenotandum est casus et censuras episcopo reservari posse vel iure speciali seu dioecesano vel iure communi.

a) Si agitur de peccatis episcopo reservatis iure speciali absque censura, certo praelati regulares eorumque delegati subditos absolvere valent, cum isti ab episcoporum iurisdictione sint exempti et proinde episcopalem reservationem non incurrant. Ita S. Alph. VI 583.

b) Si agitur de censuris per sententiam specialem ab homine latis in casibus, in quibus valent episcopi censuras in regulares ferre (quinam sint isti casus, cf. infra), certum est, quod praelati non possunt ab iis subditos absolvere. Censura enim ab homine lata non relaxatur, nisi ab eo, qui censuram tulit vel ab eius delegato vel ab eius superiore.

c) Si agitur de censuris non quidem ab homine, sed iure speciali seu dioecesano stabilitis, idem valet, quod sub (a) dictum est, dummodo tamen non sint censurae ex delegatione apostolica latae.

d) Si tandem agitur de censuris iure communi episcopis reservatis (hodie de censuris in bulla «Apost. Sedis» contentis et de mercatura stipendiorum missae), superiores possunt subditos suos a talibus censuris absolvere. Ratio est, quia iuxta sententiam valde communem confessarii regulares possunt saeculares ab istis censuris absolvere. Ergo a fortiori superiores regulares

possunt suos subditos absolvere, si in talem censuram incidissent¹.

e) Quando autem agitur de casibus Summo Pontifici reservatis, olim quidem superiores regulares potuerunt (aliquando) suos subditos absolvere, hodie autem post bullam «Apost. Sedis» omnes istae facultates ablatae sunt. Unde S. Poenitentiaria anno 1873 Dec. 5 respondit ad quaesitum: «An praelati regulares post const. „Apost. Sedis“ iisdem privilegiis gaudeant, quibus antea, i. e. possint necne subditos suos absolvere a casibus papalibus in dicta constitutione simpliciter reservatis? Negative, salvis illis facultatibus, quae promanant ex rescriptis particularibus ad tempus concessis.» Si qui sint in aliquo ordine casus Summo Pontifici reservati, qui non continentur in bulla «Apost. Sedis», tunc praelati regulares possunt iuxta antiquum ius etiam hodiernis temporibus ab istis casibus occultis et Papae simpliciter reservatis absolvere suos subditos. Bulla «Apost. Sedis» nihil enim innovavit quoad censuras, quae pro interno regimine ordinum latae fuere. In Ordine Praedicatorum tales casus non habentur.

CAPUT II.

DE REGULARIUM REGIMINE INTRINSECO.

In hoc capite agendum esset de constitutionibus particularibus, quae unicuique religioni propriae et non raro mutationibus obnoxiae sunt. Attamen quia istud regimen intrinsecum in capitulis generalibus et provincialibus et per consuetudines legitimas uniuscuiusque ordinis clare explicatur, satius est, ut unaquaeque religio consulat proprias constitutiones approbatas et consuetudines legitimas. Hic sufficiat quaedam principia generalia statuere,

¹ S. Off. 22 Mart. 1881 apud Vermeersch I, n. 418.

quae in omnibus religionibus observanda sunt, nisi adsit speciale privilegium. Unde tantum duos articulos in hoc capite ponimus, scl.:

1. De praelatorum regularium constitutione et electione.
2. De praelatorum regularium obligationibus et potestate.

ARTICULUS I.

DE PRAELATORUM REGULARIUM CONSTITUTIONE ET ELECTIONE.

Q. 154. *Quotuplici modo praelati regulares constitui possint.*

R. Triplici modo, scl. electione, postulatione et nominatione seu provisione (cf. c. 3 X 1, 5 de postulatione praelatorum et c. 28 X 1, 6).

Q. 155. *Quid sit electio.*

R. Electio est personae idoneae ad praelaturam vacantem per eos, quibus ius eligendi competit, canonica vocatio, superioris auctoritate confirmanda. Pass., De elect. 1, 35 sq.

Q. 156. *Quotuplex sit electionis forma.*

R. Triplex, scl. forma quasi inspirationis, forma compromissi et forma scrutinii. Statuit enim Innocentius III, ut cum electio fuerit celebranda, praesentibus omnibus, qui debent et volunt et possunt commode interesse, assumantur tres de collegio fide digni, qui secrète et sigillatim vota cunctorum diligenter exquirant et in scriptis redacta mox publicent in communi, nullo prorsus appellationis obstaculo interiecto, ut is collatione habita eligatur, in quem omnes vel maior et sanior pars capituli consentit. Vel saltem eligendi potestas aliquibus viris idoneis committatur, qui vice omnium eligentium ecclesiae viduatae provideant de pastore. Aliter electio

facta non valeat, nisi forte communiter esset ab omnibus quasi per inspirationem sine vitio celebrata¹.

Pro electionibus autem praelatorum regularium forma per inspirationem abolita videtur post Tridentinum. Forma autem commissionis et scrutinii adhuc viget. Statuit enim Tridentinum sess. 25, de reg. c. 6: «In electione superiorum quoruncunque, abbatum temporalium et aliorum officialium generalium et abbatis-sarum atque aliarum praepositarum, quo omnia recte et sine ulla fraude fiant, imprimis Sancta Synodus districte praecipit omnes supradictos eligi debere per vota secreta, ita ut singulorum eligentium nomina nunquam publicentur. Nec in posterum liceat Provinciales aut Abbates, Priores aut alios quoscunque titulares ad effectum electionis faciendae constituere aut voces et suffragia absentium supplere. Si vero contra huius decreti constitutionem aliquis electus fuerit, electio irrita sit.» Exemplum electionis quasi per commissionem habetur in Ordine Praedicatorum in electione Provincialis vel Generalis, cum quilibet conventus vel provincia eligat electores, qui tunc postea nomine conventus vel provinciae eligunt Provinciale vel Generalem. Hoc commissionis genus hodiedum apud plerosque ordines vigere dicitur. Ceterum videndae sunt cuiuscunque ordinis approbatae constitutiones.

Q. 157. *Quibusnam competat ius eligendi praelatos regulares.*

R. Iis communitatis membris, quae habent a singulorum ordinum constitutionibus requisitas condiciones. Pro Ordine Praedicatorum vide Constitutiones n. 514 sq.

Q. 158. *Quinam ad electionem convocandi sint.*

R. 1. Omnes, qui ius habent electioni interessendi, et quidem non tantum in loco praesentes, sed etiam

¹ C. 42, X 1, 6; cf. Piat I, q. 627.

absentes, qui interesse debent et commode possunt (cf. cap. 42 «Quia propter» de electione supra citatum).

2. Si vel unus ex iis sit neglectus, agere potest de contemptu et electionis irritationem petere¹.

3. Si irritationem ipse non petat, et quidem intra tempus debitum, i. e. ante electi confirmationem, electio valida manet².

4. Absentes personaliter convocandi sunt sive per nuntium sive per literas; praesentes vero sufficit convocare voce vel per campanam, dummodo fuerint prius moniti, quod tali die et hora ad electionem hoc modo convocabuntur³.

Nota. Innocentius XII const. «Christi fidelium» § 12 statuit: «Nolumus alios vocales absentium loco seu vice subrogari, deputari seu eligi», et S. C. Ep. et Reg. die 13 Nov. 1632 definivit: «Legitime impeditos non posse constituere vicarium vel procuratorem cum generali mandato ad eligendum, nisi ex institutis et decretis suae religionis hoc eis sit permissum.» Idem statuit eadem Congr. die 25 Mart. 1836.

Q. 159. *An electores convocati teneantur ad electionem convenire.*

R. Electores cogi quidem non debent ad interveniendum electioni, nisi id exigat communitatis bonum, attamen etiam seclusis particularibus statutis, quae renuntiationem graviter prohibent, ut est apud Eremitas S. Augustini, electores iam vi iuris naturalis tenentur in conscientia sub gravi vel sub levi ad electionem concurrere, quia vox activa illis concessa est ad utilitatem communitatis, et bonum commune praevalet bono privato. Si tamen elector dando vocem gravi damno se exponeret, et aliunde ipsius votum bono

¹ C. 28 et 36 X 1, 5.

² Pass., De elect. XI 121.

³ Ibid. XI 42. Ita Piat I, q. 634.

communitatis non proficeret, tunc excusaretur a voto. Renuntiare voci activae rarissime expedit.

Q. 160. *An P. Generalis dare possit votum alicui, qui illud ius non habet.*

R. Distinguendo: vel constitutiones talem facultatem expresse concedunt P. Generali, et tunc certe potest votum concedere alicui; vel constitutiones nihil dicunt, et tunc verius P. Generalis non potest votum concedere alicui. Nam 1. Concilium Tridentinum prohibet, ne suppleantur absentium suffragia. Si autem superior nequit supplere absentium vota, videtur a fortiori non posse novos electores creare. 2. Innocentius XII const. «Christi fidelium» statuit, ut ius eligendi ad illos solos pertineat, quibus per iuris et instituti regulas tribuitur, quodque ius permanere omnino mandat. — In ordine nostro statutum est per Capitulum Abulense a. 1895, p. 108: «Annunte Magistro generali ordinis ex favore et gratia a Gregorio PP. XV ipsi concessa («Exponi Nobis», die 6 Aprilis anno 1623, Bullar. Ord. II 22) declaramus simulque indulgemus, ut si instante electione quinque non inveniantur vocales, qui professionem in Ordine Praedicatorum emitti solitam a completis novem annis emiserint, quinquarius praedictus numerus perfici queat ad celebrandam electionem tam Prioris conventualis quam socii Prioris euntis ad capitulum provinciale vocando ad scrutinium antiquiores ordinis professos conventui assignatos, qui ad eligendum pro hac vice vocem habeant, dummodo requisitis conditionibus aliunde requirendis (Constitutionibus n. 513 et seq. et n. 842) a sex annis completis professionem emiserint.»

Q. 161. *An quandoque repelli possint ab electione facienda superiores sive locales sive provinciales.*

R. Affirmative, si nempe obligationi ipsis ab Innocentio XII impositae non satisfecerint. Summus Pontifex enim decrevit const. «Nuper» anno 1697: 1. «Teneantur

omnes et singuli superiores locales in provincialibus capitulis seu congregationibus exhibere attestationem seu fidem ab omnibus sacerdotibus conventus, monasterii seu cuiuscumque domus regularis subscriptam et iuratum, quod omnibus et singulis tum perpetuis tum manualibus missarum oneribus seu obligationibus ad limites et tenorem praesentium decretorum tempore eorum regiminis fuerit omnino et integraliter satisfactum, vel deficiente aliqua modica satisfactione possit etiam huiusmodi residuali implemento missarum distincte referendarum intra breve tempus moraliter satisfieri ea adiecta et omnino adimplenda conditione, quod ante praefatae attestationis exhibitionem quicumque superiores locales praedicti vocem activam seu passivam in memoratis capitulis seu congregationibus habere non valeant.»¹ Quae quidem constitutio nuper innovata fuit a S. Congr. Conc. 16 Dec. 1893 et ideo, si secus factum fuerit absque S. Sedis dispensatione, electio Prioris provincialis irrita prorsus erit².

2. Quoad Provinciales statuit idem Innocentius XII in eadem constitutione: «Praeterea Provinciales, Vicarii et Visitatores provinciarum seu congregationum debebunt in fine eorum regiminis superioribus generalibus in forma probante ostendere, quod executioni praesentium decretorum sedulo invigilaverint et ad eorum tenorem in omnibus et singulis conventibus seu monasteriis seu domibus regularibus provinciae seu congregationis de omnibus et singulis oneribus et obligationibus et simul satisfactionibus missarum exactam et diligentem rationem exegerint et contra delinquentes ad declarationem et executionem respective poenarum in decretis contentarum processerint et de adimplemento circa ea, quae in prae-

¹ Cf. Bullar. Ord. Praed. VI, fol. 430 et *Analecta Ord. Praed.* anno 1893, 546.

² Vide *Acta Capituli Abulensis Ord. Praed.* 110.

missis ad ipsos spectant, legitime docuerint, alias ad vocem activam et passivam in capitulis generalibus nullatenus admittantur.»

3. Iuxta Capitulum Abulense anno 1895 celebratum Priores conventuales Ord. Praed. euntes ad capitulum provinciale electivum non admittantur ad electionem, nisi habeant sequentes literas testimoniales: a) Communitatem conventus vitam perfecte communem retinuisse et fideliter servare. b) In conventu decem fratres clericos (vel saltem sex fratres capitulares scl. voce activa gaudentes) assignatos esse et habitualiter fuisse commoratos. c) Communitatem conventus oneri recitationis divini officii in choro satisfecisse. d) Exercitia spiritualia decem dierum ab omnibus fratribus istius conventus semel in anno rite fuisse peracta; vide tamen Acta Cap. gen. Vienn. 1898, p. 75. e) Debitam vestimentorum provisionem iuxta usum provinciae fuisse factam¹.

Q. 162. *Quid notandum sit de qualitatibus eligendorum.*

R. Sedulo attendendae sunt conditiones requisitae in constitutionibus cuiuscunque ordinis pro singulis praelaturis vel officiis; explicant enim statuta iuris communis.

Q. 163. *Quaenam sint, quae vitiant electionem.*

R. Praecipue tria sunt, scl. simonia, subornatio et violatio libertatis electionis. Circa singula haec notentur:

1. Simonia est studiosa voluntas emendi vel vendendi rem spiritualem vel spirituali annexam pretio temporali. Res spiritualis vel spirituali annexa est in casu praelatura vel officium. Pretium temporale aut est munus a manu, e. gr. pecunia, aut munus a lingua, e. gr. commendatio, aut munus ab obsequio, e. gr. aliquod servitium. Quomodo pretium temporale possit vitare aliquam electionem regularium, optime explicat Jasinski Ord. Praed., Dir. elect. p. 2 et 3: «Munus ab obsequio vocatur obsequium

¹ Cf. ibid. 166.

praestitum aut promissum electori vel eius amico, ut si quis dicat electori: Elige tu me vel meum istum amicum ad istum prioratum, ego eligam te vel tuum amicum postea ad eundem prioratum vel ad alium, vel: Postquam ego obtinuero prioratum, faciam te suppriorum, sacristam etc.¹ Munus a lingua est favor humanus, preces, laudes, commendationes ac similia². Is ergo dicitur inducere electorem ad electionem sui vel alterius per munus a lingua, qui ipsi offerat aut promittat preces pro ipso vel eius amico aut commendationes apud fratres vel superiores, ut si dicat: Elige tu me vel istum, et ego postea commendabo vel ille commendabit te Provinciali et favorem ipsius tibi vel amico tuo conciliabo etc. Tales inductiones pugnant cum libertate . . . et electio inde secuta est nulla per constitutionem Clementis VIII de largitione munerum. . . . Et procurans sibi vel alteri praelaturam per realem simoniam incurrit excommunicationem, incurrit infamiam, saltem post latam a iudice sententiam, et privationem vocis activae et passivae ipso facto absque ullo superioris decreto.»

2. Subornatio, prouti nunc est de ea sermo, est procuratio vocum seu suffragiorum sive pro se sive pro alio mediis illicitis. Si quis sibimetipsi immediate vel mediate procuraverit in aliqua electione voces, tunc in iure subornatio semper praesumitur. Subornatores privantur omnibus suis officiis et fiunt inhabiles ad futura quaecunque obtinenda. Eadem poenae infliguntur complicibus ac simpliciter scientibus et non revelantibus³. Dispensatio super istis poenis reservata est Summo Pontifici. Cf. Pass., De elect. V 76.

3. Violatio libertatis electionum fit praecipue per metum incussum. Iste metus tamen debet esse

¹ Sylvest. tit. Simon. q. 13, n. 4. Navarri in Manuali c. 23, n. 100. Azor alique ab ipso citati.

² Suarez, De rel. tract. 3, c. 41, n. 12.

³ Clement. VIII const. «Nullus omnino», 25 Iun. 1599.

gravis, et quidem in ordine ad electionem, c. gr., si instante electione Prioris conventualis Prior provincialis intimaret electoribus se velle illum candidatum, et si electores non acquiescerent suae voluntati, illos postea non parum vexatum iri ordinationibus ipsius Provincialis ¹.

Q. 164. *Quaenam sint poenae contra eligentes indignum.*

R. 1. Pro ea vice privantur iure eligendi. Ita c. 18 in VI° 1, 6. — 2. Suspensio ab ecclesiasticis beneficiis per triennium, c. 7, X 1, 6. Attamen ut istae poenae incurrantur necesse est: a) ut scienter eligant indignum; b) ut electio sit absoluta et publicata; unde ex hoc capite non incurrunt poenam, si ante electionem perfectam recedant electores et dignum eligant; cf. Piat I, q. 714.

Q. 165. *Quale ius rite electo per electionem acquiratur.*

R. Sic scribit doctissimus P. Piat I, q. 701: 1. «Ante electi acceptionem ius ad rem habet imperfectum, nam ius habet tantum, ut sibi intimetur ipsius electio.» ²

2. «Per eius acceptionem completur illud ius, et ius habet ad confirmationem. Unde si electionis confirmatio a superiore sibi iniuste negetur, potest eam actione instituta petere, eo quod ex iustitia debeatur.» Cf. infra quaest. seq.

3. «Cum electus ius non habet in re, id est praelaturam nondum possideat, si ante confirmationem moriatur, per eius mortem non vacat de novo praelatura, sed prima praelaturae vacatio usque ad confirmationem alterius praelati durat.» ³

¹ Gregorius X dicit: «Cessat electio, dum libertas adimitur eligendi», c. 3: «Ubi periculum» in VI°.

² Cf. tamen Const. Ord. Praed. n. 429, ubi dicitur: «Electus apud nos ex electione sua nihil iuris acquirit.»

³ Pass., De elect. 33, 8.

Q. 166. *Utrum et quandonam requirendus sit electi consensus.*

R. De iure communi electores tenentur sub poena suspensionis ab omnibus beneficiis per triennium et privationis vocis activae pro illa vice, intra octiduum electionem praesentare electo eiusque consensum requirere¹. De iure particulari Ord. Praed. aliorumque ordinum nec electo praesentatur electio nec eius requiritur consensus, sed peracta electione instrumentum electionis ad confirmatorem transmittitur².

Omnino autem vetitum est ante ipsam electionem nomine capituli petere eligendi consensum, ita ut si talis petitio ante electionis promulgationem facta fuerit, tota electio ipso iure sit nulla (c. 46 X I, 6).

Q. 167. *An regularis electus possit respuere praelaturam.*

R. Controvertitur inter auctores, et nihil certum determinari potest. In praxi standum est statutis uniuscuiusque ordinis, quae si talem facultatem concedunt vel negant, servari debent; cf. Pass., De elect. 20, 21 et De stat. 185, 2, 28, ubi sic concludit: «Quando superior voluntate absoluta iniungit praelaturam, peccat subditus, si illam recuset.» Secus autem est, si spectatur tantum factum electionis, sine iniunctione superioris.

Nota. Si agitur de praelatura extra ordinem, e. gr. de episcopatu, subditus non potest neque acceptare neque respuere talem praelaturam sine licentia sui superioris, cum religiosus non habeat velle vel nolle, ut ait Bonifatius VIII c. 27 in VI° I, 6. Immo si religiosus absque huiusmodi licentia acceptat, non tantum nullus est ipsius consensus, sed eo ipso nulla evadit electio. Dicit enim idem Bonifatius VIII l. c.: «In

¹ C. 16 in VI° I, 6.

² Const. Ord. Praed. n. 565; cf. Pass., De elect. 20, 10.

poenam praesumptionis illius electio eodem ipso facto viribus vacuetur omnino.» Cf. supra q. 120.

Q. 168. *Quid notandum de duobus aliis viis creandi praelatos, scil. de postulatione et nominatione.*

R. Attendendae sunt constitutiones approbatae cuiusque ordinis. Pro Ordine Praedicatorum videsis n. 567 sqq.

ARTICULUS II.

DE PRAELATORUM RELIGIOSORUM OBLIGATIONIBUS ET POTESTATE.

Praenotamen. Hic non agitur de generali obligatione praelatorum procurandi pro totis viribus bonum spirituale et temporale suorum subditorum. Debent enim praelati esse boni pastores et parati etiam vitam fundere pro salute ovium suarum, sicuti revera fecit ille, qui de seipso dixit: «Ego sum pastor bonus et do animam meam pro ovibus meis». S. Augustinus in illo opusculo, quod nunc vocatur «Regula S. Augustini», optima consilia circa hanc rem omnibus superioribus dat. Haec obligatio oritur ex ipso iure naturali et divino. Hic autem tantum agitur de praelatorum obligationibus ex iure positivo ecclesiastico.

Q. 169. *Quid notandum sit de obligationibus praelatorum religiosorum.*

R. Praeter illa, quae ipsis iuxta particulares constitutiones cuiusque ordinis incumbunt, iuxta ius commune

I. tenentur sub gravi infra duos menses ab adepta praelatura emittere professionem fidei¹ (Pius IV const.

¹ Professio fidei debet fieri iuxta formam a Pio IV et Pio IX praescriptam. Eandem professionem fidei debent emittere lectores, antequam docere incipiant (pariter ordinandi ante susceptionem ordinum, studentes post examen lectoratus, moderatores studii generalis in ordine nostro et magistri in S. Theologia post eorum promotionem). Si autem praelati, ad quos spectat lectores instituere, non curant, ut ista professio a lectoribus emittatur, incurrunt privationem officiorum et dignitatum

«Iniunctum Nobis»), nisi tamen sit contraria consuetudo, cf. Vermeersch I 441;

2. tenentur ipsimet regulam servare et ordinationes capitulorum generalium et provincialium, immo et praecepta a seipsis lata, quae ipsis et subditis communia sunt, saltem quoad vim directivam; turpe est enim partem, praesertim caput, cum aliis partibus non congruere;

3. curare tenentur, ut regularis observantia ubique exacte servetur; unde si absque legitima causa dispensarent, et inde notabiliter labefactaretur disciplina regularis, peccarent. Tenentur etiam defectus subditorum inquirere et iuste punire.

Q. 170. *Ad quid teneantur praelati regulares circa visitationem.*

R. Iuxta Conc. Trid. sess. 25, c. 20, praelati regulares tenentur monasteria et prioratus sibi subditos ex officio visitare. Haec obligatio ab auctoribus pluribus censetur gravis, cum illius finis sit gravis, scilicet bona observantia regularis, et omissio Concilio Tridentino contrarietur (cf. Lezana, Visitator 3). Quoties autem praelati regulares istam visitationem peragere debeant, et utrum possint alium delegare ad hoc officium, hoc pendet ex constitutionibus uniuscuiusque ordinis. Apud nos Provinciales per se vel per Vicarios aut Visitatores tenentur annualem totius provinciae visitationem peragere; immo infra quadriennium Provinciales debent saltem bis per seipsos visitare singulos conventus (Const. Ord. Praed. n. 669).

Q. 171. *Quid notandum sit de obligatione legendi decreta pontificia.*

R. Praelati regulares tenentur sub gravi (ut patet ex poenae gravitate contra transgressores) procurare

et inhabilitatem ad ea et alia in posterum assequenda. Lectores vero illam omittentes privantur officio vel cathedra. Cf. const. Pii IV «In sacrosancta».

tempore statuto lectionem diversorum decretorum pontificiorum. Attamen sufficit, quod ista decreta iam non in extenso, prout inveniuntur in Bullario, sed prout abbreviata inveniuntur in opusculo, quod inscribitur «Compendium Apostolicarum Constitutionum et Decretorum», in publica mensa vel in capitulo perlegantur. Lectio istorum decretorum non debet differri ultra tempus statutum; attamen dilatatio unius vel alterius diei, si non fuerit scienter et deliberate facta, non videtur gravis¹. Apud nos praelati debent procurare, ut legantur in publica mensa:

1. qualibet septimana Regula S. Augustini. Videtur autem esse licitum, si attenditur mens legislatoris, quod qualibet septimana legatur aliqua pars Regulae cum inter-

¹ Cf. Piat I, q. 173 sq.

Sunt autem ista decreta legenda:

1. Mense Ianuario, 1^a die, decretum «Romani Pontifices», 25 Ian. 1848, de testimonialibus literis, legendum in publica mensa.

2. Eodem mense (non necessario fer. VI post Oct. Epiph.) decret. de largitione munerum etc. ad formam decreti «Nuper a Congregatione», 16 Oct. 1640, in aliqua publica congregatione vel saltem in publica mensa.

3. Mense Martio decreta ad S. Officium pertinentia (Urbani VIII, 15 Dec. 1633).

4. Mense Augusto, fer. VI post Octavam Assumptionis, decreta S. C. Inqu., 5 Aug. 1745, et a Benedicto XIV confirmata contra sacerdotes sollicitantes ad turpia vel sacrificio missae abutentes ad sortilegia.

5. Fer. VI post Octavam Corp. Christi et fer. II post primam Dominicam Adventus (vel saltem per mensem immediate hos dies sequentem) decreta de celebratione missarum Innocentii XII et declarationes.

6. Bis in anno decreta de apostatis et eiectis et de reformatione regularium, 21 Sept. 1624. (Non autem requiritur, ut haec lectio praecise fiat mense Februarii et Sept., ut habet «Epitoma Apost. Const.», Romae 1878.)

7. In Italia et insulis adiacentibus praeterea alia decreta legenda sunt. Videsis Epitomam modo citatam.

Cf. Vermeersch, De rel. inst. n. 444.

pretatione B. Humberti. Sic in aliquibus conventibus iam fiebat, etiam antequam id declaratum fuit in Capitulo generali Gandavensi.

2. ut quolibet die non solemni, in quo nec Regula S. Augustini nec pontificia decreta legenda sunt, aliquid ex constitutionibus legatur, ita ut totum volumen constitutionum in uno circiter anno perlegatur¹.

3. ut per totum comestionis tempus fiat publica lectio ex aliquo libro, idoneo ad aedificandum et instruendum mentes comedentium.

4. Initio anni scholastici legenda est in domibus studii epistola encyclica Mag. gen. Thomae de Bonadors².

Q. 172. *Quaenam sint obligationes superiorum regularium quoad casum conscientiae.*

R. In omnibus conventibus, etsi non sint formales, qualibet hebdomada³ fieri debet lectio S. Scripturae et casuum conscientiae. Ita Clemens VIII et Urbanus VIII const. «Sacra Congregatio»⁴. Nonusus vel contraria consuetudo dictam legem abrogare non valet⁵, neque superiores illius observantiam ad certa tantum anni tempora restringere possunt⁶, et Generales et Provinciales in visitatione canonica tenentur inquirere de eiusdem legis observantia⁷. Quodsi haec lex in aliquo conventu non observatur, vel si superiores illam declarant inque illa dispensent, tunc ipso facto puniuntur privatione officiorum et inhabilitate ad alia quoque munera⁸, et regulares, qui sunt confessarii saecularium, cogi possunt ad interessendum conferentiis casuum ab episcopo praescriptis⁹. Constitutiones autem nostrae n. 987 haec

¹ Cf. Const. FF. Praed. n. 162.

² Acta Cap. gen. Viennae 1898, p. 141.

³ Const. «Nullus omnino» habet «bis in hebdomada».

⁴ Cf. S. C. Ep. et Reg. 8 Nov. 1752 et 1 Aug. 1831 et 14 Febr. 1868.

⁵ S. C. Ep. et Reg. 1 Aug. 1831 ad 1.

⁶ Ibid. ad 2.

⁷ Ibid. ad 4.

⁸ Ibid. ad 7.

⁹ Piat I, q. 801.

habent: «Volumus et declaramus sufficere, si praedictae collationes in hebdomada saltem semel habeantur. . . . Ad collationes istas confessarii omnino conveniant, qui autem defuerint, munere et officio confessarii priventur, prout in multis capitulis ordinatum est. Exemptos e contra declaramus graduatos, i. e. magistros et bacca-laureos et lectores actu legentes, qui cogi per superiores non poterunt, ut dictis casibus praesint.»

Singularem valde explicationem de hac re tradit Ferrari scribens p. 260: «Celebre hoc decretum omnes certe religiosos obligat, nisi ab eo dispensentur per speciale privilegium . . . quamquam nonnulla contineat, quae videntur potius directiva quam praeceptiva. Ceterum quoad ea, quae hic praescribit circa lectionem S. Scripturae et casuum conscientiae collationes, eius scopum satis superque assequamur, si . . . haec omnia observemus: 1. ut saepe diebus dominicis ac festis in ecclesiis nostris S. Scripturam legamus vel saltem evangelium diei explicemus, 2. ut quotidie fere in coenaculo legamus paginam S. Scripturae, praesertim Novi Testamenti, 3. ut in nostris theologicis scholis fiat cursus S. Scripturae, nec non cursus theologiae moralis, quae antiquitus casuum conscientiae nomine veniebat, 4. ut in singulis collegiis alternis hebdomadis, quo tempore non vacatur a scholis, collatio inter sacerdotes habeatur casuum conscientiae seu de morali, 5. ut saepe legatur in coenaculo ex aliquo probato auctore casus conscientiae cum relativa solutione.»

Q. 173. *Utrum praelati regulares teneantur offerre aliquando sacrificium pro suis subditis.*

R. Affirmative. Dicit enim Concilium Tridentinum sess. 23, c. 1, de ref.: ex praecepto divino esse mandatum omnibus, quibus cura animarum commissa est, oves suas agnoscere et pro illis sacrificium offerre. Porro certum est praelatos regulares proprie habere curam animarum respectu subditorum suorum. Cum autem concilium neminem habentem curam animarum excipiat, etiam praelati regulares hoc mandato divino obstringun-

tur. Quot vicibus vero praelatus regularis sacrificium missae offerre debeat pro subditis, non est determinatum. Valde congruum videtur, si praelatus saltem diebus festivis, quando solet ipse solemniter celebrare missam et omnes subditi assistunt isti missae, sacrosanctum sacrificium offert pro fratribus curae suae commissis¹.

Praeterea magna solertia curare debent praelati, ut ea quae tam salubriter a Romanis Pontificibus de celebratione missarum, de stipendiis, de rubricis statuta sunt, adamussim observentur.

Q. 174. *Ad quid obligentur ex iure Ordinis Praedicatorum praelati regulares circa bibliothecas.*

R. 1. Pro illis magna obligatio existit erigendi bibliothecam communi usui aptam. Sic enim habetur in Constitutionibus nostris n. 1143: «Cum ordo noster ob praedicationis officium et proximorum salutem sit ab initio principaliter institutus, illa debemus diligenter et sollicite procurare, quae noscuntur ad promotionem studii et profectum sacrae scientiae pertinere. Cum igitur librorum copia necessario ad hoc ipsum coadiuvet et ad profectum promoveat, erigenda est in quolibet conventu bibliotheca communis, prout Romae 1694 sub his verbis mandatum est: Confirmamus, quae toties ab initio ordinis constituta sunt, inspecto instituti nostri fine, quod in conventibus, in quibus nondum superiorum incuria bibliotheca communis erecta est, post horum actorum publicationem, intra duos menses, pars aliqua conventus, quae commodior erit, destinetur pro communi bibliotheca, in qua omnes libri reponantur. In iis vero conventibus, in quibus, Deo benedicente, bibliothecae erectae sunt, satagant superiores ea aedificia, cum opus fuerit, reparare, ne labantur, eaque exornare, uti decet bibliothecam, in eaque libri fideliter custodiantur.»

¹ Cf. Ferraris, Prompt. bibl. verb. «Missae» art. 3, n. 13.

2. In bibliotheca communi ut omnes libri ad conventum pertinentes reponantur, curet praelatus, paucis exceptis, qui fratribus possunt ad tempus concedi in usum particularem.

3. Sub poena privationis officiorum et inhabilitatis ad ipsa ad triennium praelati debent applicare pro communi bibliotheca ad libros emendos (saltem) id quod uni ex fratribus pro vestiario subministratur. Immo in iis conventibus, in quibus est annuus census pro libris emendis, superiores et administratores huius summae sub formali praecepto et ideo sub peccato gravi iubentur illam summam non in alios usus quam pro emptione librorum divertere non obstante quacunque urgente necessitate (cf. Const. nostr. n. 1146).

4. A. R. P. Provincialis tenetur sedulo invigilare in qualibet visitatione, quod huiusmodi redditus administrentur iuxta eorum scopum quodque libri necessarii emanantur.

5. Bibliothecarius idoneus a Priore conventuali cum suo consilio vel ab A. R. P. Provinciali instituitur, qui claves bibliothecae penes se habeat et sedulo libros custodiat.

6. Serio iubentur superiores quemlibet concursum fratrum vel, quod peius est, saecularium prohibere in bibliothecis (cf. Const. 1143—1150).

Q. 175. *Quaenam sit praecipue potestas superiorum regularium.*

R. Triplex distingui solet in superioribus regularibus potestas, scilicet voti, dominationis et iurisdictionis.

a) Potestas voti illa dicitur, quae superiori competit vi voti oboedientiae a subditis emissi. Innititur virtuti religionis, dum aliae potestates innituntur iustitiae.

b) Potestas dominativa est ius dirigendi sodales ad bonum commune sodalitatis; emanat ex facto libero associationis, ex eo nempe, quod religiosi talem regulam professi sunt cum promissione saltem implicita oboe-

diendi praelatis eiusdem. Haec dominativa potestas non potest in sensu proprio vocari iurisdictio ecclesiastica, sed potius assimilatur potestati patrisfamilias in societate domestica, et ideo aliquando etiam vocatur potestas domestica.

c) Potestas iurisdictionis¹ proprie dictae est potestas ius dicendi in subditos. Est ergo potestas pertinens ad claves Ecclesiae et comprehendit ius tum gubernandi tum leges ferendi tum iudicandi in foro externo et interno tum puniendi. Haec potestas iurisdictionis est potestas ordinaria, quia competit superioribus regularibus vi muneris sui². Unde sequitur superiores regulares posse eandem delegare, nisi hoc sit specialiter prohibitum. Attamen ista potestas iurisdictionis non est iuris divini, ut vult Donatus l. c., sed iuris ecclesiastici. Quae enim sunt de iure divino, immutabilia sunt, iam autem initio potestas iurisdictionis in regulares non apud eorum superiores, sed apud episcopos residebat³. Communiter docent auctores hanc iurisdictionis potestatem esse quasi episcopalem, i. e. tantam, quantam in subditos habent episcopi. Animadvertit tamen merito Suarez, De rel. 8, 2, 2, 14, iurisdictionem in praelato regulari non se extendere ad omnes actus, quos episcopalis iurisdictio potest elicere. E. gr. praelati regulares non videntur posse interdictum ponere super aliqua ecclesia.

Nota I cum Ferrari l. c. «praelatos regulares uti potestate voti, cum aliquid formaliter praecipiant, scil. nomine Dei et in virtute sanctae oboedientiae, potestate vero iurisdictionis, cum decreta generalia aut leges ferunt vel cum dispensant, iudicant aut puniunt, saltem in gra-

¹ Superiorissae monialium non habent iurisdictionem proprie dictam, cum mulier iuxta sententiam multo probabiliorem non sit capax iurisdictionis proprie dictae. Habent tamen iurisdictionem in sensu latiore.

² Cf. Donatum 2, 1, 10, 3, 2.

³ Cf. Ferrari p. 267 sq.

vioribus; ordinarie tamen non uti nisi potestate dominativa, cui participant subordinate et tantum quoad propria officia superiores subalterni seu officiales aliquam habentes in conventu auctoritatem».

Nota 2. Potestas iudiciaria et coercitiva, prout est exercitium iurisdictionis, i. e. ius iudicandi et puniendi in sensu proprio et stricto, non competit nisi superioribus ordinum exemptorum, quia isti tantum possident liberam ecclesiasticam iurisdictionem. Potestas iudiciaria et coercitiva praelatorum regularium includit facultatem ferendi censuras et inhabilitates, non tamen irregularitates proprie dictas.

Quoties poena excedit limites potestatis dominativae, vel cum agitur de censuris infligendis, de privatione perpetua vocis activae et passivae, de flagellatione publica et carcere, de expulsiōe ex ordine, praelatus procedere debet iuridice contra reum, servando saltem formam iudicii summarii. Aliquando tamen permittitur iudicium ex informata conscientia, e. gr. quando agitur de prohibitione audiendi confessiones saecularium (cf. supra q. 145). Recursus contra sententiam praelati ad praelatum maiorem semper patet, attamen poena inflictā interim non suspenditur, nisi agatur de poena acerba vel infamante et aliunde sententia sit manifeste iniusta. Contra sententiam, quae nec acerbās nec manifeste iniustas poenas nec infamiam inducit, ne regulares appellent, in Corpore Iuris prohibitum est c. 26 X 2, 26 et confirmatum decisione S. Congr. Ep. et Reg. 6 Iul. 1754 his verbis: «Sanctitas sua plaudentibus omnibus religionum superioribus mandavit, quod in recursibus regularium adversus oboedientiam suorum superiorum semper rescribatur: pareant et deinde recurrant, ad formam capituli Reprehensibilis, de appellationibus ibi: „Praecipue vero hoc in religiosis volumus observari, ne religiosi, cum pro aliquo excessu fuerint corrigendi, contra regulam praelati sui et capi-

tuli disciplinam appellare praesumant, sêd humiliter ac devote suscipiant, quod pro salute sua fuerit eisdem iniunctum', et ad formam capituli Ad nostram, de appellationibus ibi: 'Mandamus, quatenus si quando quilibet subditorum tuorum ad remedium appellationis convolaverit, non ideo minus iuxta tenorem mandati, quod in praedicta regula continetur, et institutionem ordinis corrigas et castiges'» (apud Bizzarri ed. alt. p. 380)¹.

CAPUT III.

DE REGIMINE EXTRINSECO REGULARIUM.

Nomine regiminis extrinseci hic intelligimus regularium relationem erga potestates ecclesiasticas saeculares, uti erga episcopum, parochum etc. Regulares proprie dicti autem gaudent privilegio exemptionis, iuxta quod exempti sunt a qualibet alia potestate ecclesiastica subalterna, ita ut immediate subiciantur tantum Summo Pontifici. Unde in hoc capite agendum est:

De exemptione, et

1. quidem de exemptione in genere;
2. de praecipuis casibus, in quibus regulares non gaudent exemptione, sed subiciuntur episcopis².

Antequam hi tractatus inchoantur, in memoriam vocanda sunt illa verba vere aurea Benedicti XIV const.

¹ Quamquam optimum esset unico conspectu proponere extensionem potestatis singulorum praelatorum in ordine nostro, tamen hoc videtur esse valde difficile propter multitudinem casuum. Sufficiant igitur modo quae habentur in Constitutionibus nostris dist. 2, cap. 2, decl. 10: De officio et potestate Prioris conventualis, cap. 3, decl. 7: De officio et potestate Provincialis et cap. 4, decl. 4: De officio et potestate Magistri Ordinis.

² Quantum ad historiam exemptionis vide Kirchenlexikon, voc. «Exemption», et Scherer, Kirchenrecht § 145 V.

«Impositi Nobis» 27 Febr. 1747: «Denique tam Venerabiles Fratres Patriarchas, Archiepiscopos et Episcopos quam dilectos filios omnium regularium ordinum professores, quam maximo possumus apostolicae voluntatis studio, per misericordiam Dei Nostri et per caritatem Sancti Spiritus hortamur in Domino et obtestamur, ut tam in hoc negotio quam in ceteris omnibus solliciti sint unitatem spiritus et sinceræ dilectionis concordiam servare. Meminerint regulares, quo loco Spiritus Sanctus posuerit episcopos regere Ecclesiam Dei, quod ipsis a Sacrosancta Oecumenica Lateranensi Synodo sub Leone X habita inculcatum fuit per haec verba: . . . Eisdem insuper fratres in virtute sanctae oboedientiae, ut eisdem episcopos loco Sanctorum Apostolorum subrogatos pro debita et Nostra ac Apostolicae Sedis reverentia congruo honore et congruenti observantia venerentur. Neque obliviscantur episcopi, regulares viros ipsis datos esse adiutores in Dominicae vineae cultura; subdit enim eadem Sancta Synodus: Ipsos quoque episcopos hortamur ac per viscera misericordiae Dei nostri requirimus, ut fratres ipsos affectu benevolo prosequentes caritative tractent ac benigne foveant etc. et tamquam in agro Dominico cooperatores eorumque laborum participes prompta benignitate recipiant. Demum et episcopi et regulares simul animum advertant ad id, quod ibidem subicitur: Una est regularium et saecularium, praelatorum et subditorum, exemptorum et non-exemptorum universalis Ecclesia, extra quam nullus omnino salvatur, eorumque omnium unus Dominus, una fides, et propterea decet eos, qui eiusdem sunt corporis, unius etiam esse voluntatis.»

ARTICULUS I.

DE EXEMPTIONE IN GENERE.

Q. 176. *Quid sit exemptio, prout hic sumitur.*

R. Exemptio est liberatio aliqualis vel totalis a potestate episcopi, vi cuius directa subiectio erga S. Pontificem constituitur.

Q. 177. *Quotuplex sit exemptio.*

R. Cum Passerino, De stat. 189, 10, prof. 629 triplex distinguitur exemptio, scl.:

localis, si directe et praecipue solus locus ab episcopi iurisdictione subtrahatur et personae inibi habitantes non nisi indirecte scl. ratione loci exempti sint. Unde si loci exempti incola extra hunc locum delinquat, ordinarius illum punire potest¹. Talis videtur esse e. gr. exemptio «familiarium» in monasteriis degentium.

personalis, si ipsaemet et solae personae eximantur. Illas personas semper sequitur privilegium². Huius exemptionis personalis habemus exemplum in Germania, ubi milites totius regni exempti sunt ab ordinariorum iurisdictione et subduntur non quidem directe S. Pontifici, sed episcopo exercitus, vulgo Armeebischof.

mixta, quando aeque principaliter exempta sunt loca et personae. Huiusmodi est exemptio regularium.

Exemptio item distingui potest alio modo:

passiva, quae quidem eximit personas et ratione personarum etiam loca ab actuali iurisdictione episcopi; locus autem vere remanet in dioecesi, quamvis dioecesani episcopi iurdictio impediatur;

activa, quae competit illis locis, quae vocantur «nullius dioecesis»³.

Regularium exemptio regulariter est exemptio passiva. Existunt tamen hodieum quaedam abbaciae

¹ Cf. c. 16 X 5, 33.

² Cf. c. 30 X 5, 33.

³ Cf. const. «Apostolicae servitutis» Benedicti XIV.

gaudentes exemptione activa, e. gr. Monte Cassino. Exemptio est aliquod privilegium et proinde in casu particulari probari debet, nisi sit quid notorium, uti est exemptio ordinum regularium, in quibus emittuntur vota sollemnia. Isti privilegio regulares non possunt propria auctoritate renunciare, ut expresse in iure canonico decisum est¹, et praeterea sic statutum fuit die 19 Nov. 1624 a S. Congr. Ep. et Reg. — Constitutiones Ord. Praed. de hac re habent n. 43: «Circa privilegium exemptionis notandum est, quod hic agitur de iuribus Sedis Apostolicae; unde regulares illud cedere non possunt, et nulla consuetudo in contrarium potest in hoc praevalere, ut docent S. Ligorius append. de privilegiis n. 73 et noster Passerinus, De stat. q. 189, 10, 753.» In dubio autem, quousque se extendat privilegium exemptionis in aliquo casu, satius est (saltem nostris temporibus) directe recurrere ad S. Congregationem Ep. et Reg. et interim «melior est conditio possidentis», i. e. regulares generali exemptione gaudentes possunt uti exemptione usquedum episcopus eorum subiectionem in hoc puncto clare probaverit².

Q. 178. *Quousque se extendat regularium exemptio.*

R. a) Quoad personas complectitur ipsos regulares eorumque novitios et alias personas, «quae sunt de monasteriorum familia». Ita ex Concilio Tridentino sess. 25, de regul. c. 11. De monasteriorum autem familia esse censentur omnes illi, qui degunt sub regularium oboedientia eorumque sunt continui commensales.

b) Quoad loca afficit monasteria legitime erecta, quae debitum numerum religiosorum continere solent. Quinam sit debitus numerus, vide infra q. 182. Ista exemptio non tantum comprehendit ecclesiam regula-

¹ C. 5 X 1, 43.

² Schmalzgrueber V xxxiii 277 sq, apud Piat II, q. 9.

rium, sed etiam eorum domus, oratoria, capellas et confraternitates in ecclesiis oratoriis erectas¹ (cf. tamen infra ubi de singulis tractabitur):

Q. 179. *Quaenam sit utilitas exemptionis.*

R. Doctissimus P. Piat II, q. 10 sic scribit: «1. est bonum ordinum regularium, eorum praesertim qui sub uno capite constituti sunt. Sic enim facilius est eorum gubernatio, quum superiores melius oves cognoscant maiori-que prosequantur affectu; facilius ibi regularis servatur disciplina vel instauratur. 2. est bonum ipsius Ecclesiae, quia ita regulares liberius in sanctis operibus exercentur, a quo ministerio plurimi episcopi praesertim olim illos arcebant . . . et sic etiam evitantur multae lites inter episcopos et regulares. . . . Tandem per regulares exemptos servata est fides in Anglia et in Batavia. 3. est bonum Sedis Apostolicae, cuius auctoritas in universam Ecclesiam exinde maxime enitet ob ordinariam et immediatam potestatem in qualibet dioecesi. Insuper illius auctoritatis praecipui defensores semper fuerunt regulares exempti. Unde S. Franciscus et S. Dominicus Summo Pontifici apparuerunt Lateranensem basilicam collabentem sustentantes. 4. est bonum ipsorum episcoporum, in quantum hi de regularibus non tenentur rationem reddere et in quantum regulares coadiutores sunt episcoporum in sacro ministerio et in salvandis populis.»²

Q. 180. *Utrum episcopi possint propria auctoritate seminarium vel parochiam tradere curae et regimini alicuius ordinis regularis.*

R. Negative, etenim eiusmodi traditio adversatur dispositionibus Conc. Tridentini³ circa deputatos seminarii

¹ Cf. Acta S. Sedis XL 33.

² Cf. Vermeersch, De rel. inst. n. 364, citantem Greg. XVI et Leon. XIII.

³ Sess. 23 de ref. c. 18.

et circa eos, qui temporalem seminarii administrationem curare debent, quod fieri nequit nisi a S. Pontifice¹. Relate ad traditionem parochiae adhuc recentissime S. Congr. negot. Eccl. extr. respondit: etiam pro illo casu, quo aliqua parochia iam prius regularibus tradita dividitur, «religiosi nullum ius habent quoad novam parochiam, neque illam episcopus ipsis concedere potest», die 16 Nov. 1895². Ratio horum est, quia regulares nonnisi raro et in casu necessitatis officium parochiale exercere debent, cum tale officium saepe impediatur observantiam regularem et exemptionem regularium in pluribus laedat. — Excipiendi tamen ab hac lege videntur Praemonstratenses, qui habent privilegium suscipiendi parochias quascunque a Benedicto XIV confirmatum in const. «Oneroso» 1 Sept. 1750, ubi dicitur: «Praemonstratensibus conceditur ex integro privilegium assequendi et retinendi quascunque parochiales ecclesias et vicarias, tam saeculares quam regulares, absque dispensatione apostolica» (apud Craisson n. 2875).

ARTICULUS II.

DE PRAECIPUIS CASIBUS, IN QUIBUS REGULARES EPISCOPIS SUBICIUNTUR.

Episcopi seu ordinarii in pluribus casibus³ non obstante exemptione iurisdictionem habent in regulares sive ordinariam sive delegatam sive ordinariam simul et delegatam. «Iurisdictionem ordinariam in ipsos habent in iis casibus, in quibus iure ordinario seu ex suo ordinario officio, ex lege, canone vel consuetudine sibi competente possunt contra eos procedere. Iurisdictionem vero delegatam in ipsos habent in casibus, in quibus non

¹ Cf. Ferraris, *Seminarium* 190 sq et annot. n. 197 sq.

² Apud *Analect. Ord. Praed.* III 194.

³ Iuxta Zitelli, *Apparatus Iur. eccl.* 1886, 60—73, in septuaginta septem casibus regulares sunt episcopo subiecti et in quattuordecim casibus sunt exempti.

iure proprio et ordinario suo officio, sed ex sola demandata sibi auctoritate a Sede Apostolica possunt contra eos procedere, uti cum canones et iura disponunt, ut contra eos auctoritate apostolica vel tamquam Sedis Apostolicae delegati procedant.» Ita Ferraris, Prompta bibl. v. «Regularis» art. 2, n. 2. — In iis, quae episcopo committuntur etiam tamquam Sedis Apostolicae delegato, i. e. tum iure ordinario tum iure delegato, episcopus potest pro libitu procedere vel iure ordinario vel tamquam Sedis Apostolicae delegatus. Quocumque iure procedat, certum est, quod, licet optet Ecclesia, ut regulariter et gradatim fiant appellationes¹, hodie legitime instituatur appellatio directe ad Apostolicam Sedem omissis mediis. Cf. Instructio S. Congr. Prop. fid. anno 1883. Piat II, q. 14 plures decisiones Romanarum Congregationum hac de re affert.

In sequentibus brevitatis causa illi tantum casus subiectionis pertractantur, qui nostris temporibus magis practici esse videntur.

Q. 181. *Quinam sint praecipui casus, in quibus regulares exempti iurisdictioni episcopi dioecesani subiciantur.*

R. Sunt sequentes:

1. Quando non adest in conventu sufficiens numerus religiosorum,
2. quando religiosi exercent curam animarum,
3. quantum ad sacramenta saecularibus administranda,
4. partialiter quantum ad missarum celebrationem,
5. quantum ad expositionem SS. Sacramenti,
6. quantum ad praedicationem,
7. quantum ad publicationem indulgentiarum,
8. quantum ad librorum impressionem,
9. quantum ad quaestuationem,

¹ C. 66 X 2, 28.

10. quantum ad processiones,
11. quantum ad confraternitatum erectionem,
12. quantum ad pontificalium celebrationem,
13. quoad bonorum renuntiationem,
14. quoad dies festos ab episcopo praescriptos, quoad collectas imperatas, quoad campanarum pulsationem,
15. quoad ordinum susceptionem;
16. episcopo partialiter subduntur regulares delinquentes tum intra tum extra monasterium;
17. quoad novae domus erectionem.

Haec videntur esse casus principales. Qui cupit plura, adeat Zitelli supra citatum vel Ferraris l. c.

Q. 182. *Quid notandum sit circa primum casum.*

R. Anno 1625 die 21 Iunii Urbanus VIII statuit: «Monasteria et loca huiusmodi (i. e. religiosa) posthac recipienda, in quibus 12 religiosi sustentari atque inhabitare non poterunt et actu non inhabitaverint, ordinarii loci visitationi, correctioni atque omnimodae iurisdictioni subiecta esse intelligantur.» Haec confirmavit Innocentius XII const. «Nuper». Ut patet, illa monasteria, quae iam ante annum 1625 extiterunt, non tanguntur constitutione Urbaniana, cum ibi dicatur «posthac recipienda»; attamen in Italia et insulis adiacentibus conventus ante praedictum diem erecti subsunt ordinariorum iurisdictioni, quando in eis non aluntur saltem sex religiosi probatae vitae, quorum ad minus quattuor sint sacerdotes aetatis maturae. Ita Innocentius X const. «Instaurandae» 10 Febr 1654¹ et ita Ius commune.

Ex hodierna Curiae Romanae praxi senarius saltem religiosorum numerus in monasterio habitualiter degentium pro habendo privilegio exemptionis sufficit².

¹ Cf. Const. Ord. Praed. n. 477 et Anal. Ord. VI 392, ubi etiam de iure nostro speciali aliqua pro istis domibus parvis statuta inveniuntur.

² Cf. Const. Leonis XIII «Romanos Pontifices»; Craisson, Manuale iur. can. n. 2564; Card. Melchers, De canon. dioecesium visitatione.

In Italia autem dum praesens permanet rerum conditio exemptione iam fruuntur tres religiosi simul unam habitantes domum, ut constat ex decl. S. Poenitentiariae 18 Apr. 1867 ad 3; 12 Sept. 1872 ad 1; S. C. Ep. et Reg. in una Neritonen. 26 Martii 1897 ad 1¹.

In locis Missionum, quibus accensentur Anglia, Scotia, Hollandia, tota America latina, nullus requiritur definitus numerus religiosorum pro habenda exemptione².

Praeterea Sacra Congregatio minime instat, ut episcopi suo utantur iure visitandi minores conventus, nisi adsint specialia et gravia motiva; immo ipsis interdum persuasit ut abstinerent³.

Q. 183. *Quaenam statuta sint circa religiosos curam animarum gerentes.*

R. Concilium Tridentinum decrevit: «In monasteriis seu domibus virorum seu mulierum, quibus incumbit animarum cura personarum saecularium praeter eas, quae sunt de illorum monasteriorum seu locorum familia, personae tam regulares quam saeculares huiusmodi curam exercentes subsint immediate in iis, quae ad dictam curam et sacramentorum administrationem pertinent, iurisdictioni, visitationi et correctioni episcopi, in cuius dioecesi sunt sita» (sess. 25, c. 11 de reg.). Hoc Trident. decretum confirmaverunt atque latius explicaverunt: Gregorius XV const. «Inscrutabili» § 4 et Benedictus XIV const. «Firmandis». Facultas haec episcopis tributa in regulares videtur esse non tantum delegata, ut innuere videtur Passerinus 189, 10, 964, sed etiam ordinaria, uti iam affirmavit Fagnanus apud Pass. l. c. et expresse declaravit Benedictus XIV in citata const. § 12. Generatim dici potest episcopum eandem habere potestatem in parochum regularem

¹ Ita habetur apud Act. S. Sedis XXXVIII 147.

² Cf. Const. Leonis XIII «Romanos Pontifices».

³ Cf. Vermeersch, De rel. instit. I, n. 365.

(qua parochum) ac in parochum saecularem¹. Attamen episcopus minime potest parochum regularem visitare et corrigere quantum ad **vitam mere privatam**. Ex hac enim parte omnino integra manet potestas superiorum regularium. Unde superior regularis potest talem parochum ex rationabili causa ad alium conventum transferre et quidem inconsulto, non autem non certiorato episcopo (const. «Firmendis» § 16 supra cit. et eiusdem Pontificis const. «Apostolicum ministerium» § 17). Vice versa idem ius amovendi talem parochum competit episcopo. Exinde sequitur talem parochum non posse ad tempus determinatum nominari, uti declaravit S. Congr. Ep. et Reg. 4 Sept. 1841. A iurisdictione et visitatione tantum excipiuntur illa monasteria habentia curam animarum, quae sunt «nullius dioecesis», et insuper illa, in quibus Abbates generales aut Capita Ordinum sedem ordinariam principalem habent. Ita Conc. Trid. l. c. Etiam in illis ecclesiis seu monasteriis, quae sunt sedes principales Capituli Ordinis, nequit rector sive saecularis sive regularis praefici, nisi praevio episcopi examine et approbatione (const. «Firmendis» l. c.). Episcopus iuxta apicem iuris posset etiam missionarios vel alios concionatores extraordinarios ad ecclesiam parochialem, cuius cura incumbit regularibus, mittere, et regulares tenerentur illos recipere. Ita S. C. Ep. et Reg. 23 Iulii 1694. Quod confirmatum fuit a S. Congr. Conc. die 13 Sept. 1749 cum hac additione: «Certiorato Patre Priore urbanitatis officio.»²

¹ In visitatione canonica episcopus potest inspicere illa omnia, quae directe ad officium parochiale pertinent, non autem alia, e. gr. librum missarum manualium. Cf. S. C. Ep. et Reg. die 11 Maii 1904.

² Quae hic dicta sunt de subiectione religiosorum curam animarum exercentium, a fortiore valent de religiosis missionariis apud paganos. «Statutum de missionibus Fratrum Praedicatorum apud infideles» approbatum a S. Congregatione de Propaganda fide die 30 Martii 1897 (cf. *Analecta Ord. Praed.* III 687 et II 223) haec habet sub n. 5:

Q. 184. *An regulares dari in coadiutores dictorum parochorum possint a superioribus regularibus sine licentia expressa episcopi.*

R. Iuxta responsum S. C. datum episcopo Olomucensi (Olmütz) 7 Iun. 1755 negative. Quod decretum a Clemente XIII d. 11 Dec. 1758 pro ecclesiis quoque Coloniensi, Monasteriensi, Osnabrugensi, Paderbornensi et Hildesheimensi confirmatum est (Bull. Rom. const. I 72, apud Schulte-Richter, Conc. Trid. p. 414). Vicarii igitur seu capellani moderni, qui solent parochis regularibus in coadiutorium dari, indigent approbatione episcopi.

Q. 185. *In quantum subiciantur regulares quoad administrationem sacramentorum.*

R. Gregorius XV const. «Inscrutabili» regulares subiecit omnimodae iurisdictioni episcopi dioecesani tamquam Sedis Apostolicae delegati quoad administrationem sacramentorum saecularibus personis factam. Libere autem possunt regulares suis commensalibus perpetuis sacramenta administrare etiam absque approbatione episcopi dioecesani. Alumni in collegiis censentur esse perpetui commensales (cf. tamen infra q. 224, 229 et 247). Hinc sequitur, quod regulares nullum sacramentum possunt administrare saecularibus personis sine licentia implicita vel explicita episcopi vel eius delegati.

«In iis quae sunt ministerii apostolici, totaliter subsit (superior regularis) Vicario Apostolico eiusque mandatis obtemperet in omnibus, quae respiciunt Vicariatus Apostolici regimen et administrationem, quae scl. ad seminarii et cleri saecularis disciplinam, quae ad monialium curam, quae ad ecclesiarum et sacellorum erectionem et conservationem, quae ad piorum quorumcunque institutorum regimen et quae ad quasi parochialia religiosorum officia referuntur.» S. Congr. de Propag. fide 23 Febr. 1880, collect. n. 420. In eodem Statuto habetur n. 14: «Religiosi missionarii postquam fuerunt approbati et a suis superioribus missi, sine consensu S. Congr. de Propag. fide a missionibus nullo modo removeantur» (S. C. de Propag. fide 3 Maii 1678, collect. n. 388).

Attamen iuxta sententiam communem et certam episcopi non possunt visitare altaria ecclesiarum regularium, quibus non incumbit cura parochialis personarum saecularium, nec tabernaculum SS. Sacramenti nec confessionalia. Ita statuit S. C. Conc. ad 1; Bull. Rom. V 5, 4, apud Piat II, q. 32; cf. Passerinum, De stat. 189, 10, prof. 961, qui affert ipsa verba decisionis S. C. et merito addit: «Non datur facultas episcopis universaliter circa omnia, quae spectant ad curam animarum, sed solum contra delinquentes in administratione saecularibus sacramenta.» «Neque», ita Piat l. c., «regularibus praescribere potest episcopus, ut certis tantum in locis ac temporibus aut certarum personarum confessiones audiant, vel alias eorum privilegia restringere ac moderare in sacramentis administrandis.»¹

Contrarium tamen videtur statuere alia decisio S. Congr. pro casu particulari Olomucensi 7 Iun. 1755², ubi statuebatur: «In potestate episcopi sit in approbatione confessoriorum regularium limitare eorundem facultates non solum quoad tempus, sed etiam quoad personas et loca, in quibus debent confessiones audire.» In extenso tractat de hac controversia Passerinus, De stat. 187, 1, 278 sq, qui in haec verba concludit: «Ubi (regularis) examinatus ab episcopo inveniatur tam in literis quam moribus idoneus, nec alia adsit circumstantia, quae praebeat iustam causam non approbandi eum, nisi limitate, non potest episcopus eum limitate approbare, ut S. Congr. in praefata declaratione determinavit et alias etiam statuit S. Congr. Ep. et Reg. 24 Mart. 1597 et 13 Maii 1597 et 5 Iunii 1590. Et ideo dicendum est in eo casu episcopum graviter peccare, si sine iusta causa regularem limitate et non absolute et simpliciter approbet, quoniam non licet ei in praeiudicium Sedis

¹ S. C. C. ad 2; Bull. Rom. V 5, 4.

² Cf. supra q. 184.

Apostolicae et facultatis ab ea tributae regularibus eos idoneos simpliciter repertos non approbare simpliciter» (n. 286).

Regulares delinquentes circa sacramenta subduntur episcopo, et quidem in sequentibus causis:

a) sacerdotum sollicitantium ad turpia in actu vel praetextu confessionis¹;

b) illorum, qui absolutionis denegationem minantur poenitentibus, nisi isti manifestare consentiant nomen complicis vel alia, ex quibus in eiusdem cognitionem deveniri possit²;

c) illorum, qui ad ordinem presbyteratus minime promoti missas celebrant et poenitentiae sacramentum administrant³.

Q. 186. *Quomodo subiciantur regulares episcopo quoad expositionem SS. Sacramenti.*

R. Hodie certum est regulares indigere licentia speciali et expressa episcopi ad publicam expositionem SS. Sacramenti in ecclesiis suis. Sententia opposita iam non est probabilis propter plurimas decisiones S. Congr. Expositio autem censetur publica, quando SS. Sacramentum palam exponitur detectum, sive interim ianuae ecclesiae sint apertae sive non⁴. Expositio autem privata, quae fit simpliciter tabernaculum aperiendo absque eo, quod ex illo extrahatur sacra pyxis, sed haec clausa et velo suo cooperta⁵ populi oculis subicitur, licita est regularibus exemptis etiam sine licentia epi-

¹ Ita Pius IV const. «Cum sicut»; Greg. XV const. «Universi dominici gregis»; Benedictus XIV const. «Sacramentum Poenitentiae».

² Ita Benedictus XIV const. «Ubi primum».

³ Ita praeter plures alios Summos Pontifices Benedictus XIV const. «Sacerdos in aeternum».

⁴ Cf. Piat II, q. 34.

⁵ Ferrari 224 addit citans pro se Bouix, Bucceroni: «quod si non publice, sed pro solis religiosis exponatur, potest esse detecta».

scopi dioecesani. Ita pluries S. Congr. declaravit, e. gr. die 31 Maii 1642: «ex causa privata licere (exponere SS. Eucharistiae Sacramentum), dummodo non extrahatur a tabernaculo et maneat velatum, ita ut ipsa Sacra Hostia videri non possit»¹. Nihilominus post privatam hanc expositionem dari potest benedictio cum SS. Sacramento, uti recenter declaravit S. Congr. Rit. die 30 Nov. 1895².

Q. 187. *Quomodo regulares subiciantur episcopo quantum ad missae celebrationem.*

R. 1. Die 20 Sept. 1690 S. C. Conc. declaravit episcopum posse procedere ad formam Concilii Tridentini contra regulares erigentes altare portatile in domibus ruralibus saecularium et in eis sacrum facientes etiam ad effectum administrandi SS. Viaticum alteri religioso sui ordinis ibi infirmo. Cf. tamen infra q. 229.

2. Clemens XII per S. Congr. Conc. die 2 Maii 1737 scribi fecit ad Em. Card. Archiepiscopum Bononiensem (postea Bened. XIV), «ut edicto et poenis caveret, ne sacerdotes tam saeculares quam regulares aliis quam debitis horis celebrent iuxta Ecclesiae praeceptum eiusque rubricas, ultra ordinariam potestatem qua pollebat, etiam interposita auctoritate delegata». Quae etsi determinantur pro casu particulari, tamen haec doctrina universaliter forsitan vera est, cum Summus Pontifex dicat episcopos in talibus casibus pollere potestate ordinaria. Cf. tamen infra, ubi de regularium privil.

3. Regulares tenentur taxam dioecesanam servare quoad eleemosynas missarum, ita ut non possint exigere maiorem eleemosynam pro missa. Alias ad restitutionem tenerentur³. Neque possunt regulares minus

¹ Apud Gardellini 1292, I, 239.

² Decr. auth. n. 3875.

³ Ita S. C. Conc. 15 Ian. 1639, apud Piat II, q. 279.

stipendium pro missis manualibus recipere nisi illud, quod statutum est in dioecesi. Attamen si agitur de missis perpetuis, tunc regulares possunt licite recipere minus stipendium, quam sit stipendium ab episcopo stabilitum¹.

Notandum est responsum S. Congr. Concilii datum die 8 Maii 1905 circa hanc materiam:

«Ordinis Minorum conventualium. . . . Saepe ad dictum conventum veniunt villici offerentes sive paupertatis sive parsimoniae causa missas cum eleemosyna tamen minore quam ea quae in dioecesi viget. Dictas missas religiosi huius conventus semper recipiebant easque aliis sacerdotibus indigentibus ac libenter accipientibus celebrandas fideliter committebant. Ast anno elapso 1904 R^{mus} Ordinarius Tergestinus decretum edidit prohibens, ne sacerdotes missas cum eleemosyna inferiore dioecesana statuta a dioecesanis reciperent. Stante hoc decreto . . . sequens solvendum dubium proponitur: Utrum dicti religiosi possint, prout hucusque erant in usu, non obstante supradicto decreto R^{mi} Ordinarii eleemosynas pro missis inferiores taxa dioecesana recipere easque aliis sacerdotibus indigentibus et bene sibi notis extra tamen dioecesim celebrandas committere? Et S. Congregatio omnibus perpensis ad propositum dubium respondendum censuit: Dentur resolutiones in una S. Severini die 16 Iul. 1689 et in una Romana die 15 Ian. 1639.» Istae autem resolutiones continent, quod regulares teneantur ad taxam ab episcopo dioecesano statutam. Ex hac S. Congregationis decreto videtur sequi, quod regulares non possint accipere missas cum minore stipendio, ac sit taxa dioecesana, etsi missae dentur persolvendae sacerdotibus non ad dioecesim pertinentibus.

¹ Ita S. C. Conc. 15 Nov. 1698, apud Piat l. c.

Hinc e. gr. in archidioecesi Coloniensi cum taxa dioecesana sit 1,50 *M* non licet accipere stipendia pro 1 *M* illaque stipendia mittere in Italiam.

S. Congregatio Concilii die 11 Maii 1904 decreto suo, quod etiam omnes regulares obligat, saluberrimas regulas edidit de missarum oneribus exacte exsolvendis et prudenter transferendis. Cf. Vermeersch, Suppl. IX: «Canonicae sanctiones de missarum oneribus apud religiosos».

4. Ampla et indefinita auctoritas data est episcopis compellendi regulares quoscunque ad plenam et exactam observationem non tantum eorum, quae in decreto Conc. Trid. «De observandis et evitandis in celebratione missae» continentur, verum etiam aliorum, quae ipsimet episcopi ad maiorem illius ineffabilis mysterii decorem et cultum duxerint praecipienda (salvis tamen rubricis missalis)¹. Hinc e. gr. si episcopus praecipiat tertium caereum esse accendendum durante canone missae regulares tenentur obedire².

5. Regulares tenentur Collectas, i. e. orationes ab episcopo imperatas in missa recitare³. Excipiendus est tantum casus, quo alicui sacerdoti ratione infirmitatis vel ex alia rationabili causa concessum est privilegium missam votivam semper celebrandi⁴. Collectae ab episcopo seu ordinario loci imperatae, quae simul cum orationibus a rubrica praescriptis septenarium numerum excedunt, omitti debent⁵.

Q. 188. *Quomodo regulares subiciantur episcopo quantum ad praedicationem.*

R. 1. Regulares quantumvis exempti publicam ad populum concionem habere non possunt in suis quidem

¹ Ita Bened. XIV, De syn. 9, 15, 5.

² S. C. Rit. 19 Iulii 1904.

³ S. C. Rit. 3 Apr. 1821, apud Gardellini 4578, 3, 171.

⁴ Ita S. C. Rit. 28 Apr. 1866 ad 5.

⁵ S. C. Rit. 19 Ian. 1906; Acta S. Sedis XXXIX 51.

ecclesiis absque petita benedictione episcopi, in aliis vero ecclesiis sine obtenta licentia episcopi¹ aut rectoris (episcopo non prohibente). Ista licentia nostris in regionibus communiter conceditur pro casu particulari a rectore ecclesiae, qui tunc vices episcopi gerit, et generaliter conceditur simul cum approbatione ad confessiones audiendas in sic dicto «instrumento curae». Episcopus nequit licentiam praedicandi regularibus denegare sine rationabili causa neque toti communitati simul; potest tamen alicui regulari singulari illam licentiam denegare vel illum suspendere ab officio praedicatoris etiam ex causis occultis (cf. Clemens X const. «Superna» § 3).

«Regulariter loquendo episcopi non possunt prohibere, quominus religiosi doctrinam christianam pueris et catechismum adultis publice tradant, possunt tamen determinare modum quo utraque res ab iisdem peragi queat et prohibere, ne doctrina christiana fiat eadem plane hora, qua fit in parochia.»²

Quantum ad alios sermones episcopus nequit regularibus prohibere, quominus in suis ecclesiis eadem hora sermocinentur, qua habetur concio in ecclesiis parochialibus, «hora illa dumtaxat excepta, in qua locorum Praelati (i. e. episcopi) praedicare voluerint vel coram se facere solemniter praedicare» (c. 2, in Clem. III 7). In casu extraordinario episcopus vetare potest, ne regulares aliqua determinata die praedicent, e. gr. ut totus populus ad ecclesiam cathedralem conveniat.

Vice versa episcopus regulares cogere nequit, ut in suis ecclesiis (si non sunt parochiales) praedicent. Scribendum tamen mandavit S. Congr. Concilii: «Dedere admirationis argumentum regulares, qui abs te (episcopo) rogati, ut diebus festis ad primam et secundam eorum-

¹ Gregor. XV const. «Inscrutabili» § 3.

² Acta S. Sedis II 157 et 189 ex S. C. C. 30 Mart. 1726.

dem missam fidei mysteria populo explicent, id agere obtentu suorum privilegiorum detrectarunt.» Epistola S. C. die 3 Dec. 1732 ad episcopum Caiacensem missa¹. Apud P. Victorium, Comp. iur. reg., q. 645.

Regulares non possunt prohibere, ne episcopus ipse praedicet in ipsorum ecclesiis², sed ibidem parochi non licere sine consensu regularium praedicare declaravit S. Congr. Conc. die 26 Febr. 1853.

De iure communi superiores regulares possunt suis clericis subditis etiam nondum in sacris constitutis, immo nec tonsuratis permittere, ut in propriis ecclesiis sermocinentur. De iure particulari autem ut plurimum saluberrime hoc non potest in praxim deduci. Vide in Const. FF. Praed. n. 949 sq, plura valde utilia pro exercitio praedicationis «cf. etiam Ferrari p. 252—254, et Fontana verb. Praedicatoribus».

Q. 189. *Quomodo subiciantur episcopo regulares relate ad indulgentiarum publicationem et reliquiarum expositionem.*

R. De indulgentis statuit Conc. Trid. sess. 21, cap. 9 de reform.³ «Indulgentias vero aut alias gratias, quibus non ideo Christi fideles decet privari, deinceps per ordinarios locorum, adhibitis duobus de capitulo, debitis temporibus populo publicandas esse decernit.» Circa hoc decretum notandum est:

a) Obligat omnes regulares etiam exemptos. Ita S. C. Conc. 20 Nov. 1640.

b) Nomine ordinarii loci etiam relate ad regulares intelligendus est episcopus loci et non praelatus regularis, unde non tantum quoad indulgentiarum publicationem sed etiam quando in schedulis, quibus con-

¹ Cf. S. C. C. 2 Mart. 1861 (Acta S. Sedis II 184 sq).

² Benedictus XIV, De syn. 9, 17, 7.

³ Cf. sess. 25 «Decr. de Indulg.»

ceduntur ab Apostolica Sede diversae gratiae, e. gr. altaris privilegiati personalis, erigendi stationes viae crucis, benedicendi cruces, numismata etc., ponitur clausula «de licentia tamen ordinarii», semper requiritur licentia episcopi loci aut eius vicarii generalis. Si autem nulla mentio fit de licentia ordinarii, tunc illa non est necessaria, nisi quoad usum facultatis erigendi viam crucis¹.

S. C. Indulg. die 14 Iunii 1901 sequentem instructionem edidit de hac re:

«1. Convenit, ut qui facultatem benedicendi coronas, cruces, rosaria, numismata etc. cum applicatione indulgentiarum apostolicarum et S. Birgittae obtinere cupit, si sit e clero saeculari, literis commendatitiis proprii ordinarii munitum supplicem libellum exhibeat, si vero sit regularis, superioris sui ordinis vel instituti a S. Sede approbati. 2. Ut valide praefata facultas exerceatur, opus erit, ut sacerdos ad excipiendas sacramentales confessiones saltem virorum sit approbatus. 3. Ad eam facultatem exercendam requiritur consensus ordinarii loci, in quo quis ea uti velit, firmo manente quoad regulares exemptos decreto huius S. C. diei 8 Iunii 1888. Hic autem consensus optandum ut sit expressus; sufficit tamen etiam tacitus vel implicitus, et in aliquo casu, quando practice aliter fieri nequeat, sufficit etiam consensus prudenter praesumptus.»² Illud decretum diei 8 Iunii 1888, de quo fit mentio, statuit, quod, quoties agatur de exercenda praedicta facultate intra septa sui monasterii seu conventus, sufficit licentia superioris regularis vera iurisdictione pollentis in suo ordine.

c) Hodie post const. «Officiorum et munerum» die 26 Ian. 1897 «indulgentiarum libri omnes, summaria,

¹ Cf. Decisionem S. C. Indulg. 5 Febr. 1841 ad 2; Decreta authentica 252.

² Acta S. Sedis XXXIV 124.

libella, folia etc., in quibus earum concessiones continentur, non publicentur absque competentis auctoritatis licentia», n. 17. Competens autem auctoritas est S. Congregatio Indulg. nisi: α) indulgentiae depromantur ex summario iam approbato et β) sit elenchus indulgentiarum et privilegiorum ab ordinario recognitus, quem ordo vel archiconfraternitas tradit confraternitati associatae. Ita S. Congr. Indulgentiarum 7 Aug. 1897¹.

De reliquiarum expositione autem «statuit sancta synodus (Tridentina sess. 25, decr. de invocatione . . . reliquiis sanctorum) «nec novas reliquias recipiendas, nisi eodem recognoscente et approbante episcopo, qui simul atque de iis aliquid compertum habuerit, adhibitis in consilium theologis et aliis piis viris ea faciat, quae veritati et pietati consentanea iudicaverit». Circa hoc decretum notandum est:

a) Agitur tantum de cultu publico, non autem privato. Privatim enim possunt venerari reliquiae etiam sine praevia approbatione ordinarii. Ita communis sententia.

b) Si reliquiae iam sunt recognitae et approbatae a Summo Pontifice vel etiam ab alio episcopo, iuxta plerosque auctores non requiritur nova approbatio ordinarii illius dioecesis, in qua nunc venerantur, sed sufficit, ut ille episcopus recognoscat, an reliquiae exponendae revera rite approbatae sint, an vero fraus aliqua subsit².

c) Consilium theologorum et piorum virorum non est episcopo omnino necessarium, et episcopus non tenetur acquiescere eorum placitis (Schmalzgruber l. c.).

d) Episcopus potest, si opus est, regulares horum decretorum transgressores etiam censuris compescere, nam

¹ Cf. Kirchl. Anzeiger v. Köln 1. Dez. 1897.

² Cf. Reiffenstuel III 45, 27. — Ferraris v. «Veneratio sanctorum» 55. — Schmalzgrueber III 45, 50.

ut ait Benedictus XIV, De syn. 4, 15, 5: «Minime dubitandum est, quin possit episcopus inoboedientes regulares quibuscunque poenis etiam censurarum compescere.»

Q. 190. *Quomodo regulares subiciantur episcopo quantum ad librorum impressionem.*

R. a) Hodie post const. «Officiorum et munerum» «regulares praeter episcopi licentiam meminerint se teneri S. Conc. Trid. decreto operis in lucem edendi facultatem a praelato, cui subiacent, obtinere. Utraque autem concessio in principio vel in fine operis imprimatur», n. 36. Omnes igitur libri, omnia diaria, folia et libelli periodici quomodolibet ad religionem spectantia, si eduntur a regularibus, egent praeter approbationem proprii praelati etiam toties, quoties eduntur, approbatione episcopi loci, ubi fit publicatio (non autem ubi fit impressio vel ubi habitat auctor)¹.

b) Regulares, qui sine ordinarii dioeccsani approbatione S. Scripturarum libros vel earundem adnotationes vel commentarios imprimunt aut imprimi faciunt, incidunt ipso facto in excommunicationem nemini reservatam; cf. n. 48 const. «Offic. et mun.» Regulares autem qui aliud quid ad religionem spectans imprimi faciunt sine debita approbatione episcopi, possunt ab ipso etiam poenis canonicis coerceri. Cf. n. 49 ibid.

Nota 1. Relate ad editionem librorum, foliorum, imaginum, periodicorum parum refert, utrum nomine proprio an nomine cmentito vel anonymo edantur. Semper enim requiritur debita approbatio².

¹ Excipiuntur tantum libri ab auctore Romae degente conscripti, qui alibi imprimuntur vel publicantur. Pro his sufficit approbatio Cardinalis Vicarii et Magistri S. Palatii const. «Offic. et num.» n. 37.

² Cf. Decr. S. Inquis. 13 Iulii 1631.

Nota 2. Quantum ad lectionem librorum prohibitorum cum P. Victor., Comp. iur. reg., q. 561: a) «Quamvis ordinarius suis dioecesanis prohibere possit libros a regularibus exemptis editos, probabilius tamen prohibitiones legendi, retinendi etc. quaelibet scripta ab ordinario factae non ligant regulares. b) Praelati regulares iurisdictione quasi episcopali pollentes pro singularibus libris atque in casibus tantum urgentibus licentiam legendi librum prohibitum concedere valent. c) Si ordinarius loci circa hoc maiorem concessionem a S. Sede obtinuerit cum facultate praefatam licentiam suis subditis concedendi, hac etiam cum regularibus in sua dioecesi degentibus uti potest, de licentia tamen P. Provincialis: «quod enim ob gratiam alicuius conceditur (scl. privilegium exemptionis), non est in eius dispendium retorquendum».

Nota 3. Ad celebrem illam quaestionem, utrum necne generatim possint regulares exempti adire ad episcopum loci monasterii, ut in ipsorum gratiam utatur facultatibus suis ordinariis vel extraordinariis, potest hodie tuto responderi: Affirmative, praesupposita licentia Provincialis¹.

Probatur 1. Reg. iur. 61 in VI° dicit: «Quod ob gratiam alicuius conceditur, non est in eius dispendium retorquendum.» Atqui exemptio est gratia regularibus concessa et vergeret in eorum dispendium, si non possent uti facultatibus ab episcopo concessis. Ergo valide et licite regulares exempti accedente licentia Provincialis possunt uti istis favoribus ab episcopo concessis.

Probatur 2. In pluribus casibus hoc expresse declaratum est, e. gr. in lege abstinentiae, in dispensationibus pro ordinibus suscipiendis, in lucrandis indulgentiis

¹ Ita etiam Vermeersch, De relig. inst. I, n. 382, qui communem vocat istam sententiam.

ab episcopo concessis. Unde e. gr. in praxi tuto posset regularis exemptus confessionarius in archid^oecesi Coloniensi anticipare Matutinum et Laudes hora 2 pomeridiana, quale privilegium archiepiscopus auctoritate apostolica concessit omnibus confessariis suae dioeceseos.

Q. 191. *Quomodo regulares subiciantur episcopo quantum ad quaestuationem.*

R. Quamvis Concilium Tridentinum regularibus quaestuationem prohibuisse videatur sess. 21, cap. 9 de reform., tamen S. Pius V hoc decretum Tridentinum moderatus est declarando: «Quod vero de usu ,quaestorum eleemosynarum‘ auferendo loquitur sess. 21, cap. 9, id ad Mendicantium ordines nullo modo referri posse vel debere etiam decernimus; quin potius cum eleemosynis huiusmodi vivere cogantur, eis id facere liberum omnino esse declaramus», const. «Etsi Mendicantium». Similia declaravere Urbanus VIII const. «Cum sicut» et Clemens XI const. «Exponi nobis». Uti ex ipsis verbis constitutionis S. Pii V patet, concessio valet nonnisi pro Mendicantibus. Potest tamen extendi ad illos, qui habent Mendicantium privilegia. Pro praxi sequentia notanda sunt:

1. Quaestuari dicitur is, qui locum perlustrat, ut pro se vel pro aliis personis vel pio aliquo opere eleemosynas colligat. Itaque non quaestuat, qui missis literis quaerit subsidia, nec qui paucas aliquot domus adit, ubi ratio est, cur levamen alicuius necessitatis specialiter expectare possit¹.

2. Regulares mendicantes vel alii privilegium apostolicum habentes non tenentur petere ab ordinario licentiam quaestuandi per dioecesim, in qua situs est conventus eorum, quandoquidem in erectione eorum conventus haec licentia tacita eis concessa cen-

¹ Ita Vermeersch, De rel. inst. n. 372.

seatur. Si vero praedicti regulares volunt quaestuari in aliis dioecesibus, tenentur obtinere consensum episcopi uniuscuiusque dioeceseos (S. C. Ep. et Reg. 11 Mart. 1892, apud Acta S. Sed. XXIV 677 sq¹).

3. Ut autem praefato iure gaudeant regulares, debent eleemosynas per se ipsos, non autem per alias personas quaeritare, nec quaestuari possunt pro confraternitatibus in ipsorum ecclesiis erectis².

Q. 192. *Quaenam sint obligationes et iura regularium quoad processiones.*

R. 1. Regulares, nisi strictiore clausura, ut Carthusiani, aut speciali privilegio, ut Carmelitae Discalceati et Iesuitae, excusantur, debent, si vocati fuerint, interesse processionibus publicis ab episcopo praescriptis (Conc. Trid. 25, 13 de regul.). Recusantes autem possunt ab episcopo poenis sibi bene visis compelli³.

2. Quoad praecedentiam regulares hoc ordine circa SS. Sacramentum ponuntur: a) Canonici regulares; b) clerici regulares; c) monachi; d) mendicantes et quidem inter se hoc ordine: Dominicani, Franciscani, Eremitae S. Augustini, Carmelitae (cf. Ferraris verb. praecedentia).

¹ «1. Regulares qui ex institutione aut facultate Sedis Apostolicae eleemosynas quaeritare aut mendicare possunt, non teneri ab ordinariis licentiam petere eleemosynas per dioecesim quaerendi, cum in erectione monasteriorum haec licentia eis tacite ab ordinariis impertita censeatur.

2. Ipsos tamen extra locum, ubi sita sunt monasteria, eleemosynas per eandem dioecesim corrogantes teneri ad ostendendam ordinario licentiam suorum superiorum.

3. Fratres ordinum mendicantium nequaquam posse ab episcopis prohiberi, quominus per seipsos in dioecesibus, ubi habent conventus, eleemosynas quaerant. At si extra dioecesim quaeritare voluerint, teneri ordinarii consensum obtineri.» Ita docent Acta S. Sedis XXIV 684.

² Ita P. Victor., Comp. iur. reg. q. 562.

³ S. R. C. 28 Sept. 1658, Decr. auth. n. 1096. Cf. Vermeersch, De rel. inst. I, n. 527 et Schulte Richter, Conc. Trid. p. 415.

3. Episcopi est regulare controversias de «praecedentia» (Conc. Trid. l. c.).

4. De iure communi regulares nequeunt extra ambitum ecclesiae et claustrum processiones facere sine licentia episcopi vel parochi. Excipitur tantum processio, quam velint facere infra Octavam Corporis Christi. Ex privilegio FF. Praedicatores possunt processiones publicas facere prima Dominica Octobris libere ingrediendo cum omni pompa limites cuiuslibet parochiae¹.

Q. 193. *Quid sit statutum circa confraternitates in ecclesiis regularium.*

R. Apprime distinguendae sunt confraternitates stricte dictae et ut tales a Summo Pontifice approbatae ab aliis piis sodalitatibus. Quae infra dicuntur, valent tantum de confraternitatibus stricte dictis. Confraternitas stricte dicta est congregatio fidelium ad pias actiones exercendas vel ad speciales devotiones promovendas et ut talis a Summo Pontifice approbata. Differt confraternitas a Tertio Ordine; nam Tertius Ordo est congregatio fidelium ad totam vitam conformandam alicui regulae religiosae approbatae. Archiconfraternitas, quae etiam quandoque vocatur confraternitas primaria, est confraternitas cum iure affiliandi sibi alias confraternitates. Pia sodalitas est coetus pro aliquo bono et religioso fine institutus, carens tamen approbatione pontificia, ut sit confraternitas. — Hic non agitur de omnibus requisitis ad erectionem confraternitatis², sed tantum de auctoritate episcopi relate ad confraternitates in ecclesiis regularium erectas vel erigendas.

De quo sequentia notentur:

1. Ad erectionem canonicam cuiuslibet confraterni-

¹ Cf. Const. FF. Praed. n. 112.

² Videsis de hac materia optimum opus P. Beringer, Die Ablässe.

tatis in ecclesiis regularium requiritur consensus scriptus episcopi loci. (Vicarius generalis indiget speciali delegatione episcopi ad hoc; attamen sufficit ut ista potestas illi semel pro semper ab episcopo delegata sit. Erigendo autem aliquam confraternitatem vicarius generalis acceptam facultatem memorare debet ¹.) Si agitur de confraternitatibus «cum sacco» ², requiritur pro erectione consensus explicitus episcopi. Si autem agitur de aliis confraternitatibus, «satis provisum est per consensum praestitum ab ordinario pro erectione conventus ordinis in dioecesi» ³.

2. Consensus episcopi requiritur pariter pro confraternitatibus quoad approbationem statutorum, quoad aggregationem et quoad publicationem indulgentiarum. Ita eadem S. Congregatio eodem die.

3. Episcopus semper potest per se ipsum vel per suum delegatum intervenire et assistere congregationibus confraternitatis, et si confraternitas habet bona distincta a dominio conventus, episcopus potest horum bonorum administrationem supervigilare.

«Attamen episcopus non potest visitare altare, capellam sacrumque suppellectile pro servitio confraternitatis a regularibus assignata, etiamsi ex ipsis confraternitatis cleemosynis provenientia, quando praedicta capella et altare redditus non habent et vere sub possessione conventus et ecclesiae ordinis existunt.» ⁴

¹ S. C. Indulg. 2 Aug. 1888.

² I. e. proprio habitu in ceremoniis ecclesiasticis, ut usu est Romae et in Italia. In nostris regionibus non dantur tales confraternitates.

³ Ita S. C. Indulg. 25 Aug. 1897, apud Anal. Ord. III 391.

⁴ Ita S. C. C. 20 Decembr. 1597 et ad mentem S. C. Ep. et Regul. 20 Sept. 1844, apud Acta S. Sedis . . . pro Societate SS. Rosarii I 153.

Etsi Tertius Ordo non est confraternitas, sed verus ordo, nihilominus ad erigendam novam congregationem Tertii Ordinis sive in

Q. 194. *Quomodo subiciantur regulares episcopo quantum ad pontificalium exercitium.*

R. 1. Episcopus libere potest in omnibus ecclesiis regularium suae dioeceseos pontificalia exercere, quae non requirunt exercitium iurisdictionis¹. Regulares tenentur in suis ecclesiis eidem episcopo crigere baldachinum seu thronum pro tempore, quo pontificalia perdurant, et ipsi praestare honorem, qui deferri solet illi in ceteris ecclesiis. Renitentes ab episcopo cogi possunt etiam per censuras².

2. Episcopus extraneus pontificalia exercere nequit in ecclesiis regularium, nisi sint «nullius dioeceseos» vel nisi de licentia episcopi loci. Pontificalia, quae hic prohibentur, sunt omnes actus iurisdictionem episcopalem includentes, quales sunt: a) collatio quorumvis ordinum et etiam primae tonsurae; b) consecratio vasorum, virginum, chrismatis, benedictio indumentorum sacerdotalium et corporalium, collatio sacramenti confirmationis. Econtra licitum est alieno episcopo alicui processioni praeesse, trinam benedictionem dare cum ostensorio, missam privatam dicere, missae solemni interesse ad faldistorium etc.

3. Abbates et alii praelati episcopo inferiores usum pontificalium habentes in suis tantum ecclesiis exemptis pontificaliter celebrare possunt, et episcopus nequit illis concedere facultatem ampliorem. Qui autem ex speciali indulto S. Sedis etiam extra proprias ecclesias

ecclesiis regularium sive non-regularium necessario requiritur consensus ordinarii loci. Ita S. C. Indulg. 31 Ian. 1893.

¹ C. 2 5 7 in Clem.; cf. Ferraris verb. Pontificalia. Quae autem requirunt exercitium iurisdictionis, ut sedere pro tribunali, indulgentias concedere, audire confessiones, ad ordines promovere etc. episcopis non licet invitis regularibus (Episcopus) «personis exemptis non inferat molestiam vel gravamen» ordinavit Clemens V l. c.

² S. C. C. 26 Ian. 1697 in Venefranca, apud Zitelli, Appar. iur. eccl.² 68, n. 42. — S. C. Ep. et Reg. 10 Iunii 1603.

pontificalia peragere valet, hoc privilegio uti nequit nisi de expressa licentia episcopi loci¹. Isti abbates et praelati nonnisi ter in anno et quidem diebus festivis pontificaliter celebrare possunt² (secluso speciali indulto).

Q. 195. *Quomodo subiciantur regulares episcopo quantum ad bonorum renuntiationem.*

R. Concilium Trid. sess. 25, c. 16 de regul., statuit novitios non posse facere renuntiationem bonorum suorum nisi infra bimestre, quod praecedit professionem, et cum licentia episcopi loci, ubi situm est monasterium. Ista licentia necessaria est de validitate actus, attamen hodie videtur sufficere licentia tacita (cf. supra q. 51).

Si novitius ordinem relinquit, episcopus potest cogere regulares etiam per censuras ad restituendas omnes res, quae ipsius novitii erant. Conc. Trid. sess. 15, c. 16 de regul.

Q. 196. *Quomodo regulares subiciantur episcopo relate ad festa celebranda et ad pulsationem campanarum.*

R. 1. Regulares debent dies festos, si quos episcopus servandos legitime pro sua dioecesi praescripserit, servare³.

2. Regulares tenentur campanas pulsare, si episcopus praecipiat in omnibus ecclesiis campanarum pulsationem⁴.

3. Campanae pro servitio ecclesiae destinatae debent benedici ab episcopo loci, antequam usui tradantur⁵.

4. Fratres Praedicatorum possunt habere in ipsorum ecclesiis plures campanas⁶. Addunt autem Constitu-

¹ S. R. C. 18 Dec. 1846.

² Cf. P. Victor., Comp. iur. reg., q. 573.

³ Conc. Trid. sess. 25, cap. 12 de regul.

⁴ S. R. C. 3 Apr. 1821 ad 3.

⁵ Cf. Ferraris verb. Campana. Aliquando abbates alique superiores gaudent privilegio benedicendi campanas.

⁶ Ex brevi Innocentii XI «Exponi nobis» dato 12 Febr. 1685.

tiones FF. Praed. n. 95: «In diebus non solemnibus unam tantum campanam pulsamus ad omnes horas.» Idem nunc valet pro omnibus regularibus¹.

Q. 197. *Quomodo subiciantur regulares episcopo relate ad ordinum susceptionem.*

R. Iuxta ius commune praeciso speciali indulto regulares stricte dicti subiciuntur episcopo dioecetano praecipue in tribus, scilicet:

a) quantum ad ipsam ordinationem, quam debent accipere ab episcopo dioecesis, in qua situm est monasterium, quod inhabitant². Si episcopus dioecetanus autem abfuerit vel non sit habiturus ordinationes generales tempore proximo a iure statuto, vel si sedes episcopalis vacet, superior regularis subditos suos cum literis dimissoriis mittere potest ad quemcunque alium episcopum non impeditum (dummodo tamen regulares non de industria distulerint concessionem dimissorialium in id tempus, quo episcopus dioecetanus vel abfuturus vel nullas esset habiturus ordinationes). Casu autem quo regulares ab alio episcopo ordinationem petunt, debent obtinere authenticam attestationem vicarii generalis vel cancellarii aut secretarii eiusdem episcopi dioecetani, ex qua constat vel episcopum dioecetanium abesse vel clericorum ordinationem habiturum non esse proximo legitimo tempore per ecclesiasticas leges ad hunc effectum statuto³.

¹ Quamvis regulares habeant privilegium pulsandi campanas quando eis placuerit ad tramitem constitutionis S. Pii V: «Etsi Mendicantium» tamen episcopus loci potest propter specialia loci et temporum adiuncta pulsationum durationem ad certum tempus limitare. Ita S. Congr. Ep. et Reg. 15 Nov. 1905.

² Conc. Trid. sess. 23, cap. 8 de reform. Circa hoc habet privilegium Societas Iesu.

³ Ita Bened. XIV const. «Impositi nobis». Cf. P. Victor., Comp. iur. reg. q. 661.

b) quantum ad **examinationem** ante ordines suscipiendos. Secluso enim speciali privilegio, quale habet e. gr. inclyta Societas Iesu, episcopus dioecesanus regulares ordinandos examinare potest circa doctrinam tantum (non autem circa mores). Regulares ab episcopo dioecesano reprobati in examine non possunt a suis superioribus mitti ad alium episcopum pro ordinibus suscipiendis. Episcopus potest tamen omisso examine acquiescere attestationi de doctrina datae a superioribus regularibus¹.

c) quantum ad **dispensationem** super defectu aetatis. Hodie episcopus potest in favorem utriusque cleri tum saecularis tum regularis dispensare super defectu unius anni, sed tantum ad sacerdotium suscipiendum, non vero ad alios ordines². Infra, ubi de privilegiis agitur; sermo explicitior redibit de ordinatione regularium.

Q. 198. *Quomodo subdantur episcopis regulares delinquentes.*

R. a) Iudicialis cognitio causarum, quae spectant ad S. Officium privative, i. e. exclusis propriis praelatis, competit episcopis³. Causae istae sunt haeresis et delicta, quae in iure inferunt haeresis suspicionem. Hodie id usu venire potest potissimum in duobus casibus, scil. a) si sacerdos regularis sollicitavit poenitentem ad turpia in actu vel praetextu confessionis, et β) si confessarius regularis comminatur denegationem absolutionis alicui poenitenti, qui non vult manifestare complicum nomen vel alias circumstantias, ex quibus in eorundem cognitionem deveniri possit⁴. In istis casibus igitur religiosus delinquens, praetermisso proprio superiore, qui prohibe-

¹ Conc. Trid. l. c.; cf. Pass., De stat. 189, 10, prof. 820.

² S. C. Inquis. die 29 Ian. 1896.

³ Ita ex Conc. Trid. sess. 5, cap. 2 de reform. Cf. S. Offic. 29 Ian. 1901.

⁴ Const. Bened. XIV «Ubi primum».

tur in huiusmodi delinquentes advertere, est ad S. Officium vel ad episcopum tamquam inquisitorem natum denunciandus¹. Pro praxi clare simul et succincte hanc regulam tradit clarissimus cardinalis Melchers, De canonica dioeceseum visitatione, p. 82: «Qui regulares suspecti sunt de haeresi, de sollicitatione ad turpia aut de fractione sigilli sacramentalis, iurisdictioni et iudicio episcopi subiciuntur.»

b) Regulares possunt ab episcopo coerceri et puniri, si ipsum impediunt, quominus sua utatur iurisdictione².

c) Regulares (habitualiter) degentes extra claustra possunt, si deliquerint, puniri ab episcopo tamquam Sedis Apostolicae delegato³. Religiosus autem dicitur degere extra claustra, qui extra illud domicilium vel quasidomicilium habet ex speciali licentia vel privilegio, e. gr. saecularizatus ad tempus vel in perpetuum. Religiosi autem Anglicanae Missioni addicti, et idem forsitan valet de Scotia, Hollandia aliisque locis missionum, non in monasteriis, sed in domibus privatis residentes habendi sunt tamquam in propriis monasteriis degentes⁴.

d) Regulares intra claustra habitualiter degentes si extra ipsa notorie et cum populi scandalo deliquerint, sunt puniendi a proprio superiore; episcopus autem potest exigere, ut talis delinquens revera puniatur, et si hoc non fit, tunc ipse episcopus potest poenas infligere⁵. Potius tamen, quam ipse puniret episcopus, recursum ad S. Sedem suasit S. Congr. Ep. et Reg. 26 Mart. 1897⁶.

¹ Cf. Constitutiones FF. Praed. n. 452. Alios casus hodie minus practicos ad hanc materiam spectantes videsis apud Piat, Prael. iur. reg. II, q. 89.

² C. 1 Romanae 5, 9 in VI°.

³ Conc. Trid. sess. 6, cap. 3 de reform.

⁴ Ita ex const. Leonis XIII «Romanos Pontifices».

⁵ Conc. Trid. sess. 25, cap. 14 de regul.

⁶ Cf. Vermeersch, De rel. inst. n. 379 adn. 4. — Const. FF. Praed. n. 405.

e) Regulares delinquentes circa clausuram monialium aut administrationem bonorum monasterii monialium puniri et corrigi possunt ab episcopo tamquam Sedis Apostolicae delegato¹.

f) Regulares qui praesumpserint praedicare in alienis ecclesiis sine licentia episcopi aut in propria non petita ipsius benedictione vel ipso contradicente² —

g) Regulares qui sine approbatione episcopi loci ausi sunt saecularium confessiones excipere³ —

h) Regulares qui violaverint decretum Urbani VIII «Sacrosancta» 15 Mart. 1642 de removendis ab ecclesiis etc. imaginibus Domini nostri et sanctorum, quae scandalo sint vel inconsueto modo depictae — hi omnes possunt coerceri ab episcopo etiam per censuras.

Q. 199. *Quomodo episcopo subiciantur regulares quoad novae domus erectionem.*

R. De erectione novae domus deque omnibus solemnitatibus iuris requisitis infra latius agemus. Unde hic breviter sequentia notantur.

Ad erectionem novi monasterii, et idem dic de re-assumptione alicuius conventus iam a longo tempore relictis, requiritur consensus episcopi loci⁴. Episcopus istum consensum non pro lubito suo negare potest, sed tantum ex iustis causis. Vicarius generalis talem consensum dare nequit, nisi hoc illi sit specialiter commissum ab episcopo.

¹ Const. Gregorii XIII «Inscrutabili» die 13 Febr. 1622. — S. C. Ep. et Reg. 11 Apr. 1625. — Const. FF. Praed. n. 725.

² Eadem const. «Inscrutabili».

³ Const. Innoc. X «Cum sicut accepimus» 14 Maii 1653.

⁴ Conc. Trid. sess. 25, c. 3 de regul.: «Nec de caetero similia loca (monasteria et domus tam virorum quam mulierum) erigantur sine episcopi, in cuius diocesi erigenda sunt, licentia prius obtenta.» — Similia statuta sunt a Clemente VIII const. «Quoniam ad institutum», Gregorio XV const. «Cum alias» et Leone XIII const. «Romanos Pontifices».

Pro coronide istius tractatus nunc esset agendum de institutis votorum simplicium in sua relatione cum episcopo dioecesano, praesertim cum nunc per constitutionem «Conditae» Leonis XIII ista materia sit clare definita, attamen haec non ita pertinent ad scopum huius manualis. Propterea remitto lectorem ad opuscula hac de re edita, e. gr. Meynard O. Pr., Réponses canoniques et pratiques sur le gouvernement et les principaux devoirs des religieuses à vœux simples, 2 vols, Paris 1879; Nardelli O. Pr., Le Congregazioni religiose di voti semplici nei loro rapporti con i vescovi secondo la bolla «Conditae» di Leone XIII, Opusc. Romae 1901; Vermeersch Commentarius de Institutis votorum simplicium ex postremis monumentis pontificiis, Suppl. XI in opere de relig. institutis et personis.

PARS V.

DE REGULARIUM PRIVILEGIIS.

Haec pars dividitur in duo capita, scilicet cap. 1. De regularium privilegiis in genere, et cap. 2. De regularium privilegiis in specie.

CAPUT I.

DE REGULARIUM PRIVILEGIIS. IN GENERE.

Istud caput subdividitur in 4 articulos, scilicet 1. De privilegiorum notione et divisione, 2. De privilegiorum acquisitione et confirmatione, 3. De privilegiorum usu et interpretatione, 4. De privilegiorum amissione.

ARTICULUS I.

DE PRIVILEGIORUM NOTIONE ET DIVISIONE.

Q. 200. *Quid sit privilegium.*

R. Privilegium nomine et re nihil aliud est ac privata lex favorabilis¹. Quia autem privilegium dicitur et est vera lex, hinc etiam omnes conditiones verae legis habere debet plus minusve explicitas. Hinc debet esse
a) aliquid stabile et permanens. Unde temporalis gratia vel dispensatio non est privilegium.

¹ Privilegium non raro sumitur sensu latiore et significat idem, quod dispensatio, indultum, gratia, concessio, beneficium etc. Cf. Wernz, Jus decr. I, n. 158.

b) *Utile communitati.* Etsi privilegium sit prima visum fronte favorabile et utile alicui personae seu communitati particulari tantum, tamen penitius consideratum est utile toti communitati. Sic e. gr. privilegia regularium prima fronte videntur esse nociva auctoritati episcopi et influxui parochorum et tantum favorabilia regularibus, tamen reapse in maximam totius Ecclesiae utilitatem cedunt. Sine illis privilegiis enim regulares non possent tam expedite et facile finem uniuscuiusque religionis assequi nec episcopos et parochos tam fructuose adiuvere in procuranda salute animarum. Aliquando autem fuisse privilegia, uti dicunt, «exorbitantia» et nociva debet concedi. Illa sane non fuerint utilia toti Ecclesiae.

c) *Promulgatum.* Cum autem privilegium sit privata lex, non semper requirit promulgationem completam.

d) *Conditum ab eo, qui communitatis curam habet.* Privilegium nemo potest concedere, nisi qui habet potestatem vere legislativam (cf. Wernz, Ius decr. I, n. 159).

Q. 201. *Quaenam sint praecipuae divisiones privilegiorum.*

R. 1. Privilegium personale, quod directe et primario conceditur alicui personae et proinde hanc personam ubique sequitur et extinguitur cum illa (Regul. 7. Iuris), e. gr. privilegium personale altaris privilegiati.

Privilegium reale, quod directe et primario conceditur alicui rei, puta loco, officio, dignitati, statui, particulari communitati, et ea mediante personis. Iuxta sententiam communem privilegia regularium sunt privilegia realia¹. Cum privilegium reale respiciat bonum

¹ Schmalzgrueber 5, 33, 37; Donatus 1, 1, 4, 2, 12.

commune potius quam bonum personale, sequitur aliquam personam privatam non posse renunciare privilegio reali. Inde aliquis regularis non potest renunciare sui ordinis privilegiis nec valide nec licite.

2. Privilegium favorabile, quod confert beneficium privilegiato et nemini praeiudicium affert.

Privilegium odiosum, quod favendo uni simul alteri praeiudicium affert (non autem bono communi).

3. Privilegium gratiosum, quod ex mera liberalitate concedentis datur.

Privilegium remuneratorium, quod conceditur ut praemium pro meritis vel propriis vel a parentibus et consanguineis comparatis.

4. Concessum motu proprio, quando literae concessionis continent clausulam «motu proprio», etiamsi privilegium forsitan concessum sit ad supplicationem. Tale privilegium non infirmatur per vitium subreptionis.

Concessum ad instantiam seu ad preces, quod propter preces porrectas et sine ista clausula datur.

5. Concessum primo per se, quod conceditur sine respectu privilegii aliis iam dati.

Concessum ad instar, quod datur eum in modum, quo iam alteri est concessum. Privilegium concessum ad instar solet dari dupliciter, scilicet a) aeque principaliter, quando communicatur perinde ac si primo per se fuisset concessum. Hoc modo existit communicatio privilegiorum inter ordines religiosos. b) relative, quando communicatur ob connexionem, quam habet ille, cui conceditur, cum aliis iam privilegiatis. Hoc modo communicantur privilegia professorum in religione novitiis et familiaribus.

6. Clausum in Corpore iuris, quod in Corpore iuris vel saltem in Concilio Tridentino continetur.

Extra Corpus iuris, quod in bullis privatis vel similibus instrumentis continetur.

ARTICULUS II.

DE PRIVILEGIORUM ACQUISITIONE
ET CONFIRMATIONE.

Q. 202. *Quotuplici modo privilegia acquiri possint.*

R. Triplici modo: a) directa concessione, b) praescriptione, c) communicatione.

Directe concedere aliquod privilegium nemo potest, nisi qui habet potestatem leges ferendi; privilegium enim, ut supra dictum est, privata est lex.

Praescriptione seu consuetudine aliquod privilegium contra vel praeter ius commune positivum potest obtineri certe lapsu 40 annorum et probabiliter etiam post 10 annos¹.

Q. 203. *Quid notandum sit de communicatione privilegiorum.*

R. Privilegium quod acquiritur communicatione (quod est idem ac ad instar²), si relative tantum acquiritur, sequitur in omnibus privilegium primogenium. Unde si istud augetur, minuitur vel revocatur, etiam ipsum augetur, minuitur vel revocatur. Si autem privilegium communicatur aequae principaliter, tunc iam non subit mutationes, quas fortasse privilegium primitus datum subiit, ita ut neque crescat cum illo neque decrescat vel pereat cum illo. Ita quidem auctores communiter, sed dubitari merito potest, an recta sit eorum sententia, saltem si agitur de indulgentiis. Etenim S. Congr. Indulg. die 31 Ian. 1893 respondit ad quaesitum XVII: «Utrum tuta sit opinio, quae docet: indulgentiis pro ordine communicante per revocationem pontificiam sublati ceteri, quibus illae per communicationem factae

¹ Cf. S. Alphon., Theol. mor. I 139 et insuper cap. 4 et 18; De praescr. X II 26.

² Cf. supra ad 5.

sunt propriae, iis frui nihilominus pergant, nisi revocatio expresse etiam ad eos dirigatur?¹ Negative, immo falsa.» Immo generaliter loquendo sententia verior et probabilior dicit indulgentias nunquam contineri sub generali privilegiorum communicatione². Ratio huius sententiae est, quia indulgentia potius aliquod beneficium est quam proprie dictum privilegium. Quis enim dicet indulgentiam esse legem privatam, sicuti revera et essentialiter est omne privilegium? Haec sententia videtur etiam esse conformior modernae praxi Curiae Romanae.

Q. 204. *Quaenam privilegia in generali communicatione non comprehendantur.*

R. a) Privilegia personalia. Patet per se.

b) Privilegia alicui determinato loco ob determinatam et specialem rationem concessa. Dantur tamen exceptiones.

c) Privilegia exorbitantia et ea quae sunt difficilis concessionis: «In generali concessione enim non veniunt ea, quae quis non esset verisimiliter in specie concessurus.»³

d) Privilegia poenalia et odiosa. Nam nemo censetur gratis accipere poenam vel odium alii impositum.

e) Privilegia, quae iuribus tertii praeiudicant⁴.

f) Privilegia sic dicta incommunicabilia, quae scilicet aliquam clausulam adiectam habent prohibentem sui communicationem⁵.

¹ Habetur hoc decretum apud Vermeersch, De rel. inst. II, n. 167.

² Ita Theodorus a Spiritu Sancto, De indulg. I, 12, 2, p. 351; Passerinus, Indulg. n. 795 sq; Minderer, De indulg. I, 1, 708 sq, qui quidem tres auctores sunt vere classici in materia de indulgentiis.

³ Reg. iur. 81 in VI°.

⁴ Sic statuit Innocentius III cap. 21 «Quoniam» X 5, 28.

⁵ Scribit Ferraris, Prompta Bibl. verb. «Privilegium» art. I, n. 27: «Regulares Mendicantes communicant in omnibus privilegiis Societatis Iesu, etiam in quibus apposita est sequens seu similis clausula: „Ne illis per communi-

g) Privilegia alicui ordini vel ecclesiae ad tempus concessa¹.

Q. 205. *Quousque extendat se communicatio privilegiorum regularibus concessorum.*

R. a) Hodie existit communicatio privilegiorum inter omnes ordines religiosos. Ista communicatio etiam saepe extenditur ad congregationes religiosas virorum approbatas speciali indulto Summi Pontificis. Sic Redemptoristae, Passionistae, Oblati B. M. V. habent communicationem privilegiorum Mendicantibus concessorum.

b) Moniales, in quantum sunt capaces, habent communicationem privilegiorum cum ordinibus virorum. Ita sententia communis.

c) Tertiariae congregationes cum votis simplicibus, dummodo ordinibus, a quibus nomen et habitum mutantur, legitime sint aggregatae, participant omnes indulgentias a Romanis Pontificibus primis et secundis ordinibus directe tantum concessis; earundem ecclesiae iisdem indulgentiis gaudent, quibus ecclesiae respectivi primi et secundi ordinis fruuntur².

d) Tertiarii saeculares non gaudent amplius communi-

cationem fruuntur ceteri Mendicantes'. Sic Diana part. 3, tract. 2, res. 81; Rodriguez I Quaest. regul. q. 55, art. 7; Herinx, disp. 4 De legibus q. 6, n. 75; Donatus I, pars 1, tract. 7, q. 8; Miranda in Manuali praelat. III, q. 46, art. 5, concl. 2; Reiffenst. l. 5 Decretal. tit. 3, n. 64; Kazenberger in Supplement. Theol. moral. P. Sporer cap. 1, sect. 4, § 2, n. 225, et alii. — Et ratio est, quia Pontifices successores Gregorii XIII (qui talem clausulam prohibitivam communicationis apposuit) in constitutione incipiente 'Pium et utile' de novo absque tali seu simili clausula prohibitiva communicationis amplissimam concesserunt Mendicantibus et confirmarunt communicationem privilegiorum; quorum Pontificum potestati derogare non statuit, immo non potuit ullus antecessor, quia par in parem non habet imperium. Cap. Innotuit 20 de electione, § Quamvis, et cap. Exiit 3, § Ceterum sanctae memoriae. De verbor. signific. in VI°.» Haec sententia est practice probabilis et tuta.

¹ Reiffenst. l. 5, tit. 33, n. 61.

² Ita S. C. Indulg. 28 Aug. 1903.

catione privilegiorum neque cum respectivo ordine, ad quem pertinent, neque cum aliis tertiariis et eorum ordinibus¹. Nisi tamen constet de speciali indulto.

Q. 206. *Quomodo intelligenda sit haec communicatio privilegiorum.*

R. «Haec communicatio», ait Reiffenstuel (l. 5, tit. 33, n. 59), «currit de praelatis ad praelatos, de fratribus privatis ad fratres privatos, de conventibus ad conventus, de festivitibus ad festivitates.» «Hinc», ait Bouix (Ius reg. II 77), «v. gr. si concedatur privilegium Magistro Generali Dominicanorum, privilegium illud erit simul acquisitum Generali Franciscanorum, Praeposito Generali Societatis Iesu. Item quod conceditur pro festivitibus sanctorum unius ordinis, concessum censetur pro festivitibus sanctorum aliorum ordinum» — intellige si sunt eiusdem ritus².

Q. 207. *Quid sit privilegii confirmatio.*

R. Est renovatio seu nova concessio illius, quod iam ante concessum erat. Sic Leo XIII 13 Iul. 1886 confirmavit privilegia Societatis Iesu. Confirmatio datur vel in forma communi vel in forma speciali. Fit in forma communi, quando superior sine perfecta recognitione confirmat privilegia, sicuti prius erant. Fit autem in forma specifica, quando superior cum perfecta recognitione privilegia iterum confirmat.

Ut cogitanti patet, effectus duarum istarum confirmationum non est idem. Confirmatio in forma communi relinquit privilegia in eadem forma et extensione et vigore, sicuti ante confirmationem erant. Unde si privilegia hucusque fuerunt invalida, per istam confirmationem non fiunt valida. Confirmatio vero in forma specifica est ad instar novae et independentis concessionis. Unde etsi privilegia hucusque fuerint invalida vel dubia,

¹ Ita S. C. Indulg. 31 Ian. 1893.

² Cf. Bachofen, Comp. iur. reg. 311.

per subsequentem confirmationem in forma specifica fiunt valida et certa, aequae ac si nunc primitus fuissent concessa. Solummodo excipiuntur a) privilegia subrepticia et obrepticia, b) privilegia per concilium generale revocata¹. Ceterum apprimae attendendae sunt clausulae contentae in bulla confirmationis². Si autem dubium oritur, utrum confirmatio sit facta in forma communi an in forma specifica, censenda est facta in forma communi, quia confirmatio in forma specifica non praesumenda, sed probanda est. Supradicta confirmatio privilegiorum Societatis Iesu a Leone XIII concessa videtur esse confirmatio in forma specifica.

Q. 208. *An per confirmationem privilegiorum unius ordinis eo ipso iam sint confirmata privilegia aliorum ordinum religiosorum.*

R. a) Si aliquis ordo religiosus habet aliqua privilegia sic dicta incommunicabilia, ut e. gr. inclyta Societas Iesu³, tunc ista privilegia per confirmationem suam minime ad alios ordines extenduntur. Patet.

b) Si autem agitur de privilegiis communicabilibus, tunc per novam confirmationem alicui ordini religioso datam eo ipso ista confirmatio extenditur ad omnes alios ordines habentes communicationem cum dicto ordine, saltem si haec communicatio est perfecta, i. e. si se extendit non tantum ad privilegia iam antiquitus concessa, sed etiam ad privilegia in posterum concedenda. Mendicantes habent inter se et cum aliis ordinibus plenissimam communicationem privilegiorum etiam in futuro concedendorum⁴.

¹ Cf. Donatum I, I, II, 7, I.

² Clausulae indicantes confirmationem in forma specifica his vel similibus verbis solent exprimi: Summus Pontifex asserit se confirmare privilegia «ex certa scientia», «ex plenitudine potestatis», se «de novo concedere», se «omnis iuris et facti defectus supplere» etc.

³ Cf. tamen supra q. 204, nota 3.

⁴ Cf. Const. «Dudum» Iulii II die 10 Dec. 1509.

ARTICULUS III.

DE PRIVILEGIORUM USU ET INTER-
PRETATIONE.

Q. 209. *Utrum privilegiatus teneatur uti suo privilegio.*

R. Cum privilegium sit lex privata favorabilis, communiter loquendo nemo tenetur uti tali favore. Beneficium enim non obtruditur. Dantur tamen multi casus, in quibus privilegiatus propter bonum commune vel propter bonum tertii tenetur uti privilegio suo, e. gr. praelatus regularis nequit renuntiare privilegio exemptionis, quia hoc vergeret in damnum totius ordinis. Confessarius habens facultatem absolvendi a reservatis tenetur uti illa erga confitentem casu reservato innodatum, quia valde durum est poenitenti adire alium confessarium et repetere suam confessionem.

Q. 210. *Utrum regulares indigeant speciali licentia suorum superiorum ad usum privilegiorum.*

R. Si in aliquo ordine talis expressa licentia lege particulari exigitur, isti legi utique parendum est. Huiusmodi dispositio statuta est pro Societate Iesu constitutione Gregorii XIII «Decet Romanum Pontificem»¹. Si vero in aliquo ordine nihil expresse de hac re determinatum est, ut e. gr. in Ordine Praedicatorum, tunc singuli regulares uti possunt respectivis privilegiis etiam inconsultis superioribus² (non tamen contradicentibus).

Q. 211. *Quaenam adhuc notanda sint circa usum privilegiorum.*

R. a) Omnia privilegia Regularium antiquitus etiam ante Tridentinum Concilium concessa hodie adhuc valent, nisi sint expresse revocata. Dicit enim Concilium Tridentinum sess. 25, cap. 20: «In ceteris omnibus prae-

¹ Cf. Vermeersch, De rel. inst. I, n. 356.

² Cf. Vermeersch ibid.; Piat II, q. 167.

fatorum ordinum privilegia et facultates, quae ipsorum personas, loca et iura concernunt, firma sint et illaesa.»

b) Privilegiis alicuius ordinis uti possunt omnes qui actu ad istum ordinem pertinent, scl. Moniales, Tertiarii in communitate viventes, famuli et perpetui commensales, non autem Tertiarii saeculares. Pius VII 6 Iulii 1806 concessit tamen Tertiariis saecularibus S. Dominici communicationem indulgentiarum et piorum operum primi et secundi ordinis, sed quantum ad indulgentias haec concessio videtur revocata (cf. Append. De tert. Ord.).

c) Si regulares in usu suorum privilegiorum impediuntur, tunc iuxta modernam praxim solet melius esse, si (praetermissa appellatione intermedia) statim recursus fiat ad S. Congregationem Ep. et Reg.

Q. 212. *Quid praecipue notandum sit circa interpretationem privilegiorum.*

R. a) Est triplex species interpretationis, scl. authentica, usualis et doctrinalis. Authentica interpretatio potest tantum fieri ab ipso concedente privilegium vel ab eius successore vel delegato. Usualis interpretatio est interpretatio longo et legitimo usu practico introducta. Doctrinalis interpretatio datur a viris doctrina et sapientia praeditis.

b) De interpretatione usuali idem valet, quod supra q. 202 dictum est de consuetudine et praescriptione causantibus privilegium.

c) Interpretationem doctrinalem alicuius privilegii potest dare quilibet homo doctus, et talis interpretatio tantum valorem habet, quantum habent rationes allatae.

d) Interpretationem authenticam privilegiorum alicui ordini a Summo Pontifice concessorum nullus superior regularis (secluso speciali indulto) dare potest. Multoties enim hoc a Summis Pontificibus expresse prohibitum est. Iulius II concessit speciali privilegio Generali Ordinis Praedicatorum talem facultatem interpretandi die 4 Dec. 1509:

«Considerantes, quod multa tibi (scl. Thomae de Vio Caietano, Generali Magistro Fratrum Praedicatorum) in tanta cura accidere possunt, quae S. Sedis auxilium et benignitatem requirunt, illis duximus de Apostolicae Sedis plenitudine succurrendum. Itaque volumus et tibi concedimus, quod si in Constitutionibus Ordinis Praedicatorum aut circa privilegia indulta gratiasque et exemptiones ab ipsa S. Sede illi concessa aut concedenda — concessasve aut concedendas, quae etiam et quas harum tenore et eiusdem Sedis auctoritate confirmamus — aliqua ambiguitas emergerit, tu illam quoad serenitatem illarum conscientiarum, quae tibi subiectae sunt dumtaxat, possis auctoritate apostolica declarare. . . . Haec tibi praedictae Sedis auctoritate sic concedimus, ut etiam eadem simili auctoritate tuis successoribus indulgeamus. Datum Romae apud S. Petrum sub annulo Piscatoris die 14 Dec. 1509, Pontificatus Nostri anno septimo.»¹ Circa hanc concessionem duo nota, scl. 1. Adhuc valet, cum nullibi sit expresse retractata. 2. Vi illius Generalis potest authentice declarare Constitutiones Ordinis et pontificia decreta quoad serenitatem conscientiarum, i. e. quoad forum conscientiae et pro subditis dumtaxat. Ergo extranei non tenentur acquiescere declarationi datae a Magistro Generali, immo et proprii subditi in foro externo libere possunt impugnare tales declarationes.

e) Sequentes regulae possunt haberi ut normae directivae in interpretatione privilegiorum.

a) Late interpretanda sunt privilegia mere favorabilia, privilegia «motu proprio» concessa, privilegia Corpori iuris inserta et privilegia causae piae, locis piis, ordini religioso concessa, et hoc ultimum, etsi derogent legi communi et inferant praeiudicium alii personae (Reg. iuris 15 in VI°. Suarez, De leg. 8, 27, 7).

¹ Habetur ista constitutio in Bullario Ord. Praed. IV, p. 205.

β) Stricte interpretanda sunt privilegia odiosa, privilegia personalia et ut plurimum privilegia contra ius commune (c. 9 X 5, 33, et Suarez l. c. 5).

Nota. Optime dicit Piat II, q. 185: «Ut haec privilegiorum interpretatio rite fiat, magna requiritur prudentia et discretio nec minor iurium et privilegiorum scientia. Unde consultum foret ut harum rerum minus periti ac intelligentes consilio virorum prudentum utantur. Itaque moderentur suam interpretationem, ut semper sit iuri ac rationi consona et conducat ad salutem animarum.»

ARTICULUS IV.

DE PRIVILEGIORUM AMISSIONE SEU CESSATIONE.

Q. 213. *Quomodo privilegia cessare possint.*

R. Privilegia cessant:

a) lapsu temporis, si privilegia pro determinato tempore data sunt. Patet.

b) morte concedentis, sed tantum in casu, quo concessio est actus mere personalis concedentis, si e. gr. in largitione privilegii dicitur «ad beneplacitum nostrum», non autem si dicitur «ad beneplacitum Sedis Apostolicae».

c) morte illius, qui privilegium personale obtinuit. Patet.

d) si causa motiva principalis, ob quam privilegium concessum fuit, cessat et praesertim si non tantum cessat negative, sed contrarie.

e) si privilegiatus legitime renuntiat privilegio obtento. Potest autem persona privata legitime renuntiare privilegio personali. Cf. tamen quae supra de usu privilegiorum dicta sunt, q. 209. Privilegiis realibus nulla persona privata legitime renuntiare potest. Hinc auctores communiter docent regulares nec valide nec licite

renuntiare posse privilegiis suis sine consensu unanimes Capituli generalis¹. Immo quantum ad privilegium exemptionis Ferraris (verb. «Privilegium» art. 3, n. 25) recte docet regulares non posse sine consensu Papae, qui eos ab aliorum ordinariarum iurisdictione exemit et suae gubernationi ac protectioni subiecit immediate, isti privilegio renuntiare. In Ordine Praedicatorum poenam gravioris culpa incurrit quicumque Praesidens vel Prior conventus vel provinciae, qui renuntiaverit alicui privilegio ordini concessio absque Generalis Capituli assensu, sine cuius assensu omnis huiusmodi renuntiatio qualitercunque facta nullius est roboris vel momenti².

f) per non-usum et per usum contrarium. Privilegia mere favorabilia per non-usum vel per usum contrarium non amittuntur. Ita omnes. Unde e. gr. privilegium concessum regularibus dicendi missam ante auroram non amittitur per non-usum quantocumque tempore continuatum. Privilegium autem onerosum, seu quod est in aliorum gravamen et praeiudicium, cessat per non-usum vel per usum contrarium. Sed per quantum tempus iste non-usus vel usus contrarius debeat perdurasse ad hoc, ut privilegium sit amissum, non concordant auctores. Plures dicunt requiri pro privilegiis regularium spatium 100 annorum³. Notat autem recte Ferraris: «Privilegia . . . amittuntur per non-usum via praescriptionis, si interim fuit occasio utendi privilegio et tamen eo usus non fuerit privilegiatus scienter, sponte ac voluntarie. . . . Dicitur notanter: si interim fuit occasio utendi privilegio et tamen eo usus non fuerit privilegiatus, quia si occasio utendi privilegio

¹ Ita Schmalzgrueber lib. 5, tit. 33, 185; Donatus 1, 1, 12, 4, 5; Reiffenstuel lib. 5, tit. 33, 196.

² Vide Fontana verb. «Privilegium» n. 9.

³ Cf. Schmalzgrueber 2, 26, 101; Reiffenstuel 2, 26, 166; Wernz, Ius decr. III, n. 162.

nunquam se offerat, per non-usum non amittitur, quamvis per mille annos nullus exerceatur usus privilegii. Dicitur: scienter, quod quis sciat se habere tale privilegium et tamen oblata sibi favorabili occasione eo uti omittat. Dicitur: sponte ac voluntarie, quia si quis violenter aut ob infirmitatem vel absentiam ab usu impeditur, privilegium non amittit.»¹

g) per revocationem legitimam et certam. Revocatio debet esse legitima, i. e. debet adesse causa rationabilis, praesertim causa bonum commune respiciens. Privilegium est enim lex privata et est favor seu beneficium. Porro lex non est abroganda nec beneficium concessum est auferendum sine legitima causa. Immo multi graves auctores, inter quos Suarez, Reiffenstuel, Schmalzgrueber, Donatus, docent privilegia remuneratoria, dummodo non adsit culpa privilegiati, non posse revocari etiam ex iusta causa, nisi alio modo fiat recompensatio illi qui hucusque fuit privilegiatus. Deinde ad hoc ut privilegium cesset per revocationem, requiritur, ut revocatio sit certa. Patet; nam per revocationem dubiam non tollitur privilegium certum.

Revocatio potest fieri vel expresse vel tacite. Revocatio expressa subdividitur in specialem et generalem. Specialis est, quando istud vel illud privilegium in specie revocatur. Generalis est, quando in genere revocantur privilegia alicui constitutioni vel decreto contraria.

Tacita autem revocatio privilegii fit per actum principis directe contrarium privilegio, seu qui non potest subsistere vel non habere effectum intentum sine revocatione privilegii antea concessi, dummodo possit praesumi eum scire privilegium antea concessum, illiusque recordari².

¹ Prompta Bibl. verb. «Privilegium» art. 3, n. 30—33.

² Ibid. art. 3, n. 47.

Generalis revocatio, quae solet exprimi verbis «non obstantibus privilegiis», sufficit ad revocanda privilegia, quae non habent specialem firmitatem. Specialem vero firmitatem habent

- a) privilegia in Corpore iuris inserta,
- β) privilegia a Concilio generali concessa,
- γ) privilegia onerosa et remunerativa,
- δ) privilegia religiosorum,
- ε) privilegia, quae clausulam continent, ut pro revocatis non habeantur, nisi eorum specialis mentio fiat.

Ista privilegia specialem firmitatem habentia revocantur clausula «non obstantibus quibuscunque privilegiis aut legibus in contrarium facientibus», vel «non obstantibus quibuscunque privilegiis quacunque verborum forma concessis et etiam speciali mentione dignis», vel aliis similibus formulis.

Q. 214. *Si conventus religiosus iniuste est suppressus a civili potestate, postea autem revixit; numquid formalitates iuris canonici sint observandae pro erectione novi conventus an vetera privilegia adhuc subsistant.*

R. Ista quaestio est valde practica, cum a saecularizatione Napoleoniana infelicis memoriae usque ad nostra tempora innumeri fere conventus religiosi sint suppressi, quorum aliqui lapsu temporis sunt restaurati. Pro regula generali sit hoc: Quando consistit nexus moralis inter primitivum et de novo assumptum conventum, tunc nullae formalitates iuris requiruntur pro reassumptione conventus derelicti (notanter: tunc non requiritur novus consensus episcopi), et vetera privilegia reviviscunt. Ita sententia communior. Quando autem nullus talis nexus moralis existit, tunc iuxta sententiam multo probabiliorem requiruntur omnes formalitates, quae pro erectione novi conventus a iure requiruntur et vetera privilegia non reviviscunt. Aliquando difficile est statuere,

utrum adsit nexus moralis necne. Certe talis nexus moralis adest, si expulsio nondum est a longo tempore facta et religiosi expulsi in suam propriam domum prius vi derelictam redeunt. Sic e. gr. fuit in Germania, quando post persecutionem religiosam (vulgo Kulturkampf) religiosis redire permittebatur in domos suas vi derelictas. Si vero expulsio facta est inde a temporibus Napoleoni I vel adhuc antea, et reassumptio conventus fit nostris temporibus, praesertim si nova domus in alia parte urbis est extruenda, tunc difficulter nexus moralis praesumi potest. In hoc casu videntur esse necessariae omnes formalitates iuris, quae pro erectione novi conventus iuxta praxim modernam requiruntur. Praeterea privilegia, indulta praecedentia etc., quae forsitan antiquus conventus habuit, non reviviscunt per se, sed requiritur nova concessio vel saltem expressa et legitima confirmatio antiqui status. Haec sint dicta de reassumptione conventus post violentam eius suppressionem. Si autem aliquis conventus sponte relictus est a religiosis, tunc reassumptio illius sicut nova erectio plane est consideranda.

Q. 215. *An regulares possint renuntiare alicui determinato suo privilegio ob instantiam episcopi vel alterius personae.*

R. Non raro accidit hodiernis temporibus, quod episcopus non vult approbare novam foundationem conventus nisi sub certis conditionibus, quae legitimis privilegiis regularium adversantur. Similes conditiones adversae aliquando etiam ab aliis personis apponuntur. Circa haec notentur sequentia:

a) Non expedit foundationem sub talibus conditionibus acceptare, nisi sunt causae gravissimae.

b) Si nihilominus fundatio acceptanda est, melius et tutius est petere beneplacitum Apostolicum. Talis enim renuntiatio vel tale pactum est revera quaedam alienatio et quidem saepe alienatio maximi momenti.

Porro ad alienationem bonorum ecclesiasticorum notabilium requiritur beneplacitum Apostolicum. Etsi quidem tale pactum non semper includat alienationem bonorum temporalium, tamen Apostolicae Sedis magni interest, ne iura regularium ullo modo laedantur vel minuantur.

c) Si pactum tale semel legitime initum est, religiosi tenentur summa fidelitate omnes clausulas illius observare, nisi tamen notabilis mutatio in rerum adiunctis orta sit.

Q. 216. *Quaenam privilegia regularium sint revocata.*

R. Ad hanc quaestionem melius respondebitur in sequentibus articulis, ubi tractabitur de privilegiis regularium adhuc vigentibus. Nam illa privilegia, quae adhuc vigent, non sunt revocata, quae autem iam non vigent, revocata sunt. Interim hae regulae generales notentur:

a) Omnia «oracula vivae vocis» in favorem regularium lata revocata sunt a Gregorio XV anno 1622¹ et ab Urbano VIII anno 1635², exceptis illis, α) quae suum effectum iam erant sortita et β) quae fuerunt authentizata per eos officiales, qui pro munere quod gerunt fidem facere solent de pontificiis oraculis, γ) quae per posteriores Pontifices iterum concessa sunt.

Recolendum est «oracula vivae vocis» vocari privilegia seu gratias non scripto sed oretenus concessa a Summo Pontifice. Ista oracula vivae vocis habent vigorem in foro interno eo ipso, quod a Papa lata sunt, sed pro foro externo non valent, nisi scripto sint exarata et authentizata, uti dicitur, a respectivis officialibus Curiae Romanae. Privilegia religiosorum possunt hoc modo authentizari a praefecto vel secretario Congregationis Ep. et Reg., a Poenitentiario maiori, a Cardinali Protectore ordinis et ab aliis, quibus hoc commissum est.

¹ Const. «Romanus Pontifex in specula» 2 Iul. 1622.

² Const. «Alias felicitis» 11 April. 1635.

b) Plurima regularium privilegia, quae singulariter enumerantur, revocata sunt a Clemente XII die 12 Febr. 1732¹. Postea autem ab aliis Pontificibus quaedam istorum privilegiorum iterum collata sunt regularibus. Cf. bullam Leonis XIII supra citatam, qua confirmantur et de novo conceduntur privilegia Societatis Iesu.

c) Certe revocata sunt anteriora privilegia regularium, quae repugnant decretis Concilii Tridentini sess. 25, de regul. vel aliis decretis eiusdem concilii, quae expresse revocant opposita privilegia religiosorum. Dubium vero est, an etiam revocata sint privilegia, quae aliis decretis adversantur. Revocata non esse haec privilegia asserunt Reiffenstuel l. 5, tit. 33, n. 139 sqq; Schmalzgrueber ib. n. 237; Ferraris, Prompta Bibl. «Privil.» art. 3, n. 58; Passerinus, De hom. stat. 189, 10, prof. n. 831; Aichner, Compend. iuris p. 488 et multi alii².

CAPUT II.

DE REGULARIUM PRIVILEGIIS IN SPECIE.

Inter omnia privilegia, quae regularibus Summi Pontifices concesserunt, primum locum obtinet exemptio, ita ut alia privilegia quasi corollaria exemptionis haberi possint. Sic e. gr. privilegia erigendi oratorium privatum in conventibus; sequendi proprium calendarium in missa et in officio divino; non subici (ut plurimum) censuris episcopalibus, aliaque immediate sequuntur ex privilegio exemptionis. Supra autem, ubi agebatur de externo regimine regularium, satis tractatum est de exemptione. In hoc igitur capite tantum est agendum de quibusdam

¹ Const. «Romanus Pontifex».

² Vide praesertim Reiffenst. l. c. Cf. Piat II, q. 213, ubi longus datur elenchus privilegiorum, quae a Concilio Tridentino plus minusve mutata vel etiam penitus abolita sunt.

privilegiis ex iure communi regularibus concessis. De iure autem particulari alicuius religionis vel loci non agitur. Tractatus iste de privilegiis non potest esse undequaque completus et perfectus, quia secus extra limites huius parvi manualis excurrendum esset. Ceterum in hac materia multa adhuc sunt dubia, unde oportet sapere ad sobrietatem.

Caput dividitur in 7 articulos: 1. Privilegia canonis, fori et immunitatis, 2. Privilegia regularium in administrandis et recipiendis sacramentis, 3. Privilegia regularium in largiendis diversis dispensationibus, 4. Privilegia regularium circa diversas benedictiones, 5. Privilegia regularium circa sepulturam et funera, 6. Privilegia circa praedicationem, 7. Privilegia in fundatione alicuius conventus.

ARTICULUS I.

PRIVILEGIA CANONIS, FORI ET IMMUNITATIS.

Q. 217. *An regulares gaudeant privilegiis canonis, fori et immunitatis.*

R. Certum est regulares omnes gaudere istis tribus privilegiis, et quidem non tantum regulares proprie dictos, sed etiam quaslibet personas ecclesiasticas habitum religiosum vel clericalem legitime portantes, e. gr. membra modernarum congregationum piarum. Haec privilegia extendi ad novitios iam supra dictum est, ubi de privilegiis novitiorum agebatur q. 51. «Adverte tamen regulares, qui sacris ordinibus non sunt initiati, eo ipso absque admonitione canonica et sententia iudicis declaratoria amittere privilegium canonis (et fori), quoties habitum clericalem et tonsuram non deferant.» Ita ex decreto Pii IX die 20 Sept. 1860¹. Alii casus, quando clerici et regulares amittunt ista tria privilegia, hodie

¹ Apud Bachofen, Comp. iur. reg. 319; cf. Aichner p. 236.

rarissime eveniunt¹ (si excipias casum clerici vel regularis coniugati non portantis habitum clericalem vel religiosum).

Q. 218. *Quid specialiter notandum sit de privilegio canonis.*

R. a) Per privilegium canonis intelligitur illud statutum ecclesiasticum, vi cuius omnes, qui suadente diabolo manus violentas iniciunt in clericos vel monachos utriusque sexus, ipso facto excommunicationem incurrunt. Vocatur hoc privilegium «canonis», quia continetur in canone 15 Concilii Lateranensis II².

b) Excommunicatio haec adhuc valet et est Papae simpliciter reservata³. Ita bulla «Apost. Sed.» Iure autem communi episcopi possunt absolvere ab hac excommunicatione:

- a) si percussio fuit levis (etsi publica),
- β) si percussio fuit occulta (etsi enormis),
- γ) si percussio facta fuit a muliere vel ab impubere aliisque quominus Romam adeant impeditis.

Iure communi praelati regulares possunt absolvere ab hac excommunicatione, dummodo percussio non fuit enormis et percussus et percussor sunt ambo eiusdem ordinis. Si autem percussus est alterius ordinis vel clericus saecularis et percussio est gravis vel enormis, tunc praelatus regularis ex iure communi non potest dare absolutionem. Ex privilegio speciali praelatus in Ordine Praedicatorum potest absolvere suos subditos ab omni quacunque percussione perpetrata⁴.

¹ Videsis apud Ferraris, Prompta Bibl. verb. «Clericus» art. 2 sq, vel apud Wernz II, n. 165, 1.

² Habetur in Decreto Gratiani cap. «Si quis suadente diabolo» 29, caus. 17, q. 4.

³ Qui violentias graves in ecclesiae principes, i. e. episcopos, cardinales etc., committit, incurrit excommunicationem speciali modo reservatam. Bulla «Apost. Sed.» n. 5.

⁴ Vide Com. in bull. «Ap. Sedis», apud Acta S. Sedis 535.

c) *Actiones iniuriosae*, quae hac censura puniuntur et quae verbis «*violentas manus inicientes*» exprimuntur, sunt omnes peccaminosae violentiae reales (non autem verbales), quae fiunt in personam (vel in res ita personae adhaerentes, ut violentia redundet in personam) clerici vel monachi. Distinguitur ab auctoribus triplex percussio: levis, mediocris et enormis. Levis percussio vocatur, quae quidem non est levis ratione culpaе (nulla enim excommunicatio iuxta vigentem ecclesiae disciplinam incurritur ob culpam levem), sed comparatione cum mediocri et enormi. Iuxta extravagantem «*Perlectis*», quae, ut ait S. Alphonsus VII 277, nunc communiter ab auctoribus admittitur, percussio levis est «*percussio pugni, palmae manus, pedis, digiti aut baculi aut lapidis, quae nullam maculam neque sugilationem carnum relinquit*». Percussio mediocris, quae carnis contusionem affert vel copiosam sanguinis effusionem absque tamen gravi laesione vel iniuria. Percussio enormis censetur, quando est magna vulneratio vel maxima iniuria. Ceterum iuxta prudens iudicium tota haec res pensanda est. Potest enim fieri, ut percussio in se levis fiat atrox et enormis ratione circumstantiarum; sic e. gr. si homo infimae conditionis laedit nobilem praelatum, vel si percussio fit in ecclesia vel inter sacras ceremonias etc.¹ In dubio autem, utrum gravis vel levis habenda sit percussio, iuxta praefatam extravagantem «*Perlectis*» declaranda est gravis. Cuius ratio est, quia haec censura pro tutela personarum religiosarum lata est, et Ecclesia censetur hanc tutelam maiori qua potest virtute sancire².

d) Ad hoc, ut percussio personae religiosae excommunicationis poenam inducat, requiritur, ut sit facta suadente diabolo, i. e. cum peccato mortali. Unde non incurritur censura, si percussio fiat vel ob legitimam defensionem vel ob iustam subditi clerici cor-

¹ S. Alphons. VII 277.

² Ibid.

rectionem vel ex ioco vel fortuito vel ex ignorantia, quod persona percussa sit religiosa etc.¹

e) Hac excommunicatione plectuntur omnes et singuli fideles utriusque sexus, quavis auctoritate fulgentes, violentes manus suadente diabolo inicientes in clericos et utriusque sexus monachos. Ergo etiam impuberes, dummodo tamen usum rationis habent. Ita sententia communior contra Wernz, d'Annibale, Bucceroni. Immo publicus percussor clerici aut regularis esse videtur excommunicatus vitandus, cum Martini V bulla «Ad vitanda» non extendatur ad notorios clericorum percussores.

Q. 219. *Quid notandum sit circa privilegium fori.*

R. a) Privilegium fori est exemptio a potestate et iurisdictione fori saecularis, adeo ut persona religiosa non possit amplius a iudice saeculari in iudicium trahi, carcerari vel puniri, sed dumtaxat a iudice ecclesiastico.

b) Istud privilegium a tribunalibus hodiernis non agnoscitur, sed nihilominus reapse existit. Exinde patet neminem posse accusare clericum coram iudice laico sine licentia superioris ecclesiastici. Ista quidem licentia hodie facile conceditur iusta subsistente causa; immo ista licentia aliquando a laicis, non autem a clericis potest praesumi, cum raro existant tribunalia ecclesiastica, in quibus actio praesertim civilis efficaciter fieri possit contra clericos. Hinc si non speratur fructus, laici possunt relinqui hac de re in bona fide. Unus clericus autem nunquam alium clericum ante tribunal laicale citare potest sine praevia licentia legitimi superioris ecclesiastici².

¹ Wernz, Ius decr. II 165, III b.

² S. Off. die 23 Ian. 1886 hanc edidit declarationem: «In iis locis, in quibus fori privilegio per Summos Pontifices derogatum non fuit, si in eis non datur iura sua persequi nisi apud iudices laicos, tenentur singuli prius a proprio ipsorum ordinario veniam petere, ut clericos in forum laicorum convenire possint: eamque ordinarii nunquam

c) Illi qui cogunt sive directe sive indirecte iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas praeter canonicas dispositiones, puniuntur excommunicatione speciali modo Papae reservata (bulla «Apost. Sed.» n. 7).

Illi qui cogunt (seu cogentes) hic non intelliguntur personae subordinatae nec iudices ipsi¹, sed tantum legislatores et aliae auctoritates cogentes sive directe sive indirecte².

d) Omnes personae ecclesiasticae quam maxime caveant, ne ante tribunal laicale sine urgentissima ratione appareant. Etenim haud raro magna scandala oriuntur, si persona ecclesiastica immisceatur in litigiis terrenis.

Q. 220. *Quid notandum sit de immunitatis privilegio.*

R. a) Immunitas idem est ac libertas a munere seu ab officio et onere et definitur communiter: «Ius, quo loca, res vel personae ecclesiasticae a communi onere seu obligatione liberae sunt et exemptae.»³ Haec immunitas, etsi a civili potestate aliquando confirmata fuerit, non tamen orta est ex concessione eius; etenim apud omnes gentes loca sacra, res et personae divino cultui consecratae immunes fuerunt a communi commercio, quia valde indecens est ea, quae totaliter Deo mancipantur, eodem modo tractari, quo ceteras res et personas. Hinc eruitur immunitatem ut sic deduci ex

denegabunt, tum maxime, cum ipsi controversiis inter partes conciliandis frustra operam dederint. Episcopos autem in id forum convenire absque venia Sedis Apostolicae non licet. Et si quis ausus fuerit trahere ad iudicem seu iudices laicos vel clericum sine venia ordinarii vel episcopum sine venia S. Sedis, in potestate eorumdem ordinariorum erit in eum, praesertim si fuerit clericus, animadvertere poenis et censuris ferendae sententiae uti violatorem fori, si id expedire in Domino iudicaverint.»¹ S. Off. die 15 Iunii 1870.

² Ita instructio S. Officii 23 Ian. 1886 iam supra citata.

³ Cf. c. 7 X 3, 49 et c. 1, 3, 23 in VI°.

iure naturali aut iure divino positivo; attamen diversae particulares sanctiones ortum duxerunt a iure positivo ecclesiastico. Unde Concilium Trid. sess. 25, de reform. c. 20, merito dicit «immunitatem fuisse constitutam ex divina ordinatione et ex canonicis sanctionibus»¹.

b) Canonistae triplicem immunitatem distinguunt, scilicet localem, realem et personalem.

Localis immunitas est ius alicui loco sacro concessum, vi cuius inibi prohibentur quaelibet actiones contrariae reverentiae istius loci et ius asyli illi conceditur. Actiones contrariae reverentiae loci immunis censentur: iudicia saecularia (non autem iudicia ecclesiastica), nundinae, publicae congregationes mere civiles, musica profana, vulgo Konzerte etc. Hac immunitate fruuntur ecclesiae consecratae vel benedictae, sacristia adhaerens ecclesiae et coemeterium. Iure asyli² potuntur praeter alia loca etiam monasteria et conventus cum spatio clausurae. Violantes leges asyli praeter culpam sacrilegii incurrunt etiam excommunicationem latae sententiae simpliciter Papae reservatam³. S. Congregatio Inq. die 22 Dec. 1880 statuit: «Lex asyli denuo statuta in his quoque regionibus (scilicet ubi contraria consuetudine censebatur abrogata) est saltem quoad substantiam servanda.»⁴

¹ Cf. cap. «Quamquam de cons.» in VI°. Divina ordinatione immunitatem esse constitutam probant quidam auctores ex Gn 47, 22, ex 1 Esr 7, 24 et ex Mt 17, 24. Hic ultimus textus sic sonat: «Quid tibi videtur, Simon? ait Christus: Reges terrae a quibus accipiunt tributum vel census? A filiis suis, an ab alienis? Et ille dixit: Ab alienis. Dixit illi Iesus: Ergo liberi sunt filii. Ut autem non scandalizemus eos, vade ad mare et mitte hamum et eum piscem, qui primus ascenderit, tolle, et aperto ore eius invenies staterem: illum sumens da eis pro me et te.» Cf. Craisson n. 5284 sqq.

² Ius asyli consistit in securitate, quam locus sacer quibusdam reis illuc confugientibus praestat, adeo ut inde violenter extrahi aut ad supplicia capitalia rapi non possint. Cf. S. Alphons. III 38.

³ Ita bulla «Apost. Sedis».

⁴ Cf. Craisson n. 4838 4839.

Realis immunitas est ius, quo bona Ecclesiae et clericorum sunt libera a iurisdictione civili et ab oneribus et actionibus civilibus. Talis immunitas iam statuebatur in Veteri Testamento quoad bona Levitarum. Multoties in medio aevo principes civiles obtinuerunt a Summo Pontifice licentiam recipiendi tributa etiam a clericis et monasteriis, necessitate hoc exigente. Immo iuxta ius commune¹ episcopi cum suo clero videntes societatem civilem augustiis vel necessitatibus premi possunt sibi taxas imponere, ut civili gubernio auxilium praestent. Hodiernis temporibus ista tributa vel ex tacito consensu Ecclesiae vel ex necessitate coacti solvunt clerici et regulares.

Personalis immunitas est exemptio a iurisdictione cuiusvis saecularis potestatis (est idem ac privilegium fori, de quo supra) et a muniis civilibus obeundis. Haec immunitas ut plurimum non agnoscitur a guberniis modernis etiam catholicis. Attamen est iniustitia statui clericali illata. Iniusta et valde inconveniens est coactio clericorum et regularium ad servitium militare; officia militis enim non aptantur lenitati et mansuetudini, quae clericorum propria est. Romana Curia sapientes ordinationes edidit pro clericis et regularibus, qui ad servitium militare coguntur; illas tamen indicasse hic sufficit; pro particularibus statutis videnda sunt ea, quae pro diversis regionibus ordinata sunt.

ARTICULUS II.

PRIVILEGIA REGULARIUM IN ADMINISTRANDIS ET RECIPIENDIS SACRAMENTIS.

Circa administrationem baptismi, confirmationis, extremae unctionis et matrimonii regulares nullum speciale privilegium habent, sed in his aequiparantur clericis saecularibus. At potest quaestio oriri, utrum regulares legitime administrantes ista sacramenta saecularibus de-

¹ C. 4 X 3, 49 et c. 1 et 3, 3, 23 in VIº.

beant uti formulari dioecetano, si alicubi existit, an formulari Romano? Salva meliore sententia mihi videtur in hoc casu praeferendum esse formulare Romanum, cum «semper bonum sit conformari Ecclesiae Romanae»; attamen liceret etiam ob rationabilem causam adhibere formulare dioecetanum. Haec formularia enim approbata sunt pro quocunque legitime istas functiones obeunte in istis dioecesibus.

Regulares qui non habent curam animarum non possunt saecularibus extremam unctionem administrare, nisi in casu necessitatis vel cum licentia parochi seu episcopi. Bulla «Apost. Sed.» excommunicatione Papae simpliciter reservata plectit «religiosos praesumentes clericis aut laicis extra casum necessitatis sacramentum extremae unctionis aut Eucharistiam per viaticum ministrare absque parochi licentia». Casus necessitatis adest, quando imminet mors et parochus adire nequit. Licentia parochi melius petitur expressa, licet aliquando etiam iuste praesumi queat¹.

Omissis ergo quattuor supradictis sacramentis in praesenti articulo agitur de privilegiis regularium circa Eucharistiam, poenitentiam et sacramentum ordinis tribus paragraphis.

PARAGRAPHUS I.

DE PRIVILEGIIS REGULARIUM CIRCA EUCHARISTIAM.

Q. 221. *Utrum regulares possint sine speciali licentia episcopi vel S. Sedis asservare SS. Eucharistiam in suis ecclesiis.*

R. a) Eo ipso, quod regulares cum legitima licentia conventum erexerunt, habent etiam licentiam in suis ecclesiis asservare Eucharistiam. Ita omnes. Plura diplomata pontificia hoc statuentia videsis apud Passerinum, De stat.

¹ Regulares non possunt esse patrini neque in baptismo neque in confirmatione. Excipiunt auctores duos casus, scilicet 1. si regularis est episcopus, et 2. si sacramentum confirmationis esset conferendum alteri regulari eiusdem ordinis. Cf. Vermeersch I, n. 504.

187, art. I, n. 932. Idem dicendum est de ecclesiis monialium. Quantum vero ad modernas congregationes necessaria est specialis licentia praeter licentiam fundandi conventum. S. C. Ep. et Reg. 27 Iun. 1865.

b) In oratoriis, quae forte a regularibus eriguntur in infirmaria vel in novitiatu vel in granciis vel in domibus suis ruralibus, non potest SS. Eucharistia habitualiter asservari sine speciali licentia S. Sedis¹.

Q. 222. *Utrum regulares possint SS. Eucharistiam exponere et benedictionem sacramentalem dare in suis ecclesiis absque licentia speciali episcopi.*

R. Pro publica expositione egent licentia episcopi, non autem pro privata. Cf. supra q. 186.

Q. 223. *Utrum regulares possint SS. Eucharistiam in suis ecclesiis administrare saecularibus.*

R. Quidquid est de veteri iure, hodie regulares possunt administrare fidelibus SS. Eucharistiam in suis ecclesiis, excepto die Paschatis (Romae etiam excepta feria 5 in Coena Domini). Ita omnes.

Die igitur Paschatis per se non licet regularibus in suis ecclesiis administrare SS. Eucharistiam Christi fidelibus, etsi isti ex mera devotione communicare velint. Addit tamen iure merito Berardi, Prax. conf. III, n. 717: «Si tamen alicubi talis lex hodie in viridi observantia non esset, consuetudo facile tolerari posset; immo tunc dicerem nihil mali esse, si ex praesumpto Ecclesiae consensu iis quoque Eucharistia distribueretur, qui praecepto paschali bona fide satisfacere intendunt, quatenus secus nullo modo satisfacturi essent.»

Q. 224. *Utrum regulares possint in suis ecclesiis communionem paschalem et viaticum administrare alumnis suis.*

R. a) Si isti alumni seu discipuli sunt externi uti

¹ Cf. Decr. auth. n. 4007 et Conc. Trid. sess. 25, c. 10 de regul.

vocant, tunc de iure communi certe debent communionem paschalem recipere in ecclesia parochiali et viaticum recipere a parocho, nisi tamen episcopus aliter ordinaverit.

b) Si isti alumni seu discipuli sunt interni et «perpetui commensales», tunc probabiliter possunt in ecclesia regularium satisfacere praecepto paschali et viaticum recipere a regularibus, quorum sunt alumni¹. Hodiedum in diversis casibus particularibus ita determinatum fuit, e. gr. a Paulo V pro clericis regularibus de Somascha, a Benedicto XIV pro Patribus Iesuitis in Indiis; attamen constitutio generalis pontificia hac de re nondum lata est. Proinde melius est, deficiente legitima consuetudine, petere licentiam ab episcopo dioecesano. In aliquibus regionibus per statuta particularia haec quaestio iam soluta est, e. gr. in America septentrionali², in dioecesi Mechlinensi³ etc. Valde autem conveniens est, ut discipuli, qui quantum ad mores, ad religionem, ad scientiam instruuntur a regularibus, quique in domibus cum illis cohabitant, etiam a regularibus sacramenta accipiant.

Alumnos sive pueros sive puellas ad primam communionem admittere non est ius parochiale. Iudicare de idoneitate admittendorum pertinet ad eorum parentes et confessarium, ut iam docuit Catechismus Romanus⁴.

¹ Ita Piat II, q. 287; Bachofen 282; Lehmkuhl II 396 et multi alii.

² Cf. Bachofen l. c.

³ In statutis dioecesis Mechlinensis append. XXII, p. 169 haec habentur n. 3: «Abstrahentes a quaestione quae inter canonistas controversatur, an discipuli convictores commensalibus annumerandi sint, speciatim iustisque de causis concedimus et statuimus, ut regulares qui cum consensu nostro scholas aut collegia aperuerint, discipulos omnes sive internos sive externos, certioratis tamen prius parochis, ad primam communionem et communionem paschalem in ecclesiis vel sacellis suis admittere valeant, necnon ut discipulis in scholis vel collegiis decumbentibus sacrum viaticum et extremam unctionem administrent ac ibidem defunctis iusta persolvant.»

⁴ Pars 2, cap. 4, n. 68.

Q. 225. *Quid notandum sit circa administrationem viatici.*

R. 1. Regulares non possunt extraneis licite administrare viaticum (et idem valet de extrema unctione), nisi
a) sint parochi vel curam animarum habentes vel legitime delegati, b) adsit casus necessitatis. Casus necessitatis censetur adesse, quando poenitens versatur in gravi periculo moriendi sine sacramentis, nisi hic et nunc illi administrentur a regulari. Ratio patet: salus aeterna poenitentis praevallet legi positivae.

Nota. In casu necessitatis parochus ius habet extrahendi Eucharistiam ex ecclesia exempta regularium ad viaticum deferendum suo parochiano, si magna sit distantia ecclesiae parochialis et secus immineat periculum, ne fidelis moriatur sine viatico. Ratio iterum patet: salus aeterna fidelis praevallet privilegio exemptionis regularium¹.

2. Regulares, qui sunt regulares in stricto sensu (etiam Patres Scholastici Societates Iesu), non autem novitii nec simpliciter professi nec membra institutorum cum votis simplicibus praesumentes, laicis aut clericis extra casum necessitatis sacramentum extremae unctionis aut Eucharistiam per viaticum ministrare sine licentia parochi plectuntur excommunicatione Papae simpliciter reservata (bulla «Apost. Sedis»). Dicitur: praesumentes; ergo excusat quaelibet ignorantia sive iuris sive facti a censura ista.

¹ «An data distantia ecclesiae parochialis ab infirmo Sanctissimo Viatico reficiendo et proximitate ecclesiae regularium, quae sita est intra limites parochiae, parochus vel illius coadiutori urbane petenti S. Eucharistiam extrahere ab ecclesia regulari praedicta, ut opportune consulat saluti spirituali infirmorum, liceat regularibus ipsis, cuiuscunque sint ordinis, instituti vel societatis illam denegare sub motivo exemptionis et privilegiorum? Resp. Non licere nec regularibus nec presbyteris saecularibus etiam exemptis in casibus necessitatis tantum denegare.» S. Congr. Rit. 22 Aug. 1705, apud Piat II, q. 296 nota 12.

3. Casu quo religiosi eorumque familiares infirmantur extra ipsorum coenobia, possunt eorum superiores (vel delegati ipsorum) eos sacramentis extremis munire sine licentia parochi, e. gr. aliquis religiosus decumbens in nosocomio potest a suo superiore eiusve delegato recipere viaticum et extremam unctionem inconsulto proprio parochi. Ratio est, quia exemptio regularium realis simul et personalis est proindeque ipsi possunt ubique a suis superioribus vel ipsorum delegatis sacramenta suscipere. Ita P. Vict. q. 642, citans pro sua sententia decisionem S. C. C. 2 Iul. 1620. Contrarium docet P. Vermeersch I, n. 508: «Palam per vias et plateas deferre SS. Eucharistiam uni competit parochi. Quare ne subditum quidem in privata domo decumbentem poterit praelatus regularis, nisi parochus vel episcopus annuat, sacra reficere synaxi.» Prima sententia videtur esse praeferenda ob rationem allatam.

Q. 226. *Cuiusnam sit determinare, quot vicibus S. Communio sit recipienda ab aliquo regulari.*

R. Omissis antiquis statutis hac de re hodie certum est hanc determinationem pertinere privative ad confessarium ordinarium vel extraordinarium. Cf. optimam dissertationem Cardinalis Gennari «Sulla comunione frequente e sul decreto ,Quemadmodum'».

Q. 227. *Quaenam privilegia habeant regulares circa sacrificium missae¹.*

R. Omissis omnibus statutis antiquatis et revocatis hodie sequentia privilegia adhuc vigent:

a) Saeculares possunt in ecclesiis et oratoriis regularium satisfacere praecepto audiendi missam diebus dominicis et festivis.

¹ Etsi sacrificium missae non sit sacramentum, tamen tam intimam relationem cum Eucharistia habet, ut melius hic statim subiungantur privilegia circa sacrificium missae.

b) Regulares possunt in suis conventibus et suis domibus ruralibus oratoria erigere et in illis sacrificium missae offerre.

c) Regulares possunt celebrare missam ante auroram vel post meridiem.

d) Regulares possunt in propriis ecclesiis et in oratoriis vel ecclesiis sibi commissis sequi proprium calendarium¹.

Ad singula sequentia notanda sunt:

Ad a). Per longum quidem tempus tale privilegium non existebat, et non parvae lites propterea ortae sunt; attamen post Concilium Tridentinum plures Pontifices Romani illud expresse statuerunt. Sic e. gr. Clemens VIII: «Praesenti nostro decreto sancimus licere saecularibus universis Christi fidelibus missas diebus dominicis et in aliis maioribus festis audire in ecclesiis tam Fratrum Praedicatorum quam aliorum Mendicantium necnon etiam Collegii Societatis Iesu iuxta illorum privilegia et antiquas consuetudines, dummodo id in contemptum parochialium ecclesiarum non faciant.»²

Ad b). Praeciso speciali privilegio regulares iam non possunt in privatis cameris altare portatile erigere et super eo sacrificium celebrare, nam istud privilegium per

¹ Mentio brevis facienda est hic alicuius privilegii, quod etiam ad Eucharistiam relationem habet, scilicet praelatus regularis potest permittere laicis regularibus sacristis (et etiam omnibus suis clericis) tangere vasa sacra, scilicet calicem, patenam, ciborium, lunulam ostensorii, item corporale, pallam, purificatorium post usum sacrum nondum lota. Ita S. Alphonsus, De ord. n. 382, cf. Lehmkuhl II 237. Cf. S. R. C. 23 Nov. 1906. Primam lotionem corporalium, pallarum et purificatoriorum fieri a clericis tonsuratis permittit S. Alphonsus l. c. n. 387. Moniales sacristae tangere quidem possunt vasa sacra et purificatoria, pallas et corporalia, etiam post usum sacrum, attamen S. Congr. C. 12 Sept. 1857 non permisit, ut moniales seu piaefeminae vitam communem sub regula degentes possint etiam cum licentia ordinarii abluere corporalia, pallas et purificatoria. Apud Haine III, q. 131, schol. I. De facultate praelatorum benedicendi paramenta infra dicitur, ubi de benedictionibus.

² Apud Piat II, q. 272.

Concilium Tridentinum et plures postea Pontifices revocatum est¹. Attamen Prior Provincialis et Magister Generalis possunt absque speciali licentia episcopi seu S. Sedis ex privilegio erigere oratoria privata tum in conventu tum in domibus ruralibus (vel granciis uti vocantur), dummodo tamen ista loca sint honesta, benedicta et ad cultum permanenti modo deputata. In his oratoriis possunt eodem die dici plures missae et non tantum a religiosis, sed etiam a saecularibus sacerdotibus. Diebus autem dominicis et festivis Christi fideles audiendo in istis oratoriis missam satisfaciunt praecepto Ecclesiae².

Statuta de oratoriis aliquatenus mutata sunt decretis modernis S. Congr. Rituum. Decretum generale die 23 Ian. 1899. S. Congr. Rituum distinguit inter oratoria publica, oratoria semipublica et privata.

Oratoria publica sunt ea, «quae auctoritate ordinarii ad publicum Dei cultum perpetuo dedicata, benedicta vel etiam solemniter consecrata ianuam habent in via publica vel liberum a publica via fidelibus universim pandunt ingressum».

Oratoria semipublica sunt ea, «quae etsi in loco quodammodo privato vel non absolute publico auctoritate ordinarii erecta sint, commodo tamen non fidelium omnium nec privatae tantum personae aut familiae, sed alicuius communitatis vel personarum coetui inserviunt. In his oratoriis omnes, qui sacrosancto missae sacrificio intersunt, praecepto audiendi sacrum satisfacere valent. Huius generis oratoria sunt, quae pertinent ad seminaria et collegia ecclesiastica aliasque communitates viventes sub regula sive statutis saltem ab ordinario approbatis; ad domus spiritualibus exercitiis addictas; ad convictus et hospitia iuventuti literis, scientiis aut artibus instituendae destinata; ad nosocomia, orphano-

¹ Cf. decretum Clementis XI 13 Dec. 1703.

² Ita Ferraris, Prompt. Bibl. verb. «Oratorium» n. 72; Fontana verb. «Exemptio» n. 25 et Anal. Ord. Praed. I 344 et V 220 sq.

trophia necnon ad arces et carceres, atque similia oratoria, in quibus ex instituto aliquis Christifidelium coetus convenire solet ad audiendam missam. Quibus adiungi debent capellae in coemeterio rite erectae, dummodo in missae celebratione non iis tantum, ad quos pertinet, sed aliis etiam fidelibus aditus pateat.»

Oratoria privata dicuntur ea, «quae in privatis aedibus in commodum alicuius personae vel familiae ex indulto Sanctae Sedis erecta sunt»¹.

In eodem decreto autem additur: «Voluit autem Sanctitas Sua sarta et tecta iura ac privilegia oratoriorum, quibus fruuntur Eminentissimi S. R. E. Cardinales, Reverendissimi Sacrorum Antistites atque ordines congregationesque regulares.» Ex hoc ultimo adiecto manifeste apparet circa privilegia regularium relate ad oratoria nihil esse immutatum. Sane ante hoc decretum oratoria permanentemente erecta in conventibus et granciis ad regulares pertinentibus aequiparantur e. gr. oratoriis in orphanotrophiis, nosocomiis erectis, sed cum nunc oratoria regularium diserte distinguantur ab istis oratoriis semipublicis, non licet decisiones, quae a S. Congregatione dantur pro oratoriis semipublicis in genere, eo ipso applicare ad oratoria regularium. Unde si e. gr. S. Congr. Rit. die 3 Aug. 1901 declarat Christifideles omnes posse satisfacere obligationi dominicali assistendo missae in oratoriis semipublicis «assentiente domino loci et ordinarii auctoritate», haec perperam applicantur quoad secundam partem oratoriis semipublicis regularium. Nam sicuti van Gaineren in optimo suo libro «De oratoriis publicis et privatis» (Lovanii 1861) docuit p. 266 sqq, regulares possunt absque licentia episcopi oratoria semipublica in conventibus et domibus suis ruralibus erigere,

¹ Exclusa speciali concessione non licet in oratoriis privatis ministrare S. Communionem, nisi «indultariis». Ita S. C. Rit. 10 Febr. 1906.

et Christifideles possunt absque licentia episcopi in istis oratoriis satisfacere suae obligationi dominicali. Haec adhuc valent¹ neque tanguntur supradicta decisione. Hoc privilegium certo valet pro Ordine Praedicatorum, cum Benedictus XIV constitutione sua «Exponi nobis» die 22 Ian. 1755 illud expresse concesserit. Cum ista constitutio sit magni momenti et nunquam revocata hodie, damus illam infra in appendice iuxta originale in Archivio Generali Ord. Praed. conservatum. Patres Societatis Iesu simile privilegium obtinuerunt a Gregorio XIII et a Leone XII. Non est ratio, cur ista privilegia non sint communicabilia aliis ordinibus religiosis, unde fere omnes auctores huius privilegii communicationem admittunt². Monialium cum votis solemnibus monasterium legitime fundatum habet eo ipso ius ad ec-

¹ Cf. Vermeersch I, n. 513.

² Cf. van Gameren op. cit. 275. Relate ad oratoria in domibus ruralibus regularium notandum est istas domus antiquitus vocatas esse grancias (Gallico sermone dicitur «granche», cf. Du Cange, Gloss. mediae et inflatinitatis). Duplex autem datur granciarum genus. Aliae sunt domus rurales, in quibus aliquis religiosus, ut plurimum e conversis, degit ad rem oeconomicam promovendam, vel ad quas religiosi recreationis causa se conferunt. Aliae vero sunt domus vere regulares, quae a praecipuo aliquo monasterio pendent et quae granciae latiori significatione appellantur eo quod monasterio tamquam membra coniunctae sint. Putat Piat l. c. in prioribus non licere missam celebrare absque indulto pontificio neque episcopum posse licentiam dare ad missam dicendam, cum haec loca sint mere profana. Attamen haec sententia non videtur vera, cum Benedictus XIV in citata constitutione «Exponi nobis» contrarium statuere videatur. Cf. etiam Anal. Ord. Praed. VI 388.

Si regulares erigunt oratorium semipublicum in suis conventibus vel praediis, locus deputatus debet esse honestus. Valde convenienter prius benedicitur, et desuper nemo habitet vel dormiat. Si autem hoc ultimum facile fieri nequit, tunc saltem super altare ponatur aedicula vel baldachinum; cf. Ferrari, De statu rel. n. 94. Immo S. Rit. Congr. 30 Nov. 1880 Filiabus Caritatis concessit non tantum, ut missa celebraretur, sed etiam ut SS. Eucharistia asservetur in sacello, quod subest dormitorio puellarum, dummodo altari imponatur «baldachino» (Decr. auth. S. Rit. Congr. n. 3525 ad II).

clesiam vel oratorium publicum, in quo missae possunt dici et SS. Eucharistia potest asservari. Ita omnes. Immo monasteriis monialium cum votis solemnibus S. Dominici in provincia Romana et utriusque Lombardiae Benedictus XIII die 28 Aug. 1725 concessit privilegium habere oratorium intra clausuram ad usum sororum infirmarum, ubi quinquies in anno sacrificium missae celebrari potest. Hanc constitutionem quae nunquam renovata est etiam in appendice afferimus. Istud privilegium videtur esse communicabile aliis monialibus eiusdem ordinis¹.

Instituta votorum simplicium, quae non sunt exempta, egent, ut patet, speciali licentia episcopi, ad habendum oratorium publicum vel semipublicum, ubi s. sacrificium missae celebrari potest. Bona et brevis dissertatio de oratoriis invenitur in Anal. Ord. Praed. loco mox citato.

Ad c) Plures ordines religiosi privilegium obtinuerunt, vi cuius missam incipere possunt una hora ante auroram vel una hora post meridiem. Sic e. gr. Gregorius XIII constit. «Quanta cura» concessit «presbyteris Societatis Iesu, ut missas per horam ante auroram et infra horam post meridiem itineris vel alterius legitimi impedimenti causa de pro tempore existentis Praepositi Generalis vel cuiusvis alterius ad id ab eo deputati licentia celebrare valeant». Idem privilegium concessit Leo XII const. «Plura inter» 11 Iulii 1826 iterum Societati Iesu. Hoc privilegium aliis ordinibus est communicabile. Possunt igitur regulares incipere missam una hora ante auroram, hoc est circiter tribus horis ante ortum solis et post meridiem infra unam horam. Vermeersch 1, n. 467 et post ipsum P. Victorius q. 635 scribit: «Ex concessione facta a Pio VI Congregationi Puritatis rescripto 24 Ian. 1783 et 10 Maii 1785 possunt regulares **ubique** (etiam in alienis ecclesiis) celebrare duabus horis ante auroram vel post meridiem. **In suis ecclesiis ex facultate**

¹ Cf. Anal. Ord. Praed. IV 226.

facta Congregationi SS. Redemptoris valent iustam ob causam cum ipsi regulares tum etiam saeculares sacerdotes celebrare duabus horis post mediam noctem et tribus post meridiem.» Animadvertit Lehmkuhl, Th. mor. II, n. 217: «Generatim qui sine privilegio multum ante aut post tempus statutum celebrat, per se graviter peccat. Materia autem gravis non est, nisi tota hora tempus legitimum antevertitur aut postponitur (S. Alph. n. 346). Ex causa autem mediocriter gravi id etiam sine peccato fit.» Cum episcopi sit vigilare, ut debita hora missa celebretur¹, in hac re consuetudo alicubi existens multum inservit ad iudicandum de competenti hora. Si enim episcopus cognoscit talem consuetudinem et non contradicit, consentire videtur.

Ad d) Nullum dubium est regulares posse sequi proprium calendarium in propriis ecclesiis et oratoriis. Debent tamen se accommodare calendario dioecesis:

1. si pro aliqua regione aliquod festum de praeepto praescribitur determinato die. Sic. e. gr. si festum Assumptionis vel Nativitatis B. M. V. in aliquo regno semper celebratur dominica sequenti proprium diem festi, tunc regulares etiam hac dominica festum celebrare tenentur. Ita S. Congr. Rit.²

2. Si regulares celebrant missam in aliena ecclesia vel alieno oratorio publico aut semipublico, tunc debent se conformare calendario illius loci, si ibi agitur festum duplex et maius. Si autem ibi festum semiduplex aut simplex celebratur, tunc optio permittitur aut missam

¹ Cf. supra const. Benedicti XIV cap. «Quomodo regulares subiciantur relate ad sacrificium missae».

² Regulares proprium calendarium habentes non tenentur alia festa (exceptis festis titularium patronorum et dedicationis ecclesiae cathedralis, de quibus infra sub n. 3) alicui regno vel dioecesi concessa celebrare, etiamsi clausula praeceptiva adiecta sit: pro universo clero saeculari et regulari. Ita S. Congr. Rit. die 6 Dec. 1902.

votivam vel de Requiem dicere aut missam correspondentem proprio officio¹. Et hoc valet, sive regularis sacerdos una alterave vice celebrat in talibus ecclesiis vel oratoriis sive ibi celebrat habitualiter. Nam S. Congr. Rit. die 4 Febr. 1898 respondit ad dubium 2: «An liceat regularibus, si quando ipsis precario committeretur una cum cura animarum administratio alicuius ecclesiae saecularium, sacras functiones iuxta ordinem calendarii propriae religiosae congregationis peragere relicto calendario dioecesano, cui populus iam assuetus fuerit?» Negative. — Ex hac igitur responsione habetur, casu quo aliquis religiosus deputatur ad sacras functiones peragendas (etiam habitualiter), illum debere sequi calendarium dioeceseos in missa. Quod confirmatur responsione S. C. R. die 15 Dec. 1899 ad 3. Aliter res se habet, si ecclesia vel oratorium iam non committitur alicui religioso particulari, sed alicui religiosae familiae. Nam tunc etsi ista ecclesia vel istud oratorium non ad ordinem pertineat nec privilegio exemptionis gaudeat, tamen calendarium ordinis et non dioeceseos in missa dicenda servandum esse videtur, ut patet ex decisione S. Rit. Congr. die 15 Dec. 1899 ad 2 et die 27 Ian. 1905. Immo tunc ipse parochus, in cuius districtu praedicta ecclesia vel praedictum oratorium situm est, et a fortiori omnes alii sacerdotes exteri inibi missam dicentes debent sequi calendarium ordinis religiosi, ut patet ex eadem decisione S. Congr. Rit. Si autem ecclesia regularium est parochialis, tunc nihilominus regulares possunt sequi proprium calendarium. Regulares celebrantes in oratoriis privatis debent missam dicere iuxta proprium calendarium.

3. Regulares omnes debent celebrare in suis ecclesiis sive oratoriis festa a) patroni loci vel dioecesis sub ritu

¹ Ita S. Congr. Rit. die 9 Iulii 1895; die 14 Mart. 1896; die 22 Maii 1896.

duplici primae classis sine octava; b) titularis principalis ecclesiae cathedralis pariter sub ritu duplici primae classis sine octava; e) anniversarium dedicationis ecclesiarum dioeceseos sub ritu duplici primae classis cum octava, et hoc sive propria ecclesia sit consecrata necne. Ita S. C. R. die 7 Iulii 1905. Cf. S. C. R. 16 Febr. 1907.

4. Regulares in civitate episcopali degentes debent celebrare anniversarium dedicationis cathedralis ecclesiae sub ritu duplici secundae classis sine octava¹.

PARAGRAPHUS II.

PRIVILEGIA REGULARIUM QUANTUM AD SACRAMENTUM POENITENTIAE.

Q. 228. *A quo regulares habeant approbationem et iurisdictionem ad audiendas confessiones saecularium.*

R. a) Regulares habent approbationem ad audiendas confessiones saecularium ab episcopo loci, in quo audiunt confessiones. Ita communis sententia².

b) Regulares habent iurisdictionem ad audiendas confessiones saecularium directe a Papa. Ita sententia probabilior. Ratio est, quia regulares exempti ante Tridentinum iurisdictionem directe a Papa receperunt; post Tridentinum autem nec una lex potest afferri, quae hunc rerum statum mutaverit. Concilium Tridentinum quidem exigit approbationem episcopi pro audiendis confessionibus saecularium, sed altum silentium tenet de iurisdictione. Ita etiam posteriora statuta Summorum Pontificum. Ergo dici debet: iuxta Tridentinum et statuta Summorum Pontificum regulares egent tantum approbatione episcopali ad audiendas confessiones saecularium.

¹ Ita S. Congr. Rit. die 9 Iulii 1895.

² Clemens X const. «Superna» decrevit: «Ad haec religiosos ab episcopo ad confessiones saecularium in sua dioecesi audiendas approbatos non posse in alia dioecesi eas absque episcopi dioecesani approbatione audire, quamvis poenitentes subditi sint eius episcopi, a quo religiosi iam fuerant approbati.»

Cum autem praeter approbationem etiam iurisdictio pro audiendis confessionibus necessaria sit, haec a Papa ipso tribuatur necesse est. Haec sententia corroboratur ex aliqua decisione S. C. C. citata apud Fagnanum c. Omnis 12, de poenitentiis et remissionibus n. 75. En verba: «S. C. C. declaravit regulares intra dioecesim episcopi approbantis posse etiam absolvere poenitentem alterius dioecesis, cum habeant iurisditionem a Papa ex Clement. Dudum, de sepulturis.»¹ Iuxta modernam praxim episcopi concedentes approbationem simul solent concedere iurisditionem, unde religiosus etiam non approbatus iuxta leges proprii ordinis vel ipso invito proprio superiore cum sola hac facultate ordinarii valide excipit confessiones saecularium². In hoc casu autem religiosus non posset uti privilegiis, quae secus confessariis regularibus competunt, et insuper peccaret illicite agendo, nisi sit causa excusans. Praeterea S. Congregatio Ep. et Reg. decrevit: superiorem regularem posse quidem suspendere subditum suum ab audiendis confessionibus saecularium, sed nihilominus religiosum sic suspensum posse valide audire confessiones saecularium³.

Q. 229. *An confessarii regulares possint sine episcopi approbatione absolvere suos famulos et alumnos.*

R. Haec quaestio pendet ab altera: utrum isti famuli et alumni sint quoad sacramenta exempti ab episcopi iurisditione. Porro iuxta Tridentinum illae personae saeculares sunt exemptae, «quae sunt de monasteriorum seu locorum familia», sess. 25, cap. 11 de regul. Clemens X, const. «Superna» pro generali regula statuit: «In monasteriis et etiam collegiis, ubi iuxta regularia instituta vivitur, possunt tam praelati regulares quam con-

¹ Cf. P. Victorius q. 611; P. Angelus a SS. Corde q. 925.

² Ita S. Congr. Ep. et Reg. 2 Mart. 1866.

³ Ibid.

fessores regularium eorundem monasteriorum seu collegiorum audire confessiones illorum saecularium, qui inibi sunt vere de familia et continui commensales», non autem illorum, qui tantum ipsis inserviunt. Porro iuxta communem sententiam, quam tenent e. gr. Gury, Marc, Lehmkühl, P. Victorius, P. Angelus a SS. Corde, Piat etc., famuli qui in monasterio seu domo regulari die noctuque residere solent ibique stant sub oboedientia praelati regularis, sunt revera continui commensales. Idem dicendum est de alumnis, quos dicunt internis. Non autem sunt de familia nec continui commensales operarii diurni, qui non habent domicilium in monasterio, etsi semper pro monasterio laborent, nec etiam alumni externi, qui quidem a religiosis educantur et instruuntur, non autem in domibus regularibus habitant. Ergo valide et licite possunt confessarii regulares famulorum commensalium et alumnorum internorum confessiones audire etiam sine approbatione episcopi, non autem aliorum operariorum neque alumnorum externorum. Recolenda sunt, quae iam supra de communione paschali et de viatico dicta sunt et quae infra dicentur de sepultura.

Q. 230. *Utrum episcopus possit, antequam approbationem concedat, regulares examini subicere.*

R. Iuxta strictum ius episcopus potest per se vel per deputatum examinare regulares toties quoties petunt approbationem vel prolongationem approbationis. Decrevit enim Conc. Tridentinum: «nullum etiam regularem posse confessiones saecularium, etiam sacerdotum, audire nec ad id idoneum reputari, nisi aut parochiale beneficium aut ab episcopis per examen, si illis videbitur necessarium, aut alias idoneus iudicetur, et approbationem, quae gratis detur, obtineat»¹. Attamen istud

¹ Conc. Trid. sess. 23, c. 15.

examen non potest convenienter exigi, nisi sit revera necessarium, ut ipsum Concilium Tridentinum dicit.

Q. 231. *Utrum episcopus possit approbationem denegare aut limitare regularibus.*

R. 1. Episcopus nequit, et quidem nec licite nec valide, denegare approbationem omnibus confessariis alicuius religiosae communitatis inconsulta S. Sede. Ita const. Clementis X «Superna» 21 Iunii 1670. Excipe si agatur de regionibus ab urbe valde dissitis, et si gravissima causa subsit, super quod S. Congregatio conscientias episcoporum graviter voluit esse oneratas. Ita const. Innocentii X «Cum sicut accepimus».

2. Episcopus potest valide denegare cuilibet particulari religioso approbationem, ita ut talis religiosus non valeat confessiones audire. Unde Alexander VII damnavit propositionem: «Satisfacit praecepto annuae confessionis, qui confitetur regulari, episcopo praesentato, sed ab eo iniuste reprobato» (Prop. 13 damn. 24 Sept. 1665).

3. Episcopus non potest licite denegare vel limitare approbationem, quando religiosus ad confessiones audiendas idoneus generaliter repertus fuerit, potest autem licite denegare et limitare approbationem, quando aliquis defectus ex parte religiosi detegitur vel iuste timetur. Tota legislatio hac de re inveniri potest in bulla «Superna» Clementis X supra citata, ubi haec habentur: «Illos religiosos, qui ad confessiones audiendas idonei generaliter reperti fuerint, ab episcopis generaliter quoque et indistincte absque aliqua limitatione temporis certorumque locorum aut generis personarum in dioecesi propria admittendos. Quoad ceteros vero, qui non adeo idonei reperiuntur, si petierint se admitti, arbitrio ordinariorum relinqui ipsos cum limitata facultate, prout eisdem ordinariis magis expedire videbitur, probare et admittere, semel autem simpliciter approbatos posse in dioecesi episcopi approbantis quovis anni tempore, etiam

paschali, et quorumcunque etiam infirmorum confessiones audire absque parochorum vel ipsius episcopi licentia. De qua tamen confessione teneri dictos religiosos eorundem infirmorum parochum illico certiozem reddere. Et hoc posse illis ab episcopo sub poena suspensionis a facultate audiendi confessiones praecipui. Sufficere tamen, ut certioratio huiusmodi fiat saltem per scripturam apud ipsum infirmum relinquendam» . . . «Regulares vero ad confessiones audiendas praevisio examine simpliciter et absque ulla temporis praefinitione ab ipsomet episcopo, secus autem si ab eius vicario aut ab antecessoribus episcopis, approbatos non posse ab eodem, qui sic approbavit, iterum examinari aut ab iisdem confessionibus audiendis suspendi seu licentias illi concessas revocari, nisi nova superveniente causa, quae ipsas confessiones concernat. De qua tamen haud necessarium esse, ut in actis constet, nec eam teneri episcopum ipsis regularibus significare, sed Sedi Apostolicae duntaxat, ubi eam sibi aperiri postulaverit.» — Pro praxi sequentia sint animadvertenda:

a) Regulares non aegre ferant, si episcopus illos ad examen vocat et approbationem limitatam concedit, nam hoc modo utiliter exercebunt et studium theologiae moralis et humilitatem.

b) Episcopus sit benevolus erga regulares, quippe qui sint eius optimi adiutores in animarum salute procuranda. Proinde non apponat limitationes nisi omnino necessarias in approbatione nec vocet ad examen illos regulares, qui sunt conspicui et certe idonei ad audiendas confessiones et generatim evitet omne quod odiosum apparere possit.

Q. 232. *Quid notandum sit de approbatione ad audiendas confessiones monialium vel aliarum mulierum religiosarum cum votis simplicibus.*

R. I. Requiritur specialis et expressa approbatio episcopi ad audiendas confessiones monialium et aliarum

religiosarum. Confessarius approbatus pro monialibus unius monasterii minime potest audire confessiones monialium alterius monasterii¹.

2. Sine speciali privilegio vel dispensatione regulares non possunt esse confessarii ordinarii monialium vel aliarum religiosarum. Ita plures decisiones S. Congr. Ep. et Reg., e. gr. 14 Febr. 1851; 10 Dec. 1858; 17 Mart. 1893. Excipitur tantum, si moniales subiiciuntur iurisdictioni regularium. Benedictus XIV const. «Pastoralis curae».

3. Regulares possunt esse confessarii extraordinarii monialium et religiosarum mulierum, nisi obstant propriae constitutiones.

4. Designatio confessarii tum ordinarii tum extraordinarii pertinet communiter ad episcopum. Praelatus regularis habens iurisdictionem in moniales sibi subiectas designat ipse confessarium ordinarium et extraordinarium.

¹ De iure communi haec specialis approbatio episcopi non requiritur nisi pro confessionibus monialium stricte dictarum et quidem in monasterio suo degentium, cum Concilium Tridentinum et statuta pontificia non loquantur nisi de monialibus stricte dictis. Attamen de iure particulari hodie etiam pro audiendis confessionibus aliarum mulierum religiosarum in conventu requiritur ista specialis approbatio episcopi. Si agitur de confessione extra conventum, e. gr. in itinere, ab aliqua moniali vel muliere religiosa facienda, tunc de iure communi quilibet confessarius approbatus pro audiendis confessionibus saecularium potest tales confessiones recipere, nec tenetur confessarius accedentem monialem vel mulierem religiosam interrogare, num habeat licentiam confessionem apud ipsum instituendi. Ita S. Poenitentaria 7 Febr. 1901; cf. Bastien, *Dir. can.* n. 370 sq. Non expedit ut episcopus hoc ius commune lege particulari restringat; cf. Card. Gennari, *Monitore eccl.* X 742. Ad munus confessarii ordinarii spectat, ut iurisdictionem in foro interno tantum exerceat in sibi commissas moniales. Nullo modo se ingerat in regimen externum monasterii. Illi quidem competit facultas dandi apostolicam benedictionem in mortis articulo, non autem saltem per se administrandi viaticum et extremam unctionem, dicendi missam conventualem, concionandi ante moniales. Haec enim sunt munera capellani monialium; cf. Santi I. 3, tit. 37, n. 23.

Si autem negligens est, tunc haec designatio devolvitur ad episcopum. Quaedam religiosae mulieres possunt ex approbata consuetudine vel ex speciali privilegio eligere sibi confessarium ordinarium et extraordinarium, e. gr. Moniales a Visitatione¹. Si confessarius monialium designatus est a praelato regulari, nihilominus eget speciali approbatione episcopi dioecesani, quam episcopus negare potest, et ad quam examen exigere valet². «Ab huiusmodi tamen lege et ordinatione . . . eximimus superiores generales ac etiam provinciales cuiusvis ordinis regularis, quibus, ut confessiones monialium sibi tamen subiectarum dumtaxat, absque istiusmodi speciali approbatione episcopi dioecesani audire licite et valide possint, permittimus et indulgemus.» Ita Benedictus XIII const. «Pastoralis officii». Etsi autem haec constitutio specialiter pro regnis Hispaniae data sit, tamen videtur vigere pro toto orbe christiano. Etenim generales et provinciales habent iurisdictionem ordinariam in moniales sibi subiectas, sicuti in proprios subditos. Cum autem non egeant approbatione episcopi ad audiendas confessiones suorum subditorum, ita nec etiam ad audiendas confessiones monialium sibi subditarum. Ita S. Alphonsus, Priv. 63 et 121. Sunt tamen auctores, qui etiam pro generalibus et provincialibus in hoc casu requirunt specialem approbationem episcopi dioecesani, e. gr. Aertnys l. 6, n. 234, Varceno I 222.

5. Confessarii ordinarii et extraordinarii monialium et aliarum mulierum religiosarum mutandi sunt quolibet triennio. De hac re scribit Bizzarri, Collectan. S. Congr. Ep. et Reg. p. 14: «Mandatum S. Congregationis de immutandis quolibet triennio sanctimonialium confessariis approbante Gregorio XIV latum et deinde pluries in-

¹ Cf. decretum S. Congr. Ep. et Reg. die 30 Sept. 1903.

² Ita Gregorius XV const. «Inscrutabili»; Innocentius XIII const. «Apostolici ministerii» et Benedictus XIII const. «In supremo».

novatum, ex gravibus rationum momentis repetendum est, ideoque illius observantiam S. C. sedulo diligenterque semper curavit. Sed cum aliquando ex peculiaribus rerum adiunctis evenire possit, ut confirmatio ad aliud triennium non solum utilis sed necessaria sit, hinc eadem S. C. audito ordinario et sanctimonialibus capitulariter per secreta suffragia, in casibus particularibus, confirmationem indulget ad secundum ac etiam ad tertium triennium, ea tamen conditione, ut pro confirmatione ad secundum triennium consensus duarum ex tribus partibus monialium concurrat et pro confirmatione ad tertium triennium omnium consensus accedat.» In regionibus, ubi est penuria confessoriorum, episcopi solent speciales et ampliores facultates hac de re habere.

6. De ingressu confessorii in clausuram monialium iam supra dictum est, ubi de clausura monialium agebatur. Hodiernis diebus a S. Congregatione facile consuetudo approbatur, qua confessorius aliique sacerdotes et ministrantes intrare possunt clausuram monialium ad sepulturam peragenda monialis defunctae¹.

7. Confessorius ordinarius toties monasterium adire debet ad munus suum explendum, quoties vocatus fuerit², attamen non debet ad monasterium accedere eo tempore, quo confessorius extraordinarius suum officium ibi exercet. Ita const. Benedicti XIV «Pastoralis curae».

8. Iuxta modernam praxim saltem quater in anno confessorius extraordinarius deputandus est omnibus monialibus et religiosis mulieribus. Immo iuxta celebre decretum «Quemadmodum» die 15 Dec. 1890 et plures alias recentes declarationes pontificias quaelibet mulier religiosa ius habet quaerendi confessorium extraordi-

¹ Cf. resp. S. Congr. Episc. et Reg. die 12 Nov. 1904 et infra ubi de sepultura agetur.

² S. Congr. Ep. et Reg. die 4 Apr. 1704.

narium, quoties «ut propriae conscientiae consulat, ad hoc adigitur, quin superiores ullo modo petitionis rationem inquirant aut id aegre ferre demonstrent». Cf. præ explicatione huius decreti «Quemadmodum» Bastien l. supra c.

Q. 233. *Quaenam privilegia et facultates habeant confessarii regulares circa casus reservatos.*

R. Omissis omnibus privilegiis obsoletis haec pro moderna praxi notentur:

1. Possunt dispensare in votis et iuramentis reservatis. De hoc latius infra art. 3.

2. Possunt absolvere in foro conscientiae a censuris iure communi episcopis reservatis. Post bullam «Apostolicae Sedis» quinque sunt excommunicationes episcopo reservatae iure communi, scilicet tres specialiter in bulla «Ap. Sed.» enumeratae: clerici in sacris constituti et regulares utriusque sexus post votum solemne castitatis matrimonium attentantes; procurantes abortum effectu secuto et literis apostolicis falsis scienter utentes vel in hoc crimine cooperantes. Deinde percussio clerici sub quibusdam condicionibus et demum laici mercatores vel bibliopolae mercaturam facientes cum stipendiis missarum (S. C. C. 25 Maii 1893). Ab his quinque censuris confessarios regulares posse absolvere, nisi sint adhuc speciali modo reservatae episcopo¹, docet sententia nunc communis (Salm. 6, 13, 52; S. Alphonsus, Priv. 100; Donatus 3, 4, 36, 3; Passer., De stat. 187, I n. 454. Vermeersch I, n. 519; Aertnys VII 107; Lehmkuhl II, n. 968). — Lacroix l. 6, p. 2, n. 1628, iam suo tempore hanc sententiam doceri a plus quam 30 scriptoribus asserit.

¹ Generatim loquendo non expedit ut episcopus casus iam a iure sibi reservatos adhuc speciali censura et reservatione afficiat. Talis specialis censura episcopalis nunquam adest, nisi conceptis verbis exprimitur.

Nota. Si casus est ita publicus, ut reconciliationem in foro publico exigat, tunc, ut patet, confessarii regulares non possunt antea absolvere in foro interno, excepto semper in periculo mortis, ubi omnis reservatio cessat.

3. Confessarii regulares non possunt vi suorum privilegiorum absolvere a peccatis episcopo reservatis. Damnavit enim Alexander VII die 24 Sept. 1665 propositionem: «Mendicantes possunt absolvere a casibus episcopis reservatis non obtenta ad id episcoporum facultate», prop. 12. Ex iure communi nullum peccatum est episcopo reservatum.

4. Possunt confessarii regulares dispensare in pluribus irregularitatibus. De quo latius infra art. 3.

5. Possunt confessarii regulares restituere facultatem petendi debitum coniugale, quae amissa fuit per copulam incestuosam. De quo latius infra art. 3.

PARAGRAPHUS III.

DE PRIVILEGIIS REGULARIUM QUANTUM AD SACRAMENTUM ORDINIS.

Q. 234. *A quonam ordinandi sint regulares.*

R. I. Secundum ius commune nunc vigens regulares ordinandi sunt ab episcopo, in cuius dioecesi situm est eorum domicilium vel quasi-domicilium¹.

¹ Gregorius XIII const. «Pium et utile» die 21 Sept. 1582 concessit Societati Iesu et Leo XII const. «Inter religiosos» die 11 Mart. 1828 concessit Congregationi SS. Redemptoris privilegium, vi cuius eorum alumni possunt ordinari a quocunque episcopo. Istud privilegium non vi communicationis ordinariae extenditur ad alios ordines regulares. Et hoc quidem certum est de privilegio, quod ante constitutionem Benedicti XIV «Impositi nobis» die 27 Febr. 1747 ali- quibus concessum est, cum iste Pontifex in citata bulla ita expresse statuerit. Sed utrum idem dicendum sit de privilegio Congregationis SS. Redemptoris, non constat. Nulla ratio apparet, quare hoc privilegium non sit communicabile saltem illis ordinibus, qui gaudent amplissima participatione privilegiorum cum aliis ordinibus, quales sunt Mendicantes.

2. Si regulares morantur in monasterio «nullius dioecesis», tunc ordinandi sunt ab episcopo viciniore.

3. Si episcopus dioecesanus non habiturus est ordinationem generalem proximo tempore a iure statuto, vel si sedes episcopalis vacat, tunc superior regularis potest mittere subditos ad quemcunque episcopum catholicum eiusdem ritus (scl. Romani), dummodo tamen superior non de industria distulerit praesentationem ordinandorum in id tempus, quo episcopus nullas habiturus esset ordinationes¹.

4. Si regulares ab alio episcopo ordinari volunt, prius exhibeant attestationem vicarii generalis vel secretarii sui episcopi, ex qua constet vel «ipsum a dioecesi abesse vel clericorum ordinationem habiturum non esse proximo legitimo tempore per ecclesiasticas leges ad hunc effectum statuto». Ita Benedictus XIV const. «Impositi nobis» 27 Febr. 1747.

5. Si episcopus dioecesanus recuset ordinare regulares, non ideo potest superior regularis mittere subditos suos ad alium episcopum, sed prius debet recurrere ad S. Congregationem Ep. et Reg. Ita S. C. C. 29 Apr. 1604; cf. Piat II, q. 350.

Q. 235. *Quaenam requirantur, ut regularis licite sacros ordines suscipere queat.*

R. Praeter vocationem divinam, debitam aetatem, bonos mores, libertatem ab irregularitatibus requiruntur praecipue sequentia:

I. ut habeat scientiam sufficientem theologicam, scl. pro subdiaconatu unum annum theologiae completum et felici examine probatum, pro diaconatu duos annos et pro presbyteratu tres annos theologiae, «praemisso

¹ Ita Clemens VIII 15 Mart. 1596 Decr. «De mandato». Hoc decretum citatur et innovatur a Benedicto XIV const. «Impositi nobis» supra cit. atque valet nunc etiam pro institutis votorum simplicium. Cf. S. C. Ep. et Reg. 13 Iulii 1894.

tamen regulari aliorum studiorum curriculo». Ita Leo XIII const. «Auctis admodum» 4 Nov. 1892. — Per se patet ordinandos debere cognoscere officia unicuique ordini propria. — Anni vero ad effectum de quo agitur requisiti non intelliguntur anni naturales, sed anni scholastici, i. e. octo circiter mensium¹.

2. ut habeat literas dimissorias legitimas. Porro legitimas literas dimissorias ad ordines minores praelatus regularis² potest concedere novitiis et nondum solemniter professis. Ad ordines autem maiores praelatus regularis non potest dare literas dimissorias nisi solemniter professis. Quodsi aliquando ob graves rationes aliquis regularis ordines maiores recipere debet intra triennium, quod professionem simplicem et solemnem interest, tunc a Sede Apostolica petenda est dispensatio, ut clericus ante elapsum triennium vota solemnia nuncupare possit. Quae quidem dispensatio facile conceditur rationabili existente causa.

3. ut habeat literas testimoniales (vocantur etiam literae commendatitiae). Istaе literae testimoniales differunt a literis dimissoriis³; nam literae dimissoriae non sunt nisi documentum scriptum, quo episcopo committitur officium ordinandi aliquem, qui proprie non est subditus ipsius; testimoniales autem vel commendatitiae literae sunt testimonium authenticum, quo asseritur ordinandum habere scientiam, aetatem et libertatem ab impedimentis canonicis. Istaе literae testimoniales a praelatis regularibus suis subditis concessae debent sequentia attestari:

a) ordinandum habere aetatem requisitam, scl. inchoatum 22 annum pro subdiaconatu, inchoatum 23 an-

¹ Cf. Vermeersch I 482.

² Secundum constitutiones plurium ordinum ille praelatus est tantum Magister generalis vel Prior provincialis. De iure communi autem etiam praelatus localis potest literas dimissorias concedere.

³ Fontana verb. de ord. n. 6.

num pro diaconatu, inchoatum 25 annum pro presbyteratu. Quodsi aetas sufficiens deest, tunc episcopus potest etiam regulares exemptos dispensare intra eosdem limites, quo potest dispensare suos proprios subditos¹.

b) ordinandum habere sufficientem scientiam theologiae iuxta decretum «Auctis admodum» (cf. supra q. 2).

c) ordinandum impedimentis canonicis non innodari².

Cum nostris temporibus aliquibus in regionibus clerici et regulares cogantur servitium militare obire, casu quo aliquis regularis ordinandus ob hanc rationem per longius tempus extra monasterium vivere coactus fuerit, debet praeterea afferre literas testimoniales omnium illorum episcoporum, in quorum dioecesibus saltem per trimestre commoratus est. Ita S. C. super disc. reg. 27 Nov. 1892 et S. C. C. 9 Sept. 1893. Ut autem episcopus tali regulari militiae addicto literas testimoniales ex certa scientia concedere queat, eadem S. Congregatio optime praescripsit, ut regularis statim annuntiet illi suum adventum in caserna (uti dicunt). Sic enim episcopus melius vigilare potest super talem regularem servitio militari incumbentem³.

Regulares ordinandi non tenentur habere literas testimoniales episcopi originis neque testimonium baptismatis

¹ S. Offic. 29 Ian. 1896.

² Etsi autem ut dictum est literae dimissoriales distinctae sint a literis testimonialibus, tamen pro praxi non requiritur, ut etiam separatae emittantur a praelatis regularibus, sed sufficit, si in una eadem litera exprimitur nomen praelati dimittentis, nomen episcopi, ad quem ordinandus dimittitur, nomen et cognomen ordinandi, aetas eius, scientia iuxta decretum «Auctis admodum», libertas ab irregularitatibus et ordo, ad quem dimittendus est promovendus. Cf. Wernz, Ius decr. II, tit. 3, § 3, IV, et infra. formularium in Suppl. II.

³ Hae ordinationes S. Congr. Ep. et Reg. directe datae sunt pro Italia et ideo nonnisi in Italia habent vim stricte obligatoriam, alibi autem habent vim ad minus directivam. Hollweck, Die kirchl. Strafgesetze 289, not. 7 probare conatur illas esse normam generalem pro omnibus clericis ordinandis etiam aliarum regionum. Cf. Wernz, Ius decr. II, not. 87.

suscepti neque debent publice annuntiari in ecclesia parochiali, qualiter pro ordinatione clericorum saecularium praescripsit Concilium Tridentinum sess. 13, cap. 5.

Q. 236. *An episcopus possit regularem ordinandum examinare.*

R. Secluso speciali privilegio (quale habere videtur Societas Iesu ex bulla Gregorii XIII «Pium et utile» 21 Sept. 1582 et ex confirmatione privilegiorum per Leonem XIII 13 Iul. 1886) episcopus potest examinare regulares ordinandos¹, sed quoad scientiam dumtaxat², non autem quoad mores et alia requisita. Si regularis in hoc examine reprobatus fuit, non potest a suis superioribus mitti ad alium episcopum pro ordinibus suscipiendis³. Nisi tamen rationes graves adsint, episcopus melius supersedeat a tali examine et confidat testimonio superioris regularis. Istud examen de facto pertinet ad episcopum ordinantem, quidquid sit de quaestione iuris⁴.

Q. 237. *Quaenam sint caetera privilegia regularium circa ordinationem praeter illa quae hucusque recensita sunt.*

R. I. Regulares non tenentur ad interstitia. Ita sententia verior et communior. Leo XII const. «Plura inter» 11 Iul. 1826 concessit Societati Iesu facultatem accipiendi ordines «interstitiis nequaquam servatis». Porro

¹ Conc. Trid. sess. 23, cap. 12 de reform.

² S. C. Ep. et Reg. die 13 Iulii 1730.

³ S. C. Ep. et Reg. 13 Febr. 1838.

⁴ Cf. Wernz, Ius decr. II, nota 84; Fontana verb. «de ord.» n. 10.

In Urbe omnes ordinandi excepto nemine doctrinae periculum facere debent in curia cardinalis vicarii. Ita ex motu proprio Pii X 16 Iulii 1905. In Italia autem et in insulis Italiae ditioni subiectis omnes religiosi ad instituta sive votorum simplicium sive votorum solemnium pertinentes ante susceptionem ordinum ab **episcopo loci** diligenti doctrinae examine probentur. Istud examen habendum est non tantum de iis rebus, quae ad ordinem adeundum pertinent, sed etiam de theologia dogmatica. Ita Pius X motu proprio 19 Martii 1906. Cf. Acta S. Sedis XXXIX 93 sq.

non est, cur istud privilegium non sit aliis ordinibus communicabile. Cf. Aertnys l. 6, n. 395¹.

2. Regulares possunt ordinari extra tempora. Tempora a iure pro ordinibus maioribus suscipiendis constituta sunt sex sabbata, scilicet sabbata quattuor temporum, sabbatum ante Dominicam Passionis et Sabbatum Sanctum. Ita ex iure Decretalium et ex Conc. Trid. sess. 23, cap. 8. Regulares autem possunt ordinari extra ista tempora etiam omnibus dominicis et diebus festis de praecepto. Nomine festorum hic intelliguntur dies, qui ante reductionem Urbani VIII tamquam dies festi habebantur². P. Victorius q. 665 haec habet: «Congregatio specialis a Benedicto XIII deputata die 16 Maii 1725 sequens decretum edidit: „Privilegia a Summis Pontificibus tam ante quam post Tridentinum, sive expresse sive via communicationis regularibus concessa, suscipiendi sacros ordines extra tempora persistere in suo robore, nec iis fuisse unquam derogatum ac proinde tuto posse regulares ordinari extra tempora absque novo indulto apostolico.“»

Nota cum S. Alphonso, De ord. n. 796, n. 2: etsi quis habeat privilegium ordines sacros suscipiendi extra tempora et interstitiis non servatis, inde nondum sequitur illum posse ordinari tribus diebus continuis, cum hoc specialiter iure communi prohibitum sit; requiritur igitur ad hoc speciale privilegium³. Societas Iesu habet privilegium hoc speciale.

¹ Aliqui auctores asserunt non obstante hoc privilegio S. Congregationem Ep. et Reg. tradidisse sequentem formulam regularibus quoad eiusmodi dispensationem petendam: «Rogamus te R^me D^{ne}, ut dispensare digneris super interstitia sicut et nos dispensamus» (cf. Bizzarri 341), et tunc episcopum debere dispensationem petitam concedere, quin quaerat de rationibus, cur praelati regulares subditum suum ad ordines praesentaverint. Haec videntur habere tantum vim directivam et non praeceptivam. Possunt igitur omitti.

² Cf. Bizzarri 341 et S. C. Rit. 18 Febr. 1843.

³ Cf. Lehmkuhl II, n. 606.

3. Regulares proprie dicti ordinantur titulo paupertatis. Uti iam supra monuimus, iuxta disciplinam vigentem regulares non possunt recipere s. subdiaconus ordinem, nisi sint solemniter professi¹. Quodsi ex aliqua gravi ratione prius ordinandi sunt, tunc dispensatione pontificia habita professionem solemnem antea emittant, ad hoc ut semper titulo paupertatis ordinari queant². Sunt tamen instituta religiosa, quae habent privilegium, vi cuius subditi sacros ordines possunt recipere titulo paupertatis etiam sine professione solemnī, e. gr. PP. Iesuitae, Redemptoristae, Passionistae³. Si aliquis regularis dimittitur vel eicitur ab ordine iustis de causis vel saecularizatur, tunc novus titulus quaerendus est iuxta superius dicta de saecularizatis et eiectionis.

Q. 238. *Quaenam sint poenae pro malis ordinationibus regularum.*

R. 1. Pro episcopo ordines conferente:

a) «Suspensionem per annum a collatione ordinum ipso iure incurrit, qui excepto casu legitimi privilegii ordinem sacrum contulerit absque titulo beneficii vel patrimonii clerico in aliqua congregatione viventi, in qua sollemnis professio non emittitur, vel etiam religioso nondum professo.» Bull. «Apost. Sed.» (nondum professo i. e. vota sollemnia).

b) Suspensionem ab exercitio pontificalium per annum incurrunt episcopi titulares, qui alterius subdito sine sui praelati expresso consensu aut sine literis dimissoriis ordinem vel etiam tonsuram tantum conferunt. Trid. sess. 14, c. 2 de reformatione.

2. Pro praelato regulari.

Praelati regulares, qui literas dimissorias illegitime dederunt ad alium episcopum quam dioecesanum, pri-

¹ S. Congr. Ep. et Reg. 9 Ian. 1895.

² Cf. decr. «Auctis admodum» 4 Nov. 1892.

³ Cf. Wernz II, not. 68.

vantur omni officio et dignitate ac voce activa et passiva et alias arbitrio Papae reservatas poenas incurrunt. Ita Clemens VIII die 15 Martii 1596.

3. Pro ipsis ordinatis.

Suspensionem ab exercitio ordinum susceptorum incurrunt

a) qui ordinati sunt per saltum. Conc. Trid. sess. 23, c. 14 de ref.

b) qui ordinati sunt cum aliqua irregularitate. Patet ex ipsa notione irregularitatis.

c) qui ordinati sunt in duobus casibus supra pro episcopo enumeratis.

Scholion. Quamvis regulares utpote exempti per se non possint dispensationem ab episcopo acceptare, tamen, quia illud quod in favorem alicuius concessum est, non in eius detrimentum est detorquendum, illorum privilegium exemptionis non obstat, quominus ab episcopo possint dispensari relate ad ordines suscipiendos¹.

ARTICULUS III.

PRIVILEGIA REGULARIUM IN LARGIENDIS DIVERSIS DISPENSATIONIBUS.

Iste articulus in duas paragraphos dividitur, scilicet 1. De praelatorum facultate dispensandi erga proprios subditos, et 2. De confessoriorum facultate dispensandi erga saeculares poenitentes.

PARAGRAPHUS I.

DE PRAELATORUM FACULTATE DISPENSANDI CUM PROPRIIS SUBDITIS.

Q. 239. *In quibusnam casibus regulares praelati possint dispensare cum propriis subditis.*

R. Praenotamen. In unaquaque religione dantur praelati diversae dignitatis et potestatis. A lege autem

¹ S. Congr. Inq. 29 Ian. 1896 et plures decisiones anteriores eiusdem congregationis in Collect. Prop. fid. n. 1168.

particulari uniuscuiusque religionis statutum est, quousque se extendat auctoritas praelati inferioris, et quo incipiat auctoritas praelati superioris. In praesenti non agitur de facultate huius vel illius praelati, sed de facultate praelatorum regularium in genere. Si autem a iure communi aliqua facultas seu dispensatio reservatur praelato Provinciali vel Generali, hoc utique dicitur.

Quo praenotato sit pro regula generali omnibus ordinibus religiosis applicabili id quod S. Pius V const. «Romani Pontificis» die 21 Iulii 1571 statuit pro Ordine Praedicatorum:

«Quia Sacrum Oecumenicum Generale Trid. Concilium concessit episcopis, ut absolvere possint in foro animae seu conscientiae ab omnibus peccatis et dispensare in irregularitatibus, prout sess. 24, cap. 6 habetur, ne Prior Conventualis et superiores praelati dicti totius ordinis . . . in hac parte deterioris conditionis quam clerici aut saeculares existant, eisdem Priori Conventuali et superioribus praelatis, ut ipsi per seipsos idem omnino possint in fratres et moniales dicti ordinis sibi subditos, quod possunt episcopi in clericos et laicos sibi subiectos tam quoad absolvendi et dispensandi huiusmodi quam alias quascumque facultates eadem auctoritate et tenore etiam perpetuo, concedimus et indulgemus ac etiam declaramus.»¹

Communiter auctores docent:

a) superiores et praelatos seipsos etiam dispensare posse sicut suos subditos, quia non debent esse deterioris conditionis quam subditi,

¹ Haec Piana constitutio tamen lapsu tempore aliquas restrictiones subiit, quae sunt quasi exceptiones firma remanente regula generali. Exceptiones istae propriis locis indicantur.

b) praelatos non posse dispensare cum tota communitate, nisi hoc in speciali casu sit illis permissum.

Praecipui casus, in quibus praelati regulares possunt cum subditis suis dispensare, sunt sequentes:

1. Praelati regulares possunt cum subditis suis in lege ecclesiastica de ieiunio, abstinencia, auditione missae, celebratione festorum, recitatione breviarii, lectione librorum prohibitorum etc. dispensare sicuti episcopi de iure ordinario cum suis subditis et cum iisdem restrictionibus, quas debent observare episcopi in talibus casibus. Restrictiones episcopo impositae in dispensatione legis ecclesiasticae communis sunt praecipue sequentes: a) ut non dispenset cum tota communitate i. e. dioecesi; hinc e. gr. episcopus propria auctoritate potest tantum aliquas personas dispensare in lege ieiunii vel abstinenciae, non autem totam dioecesim; b) ut non dispenset modo permanenti, sed tantum ad aliquos casus; hinc e. gr. episcopus nequit propria auctoritate dare licentiam legendi libros indice prohibitos, sed tantum pro aliquo vel aliquibus casibus. Adverte tamen hic sermonem esse de facultate ordinaria episcopi. Hodiernis enim diebus episcopi solent a S. Sede obtinere facultates sic dictas quinquennales. Porro conspicuum est praelatos regulares non habere, secluso speciali concessione, easdem facultates quinquennales.

2. Praelati regulares possunt dispensare in omnibus votis subditorum non reservatis. Reservantur autem a) vota essentialia uniuscuiusque religionis, ut sunt votum oboedientiae, paupertatis, castitatis, et si quae sunt in aliqua religione adhuc alia vota essentialia, e. gr. de non ambiendis dignitatibus ecclesiasticis, de serviendis infirmis etc. b) vota principaliter facta in favorem alicuius certae personae sive physicae sive moralis et vota quinque communiter reservata Summo Pontifici (nisi tamen ipsa professione solemni sint extincta). Cum

autem novitii nondum professi vere sint subditi praelato regulari, ille etiam in ipsorum votis dispensare potest sicut in votis professorum. Haec dispensandi facultas se extendit non tantum ad vota emissa post ingressum in religionem, sive cum sive sine licentia superioris, sed etiam ad vota emissa antea. Notat S. Alphonsus, De voto n. 240, et cum illo communiter alii auctores praelatos regulares etiam sibimetipsis iusta obveniente causa dispensationem in votis concedere posse eodem prorsus modo, quo cum subditis suis dispensare possunt. Non enim praelatus debet esse peioris conditionis ac subditus.

Nota. a) Dispensare vota est aliud quam irritare vota. Praelati autem regulares non tantum dispensare, sed etiam irritare possunt vota subditorum suorum, saltem si sunt vota post professionem emissa. Ratio est, quia praelati regulares habent perfectam vim dominativam in voluntatem subditorum ratione professionis emissae.

b) Communiter auctores docent praelatos regulares posse dispensare in voto transeundi ad ordinem strictiorem, sed minime posse tale votum irritare¹. Ratio est, quia unicuique liberum est amplecti statum perfectiorem, et proinde superior regularis sicuti nec impedire potest, quominus subditus intret ordinem strictiorem, ita nec irritare potest votum intrandi in talem ordinem. Dispensare autem in tali voto potest praelatus regularis, quia etsi hoc votum sit in favorem tertii, scilicet religionis strictioris, tamen favor tertii hic secundarie et non principaliter a vovente intentus est. Principalis enim intentio voventis fuit et debuit esse maior honoratio Dei et maior perfectio propria acquirenda. Porro communis sententia docet talia vota non principaliter sed secundarie in favorem tertii emissa a dispensatione non excludi. Ad rem scribit Lehmkuhl l. c.: «Vota quae favorem quidem

¹ Cf. Lehmkuhl I 473.

tertii attingunt, sed quae principaliter in honorem Dei facta sunt atque favorem tertii secundarie tantum et accidentaliter attendunt, a dispensandi potestate non excluduntur.»

3. Praelati regulares possunt dispensare in constitutionibus et regulis proprii ordinis. Quousque se extendat haec dispensandi facultas, lege particulari in unoquoque ordine statutum est.

Q. 240. *Quomodo praelati regulares possint dispensare cum subditis suis in irregularitatibus.*

R. Possunt praelati regulares dispensare cum subditis suis in sequentibus irregularitatibus sive ex iure communi sive ex privilegio.

a) in omnibus irregularitatibus ex **delicto** occulto provenienti¹ (excepto homicidio directe voluntario). Concilium Tridentinum et S. Pius V const. «Romani Pontificis» die 21 Iulii 1571 concesserant praelatis regularibus eandem facultatem dispensandi in irregularitatibus, quam habent episcopi (cf. supra qu. praeced.). Hanc vero facultatem hodiedum in vigore esse docent communiter auctores. Lapsu autem temporis regulares adhuc ampliores facultates obtinuerunt, scil. dispensandi etiam

b) in irregularitate ob delictum **homicidii**, quod non est omnimode directe volitum, e. gr. homicidii casualis vel cum excessu inculpatae tutelae. Ita S. Alph. l. c. Immo iuxta «motu proprio» Pii V 15 Iulii 1571 monachis Cassinensibus concessum praelati regulares possunt dispensare in irregularitate orta ex quocunque homicidio etiam publico et ex quocunque mutilatione, dummodo haec irregularitas **ante** ingressum religionis et non post incursa sit. Ita Passerinus, De can. elect. cap. 27, n. 60, et cum eo S. Alphonsus l. c.²

¹ Cf. S. Alph. l. 7, n. 396.

² Cf. Bachofen 234.

Advertendum nihilominus est in hac dispensandi facultate haud comprehendendi homicidium per industriam et per insidias patratum neque homicidium ex procuratione abortus foetus animati. Obstat scilicet decretum Trid. sess. 14, c. 7 et const. Sixti V «Effrenatam» 29 Nov. 1588 et const. Gregorii XIV «Sedes Apostolica» 31 Mart. 1591. Ita Ballerini-Palmieri, *Opus theol.* VII, n. 421.

Quantum ad procurationem abortus specialiter notandum est poenam excommunicationis ferri tantum in procurantes abortum effectu secuto, et probabiliter matrem ipsam excusari ab hac censura; poenam autem irregularitatis ferri insuper in mandantes, consulentes, omnesque positive cooperantes. Irregularitas autem non incurritur nisi post foetus animati abortum. Iuxta veterem doctrinam, quae in hoc puncto immutata est, foetus censebatur animatus 40 vel 80 dies post conceptionem. Et ideo irregularitas non incurritur, e. gr. si brevi tempore i. e. ante octogesimum diem post conceptionem abortus procuratur, licet in hoc casu censura sit incursa.

Nota. Iure merito, docet P. Lehmkuhl II, n. 1003, practice probabile esse irregularitatem ex delicto, nisi infamia accedat (i. e. ex publicitate criminis), non incurri ab eo, qui non cognoverit legem ecclesiasticam sive prohibentem delictum sive infligentem irregularitatis poenam, si modo non sit ignorantia crassa vel supina. Et hoc etiam valet de irregularitate contracta ob homicidium occultum vel procurationem occultam abortus. Ratio est, quia irregularitas ex delicto est primario poena et quidem poena extraordinaria. Porro poena extraordinaria non incurritur ab ignorante.

c) in irregularitatibus dubiis. Si enim dubium positivum existit de aliqua irregularitate, tunc episcopi et

regulares praelati possunt ad cautelam dispensationem concedere. Sic e. gr. in dubio, utrum defectus corporis adsit, praelatus potest dispensare et dimittere subditum talem ad s. ordines suscipiendos¹.

d) in irregularitate ob defectum natalium ad ordines minores. Defectus natalium tollitur per professionem solemnem relate ad omnes ordines. Praelatus autem regularis potest subditos suos dispensare in irregularitate orta ex defectu natalium, sed tantum ad ordines minores².

e) in irregularitate ex occulta bigamia similitudinaria. «Quid praelati regulares quoad suos subditos religiosos in dispensatione super bigamia vera vel interpretativa possint, ex specialibus privilegiis a Sede Apostolica concessis est eruendum.» Ita Wernz, Ius decretal., ed. 2, II, n. 121. Censet tamen S. Alphonsus libr. 7, n. 453 praelatos regulares posse dispensare in omni bigamia. Ita etiam Pass., Elect. 27, 69 et Don. 2, 1, 5, 35, 17.

f) in irregularitate ob defectum lenitatis. Ita S. Alphonsus libr. 7, n. 469 citans pro hac sententia Dianam, Salmaticenses et plures alios auctores³.

Nota. Ut iam supra dictum est, episcopi communiter recipiunt a Summo Pontifice facultates quinquennales, quibus solent dispensare etiam in ceteris irregularitatibus. Possunt autem episcopi his facultatibus uti etiam in favorem regularium exemptorum⁴.

¹ Cf. Gasparri, De ord. n. 230.

² Cf. Bizzarri, Collectan. 909; Declarationes ex audientia Sanctissimi 20 Ian. 1860 ad 2, et const. Leonis XII «Plura inter» 11 Iul. 1826.

³ S. Alphonsus putat praelatos regulares posse etiam dispensare in irregularitate ob defectum famae et citat plures auctores pro hac sententia l. 7, n. 364. Attamen vigens Romanae Curiae disciplina hanc facultatem non videtur agnoscere. Cf. decretum S. Inq. 4. Febr. 1898.

⁴ Cf. S. C. Inq. 29 Ian. 1896.

PARAGRAPHUS II.

DE CONFESSARIORUM REGULARIUM
FACULTATE DISPENSANDI CUM POENITENTIBUS
ETIAM SAECULARIBUS.

Praenotamen. Confessarii non possunt dispensare nisi in foro interno seu in foro conscientiae. Attamen exinde nondum sequitur confessarios non posse dare tales dispensationes nisi in confessionali vel in actuali confessione. Hodie communis est sententia confessarios posse dispensare etiam extra confessionem nisi contrarium expresse in aliquo casu statutum sit.

Q. 241. *Utrum confessarii regulares indigeant speciali licentia proprii praelati ad hoc, ut possint uti privilegiis a iure concessis.*

R. Si statuta alicuius religionis talem expressam licentiam superiorum praecipiant, tunc sane istis statutis oboediendum est; sin vero nihil circa hanc rem a constitutionibus ordinis determinatum est, tunc eo ipso quod sacerdos regularis legitimam habet licentiam audiendi confessiones, etiam legitime uti potest privilegiis regularium. Ita videtur esse in Ordine Praedicatorum. Lehmkühl II, n. 654 sapienter notat: «Utrum singuli confessarii regulares habeant hasce facultates (privilegia), utrum licentiam expressam petere debeant a superiore et a quo superiore necne, diversorum ordinum constitutiones consulendae sunt» (cf. supra q. 210).

Q. 242. *Quinam sint praecipui casus, in quibus confessarii regulares possint dispensare cum poenitentibus.*

R. a) Possunt dispensare in omnibus irregularitatibus, in quibus episcopi de iure ordinario, i. e. vi capitis «Liceat», possunt suos subditos dispensare. Ita ex privilegio Minimis concesso a Sixto IV et confirmato a Julio II, quod privilegium est extensum per communi-

cationem ad confessarios aliorum ordinum¹. — Istae autem irregularitates sunt: 1. omnes irregularitates dubiae, sive adsit dubium iuris sive adsit dubium facti; 2. omnes irregularitates ex delicto occulto, excepto homicidio voluntario; 3. irregularitas ex defectu natalium, sed tantum ad ordines minores; 4. irregularitas ex bigamia similitudinaria. Attamen confessarius regularis abstineat ab his dispensationibus, si casus facile ad forum contentiosum posset postea venire.

b) Possunt dispensare in votis. Excipiuntur: 1. vota essentialia alicuius ordinis vel congregationis religiosae; 2. vota quinque reservata, scilicet vota peregrinationis ad limina Apostolorum, ad sepulcrum Domini, ad S. Iacobum Compostellam; ingrediendi religionem approbatam et perpetuae castitatis². Notandum tamen est haec quinque vota tunc solummodo esse reservata, si sunt omnino absoluta, certa et perfecta. Igitur ista vota non sunt reservata, si sunt conditionata, poenalia vel non ita certa. Unde si quis e. gr. voveret in infirmitate se velle facere peregrinationem ad Sepulcrum Domini, si sanitatem recuperaret, posset sanitate revera recuperata a facto voto ex rationabili causa dispensari a confessario regulari. Tale enim votum fuit conditionatum et proinde non reservatum³. 3. vota in favorem tertii; quae tamen tunc solum sunt reservata, si sunt perfecta, ab-

¹ Cf. S. Alph. 7, 355; Aertnys, De irreg. cap. I, art. 4, n. 4; Gasparri, De ordinat. I, n. 229; Wernz, Ius decr. II, not. 84.

² Animadvertendum est votum perfectae castitatis valde distinguere a voto non nubendi et a voto virginitatis. Votum enim non nubendi excludit tantum matrimonium. Votum virginitatis excludit tantum illos actus, quibus violatur virginitas corporalis. Votum autem perfectae castitatis excludit omnes actus tum internos tum externos contra castitatem. Confessarii regulares possunt dispensare in voto non nubendi et in voto virginitatis, cum haec vota non sint reservata.

³ Cf. Piat II, q. 413.

soluta et acceptata a tertio. Insuper probabilius requiritur, ut votum primario in utilitatem proximi emissum sit, non autem secundario (cf. supra q. 239, nota b). Unde e. gr. si aliqua virgo voveret intrare in aliquam congregationem religiosam determinatam, quae tamen non sit ordo stricte dictus, tale votum non esset reservatum. Nam etsi hoc votum sit emissum in favorem istius congregationis et congregatio ex ingressu virginis forsitan magnum emolumentum haberet, tamen votum emissum fuit primario in honorem Dei et salutem propriae animae et non nisi valde secundarie in favorem congregationis. Attamen perspicuum est in tali casu requiri gravem rationem pro dispensatione et eo vel magis, si virgo vellet nunc intrare in aliam religionem.

Nota. 1. Etsi confessarii regulares possint in votis poenitentium dispensare, i. e. auferre totaliter obligationem voti emissi (contradicientibus paucis), tamen in praxi confessarius regularis, nisi adsit gravissima ratio, non totaliter dispenset in voto, sed commutet votum in aliud opus, quod poenitens facilius perficere potest. Sic enim honor Dei et salus animae melius servatur.

2. Per se loquendo confessarii regulares possunt etiam propria vota commutare vel in iis dispensare iuxta generale principium: Qui potest dispensare cum alio, potest idem cum seipso¹. Attamen in praxi consulendum est, ut ipse confessarius petat dispensationem ab alio confessario regulari iuxta illud axioma: Nemo sit iudex in propria causa.

c) Possunt dispensare in iuramento promissorio, et quidem sive sit coniunctum cum voto sive non. Etsi enim iuxta declarationem S. Congregationis de Prop. fide die 19 Maii 1845 facultas dispensandi a votis facultatem dispensandi a iureiurando per se non includat, tamen confessarii regulares possunt etiam dispensare in iura-

¹ Ita Piat II, q. 418.

mentis, dummodo non sint facta principaliter in favorem tertii. Ita sententia communis et practice tuta¹.

d) Possunt dispensare cum coniuge, qui ob incestum amisit ius petendi debitum. Ita sententia communis, contradicentibus paucis.

Ex dictis patet confessarios regulares non posse vi privilegiorum ex iure concessorum dispensare in legibus ecclesiasticis, e. gr. in ieiunio vel abstinencia; attamen illis et omnibus aliis confessariis aliquando haec facultas specialiter conceditur. Cum autem leges ecclesiasticae sint leges positivae et lex positiva non obliget cum magno incommodo, confessarii tum regulares tum alii existente legitima causa **declarare** possunt legem ecclesiasticam non obligare in tali casu necessitatis.

Q. 243. *Utrum confessarii regulares aliquando possint dispensare in voto perfectae castitatis.*

R. Iuxta sententiam probabilem et in praxi tutam possunt dispensare confessarii regulares in voto perfectae castitatis emisso ante matrimonium in duplici casu:

a) contracto iam matrimonio partialiter, scil. in ordine ad debitum coniugale. Attamen si coniux taliter dispensatus committeret peccatum aliquod contra castitatem, hoc esset etiam peccatum contra votum, et si consors eius moritur, votum reviviscit.

b) immediate ante matrimonium, si tempus non adest recurrendi pro dispensatione obtinenda ad legitimam auctoritatem. P. Aertnys l. 3, n. 108, iure merito hanc sententiam vocat tutam in praxi.

Casu autem quo coniuges ambo **post** matrimonium contractum ex mutuo consensu votum perfectae et perpetuae castitatis emiserint, hoc votum utique videtur esse reservatum. Aliter res se habet, si unus tantum coniux (etiam cum consensu alterius) tale votum emisit (cf. Piat II, q. 425).

¹ Cf. Lehmkühl I, n. 479.

ARTICULUS IV.

DE PRIVILEGIIS REGULARIUM CIRCA
DIVERSAS BENEDICTIONES.

Q. 244. *Quid sit benedictio ecclesiastica et quomodo differat a consecratione.*

R. Benedicere secundum S. Thomam potest contingere tripliciter, scilicet enuntiative, optative et imperative.

Enuntiative benedicere est idem ac laudare. In hoc sensu dicitur in Ps. 33: «Benedicam Dominum in omni tempore», et in hoc sensu sumitur in cantico trium puerorum: «Benedicite omnia opera Domini Domino.»

Optative benedicere est idem ac bonum adprecari. In hoc sensu dicitur in Ps. 127: «Benedicat tibi Dominus ex Sion et videas bona Ierusalem omnibus diebus vitae tuae.»

Imperative benedicere est idem ac beneficia divina largiri. In hoc sensu non nisi Deus proprie benedicere potest, ut e. gr. dicitur in Gn 1, 28: «Benedixitque illis Deus et ait: Crescite et multiplicamini.» Saepe tamen Deus hoc modo benedicit mediantibus creaturis et servis suis, e. gr. Ios 24, 10: «Per illum benedixi vobis et liberavi vos.» In Novo Testamento Deus hoc modo benedicit fideles per pontifices, sacerdotes aliasque religiosas personas. De hac ultima acceptione benedictionis hic tantum sermo est, et hoc modo benedictio est aliquod sacramentale. Ista benedictio distinguitur in benedictionem personarum, v. gr. virginum, sponсорum, puerperae etc., et benedictionem rerum, v. gr. aquae, vini, ecclesiarum, domorum etc. Benedictio ecclesiastica hoc modo sumpta potest generaliter definiri sacramentale Ecclesiae, quod adnectit alicui rei vel personae gratias particulares. Consecratio econtra est sollemnis deputatio alicuius rei vel personae ad cultum divinum. Saepe tamen consecratio et benedictio alicuius rei eundem scopum habent, ita ut consecratio

fiat cum maiori et benedictio cum minori solemnitate, e. gr. consecratio et benedictio alicuius ecclesiae.

Q. 245. *Quaenam sint benedictiones, quas regulares largiri possunt.*

R. 1. Praelati regulares possunt benedicere paramenta, corporalia, purificatoria, pallas, pyxides et generatim omnes res ecclesiasticas, si non intervenire debet unctio, sed pro usu propriarum ecclesiarum tantum, ut saepius declaravit S. Rituum Congregatio, e. gr. Decr. auth. 587 952 necnon S. Congr. Conc. 7 Iun. 1755.

Sicut pyxis seu ciborium ita et custodia et lunula benedici, non autem consecrari debent¹. Benedici possunt a praelato regulari².

2. Praelati regulares possunt benedicere proprias ecclesias, propria oratoria et coemeteria³. Ita sententia communis. Consecratio autem ecclesiarum regularium pertinet ad episcopum loci. Fratres Minores, Fratres Praedicatorum (const. «Sacrae Religionis» Bonifatii IX) et Patres Societatis Iesu (const. «Licet debitum» Pauli III) privilegium habent, vi cuius ad quemcunque episcopum catholicum recurrere possunt pro suarum ecclesiarum consecratione, si episcopus dioecesanus, licet bis vel ter cum reverentia sit petitus, consecrationem ultra quattuor menses distulisset⁴. Si ecclesia regularium polluta est et reconciliatione indiget, tunc distinguendum est: si ecclesia polluta antea fuit consecrata, tunc praelati regulares possunt quidem propriam ecclesiam reconciliare, sed tamen debent adhibere aquam benedictam per episcopum (nisi ultra duas diaetas, i. e. circiter 60 km ab episcopo distant⁵). Leo XII const. «Inter plura» 11 Iul. 1826 concessit Societati Iesu pri-

¹ S. C. Rit. 16 Nov. 1649.

² Cf. Piat II, q. 445.

³ Bull. Ord. Praed. VIII, p. 42, n. 6 10 11.

⁴ Cf. Piat II, q. 422.

⁵ Bullar. Ord. Praed. l. c. Const. «Dudum» Iulii II.

vilegium «reconciliandi ecclesias pollutas aqua ab episcopo benedicta et in casu necessitatis etiam aqua non benedicta ab episcopo». Nulla ratio est, quare hoc privilegium non sit communicabile aliis ordinibus religiosiis. Sin autem ecclesia polluta non fuit consecrata, sed tantum benedicta, tunc praelati regulares possunt eam reconciliare adhibendo aquam benedictam a quocunque sacerdote. Iuxta probatos canonistas ecclesia censetur polluta et indiget reconciliatione in sequentibus casibus: 1) si in ea patratum est voluntarium homicidium, 2) si in ea causata est cum gravi peccato copiosa sanguinis humani effusio, 3) si in ea notorie et cum gravi peccato facta est voluntaria seminis humani effusio, 4) si in ea sepultus est infidelis vel excommunicatus vitandus¹.

3. Regulares sacerdotes possunt benedicere mulieri honestae post partum. Sic enim decernit S. Congregatio Concilii 17 Ian. 1896: «Benedictionem mulieris post partum fieri debere a paroco, si expetitus ipse fuerit; posse autem fieri a quocunque sacerdote, si expetitus ipse pariter fuerit, in quacunque ecclesia vel oratorio publico, certiore facto superiore ecclesiae.»

4. Regulares sacerdotes possunt privatim benedicere domos (excepta benedictione in Sabbato Sancto), naves, agros, animalia etc. sine speciali licentia episcopi vel parochi².

5. Regulares sacerdotes gaudentes speciali facultate benedicendi numismata, rosaria, scapularia etc. possunt libere uti hac facultate intra saepta monasterii vel conventus absque licentia episcopi dioecesanii. Ita S. C. Indulg. 2 Ian. 1888. Si autem volunt uti hac facultate extra conventum, tunc de liceitate (non autem de

¹ Plura de hac re videsis apud Piat II, q. 435, qui tamen videtur esse paulo severior.

² S. R. C. 13 Iunii 1893. Decr. auth. n. 3801 ad 6.

validitate) necessarius est consensus episcopi dioecesani. «Hic autem consensus optandum ut sit expressus; sufficit tamen etiam tacitus vel implicitus, et in aliquo casu, quando practice aliter fieri nequeat, sufficit etiam consensus prudenter praesumptus.» Ita S. Congr. Ind. 14 Iun. 1901.

Nota. Hic nihil dicimus de facultatibus benedicendi propriis alicui ordini, ut e. gr. facultas benedicendi scapularia propria Ordini Carmelitarum, facultas benedicendi rosaria propria Ordini Praedicatorum. Consulat unusquisque propria statuta.

ARTICULUS V.

DE PRIVILEGIIS REGULARIUM CIRCA SEPULTURAM ET FUNERA.

Q. 246. *Quid generaliter notandum sit circa hanc materiam.*

R. Hodiernis temporibus modus tumulandi quam maxime differt a modo usitato saeculis elapsis. In pluribus enim regnis prohibitum est a civili gubernio, ne sepultura fiat in ecclesia vel in claustro vel in coemeteriis prope ecclesias, sed assignata sunt loca extra civitatem, ubi omnes sepeliri debent, sive sint fideles sive sint infideles. Vocantur haec loca coemeteria civilia. In hoc casu quodlibet sepulcrum catholici solet specialiter benedici, non autem totum coemeterium, et non ita saepe regulares sepulturam alicuius saecularis faciunt. — Dantur utique adhuc in multis locis coemeteria stricte catholica, i. e. ubi tantum catholici sepeliuntur, sed etiam in hoc casu mos sepeliendi maxime differt secundum diversas regiones. Quae cum ita sint, plures decisiones antiquae iam prorsus obsoletae sunt, et unusquisque maxime attendat consuetudines in sua patria vigentes.

Q. 247. *Quaenam sint privilegia regularium hoc in puncto adhuc vigentia.*

R. Apprime distinguendum est inter sepulturam regularis in proprio ordine et inter sepulturam laici nullo modo ad ordinem pertinentis.

Circa primum notentur haec:

1. Regulares morientes in proprii ordinis conventu debent sepeliri iuxta uniuscuiusque ordinis statuta a propriis superioribus sine ullo interventu parochi. Ita omnes docent.

2. Regulares morientes in domibus laicorum vel in nosocomiis vel generatim extra conventus, si «commode deferri» non possunt ad coemeterium monasterii proprii vel saltem proprii ordinis, debent tumulari in illo coemeterio, ubi solent tumulari alii incolae eiusdem loci vel nosocomii. In hoc casu regulari morienti nihilominus esset ius eligendi sepulturam, ubi sibi placuerit¹, etsi generatim a iure prohibeantur regulares eligere sepulturam, cum velle vel nolle non habeant, ut Bonifatius VIII dicit c. «Religiosi» 5, lib. 3, 12 in VI°. Si autem regularis moriens non elegerit sepulturam apud fratres suos, tunc iuxta strictum ius parochus ipse posset peragere funera et iusta funeralium a regularibus exigere, sed valde incongruum esset, si proprios superiores defuncti regularis paratos ad funera vellet repellere.

3. Quod dictum est de regularibus, hoc valet etiam de eorum novitiis et perpetuis commensalibus, non autem de alumnis, nisi aliqua specialis concessio obtenta sit². Moniales et generatim omnes mulieres viventes

¹ Cf. Passerinum, De stat. 187, 4, n. 234.

² Alumni igitur, famuli et hospites alicuius conventus de iure debent sepeliri a parochi. Attamen isti (nisi sint de numero eorum, quibus prohibita est sepultura ecclesiastica iuxta Rituale Romanum) possunt libere eligere ante mortem sepulturam a regularibus faciendam, et tunc parochus nullum ius ad funera habet. Habet tamen ius ad quartam funerum, de qua infra.

sub clausura papali debent sepeliri in coemeterio monasterii¹. De sepultura aliarum mulierum religiosarum communiter provisum est per statuta particularia.

Circa secundum haec animadvertentur:

1. A iure communi ecclesiastico concessum est, ut quilibet, qui ad pubertatis annos pervenit et non professionem emisit in aliqua religione, libere possit eligere sepulturam, nisi tamen generatim sepultura ecclesiastica illi denegetur. Iuxta autem Rituale Romanum tit. 6, cap. 2, n. 2—7: «Negatur ecclesiastica sepultura paganis, iudaeis et omnibus infidelibus; haereticis et eorum fautoribus; apostatis a christiana fide; schismaticis et publicis excommunicatis maiori excommunicatione; interdictis nominatim, et iis qui sunt in loco interdicto eo durante; seipsos occidentibus ob desperationem vel iracundiam (non tamen si ex insania id accadat), nisi ante mortem dederint signa poenitentiae; morientibus in duello, etiamsi ante obitum dederint poenitentiae signa; manifestis et publicis peccatoribus, qui sine poenitentia perierint; iis de quibus publice constat, quod semel in anno non susceperunt sacramenta confessionis et communionis in Pascha et absque ullo signo contritionis obierunt; infantibus mortuis absque baptismo.» Ceterum in casu dubii, num sepultura ecclesiastica sit recusanda, consulendus est episcopus loci.

2. Omnes clerici saeculares omnesque religiosi sub gravibus poenis prohibentur inducere quemquam ad votum, iuramentum vel promissionem eligendi sepulturam in ipsorum ecclesiis vel iam electam ulterius non immutandi. Ita c. «Animarum» 1, lib. 3, 12 in VI°. Ista poenae autem nunc sunt tantum ferendae sententiae.

¹ Toleratur nunc consuetudo, quod confessarius alique sacerdotes et operarii necessarii ingrediuntur clausuram ad funebria monialis defunctae facienda. Ita S. Congr. Ep. et Reg. die 24 April. 1903.

3. Si quis laicus vel clericus saecularis elegerit sepulturam in ecclesiis regularium, tunc parochus proprius recipiat portionem canonicam seu quartam funerum eorum omnium, quae occasione funeris lucrata est ecclesia regularis. Ita c. 1, 4, 8 et 10 tituli cit. in VI° et c. 2 «Dudum» eiusdem tituli in Clem. Quanta autem est pars ista canonica? Auctores non concordant. S. Congregatio Concilii in Firmana 18 Iulii 1734 haec habet: «Computatur autem quarta funerum solum de iis rebus, quae ratione funeris solent asportare in ecclesiam. Tales sunt candelae, intorticia, vestes et ornamenta, quibus decoratur feretrum defuncti. Non praestatur vero quarta de eleemosynis missarum vel relictis piis ad onera missarum persolvenda. Ita in specie statutum est pro ecclesiis regularium in const. ‚Rom. Pontifex‘ Bened. XIII anno 1725.»¹ — Cum maxime clericos dedeceat rixari de istis rebus temporalibus, melius est si res ex aequo et bono componantur inter parochum et regulares.

4. Casu quo laicus vel clericus saecularis elegerit a regularibus sepeliri, hoc modo proceditur iuxta ius hodiernis temporibus adhuc vicens. (Utrum vero in casu particulari non sit melius libere renunciare stricto iuri, dependet ex circumstantiis et bona voluntate illorum quorum interest.)

a) «Parochi est stolam deferre, cadaver e domo levare et funus ducere usque ad ianuam publici coemeterii» vel ad ianuam ecclesiae regularium. Ita S. Congr. Ep. et Reg. die 1 Aug. 1902.

b) «Regularibus ecclesiae tumultantis ius competit in propria ecclesia iusta funebria peragendi, una cum parochi ab ecclesia parochiali ad domum defuncti accedendi et cadavere per parochum levato ad publicum coemeterium associandi; si tamen velint, possunt ad

¹ Cf. Santi, Prael. iur. can. l. 3, tit. 28: De quarta funerum.

coemeterii ianuas expectare, quin funeris associationem accedere teneantur.» Ita eadem S. Congregatio eodem die.

c) «Pariter regularibus spectat recipere cadaver ad ianuas coemeterii caeteraque omnia peragere, quae in cadaveris tumulatione fieri solent.» Ibid.

d) «Denique si una cum parochus regulares ecclesiae tumulantis funebri associationi intersint, unica crux conventualis seu ecclesiae tumulantis deferenda est, sub qua et ipse parochus incedere tenetur, dummodo ecclesiae cathedralis vel collegiatae capitulum non adfuerit, cui privative spectat crucem in associatione levare.» Ibid.

e) Si cadaver potest in ecclesiam regularium portari e domo defuncti, tunc ad ianuas ecclesiae recipitur a regularibus, iusta funebria ab ipsis regularibus fiunt et postea ex ecclesia asportatur in coemeterium, quin parochus interveniat. Debent tamen regulares tunc funus conducere recta via et sine magna pompa ad coemeterium. Ita plures decisiones S. Congr. Ep. et Reg. e. gr. 5 Maii 1905 ap. Anal. Ord. Praed. VII 334.

Iussu S. Congregationis Ep. et Reg. a R^{mo} Secretario huius congregationis D. Iustini instructio circa funera peragenda in ecclesiis regularium exarata fuit occasione alicuius casus Compostellani. Haec instructio observationi mandata fuit ab ipsa congregatione «non obstantibus contrariis quibuscunque» die 1 Aug. 1902. Supradictae regulae ex hac instructione desumpta sunt¹.

ARTICULUS VI.

DE PRIVILEGIIS REGULARIUM CIRCA PRAEDICATIONEM.

Q. 248. *Quid hic veniat nomine praedicationis.*

R. Non venit privata quaedam locutio de rebus ad religionem spectantibus coram paucis congregatis in

¹ Anal. Ord. Praed. VI 116 sqq.

aliqua camera nec etiam explicatio doctrinae christianae in scholis facta coram pueris vel puellis, sed publica annuntiatio divini verbi facta populo et clero (si adsit) ad expellendam ignorantiam et malitiam, ad illuminandum intellectum et flectendam voluntatem¹.

Q. 249. *Quid statuat ius ecclesiasticum circa praedicationem regularium.*

R. Cum ex bona et digna administratione verbi Dei quam maxima utilitas populo christiano oriatur, praecipuum munus episcoporum est invigilare super praedicationem in suis dioecesibus. Ideo praecipit S. Concilium Trid. sess. 5, c. 2: «Regulares vero cuiuscunque ordinis, nisi a suis superioribus de vita, moribus et scientia examinati et approbati fuerint, ac de eorum licentia etiam in ecclesiis suorum ordinum praedicare non possint, cum qua licentia personaliter se coram episcopo praesentare et ab eo benedictionem petere teneantur, antequam praedicare incipiant. In ecclesiis vero, quae suorum ordinum non sunt, ultra licentiam suorum superiorum etiam episcopi licentiam habere teneantur, sine qua in ipsis ecclesiis non suorum ordinum nullo modo praedicare possint; ipsam autem licentiam gratis episcopi concedant», et in sess. 24, c. 4: «Nullus autem saecularis sive regularis etiam in ecclesiis suorum ordinum contradicente episcopo praedicare praesumat.»

Haec Tridentina lex iuxta modernam praxim ad sequentia puncta reduci potest:

I. Nullus regularis publice praedicare potest, nisi sit scientia et moribus probatus. Per se patet. Conveniens quidem est, ut talis probatio fiat speciali examine, sed non est omnino necessarium. Unde sufficit, si superiores regulares aliunde habent moralem certitudinem de idoneitate illius, qui praedicaturus est, e. gr. ex probatione

¹ Ita Piat II, q. 299. Cf. Vermeersch I, n. 515.

ad audiendas confessiones vel ex aliis examinibus hucusque feliciter peractis. Non requiritur, quod ille qui praedicat sit sacerdos, sed superiores regulares possunt permittere, quod etiam simpliciter tonsuratus, dummodo sit idoneus, in ipsorum ecclesiis praedicet: const. «Vigore privilegii» Gregorii XIII die 20 Nov. 1584. Haec de iure communi; aliquando statuta particularia alicuius ordinis alias et severiores condiciones praescribunt¹.

2. Nullus regularis praedicet sine licentia vel saltem benedictione episcopi dioecesani. Haec praescriptio Tridentina non ubique terrarum observatur saltem ad literam. Pro Italia Leo XIII die 31 Iulii 1894 sancivit, ut nullus regularis praedicare valeat, nisi prius exhibeat episcopo dioecesano literas testimoniales sui superioris. In multis autem aliis regionibus non viget mos, ut regularis ante praedicationis munus personaliter episcopum adeat eiusque benedictionem vel licentiam petat, sed superiores regulares, si legitime rogati sunt a rectore alicuius ecclesiae, possunt quemcumque subditum sibi benevisum ad tale munus destinare. In aliis regionibus episcopi concedunt simul cum facultate audiendi confessiones etiam facultatem praedicandi. Servetur igitur consuetudo uniuscuiusque dioeceseos². Nullus autem regularis etiam in ecclesia proprii ordinis contradicente episcopo praedicare praesumat³. Sicuti autem episcopus non potest omnibus confessariis alicuius monasterii denegare facultatem audiendi confessiones, ita nec potest

¹ Cf. e. gr. Fontana verb. «Praedicatores» pro Ord. Praedicatorum et Ord. 3 et 4 Capit. Gandav. 1902.

² Passerinus 187, 1, n. 1063 iure merito dicit: «Ubi habeatur concio coram episcopo, qualibet vice ab eo accipi debet benedictio, si ille sit praesens; sic enim habet consuetudo et rationabile est ut fiat. Est etiam laudabilis consuetudo in Ordine Praedicatorum, ut ille qui praedicat, qualibet vice a praelato suo benedictionem petat, si hoc absque difficultate possibile est.»

³ Cf. supra Conc. Trid. sess. 24, c. 4.

omnibus religiosis alicuius monasterii denegare licentiam praedicandi ¹.

3. Episcopus non potest prohibere, ne regulares in suis ecclesiis praedicent, nisi ea hora qua ipsemet episcopus publice praedicat vel coram se solemniter praedicare facit: c. 2 «Dudum» 3, 12 in Clem. Regulares possunt autem libere praedicare in suis ecclesiis eadem hora, qua praedicatur in ecclesia parochiali a parocho vel alio sacerdote. Episcopus libere potest praedicare in tota sua dioecesi et etiam in ecclesiis regularium exemptorum ².

4. Regulares tenentur in ecclesiis suis festa et ieiunia annuntiare et generatim ea (e suggestu vel aliter) publicare, quae episcopus pro dioecesi ordinaverit ³. Practerea probabiliter tenentur regulares in ecclesiis suis praedicare, si episcopus hoc mandaverit. S. Congregatio Conc. die 3 Dec. 1732 scripsit ad episcopum Caiacensem: «Dedere admirationis argumentum regulares, qui abs te rogati, ut diebus festis ad primam et secundam eorundem missam fidei mysteria populo explicent, id agere obtentu suorum privilegiorum detrectarunt.» ⁴ Ratio est, quia fideles possunt in ecclesiis regularium satisfacere obligationi audiendi missam et proinde solent frequenter et libenter ad ecclesias regularium confluere; si autem ibi non publicarentur, quae episcopus praecepit publicanda, vel si ibi non fieret praedicatio iuxta voluntatem episcopi, fideles detrimentum paterentur.

5. Episcopus potest punire regulares, qui inoboedientes fuerint in statutis de praedicatione verbi Dei ⁵.

Nota. Circa officium praedicationis misit egregiam prorsus encyclicam ad totum Ordinem Praedicatorum

¹ Const. «Superna» Clementis X.

² Bened. XIV, De syn. dioec. 9, 17, 7. — Cf. supra q. 188.

³ Lezana, Festi dies 5.

⁴ Apud Piat II, q. 305, nota I.

⁵ Ita S. C. C. 16 Apr. 1648, apud Piat I. c. q. 318.

Reverendissimus P. Magister Generalis Fr. Andreas Frühwirth die 1 Martii 1893. Extat in I tomo Anal. Ord. Praed.

ARTICULUS VII.

DE PRIVILEGIIS REGULARIUM IN FUNDATIONE NOVI CONVENTUS.

Q. 250. *Quaenam de iure requirantur ad fundationem novi conventus.*

R. Apprime distinguenda est prima fundatio domus religiosae a fundatione conventus uti dicunt formalis. Domus aliqua religiosa etiamsi pertineat ad religionem stricte dictam, per se non gaudet privilegio perfectae exemptionis, sed iurisdictioni episcopi (saltem secundum strictum ius) subiacet, dum econtra conventus formalis habet plenam exemptionem aliaque privilegia. Sane in praxi domus religiosa apud regulares stricte dictos solet ut plurimum non esse nisi initium conventus formalis, et proinde in hoc sensu hic insimul agitur de fundatione domus religiosae et conventus formalis. De fundatione autem domorum religiosarum in illis institutis, quae habent tantum vota simplicia, in fine pauca dicentur. Hoc praenotato respondetur ad quaestionem propositam. Requiritur igitur:

1. ex parte ordinis diligens inquisitio, num locus sit aptus ad fundationem, assensus Capituli provincialis et Magistri generalis. Ceterum unaquaeque religio habet specialia statuta hac de re. Quantum ad Ordinem Praedicatorum videsis Anal. Ord. Praed. VI 386 sqq. In fundatione novi conventus maxima prudentia et circumspeditione opus esse per se patet, cum agatur de re, quae gravissimas consequentias solet habere.

2. Requiritur licentia episcopi, in cuius dioecesi conventus erigendus est. Statuit Conc. Trid.: «Nec de cetero similia loca (monasteria) erigantur sine episcopi, in cuius dioecesi erigenda sunt, licentia prius obtenta.»

Haec Tridentina lex adhuc valet, et privilegia contraria videntur esse abolita, cum Leo XIII in sua bulla «Romanos Pontifices» statuit: «Sodalibus religiosiis novas sibi sedes constituere erigendo novas ecclesias aperiendo coenobia, collegia, scholas, nisi obtenta prius expressa licentia ordinarii loci et Sedis Apostolicae, non licere . . . non obstantibus quorumcunque ordinum, congregationum, institutorum et societatum, etiam Iesu . . . consuetudinibus ac praescriptionibus etiam immemorabilibus, privilegiis quoque, indultis et literis Apostolicis quomodolibet in contrarium concessis, editis et factis ac licet pluries iteratis.» Haec quidem bulla proprie valet pro Anglia, sed quia postea authentice extensa fuit ad alias regiones Propagandae fidei subiectas; et quia loquitur generali modo (cf. infra n. 5) iam nullus auctor audet asserere licentiam episcopi non esse necessariam pro quacunque fundacione conventus ubique terrarum. — Episcopus nequit istam licentiam dare, nisi antea citaverit et audiverit superiores vel procuratores aliarum domorum regularium aliosque interesse habentes (et nedum in eodem loco, ubi fit nova fundatio, sed in aliis per quattuor milia passuum locis circumvicinis) ad informationem, utrum communitas noviter instituenda sine aliarum communitatum iam existentium detrimento commode sustentari valeat. Ita Clemens VIII const. «Quoniam ad institutum» 23 Iulii 1603 et Gregorius XV «Cum alias» 18 Augusti 1621¹.

¹ Ad validitatem licentiae ista citatio non requiritur, ut docet communis sententia; immo aliquando ad liceitatem illam non requiri, casu nempe quo episcopo certo constet omnes interesse habentes nullum ex erectione novae domus passuros esse detrimentum, docent plures auctores, inter quos Reiffenstuel l. 3, t. 48, c. 42; Leurenus III, q. 97, 3; Ferraris verb. «Conventus» a. 1, n. 21; Donatus I, 2, I, 28, I sq; Passerinus, In sent. Decr. 5, 6, n. 50 sq; Ferrari, De stat. rel. § 19. Attamen si aliquis et praesertim si regulares in isto loco iam existentes sibi praeiudicium oriri ex tali licentia autumant, possunt appellare ad S. Congr. Ep. et Reg., et in casu recursus omnia

Inter interesse habentes etiam vocandus et audiendus est parochus, in cuius parochia conventus est fundandus. Ita sententia probabilior¹. Scribit tamen merito Craisson n. 2560: «Non potest parochus erectioni se opponere ex eo, quod ipsi inferat praeiudicium improprie dictum; nam si hoc ipsi liceret, esset praesertim ob secuturam imminutionem concursus populi in ecclesia parochiali vel ob imminutionem oblationum spontanearum ipsi aut parochiae suae obvenientium vel ob similia; atqui parochus ob huiusmodi praeiudicia non potest se opponere erectioni praefatae: et constat ex iis, quae dicta fuerant a S. C. Concilii in causa Sarzitanensi 19 Dec. 1772, et resoluta fuerunt in multis aliis causis a D. Bouix relatis (p. 292—293). Praeterea si ius haberet parochus se opponere propter talem causam, nulla ecclesia aut conventus posset unquam de novo erigi, quod nonnisi absone diceretur.» Episcopus autem non tenetur adhaerere iudicio illorum quorum interest, sed iuxta proprium iudicium et propriam conscientiam foundationem vel concedat vel recuset. Sufficit quidem consensus episcopi oretenus datus, sed multo consultius est illum consensum obtinere in scriptis. Iuxta opinionem communem vicarius generalis episcopi sine speciali facultate sui episcopi nequit dare istum consensum nec pariter vicarius capitularis sede vacante².

in suspensis remanere debent, episcopi licentia non obstante, usque dum Apostolica Sedes iudicium tulerit. Cf. Craisson n. 2549. Causae iustae appellationis inter alias hae praecipuae sunt: si ex nova fundatione eleemosynae et redditus conventus iam existentis ita probabilius diminuerentur, ut sufficiens numerus religiosorum non posset amplius convenienter sustentari; si novus conventus nimis prope ad conventum iam existentem aedificaretur. Habent enim Fratres Praedicatores, Fratres Minores variique alii ordines privilegium, vi cuius nullus alius conventus potest aedificari circumcirca, qui non distaret 300 cannas (i. e. circiter 700 metras) a conventu suo. Const. Clementis IV «Ad consequendum»; cf. Donatum I, 2, 1, 26, 6 et 7. ¹ Cf. Anal. Ord. Praed. VI 390.

² Cf. Ferraris verb. «Vic. gener. episcopi» art. 2, n. 43.

Nota. Quae hucusque dicta immo et quae dicenda sunt de fundatione alicuius novi conventus, videntur etiam valere de translatione et reassumptione conventus. Eadem enim est legislatio. Quantum ad translationem patet ratio. Episcopus enim et interesse habentes possunt aliquando rationabiliter esse inviti, quod conventus iam existens transferatur in alium locum vel etiam in aliam partem eiusdem civitatis. Quantum ad reassumptionem conventus, distinguendum est, utrum novus conventus habeat moralem unionem cum vetere conventu vel destructo vel coacte relicto an non. Si ista moralis unio certo existit, tunc nulla licentia nova requiritur; si autem ista moralis unio non existit, tunc omnes formalitates iuris pro reassumptione requiruntur, quae necessariae sunt pro fundatione alicuius novi conventus. Hinc videtur e. gr. religiosos e Gallia his temporibus iniusta vi expulsos posse post brevi sedatam perturbationem redire ad suos conventus derelictos sine ulla praevia licentia; econtra religiosos non posse reassumere suos conventus sub Napoleone I saecularizatos sine nova licentia. A fortiori hoc ultimum valet, si pristinus conventus est dirutus et novus conventus in alia parte civitatis erigendus est. Haec sint dicta salva meliore sententia¹.

3. Requiritur, ut in novo conventu fundando saltem duodecim religiosi sustentari et inhabitare possint². Minime vero requiritur, ut statim numerus duodecim religiosorum in tali novo conventu collocetur, neque conventus semel fundatus cessat esse verus conventus, si postea minor numerus religiosorum ibi degit, ut aliqui volunt, sed tantum deficiente sufficiente numero deficit

¹ Cf. bullam Leonis XIII «Romanos Pontifices» pluries citatam.

² Ita Gregorius XV const. «Cum alias» 18 Aug. 1621 et Urbanus VIII const. «Cum saepe contingat» 21 Iun. 1625 et Innocentius XII «Nuper a Congr.» 23 Dec. 1697.

etiam exemptio (iuxta strictum ius). Attamen iam supra q. 182 diximus S. Congregationem minime velle, quod episcopi tali stricto iure reapse uterentur, nisi adsit gravis ratio. — Ex iure particulari diversorum ordinum determinatus religiosorum numerus requiritur ad conventum formalem constituendum. Sic e. gr. in Ordine Praedicatorum requiruntur duodecim fratres, quorum decem ad minus sint clerici¹. Ceterum pro praxi notandum est: parvi conventus, in quibus non potest esse sufficiens numerus religiosorum, non sunt commendandi. In illis enim non solet et non potest esse tam bona observantia regulae ac in maioribus conventibus, et insuper religiosi inibi degentes multis adiumentis spiritualibus debent carere, quae in perfectis et maioribus communitatibus religiosis tam largiter administrantur².

In Italia et insulis adiacentibus ad canonicam erectionem conventus obtinendam debet coram S. Cong. Ep. et R^{eg}. probari sufficientes redditus ad alendum necessarium numerum religiosorum existere³.

4. Requiritur, ut nova fundatio non recipiatur sub conditionibus libertati vel iuri communi religiosorum contrariis. Si quando autem tales condiciones imponuntur religiosis, non possunt ab illis acceptari sine speciali licentia S. Sedis (cf. supra q. 213), et proinde in petitione beneplaciti apostolici omnes condiciones adiectae debent explicari. Hinc e. gr. religiosi non possunt sine speciali licentia S. Sedis accipere conventum, quocum coniuncta est parochia⁴.

5. Requiritur beneplacitum apostolicum pro canonica erectione conventus. Etsi enim multi et graves auctores (Wiestner, Leurenus, Fagnani, Mayr, Pigna-

¹ Const. Fratr. Praed. n. 475.

² Cf. hac de re optimam explicationem in const. Innocentii X «Instaurandae» die 15 Oct. 1652 et libellum P. Jandel, Magistri generalis Ord. Praed. exhibitum Concilio Vaticano (apud Anal. Ord. Praed. VI 395 sq).

³ Ita Anal. Ord. Praed. I. c.

⁴ Ibid.

telli, Reiffenstuel, Engel, Donatus, Passerinus, Fontana, Bouix, Aichner, Santi, Vermeersch aliique) extra regiones Italiae et missionum non requiri beneplacitum apostolicum doceant, tamen iam Benedictus XIV, De syn. dioec. l. 9, c. 1, n. 9, dixit: «Communis hodie et in tribunalibus recepta est opinio non licere regularibus tam intra quam extra Italiam nova monasteria aut conventus sive collegia fundare sola episcopi localis auctoritate, sed Apostolicae Sedis licentiam praeterea necessariam esse.» Fere eadem verba adhibet Leo XIII in sua constitutione «Romanos Pontifices» anno 1881. Scribit autem Ferraris, Praepositus Generalis Cler. Reg. S. Pauli, in suo opere egregio de statu religioso, ed. alt. Romae 1899, p. 44: «Quamvis praedicta constitutio (scl. „Romanos Pontifices“) promulgata fuerit tantum in Anglia et Scotia, mens tamen S. Sedis est omnes regulares cuiusvis nationis teneri ad illam observandam, ut nobis declaravit cl. Graniello, dum esset secretarius S. Congr. Ep. et Reg.; licet enim occasio illius edendae constitutionis fuerit localis, eius tamen finis, monita et decreta sunt generalia, ut ex ipso contextu luculenter patet.» Et Procuratori Generali Ordinis Praedicatorum declaravit oretenus S. Congr. Ep. et Reg. «fundationes regularium, qui vota solemnia nuncupant, ubique terrarum absque beneplacito apostolico factas a S. Sede non recognosci legitimas, nullisque privilegiis apostolicis localibus decursu temporum ordini concessis gaudere»¹.

In Concilio Viennensi 1312 a Clemente V per constitutionem «Cupientes» inflicta est poena excommunicationis ipso facto incurrenda contra Fratres Mendicantes fundantes novas domus absque beneplacito apostolico. Dubium est, utrum haec poena adhuc valeat².

Beneplacitum apostolicum requiritur etiam pro fundatione simplicis hospitii vel vicariatus, i. e. domus

¹ Cf. Anal. Ord. Praed. VI 395 sq.

² Ibid. VI 413.

religiosae, ubi habitualiter degunt quidem religiosi, non autem in sufficienti numero ad conventum formalem constituendum¹.

Sequenti modo videntur procedere posse superiores in praxi. Quando agitur de fundatione vel reassumptione alicuius conventus, prius summa sollertia et prudentia investigetur, utrum locus sit aptus omni ex parte. Si quod dubium remanet, tunc ad locum propositum possunt mitti vel unus vel plures fratres, qui debita licentia episcopi (et etiam gubernii civilis, si hoc requirunt leges civiles) in aliqua domo locata ad tempus vivant et laborent iuxta scopum praepositum conventus fundandi. Cum vero iam moralis certitudo adsit, locum electum esse aptum, tunc primo obtineatur formalis et in scriptis redacta licentia episcopi ad fundandum conventum². Habita hac licentia in multis regionibus obtinenda est licentia gubernii civilis³. Deinde antequam definitive aliqua domus vel aliquis fundus ematur, obtinendum est beneplacitum apostolicum, quo habito ematur domus vel fundus vel dono accipiat, et fratres ibi incipiant degere et laborare modo permanenti. Post aliquod tempus (e. gr. post annum) feliciter et fructuose peractum, et praesertim postquam sufficiens numerus religiosorum in nova domo est assignatus, cum solemnitate conventus formaliter erigatur per delegatum apostolicum, qui solet esse vel superior regularis vel episcopus loci. Si autem iste conventus debeat esse domus novitiatus sive simplicis sive professorum, specialis licentia S. Sedis ob-

¹ Ita S. C. Ep. et Reg. pluries decrevit; cf. Anal. l. c.

² Prius iam modo privato et uti dicunt inofficiali assensus episcopi requiri debet.

³ Iure particulari salubriter praescriptum est aliquando, ut nova fundatio non fiat, nisi praehabito consensu Capituli provincialis vel generalis. Sic enim melius et maturius investigari atque iudicari potest de omnibus circumstantiis, num nova fundatio sit revera perficienda. Cf. Const. Ord. Praed. dist. 2, c. 1.

tinenda est saltem ad cautelam, cum nulla domus novitiatus assignari queat absque beneplacito apostolico¹.

Nota. Concessio beneplaciti apostolici olim dabat dumtaxat facultatem fundandi; hodie vero iuxta modernam praxim S. Sedes nedum regularibus dat facultatem fundandi, sed etiam saltem ordinario insimul concessionem erectionis canonicae, conventus seu domus regularis per delegatum apostolicum. Facultas fundandi et aedificandi communiter solet dari Priori provinciali; facultas canonice erigendi conventum saepe demandatur episcopo loci vel nuntio apostolico et hoc praesertim in locis Propagandae subiectis. Sic e. gr. pro conventu de Hawkesyard iam acceptato ordinarius loci scl. episcopus Birminghamensis auctoritate apostolica delegatus est ad illius canonicam erectionem (rescript. S. Congr. Prop. fid. 17 Iul. 1894). Cf. Anal. Ord. l. c. p. 409, nota 2.

6: Requiritur, ut in novo conventu vita perfecte communis introducatur et servetur. Statuit enim Innocentius XII const. «Sanctissimus in Christo» die 18 Iul. 1695: «Nulla in posterum monasteria, collegia, domos, conventus aut alia religiosorum virorum loca fundari, erigi aut quovis modo institui debere, nisi sub expressa obligatione exactae vitae communis ab omnibus religiosis ibi commorantibus perpetuo et inviolate servandae, ac propterea nullas deinceps admittendas huiusmodi foundationes, nisi praeter alia ad id requisita prius legitime constiterit adesse annuos redditus vel certam eleemosynarum spem, quibus duodecim saltem religiosi in exacta vita communi commode valeant sustentari.»

Quae hucusque dicta sunt de foundatione et erectione canonica conventus formalis, videntur esse applicanda etiam ad foundationem et erectionem alicuius scholae, in qua alumni vel discipuli instruuntur et educantur. Ita saltem definivit constitutio Leonis XIII «Romanos

¹ Cf. tamen supra, ubi de novitiatus loco agitur.

Pontifices»¹. Si tamen istae scholae sunt «scholae apostolicae» uti vocant, in quibus scl. educantur et instruuntur illi soli pueri et iuvenes, qui firmam voluntatem habent postea fieri novitios eiusdem ordinis, tunc nulla specialis licentia nec episcopi nec S. Sedis videtur esse necessaria, nam eo ipso, quod domus religiosa est concessa, etiam concessa censetur licentia adhibendi media licita ad habendum numerum sufficientem novitiorum. Porro tales scholae apostolicae sunt certe medium licitum, immo et in aliquibus regionibus medium necessarium ad habendas vocationes necessarias².

De fundatione autem domorum in institutis votorum simplicium haec de iure communi (secluso igitur speciali privilegio) notentur:

1) Nulla domus erigi potest sine consensu superioris generalis cum suo consilio et consensu episcopi loci. Ita «Normae . . .» 271 272 305.

2) In locis Propagandae subiectis requiritur insuper consensus S. Congr. de Prop. Fide. Ita «Normae» 306.

3) In nova domo debet assignari sufficiens numerus religiosorum. Quinam autem sit sufficiens numerus, a iure non est determinatum. Sunt qui numerum senarium requirant. Ita Bastien, Dir. can. n. 543.

¹ Ad quosnam se extendat ista constitutio, vide supra n. 5.

² «Sic unum superest, de quo contendatur, num priore usu retento nova causa vel usus adici valeat. Tunc autem pressius rem urgere oportet et accurate dispicere, utrum ea inductio alterius usus ad interiorem administrationem disciplinamque domesticam spectet, velut si tirocinium vel collegium studiorum causa iunioribus sodalibus in coenobio constituatur, an fines interioris administrationis sit excessura, puta si inibi schola fiat aut collegium, quod pateat etiam alienis. Plane si dictos fines excesserit, res redit ad alterutram illarum, quae a Bonifatio VIII et Urbano VIII fieri pro lubito ceu diximus, prohibentur. Sin autem intra limites domesticae disciplinae mutatio contineatur, suo certe iure regulares utentur, nisi forte leges foundationis obsistant.» Apud Acta S. Sedis XIII 493.

SUPPLEMENTUM I. DE TERTIIS ORDINIBUS.

Q. 1. *Quid sit Tertius Ordo.*

R. Tertius Ordo est societas religiosa laicorum vel etiam personarum religiosarum et clericorum affiliata alicui magno ordini principali (primo), cuius tamen regulam in omnibus observare non intendit, ad finem christianae perfectionis assequendum. Ex hac declaratione patet Tertium Ordinem esse bipartitum, scilicet datur tertius ordo saecularis et tertius ordo regularis. De hoc ultimo pauca dicuntur, cum fere omnia illi applicanda sint, quae de modernis congregationibus cum votis simplicibus religiosis a S. Sede statuta sunt.

1. Tertius ordo regularis, qui vitam agit communem et vota simplicia religiosa emittit, dummodo ordini, cuius nomen et vestem fert, legitime sit aggregatus¹, participat omnes indulgentias primo et secundo ordini directe a S. Sede concessas tam personales quam locales ecclesiarum². Sub nomine ecclesiae hic venit

¹ Ista aggregatio fit a superiore generali ordinis primi per specialem concessionem. Nulla ergo communitas etsi vivat sub regula tertii ordinis, habet privilegia et indulgentias istius tertii ordinis, nisi sit legitime aggregata a superiore generali totius ordinis.

² Ita S. C. Indulg. 28 Aug. 1903. «Sanctitas sua . . . decrevit: 1. ut instituta tertiariorum in communitate degentium et vota simplicia emittentium, dummodo ordinibus, a quibus nomen et habitum mutuuntur, legitime sint aggregata, participent omnes indulgentias a RR. PP. primis et secundis ordinibus directe concessas; 2. ut eorun-

etiam oratorium publicum. Hinc e. gr. indulgentiae concessae ecclesiis et fratribus Ordinis Praedicatorum etiam sunt concessae fratribus III Ordinis a clar. P. Lacordaire fundati et omnibus congregationibus regularibus III Ordinis S. Dominici (dummodo tamen istae congregationes sint legitime aggregatae a Reverendissimo P. Magistro Generali Ord. Praed.). Si autem tertiarii regulares non habent ecclesiam vel oratorium publicum, sed tantum oratorium semipublicum, tunc ipsi ceteraeque personae cum ipsis in communitate degentes (e. gr. alumnae commensales) possunt supradictas indulgentias etiam in suo oratorio semipublico lucrari ¹.

2. Tertiarii regulares non participant indulgentias concessas tertiariis saecularibus, et vice versa tertiarii saeculares non participant indulgentias concessas tertiariis regularibus ².

3. In pluribus ordinibus religiosis (e. gr. in Ordine Praed., in Ordine Carmel. etc.) usus est, ut illi qui recipiuntur ad habitum conversorum (vulgo fratres laici vocantur), ante novitiatum et professionem simplicem prius per aliquod tempus tamquam tertiarii censeantur. Isti tertiarii habent omnia privilegia omnesque gratias sicuti novitii ordinum religiosorum.

Q. 2. *Quid sit notandum de tertio ordine saeculari.*

R. a) Origo tertii ordinis videtur esse tam antiqua quam antiqua est origo ipsius vitae monasticae. Et revera finis omnis vitae monasticae et religiosae est perfectio christiana adipiscenda per specialem vitae regulam. Iste finis autem tam praefulgens tamque conveniens omni Christifideli non a quolibet obtineri potest

dem ecclesiae iisdem indulgentiis gaudeant, quibus ecclesiae respectivi primi et secundi ordinis fruuntur; 3. ut aliae indulgentiae huiusmodi tertiis ordinibus antea concessae in posterum solis tertiariis in saeculo viventibus sint propriae.» ¹ S. C. Indulg. 22 Mart. 1905.

² Ita S. C. Indulg. 28 Aug. 1903.

per totalem fugam a mundo perque observantiam perfectam trium votorum paupertatis, castitatis et oboedientiae. Sunt enim multi ab hoc modo vivendi praepediti conditione vitae suae. Ergo inveniendus fuit vitae modus, qui est compatibilis cum omnium conditione et statu et tamen valde adiuvat ad perfectionem christianam assequendam. Talis autem vivendi modus non est nisi idea tertii ordinis. Ilinc videmus iam S. Benedictum, patriarcham vitae monasticae in occidente, admisisse laicos, qui partialiter sequebantur regulam sui ordinis. Vocantur Oblati S. Benedicti. S. Dominicus, fundator Ordinis Praedicatorum, fundavit tertium ordinem sub nomine Militiae Iesu Christi. S. Franciscus Assisiensis, fundator Ordinis Minorum, fundavit tertium ordinem Franciscanum, qui nunc tam mirifice floret¹. Hodie existunt sequentes ordines tertii: 1. Ordo Praemonstratensium; 2. Ordo Praedicatorum; 3. Ordo S. Francisci; 4. Ordo Carmelitarum; 5. Ordo Eremitarum S. Augustini; 6. Ordo Minimorum; 7. Ordo Servorum B. Mariae Virginis; 8. Ordo Trinitariorum.

b) Natura tertii ordinis saecularis multum excellit indolem confraternitatum, et inde nec etiam tertius ordo subicitur (saltem per se loquendo) regulis statutis a Cle-

¹ Valde erudite tractat de hac re P. Mandonnet O. Pr., *Les Origines de l'Ordo de Poenitentia*, Fribourg 1898. Agit tamen, ut titulus libri indicat, praecipue tantum de Tertio Ordine Franciscano et Dominicano. Sententia cl. auctoris, Ordinem seu Confraternitatem de Poenitentia independenter praexistisse tum primo Ordini Minorum tum primo Ordini Praedicatorum, sustineri potest et sufficienter ab illo probata est. Pariter bona est explicatio, «Militiam Iesu Christi» a S. Dominico iam 1207 in Languedoc fundatam adiuvante episcopo Fulco non esse nisi specialem partem Ordinis de Poenitentia iam existentis. Antiqua regula Fratrum et Sororum de Poenitentia nuper feliciter inventa est a P. Sabatier in aliquo conventu franciscano Italiae et publici iuris facta est (Valence 1901). Regulam authenticam Tertii Ordinis S. Dominici edidit Magister Generalis Ordinis Praedicatorum Munio de Zamora anno 1285. Cf. Mortier, *Histoire des Maîtres Généraux* II 220—250.

mente VIII pro confraternitatibus. Tertius ordo enim etsi ad perfectionem omnimodam status religiosi non attingat, est tamen verus ordo religiosus, ut declaravit adhuc Leo XIII const. «Misericors Dei Filius». Potest definiri coetus fidelium in saeculo viventium, qui sub ductu alicuius ordinis religiosi sequitur et profitetur regulam a Summis Pontificibus approbatam. In tertio ordine saeculari non solent emitti vota proprie dicta, sed tantum fit promissio sollemnis vivendi secundum regulam approbatam¹.

c) Fundatio alicuius congregationis saecularis tertii ordinis in quacunque ecclesia (ergo etiam in ecclesia regularium) non potest fieri sine licentia episcopi dioecesani. Etsi enim quilibet legitimam facultatem habens possit admittere quemlibet aptum fidelem ad tertium ordinem et taliter receptus habeat etiam omnes gratias tertii ordinis², tamen coadunatio plurium tertiariarum in unum coetum seu unam sodalitatem non potest fieri sine licentia ordinarii loci, cui ius praeterea est sodalitates istas visitandi etiam in ecclesiis regularium³. Per se loquendo in una civitate non debet esse nisi una sodalitas eiusdem tertii ordinis, attamen hodiernis temporibus multoties haec regula legitime non observatur in magnis civitatibus. (Fere idem dicendum est positis ponendis de tertio ordine, quod supra dictum est de multiplicatione confraternitatum in eadem civitate.) Cf. S. Congr. 31 Ian. 1893.

¹ In Tertio Ordine Carmelitarum emittuntur vota quaedam oboedientiae et castitatis adaptata ad statum cuiuslibet tertiarii. Cf. P. Angelum a SS. Corde q. 1067. ² Cf. S. C. Indulg. 14 Iulii 1891.

³ Ita S. C. Indulg. 31 Ian. 1893. «Utrum valida sit vestitio et professio eius, qui a sacerdote habente facultatem seiunctim ad Tertium Ordinem saecularem S. Francisci admittetur, quin alicui congregationi adscribatur? Resp. Affirmative» 14 Iulii 1891. «Utrum ad erigendam novam congregationem Tertii Ordinis sive in ecclesiis regularium sive non regularium necessario requiratur consensus ordinarii loci? Resp. Affirmative» 31 Ian. 1893.

d) Ingressus in tertium ordinem per se patet omnibus Christifidelibus saecularibus. Finis enim tertii ordinis saecularis est cuilibet Christifideli in saeculo viventi sternere viam ad ducendam vitam vere religiosam. Hinc tum illi, qui coniugio coniuncti sunt, tum illi, qui liberi sunt a vinculo matrimonii, possunt recipi in tertio ordine. Pariter omnes clerici saeculares, etiam episcopi, possunt sine ulla praevia licentia intrare in tertium ordinem. Statutis particularibus tamen aliquando quaedam limitationes et conditiones ingressui apponuntur.

S. Congregatio Indulg. statuit 31 Ian. 1893:

1. ut nemo sit membrum plurium ordinum tertiorum (ad 9);

2. ut generatim non fiat transitus ab uno tertio ordine in alium (ad 8); si tamen sunt rationes graves, iste transitus fieri potest. S. Congregatio tantum intendit frivolum transitum prohibere, qui neque transeuntibus ipsis neque ordini commodo esse solet.

3. ut illi tertiarii saeculares, qui intrant in aliquem ordinem vel aliquam congregationem religiosam, usque ad professionem in dicto ordine vel dicta congregatione remaneant membra tertii ordinis eiusque gratiis fruantur; professione religiosa autem facta iam non pertineant ad tertium ordinem (ad 4 et ad 5). Si vero iidem legitima dispensatione obtenta a votis in religione emissis ad saeculum redeant, tunc non indigent nova receptione, ut tertiarii haberi possint et sint¹.

e) Regulae tertii ordinis non obligant per se sub peccato, sed saepe earum observatio est conditio sine qua non consequendi indulgentias aliasque gratias tertio ordini concessas. Regulae praescribunt, ut (saltem) sub vestibus portetur scapulare vel aliud signum distinctivum ordinis. Notandum tamen est illum, qui etiam per lon-

¹ Ita S. C. Indulg. die 8 Aug. 1906, apud *Analecta Ord. Praed.* VII 741 et apud *Acta S. Sedis* XXXIX 568 et 569.

gum tempus non portat istud signum distinctivum vel qui non recitat preces praescriptas, exinde nondum cessare esse membrum tertii ordinis. Si quis autem cum plena libertate et iudicio tertium ordinem deserere vult, tunc utique iam cessat esse membrum illius, et si post notabile tempus mutaret hanc voluntatem, tunc deberet iterum recipi et profiteri. In pluribus tertiis ordinibus preces quotidie persolvendas supplet brevium iis, qui ad canonicas horas tenentur. Dispensare in regulis tertii ordinis est illius qui habet speciales facultates, non autem cuiuslibet confessarii vel parochi.

f) Gratiae concessae uni ordini tertio saeculari iam non per viam communicationis extenduntur ad alium tertium ordinem¹ neque participant amplius tertiarum saeculares gratias respectivo primo et secundo ordini concessas². Habet igitur unusquisque ordo tertius tot gratias, quot illi directe et explicate a Summis Pontificibus concessae sunt. Absolutio generalis, quae aliquibus ordinibus tertiis certis diebus dari solet, potest concedi hac vel simili formula breviori iustis ex causis: «Auctoritate a Summis Pontificibus mihi commissa plenariam omnium peccatorum tuorum indulgentiam tibi impertior in nomine Patris et Filii † et Spiritus Sancti. Amen.» Hac vel simili formula confessarius uti potest indiscriminatim pro tertiis diversorum ordinum. Quando autem absolutio generalis datur in publica congregatione, tunc formula in Rituali praescripta adhibenda est.

Quaenam sint gratiae unicuique tertio ordini concessae, videsis in decretis hac de re a S. Congregatione Indulgentiarum editis. Pro tertio ordine saeculari Fratrum Praedicatorum sequens summarium de die 13 Iunii 1906 valet:

¹ Ita expresse S. C. Indulg. 31 Ian. 1893; cf. S. C. Indulg. 28 Aug. 1903.

² S. C. Indulg. 18 Iulii 1902.

Indulgentiarum, Privilegiorum et Indultorum Fratribus
ac Sororibus Tertii Ordinis S. P. Dominici concessorum
summarium.

I. *Indulgentiae plenariae.*

A. Tertiariis ex utroque sexu confessis et S. Communionem refectis:

1. die ingressus in tertium ordinem, quo eiusdem habitus recipitur;

2. die professionis;

3. quoties potioris vitae studio per octo dies continuos spiritualibus exercitiis vacaverint;

4. semel in mense die cuiusque arbitrio eligendo, si per integrum mensem singulis diebus per quartam horae partem vel per mediam horam orationi mentali vacaverint;

5. quo die canonice ordinati et confessi celebraverint primam missam vel primae missae alicuius sodalis asterint confessi ac S. Communionem refecti.

B. Iisdem tertiariis, si confessi et S. Communionem refecti ad mentem Summi Pontificis oraverint sequentibus diebus, quibus absolutionem generalem seu benedictionem acceperint:

1. Nativitatis D. N. I. Chr. 2. Paschatis. 3. Pentecostes. 4. SS^{mi} Corporis Christi. 5. Immaculae Conceptionis. 6. Annuntiationis. 7. Assumptionis. 8. SS^{mi} Rosarii. 9. S. P. Dominici. 10. S. Catharinae Senensis.

C. Iisdem tertiariis, si confessi ac S. Communionem refecti ecclesiam ordinis aut sodalitiis devote visitaverint ibique ad mentem Summi Pontificis oraverint, diebus festis sequentibus: 1. Nativitatis D. N. I. Chr. 2. Circumcisionis. 3. Epiphaniae. 4. Paschatis. 5. Ascensionis. 6. Pentecostes. 7. SS^{mi} Corporis Christi. 8. SS^{mi} Cordis Iesu. 9. Purificationis B. M. V. 10. Annuntiationis. 11. Visitationis. 12. Assumptionis. 13. Nativitatis. 14. SS. Rosarii. 15. Patrocinii B. M. V. 16. Praesentationis. 17. Immaculae Conceptionis. 18. S. Ray-

mundi de Pennaforte C. O. N. 19. Translationis S. Thomae Aquin. 20. S. Catharinae de Ricciis V. O. N. 21. Translationis S. Catharinae Senens. 22. S. Thomae Aquin. C. O. N. 23. S. Ioseph Sponsi B. M. V. 24. S. Vincentii Ferr. C. O. N. 25. S. Agnetis de Monte Politiano V. O. N. 26. S. Petri Mart. O. N. 27. S. Catharinae Senensis V. O. N. 28. S. Pii V Papae et C. O. N. 29. S. Antonini C. O. N. 30. Translationis S. P. Dominici. 31. S. Iohannis O. N. et Sociorum M. M. Gorcom. 32. S. Mariae Magd. Prot. O. N. 33. S. P. Dominici. 34. S. Hyacinthi C. O. N. 35. S. Rosae V. O. N. 36. Commun. S. P. Dominici in Suriano. 37. S. P. Francisci Assis. 38. S. Ludovici Bertrandi C. O. N. 39. Omnium Sanctorum O. N. 40. S. Catharinae Virg. Mart. Prot. O. N. 41. Iis qui quattuor anniversariis vel officiis defunctorum in Ordine Praedicatorum praescriptis, uni scl. pro animabus fratrum, sororum ac tertiariorum ipsius ord. (die 10 Nov.), alteri pro animabus suorum consanguineorum et affinium (die 4 Febr.), tertio pro familiarum et benefactorum suorum animabus (die 5 Sept.), pro sepultis in eorum ecclesiis et coemeteriis (die 12 Iulii), devote interfuerint ac confessi SS. Eucharistiae sacramentum sumpserint atque uti supra oraverint.

D. Iisdem tertiariis morituris, si uti supra dispositi vel saltem contriti SS. Iesu nomen ore, si potuerint, sin minus, corde devote invocaverint.

II. *Indulgentiae partiales.*

A. Septem annorum et totidem quadragenarum:

1. tertiariis, qui saltem corde contrito diebus in praecedenti capite IC emuneratis ecclesiam ordinis aut sodalitii visitaverint ibique ad intentionem Summi Pontificis oraverint;

2. qualibet vice per mediam horam orationis mentalis exercitio devote vacaverint;

B. Trecentorum dierum:

quoties aliquod pium opus pietatis vel caritatis corde saltem contrito exercuerint.

III. *Indulgentiae stationales.*

Diebus stationum in Missali Romano descriptis iidem tertiarii, si ecclesiam, in qua sedes sodalitii est constituta, vel ea deficiente propriam ecclesiam parochialem visitaverint ibique ad mentem Summi Pontificis oraverint, easdem indulgentias consequuntur, quos lucrarentur, si ecclesias Urbis in eodem Missali recensitas praefatis diebus personaliter visitarent, dummodo alia pia opera praescripta exercuerint.

IV. *Indulgentiae pro recitatione nonnullarum precum.*

1. Pro responsorio «O spem miram»:

Tertiarii quoties responsorium «O spem miram» in honorem S. Dominici recitaverint, indulgentiam 500 dierum semel quolibet die lucratur, et si per totum annum quotidie illud recitaverint, indulgentiam plenariam in festo a) S. P. Dominici (4. Aug.), b) Translationis eiusdem S. P. (25. Maii) et c) Commemorationis eiusdem in Suriano (15 Sept.).

2. Pro orationibus S. Catharinae Senensis vel ad ipsam:

Tertiarii indulgentiam 100 dierum lucratur semel in die pro recitatione singularum ex his orationibus:

a) ad S. Catharinam Senens. «O virgo» cum versiculo et oratione;

b) pro Summo Pontifice ab ipsa S. Catharina dictata «O Dio Supremo ed ineffabile»;

c) pro Ecclesia pariter ab ipsa composita «Ho ricorso a Voi».

Omnes et singulae indulgentiae hucusque relatae, excepta tamen plenaria in mortis articulo lucranda, sunt etiam applicabiles animabus defunctorum in purgatorio detentis.

V. *Privilegia.*

1. Sacerdotes tertiarii ad quodlibet altare missam celebraverint, gaudent indulto personali altaris privilegiati tribus in qualibet hebdomada diebus, dummodo pro alia die simile indultum non obtinuerint.

2. Missae omnes, quae in suffragium sodalium defunctorum celebrantur, sunt semper et ubique privilegiatae.

VI. *Indulta.*

1. Tertiarii degentes in locis, ubi nulla extat ecclesia Ordinis Praedicatorum vel sodaliti, lucrari valent eas omnes indulgentias, quas dictam ecclesiam visitando lucrarentur, dummodo respectivam parochialem ecclesiam visitent, ceteris conditionibus adimpletis.

2. Tertiarii, si sint infirmi vel convalescentes nec commode possint e domo egredi, recitando quinquies Pater et Ave et orando ad mentem Summi Pontificis lucrari possunt easdem indulgentias, ac si personaliter ecclesiam ordinis vel sodaliti visitarent, ceteris tamen conditionibus adimpletis.

3. Tertiarii, qui in collegiis, seminariis aliisque communitatibus degunt, lucrari valent indulgentias sodaliti proprias privatum respectivae domus sacellum visitando, ceteris tamen conditionibus adimpletis.

4. Tertiarii recitantes Officium parvum B. M. V. secundum ritum FF. Praedicatorum easdem indulgentias lucrantur, quas lucrarentur, si illud uti extat in Breviario Romano recitarent.

Decretum.

Quum per decretum huius S. Congregationis indulgentiis sacrisque reliquiis praepositae diei 18 Iulii 1902, undequaque abrogatis omnibus indulgentiis, quibus tertiarii saeculares cuiusvis ordinis ob communicationem cum primo et secundo respectivo ordine perfruebantur,

supremis moderatoribus religiosorum ordinum proprium ordinem tertium habentium praescriptum fuerit, ut novum indulgentiarum indicem pro suis tertiariis saecularibus proponerent, Magister Generalis Ordinis Praedicatorum tali mandato obtemperans novum praedictum indicem elaboravit illumque huic S. Congregationi humillime subiecit, quae adhibita etiam quorundam ex suis consultoribus opera illum ad examen revocavit. Sanctissimus vero Dominus N. Pius P. X in audientia diei 13 Iunii 1906, audita de his omnibus relatione facta ab infra-scripto card. praefecto, ex indulgentiis in supraposito elencho emuneratis eas, quae olim tertiariis directe tributae fuerunt, benigne confirmavit, alias vero loco earum, quibus vi communicationis gaudebant, clementer est elargitus, simulque mandavit, ut in posterum praedicti ordinis sodales tertiarii in saeculo viventes earum tantummodo participes evadant indulgentiarum eisque potiantur privilegiis et indultis, quae in praedicto elencho recensentur. Quam concessionem eadem Sanctitas Sua perpetuis quoque futuris temporibus valituram esse voluit absque ulla brevis expeditione.

Contrariis quibuscunque non obstantibus.

Datum Romae e secretaria eiusdem S. Congregationis die 13 Iunii 1906.

A. Card. Tripepi Praef.

L. S.

† D. Panici Archiep. Laod. Secret.

Cf. Anal. Ord. Praed. VII 598 sq et Acta S. Sedis XXXIX 553 sqq.

SUPPLEMENTUM II.
**FORMULARIUM IN QUIBUSDAM CASI-
BUS SAEPE OCCURRENTIBUS.**

**1. Petitio literarum testimonialium ab episcopo ante
susceptionem habitus.**

Reverendissime Domine!

N. . . natus in (tali loco) . . . die . . . anni . . . filius (nomen patris et matris) cupit cooptari in novitios clericos (vel in fratres laicos) ordinis. . . . Quocirca infrascriptus Prior (Guardianus, Superior, Abbas), ad quem spectat de eius admissione deliberare, ut gravi satis faciat obligationi, quae ipsi per decretum «Romani Pontifices» 25 Junii 1848 est imposita, enixe rogat Amplitudinem Vestram ut ad se mittere curet testimoniales a Pio IX praescriptas literas de supradicto candidato, qui in dioecesi Amplitudinis Vestrae est natus (vel post expletum 15 aetatis suae annum est ultra annum commoratus, scilicet a . . . ad . . .). Iam in antecessum debitas gratias agit, Reverendissime Praesul,

Amplitudinis Vestrae humillimus servus in X^{to}

N. N.

Tali loco, tali die et anno (vulgo Adresse et Datum).

**2. Literae testimoniales et dimissoriales ad ordines
minores suscipiendos.**

Nos N. N. Provinciae Angliae Ordinis Praedicatorum Prior Provincialis (vel Superior talis loci) in Dei Filio nobis dilecto N. N.

Cum nobis a fide dignis et eruditis magistris tuis, qui te cognoscunt et examinaverunt, relatum sit te dilectum in Christo N. N. Ordinis nostri professum votorum simplicium (vel solemnium) habere omnes qualitates tum a iure communi tum a legibus nostris pro susceptione ordinum minorum requisitas, praecipimus tibi sub formali praecepto et in virtute Spiritus Sancti et sanctae oboedientiae, ut te sisas coram Illustrissimo et Reverendissimo . . . quem rogamus humiliter, ut te ad ordines minores promovere ac tibi de promotione tua testimoniales literas concedere dignetur.

In quorum fidem has dedimus manu nostra subscriptas literas et sigillo provinciae (conventus, ordinis) munitas.

Dies et locus.

N. N. Prior Provincialis.

3. Literae testimoniales et dimissoriales pro susceptione ordinum maiorum.

Nos N. N. Prior Provincialis Provinciae Teutoniae (vel Superior vel Abbas talis loci) in Dei Filio nobis dilecto N. N.

Cum nobis a fide dignis et eruditis magistris tuis, qui te bene cognoscunt et specialiter examinaverunt, relatum sit te dilectum in Christo N. N. Ordinis nostri professum votorum solemnium habere omnes qualitates tum a iure communi tum a legibus nostris pro susceptione sacri ordinis N. requisitas et specialiter te habere illam scientiam theologiam, quae requiritur iuxta decretum «Auctis admodum», praecipimus tibi sub formali praecepto et in virtute Spiritus Sancti et sanctae oboedientiae, ut te sisas die . . . coram Illustrissimo et Reverendissimo . . . ad quem te dimittimus et quem humiliter rogamus, ut te ad s. ordinem . . . promovere ac tibi de promotione tua testimoniales literas concedere dignetur.

In quorum fidem, ut supra n. 2.

Nota I. Si adest defectus aetatis, tunc post verbum «rogamus» additur: ut, cum iustas causas dispensandi adesse testemur, velit tecum dispensare in . . . mensibus super defectum aetatis.

2. Si adest alia irregularitas, a qua praelatus regularis non potest dispensare, sed episcopus auctoritate apostolica potest, tunc petitio huius dispensationis pariter post verbum «rogamus» facienda est.

3. Si interstitia non servantur, post verbum «requisitas» additur: dispensatione super defectu interstitiorum concessa ex privilegio Ordinis nostri. Ordinibus Mendicantium et pluribus aliis concessum est privilegium suscipiendi s. ordines non servatis interstitiis (cf. supra q. 237). Si autem aliquis ordo tale privilegium non habet, tunc petenda est dispensatio ab episcopo, sicuti sub n. 2 dictum est.

4. Petitio dispensationis a votis simplicibus.

Beatissime Pater!

N. N. professus votorum simplicium in Ordine . . . ad pedes Sanctitatis Vestrae humiliter provolutus petit instanter dispensationem super vota simplicia emissa, cum prorsus impar sit ferendi ulterius onera religionis. Commendationem istius meae petitionis dedit Adm. R. P. . . . Superior meus literis adiacentibus.

Et Deus etc.

N. N.

Locus et dies.

Nota I. Si ille, qui dispensationem petit, est sacris ordinibus initiatus, post verbum «religionis» addendum est: Reverendissimus Episcopus N. N. dioeceseos N. paratus est me recipere in clerum suae dioeceseos. Cf. supra q. 116 c.

2. Sancta Sedes non solet dispensationem super vota simplicia concedere, nisi petens habeat commendationem a suo respectivo superiore.

3. Si ille, qui petit dispensationem habet alias causas suae petitionis, potest illas adducere, sed ratio superius allata etiam per se sola sufficit.

5. Petitio saecularizationis a solemniter professo.

Beatissime Pater!

N. N. professus votorum solemnium in Ordine . . . ad pedes Sanctitatis Vestrae humiliter provolutus instantanter petit saecularizationis indultum, quia (ratio pe-

tionis affertur, e. gr. quia prorsus impar est ferendi amplius onera religionis, vel quia sanitas eius ita labe-
factata est, ut non nisi extra ordinem salutem recupe-
rare possit ita testante medico, cuius testimonium hic
adicitur, vel quia debet sustentare parentes suos aetate,
egestate et infirmitate oppressos etc.). Reverendissimus
Episcopus N. N. dioeceseos N. benevole vult me re-
cipere in clerum suae dioeceseos. Titulus sustentationis
meae est patrimonium legitime constitutum (vel mensa
episcopi vel titulis missionis etc.). Insuper humillime
peto licentiam accipiendi beneficia, quae forsitan Re-
verendissimus Episcopus benevole recipiens mihi con-
ferre dignabitur.

Et Deus etc.

N. N.

Locus et dies.

Ad Eminentissimum Cardinalem Praefectum

S. Congregationis Ep. et Reg. Romae,

vel quando petitio fit ab habente domicilium in locis
Propagandae subiectis: Ad Eminentissimum Cardinalem
Praefectum S. Congregationis de Propaganda Fide Romae.

Nota 1. Si orator nondum habet episcopum benevolum, scribendum
est: petit saecularizationem ad annum ad hoc, ut episcopum benevolum
inveniri queat. Sustentationem statui clericali convenientem interim
mihi providebit (affertur modus sustentationis).

2. Etiam isti petitioni adiungendae sunt literae commendatitiae
proprii superioris. Quodsi ille recusat dare tales literas, causa huius
recusationis enuntianda est in petitione.

3. Raro conceditur prima petitione saecularizatio perpetua, sed
communiter datur indultum saecularizationis temporanae. Quodsi
tempus talis saecularizationis temporanae elapsum est, tunc subsistente
legitima causa potest peti prolongatio indulti iam habiti vel etiam
indultum perpetuae saecularizationis.

4. Si aliquis solemniter professus, sed non sacris ordinibus initiatus
petit saecularizationem, non est necesse invenire episcopum benevolum
recipientem, sed debet in petitione dici: firma spes congruae sustenta-
tionis fundatur in (e. gr. exercitio artis sutrinae, quam bene calleo).
Cum per saecularizationis indultum non eo ipso concedatur dispensatio
a votis, si talis dispensatio postea necessaria est pro tranquillitate

animae (praesertim in voto paupertatis) melius mediante et recommendante episcopo dioecetano haec dispensatio a voto vel votis petenda est speciali supplicatione.

6. Protocollum et petitio dimissionis alicuius simpliciter professi ante professionem solemnem.

Reverendissime Pater (Magister Generalis)!

Frater N. N. ingressus in Ordinem nostrum die . . . emisit vota simplicia die . . . sed nunc prorsus ineptus est ad officia suo statui convenientia exercenda nec est fundata et firma spes illum unquam aptum fore. Ratio est (affertur ratio, e. gr. quia ita est rixosus et vehemens, quod in pace cum suis fratribus vivere nequeat — quia est ita ineptus ad studia, ut nunquam sufficientem scientiam pro sacerdotio adepturus sit testantibus unanimiter suis magistris — quia habet habitum vitiosum . . . — quia tale crimen commisit nec spem emendationis praebet).

Quae cum ita sint et Sanctissimus Dominus Papa Pius IX decreto «Sanctissimus» die 12 Iunii 1858 Magistro Generali Ordinis Praedicatorum cum suo generali consilio dederit facultatem dimittendi professos votorum simplicium (quae facultas extensa est ad omnes religiones cum votis solemnibus) infrascriptus Prior Provincialis provinciae . . . praehabito voto Prioris conventus . . . eiusque consilii conventualis instanter petit, ut Reverendissima Paternitas velit utendo sua facultate fratrem N. N. ex ordine dimittere.

Paternitatis Vestrae Reverendissimae humillimus et oboedientissimus filius

N. N.

Locus, dies, sigillum.

Prior Prov.

NB. Infirmitas corporalis professioni superveniens vel dispositive tantum professioni praeexistens (cf. q. 125 c) non est ratio sufficiens dimissionis. Etsi in hoc dimissionis negotio non necessario sit observanda forma iudicialis,

cum tamen dimissus habeat ius appellandi ad S. Congregationem Ep. et Reg. contra dimissionem suam factam omnino oportet ut rationes, ob quas dimissio facienda est, sint solide probatae. Probationes ipsae per modum protocolli mittendae sunt ad Magistrum Generalem simul cum petitione dimissionis.

7. Formula petendi beneplacitum apostolicum pro erectione novi conventus.

Beatissime Pater!

N. N. Prior Provincialis provinciae . . . ad pedes Sanctitatis Vestrae provolutus praehabito voto sui consilii provincialis (vel capituli provincialis), accedente licentia tum Reverendissimi Magistri Generalis Ord. . . . tum Illustrissimi Episcopi . . . petit humiliter Beneplacitum Apostolicum pro fundatione et canonica erectione conventus sui ordinis in (locus et dioecesis). In novo conventu competens numerus religiosorum commode sustentari potest. Regularis observantia, vita perfecte communis et generatim omnia illa, quae a iure ecclesiastico et ordinis nostri constitutionibus requiruntur, fideliter observabuntur.

Et Deus . . .

N. N.

Prior Provincialis.

NB. Si in novo conventu novitiatus est erigendus, tunc hoc specialiter est dicendum in petitione.

APPENDIX.

I. De oratoriis regularium in domibus ruralibus.

Benedictus PP. XIV

ad perpetuam rei memoriam¹.

Exponi nobis nuper fecit dilectus filius Antoninus Bremond, Magister Generalis Ordinis Fratrum Praedicatorum, quod inter cetera privilegia a Romanis Pontificibus, praedecessoribus nostris, eidem ordini illiusque superioribus et fratribus concessa fel. rec. Alexander Papa IV, itidem praedecessor noster, per suas sub plumbo V Kalendis Aprilis MCCLXI expeditas literas indulsit, ut in locis, in quibus degerent, liceat eis habere oratoria, in quibus cum altari portatili possunt missarum solemnia et alia divina officia celebrare. Subinde vero recentis memoriae Benedictus Papa XI, etiam praedecessor noster, per alias suas sub plumbo IV Idus Martii MCCCIV super exemptione a iurisdictione episcoporum itidem expeditas literas decrevit ecclesias, oratoria, domos et loca, quae dictus ordo seu illius fratres tenebunt et habitabunt in futurum, dum et quoties illa tenere et inhabitare contigisset, exempta prorsus existere nulloque medio Sedi Apostolicae subesse; quae quidem privilegia ab hac Apostolica Sede pluries confirmata fuisse memoratur. Cum autem, sicut eadem expositio subiungebat, dictus ordo quamdam possessionem, Sancti Pastoris nuncupatam, in dioecesi

¹ Haec constitutio datur iuxta originale asservatum Romae in Archivio Generalitio Ord. Praed. Cf. *Analecta Ord. Praed.* IV 222.

Praenestina existentem magistrisque generalibus ordinis huiusmodi assignatam habeat, ad quam tam magistri generales praedicti quam eorum socii alique dicti ordinis fratres de illorum licentia rusticationis causa pluries infra annum accedere solent et commorantur et sacrosanctum missae sacrificium in quadam publica capella muro extructa sacrisque suppellectilibus munita pro eorum spirituali consolatione et commoditate fratrum laicorum memorati ordinis ad illius custodiam semper existentium agrorumque cultorum et agricolarum aliarumque personarum ad illam adventantium celebrant, et licet ipse Antoninus Magister Generalis crediderit capellam huiusmodi vigore praedictorum aliorumque privilegiorum, ut praefertur, ordini praedicto concessorum nunquam ab episcopis Praenestinis visitatam fuisse nec visitari debere, nihilominus transactis mensibus ad suam notitiam pervenerit laicos inibi ad dictas possessiones custodiam commorantes, absentibus tamen magistris generalibus praedictis seu aliis dicti ordinis superioribus, propter ignorantiam privilegiorum praedictorum per ternas vices visitationem dictae capellae ab episcopis Praenestinis faciendam permisisse, prout ex actis sacrarum visitationum asseritur, cupiatque propterea Antoninus Magister Generalis eidem ordini in praemissis a nobis provideri: nos, qui dictum Antoninum Magistrum Generalem paternis complectimur affectibus, ipsumque ac dictum ordinem specialibus favoribus et gratis prosequi volentes, dictum Antoninum Magistrum Generalem a quibusvis excommunicationis, suspensionis, interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis a iure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quilibet quomodolibet innodatus existit, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum harum serie absolventes et absolutum fore censentes, supplicationibus eius nomine nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, ut deinceps ut publicis capellis seu pri-

vatis oratoriis existentibus in domibus, possessionibus et membris¹ ad conventus ordinis praedicti nunc et pro tempore spectantibus et pertinentibus, quae ab ordinariis locorum iuxta ius visitari et approbari soleant debeantque, licet ab illis nec visitata nec approbata fuerint, nihilominus sacrosanctum missae sacrificium per regulares sive eiusdem sive alterius ordinis quam saeculares presbyteros tuto celebrari possit, missamque inibi audientes diebus festivis praecepto Ecclesiae hac de re edito satisfacere intelligantur, absque tamen ullo iurium parochialium praeiudicio, auctoritate apostolica tenore praesentium concedimus et indulgemus. Insuper dictas capellas publicas et privata oratoria a quacumque ordinarii locorum quacumque auctoritate, superioritate et dignitate fungentis visitatione et subiectione auctoritate et tenore praedictis eximus et liberamus ac exempta et libera esse decernimus et volumus et declaramus, ea tamen lege, ut ad huiusmodi effectum, nempe quoad visitationem per locorum ordinarios super illarum et illorum fabrica, ornatu et supellectili sacra faciendam satis sit et sufficiat, quod dicta oratoria, capella et altaria visitentur et approbentur ac visitari et approbari debeant a patribus visitoribus dicti ordinis, onerata super his conscientia dicti Antonini moderni quam pro tempore existentis eiusdem ordinis magistri generalis. Decernentes easdem praesentes literas firmas, validas et efficaces existere et fore suosque plenarios et integros effectus sortiri et obtinere, ex illis, ad quos spectat et pro tempore quandocumque spectabit, inviolabiliter observari sicque in praemissis per quoscumque iudices ordinarios et delegatos, etiam causarum palatii apostolici auditores, iudicari et definiri debere, ac irritum et inane si secus super his a quocumque quavis auctoritate scienter vel ignoranter conti-

¹ Membris hic idem quod «pertinenciis».

gerit attentari. Non obstantibus apostolicis ac in universalibus provincialibusque et synodalibus conciliis editis generalibus et vel specialibus constitutionibus et ordinationibus ac quarumcumque ecclesiarum aliisque quibusvis etiam iuramento, confirmatione apostolica vel quavis firmitate alia roboratis, statutis et consuetudinibus, privilegiis quoque, indultis et literis apostolicis in contrarium praemissorum quomodolibet concessis, firmatis et innovatis. Quibus omnibus et singulis illorum tenores praesentibus pro plene et sufficienter expressis ac de verbo ad verbum insertis habentes, illis alias in suo robore permansuris, ad praemissorum effectum hac vice dumtaxat specialiter et expresse derogamus, ceterisque contrariis quibuscumque.

Datum Romae apud Sanctam Mariam Maiorem sub annulo Piscatoris die 22 Ianuarii MDCCLV pontificatus nostri anno decimoquinto.

Pro Domino Cardinali Passioneo
Ioannes Florius, Substitutus.

Specietenus recens decretum S. Congr. Rit. infra-positum opponitur constitutioni huic Benedicti XIV. Cum autem in resp. ad II expresse dicatur: «nisi adsit indultum», et constitutio Benedictina certum et authenticum indultum sit, adhuc privilegium a Benedicto XIV concessum in suo robore videtur manere. Ad hoc autem ut benevolus lector ipse iudicare possit, hic subicimus ipsum decretum S. Congregationis:

Secovien.

Reverendissimus Dominus Leopoldus Schuster, Episcopus Secoviensis, Sacrorum Rituum Congregationi reverenter exposuit et enixe petiit, ut sequentia dubia solvantur nimirum.

In dioecesi Secoviensi vasta sunt quinque monasteria, nimirum tria Ordinis S. Benedicti, unum Ordinis Cisterciensis et unum Canonorum Regularium Lateranensium; insuper permulta coenobia aliorum Ordinum Mendicantium S. Francisci et S. Dominici, S. Ioannis de Deo etc. Interdum in illis monasteriis casus accidit, ut novum oratorium exempli gratia pro recitando officio tempore hiemali in aedibus monasterii erigatur simul cum altari sive fixo sive portatili, ut ibi etiam missa celebrari possit ab infirmis et senibus debilibus. Praeterea talia oratoria cum altari interdum etiam in domibus extraneis, quae a monasterio sive longe sive parum distant et peculium monasterii sunt, eriguntur, in quibus domibus unus vel plures patres per aliquod tempus sive oeconomiae sive sanitatis colendae causa versantur. Hinc quaeritur:

I. Estne licentia missam ibi celebrandi ab episcopo ordinario petenda, an sufficit necessitas vel utilitas communitalis religiosae? — Et si affirmative ad secundum:

II. Valet hoc etiam de oratoriis, quae extra monasterium ipsum sita sunt, sed ad eius peculium pertinent?

Porro Sacra Rituum Congregatio, exquisita Commissionis Liturgicae sententia reque maturo examine perpensa, ita respondere rata est:

Ad I. Si agatur de regularibus proprie dictis, negative ad primam partem; affirmative ad secundam, de licentia superioris generalis aut provincialis iuxta decretum n. 4007 «Super oratoriis semipublicis» 23 Ian. 1899; si vero sermo sit de aliis communitatibus, servetur decretum n. 3484, Nivernen 8 Mart. 1879 ad II.

Ad II. Negative, nisi adsit indultum.

Atque ita rescripsit. Die 10 Nov. 1906.

S. Card. Cretoni, Praefect.

D. Panici, Archiep. Laodicen., Secret.

II. De oratorio privato monialium.

Benedictus PP. XIII.

Ad futuram rei memoriam¹.

Exponi Nobis nuper fecit dilectus filius Dominicus Ponsi Frater expresse professus et Exprovincialis provinciae Romanae Ordinis Praedicatorum et socius dilecti pariter filii Magistri Generalis pro provinciis Italiae eiusdem ordinis, quod cum in monasteriis monialium dicti Ordinis S. Dominici tam Romanae quam Lombardiae provinciarum reperiantur moniales infirmae, quae propter habituales corporis infirmitates e cubiculis valetudinarii egredi nequeant eaque de causa etiam in solemnioribus anni festis diebus spirituali consolatione audiendi sacrosanctum missae sacrificium privatae remaneant, ipse Dominicus opportune iisdem monialibus a Nobis provideri summpere desiderat. Nos dicti Dominici votis hac in re, quantum cum Domino possumus, favorabiliter annuere volentes eumque a quibusvis excommunicationis, suspensionis et interdicti aliisque ecclesiasticis sententiis, censuris et poenis, a iure vel ab homine quavis occasione vel causa latis, si quibus quomodolibet innodatus existit, ad effectum praesentium dumtaxat consequendum harum serie absolventes et absolutum fore censentes, supplicationibus eius nomine Nobis super hoc humiliter porrectis inclinati, ordinariis locorum, abbatissis seu priorissis et monialibus eorundem monasteriorum provinciarum huiusmodi, quatenus in oratorio valetudinarii ad hoc decenter muro extructo et ornato, ab omnibus domesticis usibus libero, sacrosanctum missae sacrificium per eundem confessarium vel per alium ex confessariis per eosdem ordinarios approbatis ad audiendas illarum confessiones sacramentales in Pascatis, Resurrectionis,

¹ Extat haec constitutio apud Anal. Ord. Praed. IV 225.

Pentecostes, Nativitatis D. N. Iesu Christi, Sanctissimi Rosarii ac eiusdem S. Dominici festis diebus celebrari facere libere et licite possint et valeant, dummodo tamen oratorium huiusmodi ab iisdem ordinariis visitetur et adprobetur et ita constituatur, ut separatum a loco infirmariae et clausum remaneat nec aperiatur, nisi quando missa ibi erit celebranda, arbitrioque eorundem ordinariorum sic aptetur, ut moniales infirmae existentes ibidem missam videre et audire possint, licentiam auctoritate Nostra apostolica concedendi eadem auctoritate tenore praesentium facultatem impertimur. Volumus autem, ut confessarius sive alius ex iisdem confessariis, ut praefertur, approbata clausuram ingrediens a religioso gravis aetatis associetur quodque oratorium non aperiatur, nisi cum assistentia continua saltem quatuor ex antiquioribus monialibus non infirmis, et tam ipsae quam moniales infirmae velum intermedium super faciem habere et tenere debeant, dum praemissa peraguntur. Non obstantibus constitutionibus et ordinationibus Apostolicis necnon ordinis, provinciarum et monasteriorum huiusmodi etiam iuramento, confirmatione Apostolica vel quavis firmitate alia roboratis statutis et consuetudinibus ceterisque contrariis quibuscumque. Volumus autem, ut praesentium literarum transumptis seu exemplis, etiam impressis, manu alicuius notarii publici subscriptis et sigillo personae in ecclesiastica dignitate constitutae munitis eadem prorsus fides habeatur, quae ipsis praesentibus haberetur, si forent exhibitae vel ostensae.

Datum Romae apud S. Mariam Maiorem sub annulo Piscatoris die 28 Augusti 1725, pontificatus Nostri anno secundo.

Similia vel adhuc ampliora indulta circa oratoria privata obtinuerunt moniales aliorum ordinum. Sic non tantum missa conceditur, sed etiam asservatio S. Eucharistiae. Cf. indultum concessum sororibus «Mercedarias» die 9 Febr. 1904.

III. Super ingressu clericorum saecularium in regulares ordines.

Episcopo N. N.

Acceptis novis literis Amplitudinis Tuae die 7 proxime praeteriti mensis Novembris ad SS^{mm} D. N. Pium PP. IX datis ad obtinendam prohibitionem, ne clerici saeculares tuae dioecesis infra triennium a die, quo ad sacrum presbyteratus ordinem promoti fuerint, computan. regularia instituta amplecti possint, Sanctitas Sua pro ea, qua Te prosequitur benevolentia, iussit ut ab hac S. Congregatione negotiis et consultationibus episcoporum et regularium praeposita literae ipsae cum adnexis animadversionibus a Te exaratis diligenti examine expendere-
rentur. Idcirco omnibus sedulo perpensis laudandum quidem esse Eⁿⁱ Patres existimarunt pastorem sollicitudinem tuam, qua omni studio bonum ovium Tibi commisarum curas; sed tamen eis visum est magni momenti vulnus infligi ecclesiasticae disciplinae, si petita generalis prohibitio concederetur, praesertim cum pro aliquo urgenti et extraordinario casu, de quo citati a Te scriptores loquuntur, a Benedicto XIV satis provisum sit nec generalis huius concessionis exemplum habeatur, siquidem S. Carolus Borromaeus eam obtinuit relate ad unicum dumtaxat institutum, cui seminarii sui curam commiserat. Hisce etiam accedit, quod alii quoque locorum antistites, qui in eisdem circumstantiis reperiuntur, hoc exemplo ducti eandem petitionem urgerent, quo facto occasio praeberetur insimulandi episcopos adversari vocationes ad religiosos ordines, quorum alumni evangelica consilia sectantes adiutricem operam antistitibus locorum praestant. Nec dissimulandum est petitam prohibitionem regularibus gravissimam fore eamque querelarum causam futuram non sine periculo, ut eorum animi alieni fierent ab episcopis, qui huiusmodi prohibitionem efflagitarent, cum suarum dioecesium de-

trimento praesertim tristissimis hisce temporibus, quibus necesse prorsus est, ut uterque clerus, saecularis nempe et regularis, conspirantibus animis coniunctisque studiis in vineam Domini excolendam sedulo incumbat.

Quae cum Sanctitati Suae relata sint, ea Tibi communicanda mandavit, cui Apostolicam Benedictionem toto cordis affectu peramanter impertita est.

Haec Amplitudini Tuae significo, dum prospera et felicia cuncta ex corde adprecor a Domino,

Amplitudinis Tuae

Romae 20 Decembris 1859.

Ex Bizzarri, Collectania Congr. Ep. et Reg. p. 669.

INDEX RERUM

secundum ordinem alphabeticum.

(Numerus significat quaestionem, et nonnisi rarissime, quando scl. agitur de prae-notationibus, paginam. In hoc ultimo casu expresse notificatur pagina.)

Abbas de iure communi tantum in propria ecclesia exercere potest pontificalia et quidem nonnisi ter in anno 194 (3); episcopus nequit illi licentiam dare ad exercenda pontificalia in aliis ecclesiis ibid.; habet aliquando specialia indulta ibid.; aliquando gaudet privilegio benedicendi campanas pro propria ecclesia 196; abbates generales quoad visitationem episcopi 183.

Abbatia. Hodiedum existunt abbatiae «nullius dioecesis», quae fruuntur exemptione activa 177.

Abbatissa. Confessarius nequit loqui cum abbatissa extra confessionem 102; non habet iurisdictionem proprie dictam 175, nota.

Abortus procuratio est inter casus Clementis VIII 152; plectitur excommunicatione reservata episcopo 233; possunt regulares absolvere ab hac excomm. ibid.; in irregularitate orta ex procur. abortus non potest dispensari a regularibus 240.

Absolutio. Confessarius denegationem absolutionis comminans, nisi poenitens nomen complicitis revelaverit, episcopo denunciandus est 198; absol. a reservatis 143

151 153; absolutio generalis pro tertiariis suppl. 1.

Acceptatio electionis. An electus teneatur acceptare suam electionem 167.

Accessus ad moniales a pluribus pontificibus prohibitus fuit 102; quibusnam liceat et sub quibus conditionibus ibid.

Actus. Num vota obligent ad actus internos 69; praelatus potest praecipere a. internos ibid. et 107; etiam aliquando a. hereticos 106.

Administratio bonorum prohibita simpliciter professis 54.

Administratio sacramentorum. Quousque regulares subiciantur episcopo in administr. sacr. 185.

Aere alieno gravati impediuntur ab ingressu in religionem 27; sub quibusnam conditionibus ibid.; poenae contra transgressores ibid.; haec prohibitio ex iure canonico non existit pro monialibus ibid.

Aetas requisita pro ingressu clericorum et monialium in religionem 23; pro ingressu conversorum ibid.; aetas requisita pro professione simplici, pro professione solenni ibid.; aetas

- requisita pro ordinibus suscipiendis 235 (3).
- Aggregatio** tertii ordinis regularis ad ordinem primum fit per specialem concessionem superioris generalis suppl. 1, q. 1.
- Alearum ludus** ex se prohibitus religiosus 142; aliquando consuetudo excusat ibid.
- Altaria** ecclesiarum regularium non possunt visitari ab episcopo dioecesano 185; altaria portatilia 187 227.
- Alumni** regularium possunt sacramenta recipere ab illis 185 224 229; non possunt autem sepeliri ab illis 247, nota 1; alumni interni et alumni externi 230.
- Anniversaria** vide Festa.
- Apostata** quis sit 122; poenae in apostatas ibid.; modus reducendi apostatas ibid. nota; episcopus habet iurisdictionem in apostatas ibid.; bona temporalia apostatae ibid.; decretum Pontificium de apostatis et eiectis legendum in publica mensa 171, nota.
- Apostoli** veri religiosi fuere 8.
- Appellatio** regularis contra poenas iniustas 175; contra episcopum p. 199; contra fundationem alicuius novi conventus ab illis quorum interest 250.
- Approbatio** qualis sit necessaria pro ordine proprie dicto 2; quare sit necessaria 1; quis eam dare possit 1; hodie requiritur pro omnibus religionibus congregationibus approbatio Summi Pontificis 1, dic. 3, nota; primis temporibus Ecclesiae sufficebat approbatio episcopi ibid.; approbatio confessorii regularis 144; non potest dari prima vice sine praevio examine ibid.; ad audiendas confessiones saecularium regulares indigent approbatione episcopi loci ibid.; approbatio ad confessiones audiendas solet includere approbationem ad praedicandum 188; utrum episcopus possit limitare approbationem regularium 231.
- Arma** invasiva non portanda a religiosis 142.
- Asylum.** Quatenus loca ius asyli habeant 220; poena in violatores ibid.
- Aurora.** Regulares habent privilegium celebrandi missas ante auroram et post meridiem 227 (c).
- Baldachinum** debet poni supra altare in oratoriis, si desuper aliquis habitat vel dormit 227, nota.
- Baptismus** si ob dubium validitatis prioris baptismi reiteratur, professio non debet repeti 59; patrini in baptismo non possunt esse regulares 142 et p. 249.
- Benedicti XIV** aureum monitum ad regulares et episcopos de exemptione et concordiae studio p. 195.
- Benedictini** habent privilegium, vi cuius quilibet assistens eorum officio choralis satisfacit debito suo officium recitandi 136, nota.
- Benedictio** episcopi pro praedicatoribus 188 et 249; quatenus sint benedictiones, quas regulares dare possint 245; benedictio differt a consecratione 244; benedictio mulieris post partum 245 (3); benedictio domorum ibid. (4).
- Beneficium ecclesiasticum.** Episcopus tenetur clericis suis, qui ante professionem solemnem relinquunt religionem, in quam ingressi sunt, beneficium possessum restituere 55, nota; non vacat per ingressum beneficiati in ordinem religiosum ibid.; sed tantum per professionem perpetuam ibid.

- Beneplacitum apostolicum** pro foundatione conventus 250; pro erectione novitiatus *ibid.*; pro renuntiatione privilegiorum 215.
- Bethlemitae** sunt religiosi proprie dicti ex const. Clementis XI 3.
- Bibliotheca.** Obligationes superiorum in Ordine Praed. circa bibliothecas 174.
- Bimestre** privilegium coniugarum 26.
- Bona religiosi** transeuntis ad aliam religionem 119, nota; apostatae defuncti pertinent ad ordinem relictum vel ad Cameram Apostolicam 122; vide verbum «Renuntiatio».
- Breviarium.** Quonam breviario utendum sit 136; uti Breviario Romano licet omnibus etiam proprium breviarium habentibus in casu necessitatis *ibid.*; Benedictini habent privilegium, vi cuius quilibet eorum choro assistens potest uti breviario monastico *ibid.*, nota; praelati regulares possunt dispensare suos subditos in recitatione breviarii 239.
- Calendarium.** Quonam utendum sit in choro, in privata recitatione 136; in absentia a conventu et in itinere *ibid.* (d); omnes celebrantes in oratorio publico debent se conformare calendario illius, si ibi festum duplex et supra celebratur 136 (e) et 227; secus possunt se conformare vel dicere missam votivam vel de requie *ibid.*; saecularizati in perpetuum debent uti calendario dioeceseos, in qua domicilium habent 136 (f).
- Campanae benedicendae** ab episcopo loci 196; debent pulsari iussu episcopi *ibid.*; regulares possunt haberi plures campanas *ibid.*
- Cannae.** Quid sit privilegium cananarum 250, nota.
- Canonici regulares:** eorum locus in processionibus 192.
- Canonis privilegium** quid sit 218; poenae in violatores *ibid.*; actiones prohibitaee *ibid.*; extensio privilegii *ibid.*
- Capellae** regularium gaudent exemptione vide Oratoria.
- Capellani** vide Coadiutores.
- Capitulum generale** potest statuere particulares casus reservados pro toto ordine 152.
- Capitulum provinciale** instituit magistrum novitiorum 48; potest statuere praeter casus Clementis VIII etiam alios casus reservados 152; in provincialibus capitulis superiores locales debent exhibere attestationem de satisfactis missarum oneribus 161; in Ordine Praed. requiruntur adhuc aliae attestations *ibid.* (3).
- Carceris poena** per sex menses est infligenda ad probandam incorrigibilitatem 126 (a); dispensatio ab hac poena infligenda *ibid.*; utrum ista poena nostris diebus infligi debeat *ibid.*; non potest infligi nisi post processum iuridicum 175.
- Carthusianorum religio** censetur in iure canonico omnium arctissima 117; iuxta modernam praxim et privilegia non licet transire ab alio ordine ad religionem Carthusianorum sine licentia S. Sedis *ibid.*
- Castitas.** Votum castitatis quid sit et quotuplex 83; effectus eius *ibid.*; clausulae in dispensatione voti castitatis 84; poenae in violatores voti castitatis 85; remotio periculorum 86; quandonam confessarii regulares possint dispensare in voto perfectae castitatis 243.

- Casus conscientiae** habendi in quolibet conventu 172; poenae in transgressores huius praecepti *ibid.*
- Casus reservati.** Superiores regulares tenentur pluribus confessariis dare facultatem absolventi a casibus reservatis 143, et si non faciunt, nihilominus valida est absolutio *ibid.*; quandonam laici possint absolvi a casibus reservatis 151; quisnam sibi reservare possit casus; casus Clementini 152; peccata venialia non possunt reservari *ibid.*; non expedit multos casus reservatos facere *ibid.*; casus reservati post bullam «Apost. Sedis» 153; privilegia confessariorum regularium quoad casus reservatos episcopi 233.
- Catechismus.** Regulares possunt pueros et adultos catechizare in propriis ecclesiis 188.
- Censurae** vide «Casus reservati», «Absolutio» et «Potestas superiorum».
- Cessatio privilegiorum** quomodo fieri possit 213; vide Revocatio *privil.*
- Choreae** sunt regularibus interdictae 142.
- Chorus** quandonam sub clausuram cadat 88; officium in choro persolvendum vide Officium.
- Claustra.** Degentes extra claustra et ibi delinquentes ab episcopo puniri possunt 198.
- Clausulae** adhibitae in dispensatione votorum vide Dispensatio.
- Clausura virorum** duas obligationes infert 87; loca clausurae subiecta 88; num observanda sit clausura in parvis domibus *ibid.*; determinare vel variare clausuram 89; obligatio gravis clausurae 90; particularia media ad clausuram melius servandam 92; quandonam mulieres possint intrare in clausuram virorum 93 94; poenae in transgressores 95.
- Clausura mulierum** est duplex: papalis et episcopalis 96; finis clausurae *ibid.*; quandonam clausura papalis adsit *ibid.*; casus in quibus licet intrare in clausuram monialium 97 98; quis licentiam dare possit pro ingressu in clausuram *ibid.* et 103; poenae in violatores clausurae 99 105; egressus monialium 100; accessus ad monialium monasteria 102; consuetudo fere ubique multum temperavit leges de clausura monialium 105, nota; confessarius aliique sacerdotes et operarii necessarii possunt intrare clausuram ad funebria monialis defunctae facienda 247, nota 2.
- Clerici regulares**, eorum locus in processionibus 192.
- Clericus** saecularis potest intrare in religionem contradicente episcopo 28, non tenetur expensas restituere, quas seminarium pro illo fecit *ibid.*, nota 5; facile obtinet dispensationem, etiamsi pacto se obstrinxerit non intrandi in religionem *ibid.*; clerici regulares obtinent in processionibus locum ante mendicantes 192.
- Coadiutores** qui dantur parochis regularibus, indigent approbatione episcopi 184; regulares sunt coadiutores episcoporum 179 et p. 195.
- Cogere** non licet mulierem ad ingrediendam religionem, nisi in tribus casibus 18; poenae in taliter iniuste cogentes 19.
- Collectae imperatae** ab episcopo debent recitari a regularibus exemptis 187; omitti debent, si orationes excedunt numerum septenarium *ibid.*

Commensales perpetui possunt recipere omnia sacramenta a regularibus 185 224 229; alumni interni sunt commensales, non autem alumni externi neque operarii diurni extra monasterium habitantes 229.

Communicatio privilegiorum quid sit 203; diversi modi *ibid.*; quatenam privil. excludantur 204; extensio 205; interpretatio 206.

Complex. Confessarii nomen complicitis a suis poenitentibus exortantes sunt denunciandi episcopis 198.

Compromissum. Electio per formam compromissi quid sit 156; adhuc viget in electione praelatorum regularium *ibid.*

Confessarius novitiorum 48 (4); monialium quando ingredi possit clausuram 98; accessus ad monialium monasteria quando sit illi licitus 102; plures confessarii vivorum debent deputari in unoquoque conventu 143; approbatio confessarii necessaria 144; prae-vium examen requiritur in prima approbatione *ibid.*; confessarius idoneus quis sit 147; potestas confessariorum regul. 151; confessarius regularis audiens confessiones infirmi debet relinquere apud infirmum scripturam de peracta confessione 231; approbatio confessarii monialium 232; regularis non potest esse confessarius ordinarius monialium *ibid.*; nullo modo confessarius se ingerat in regimen externum monasterii *ibid.*; mutandus est de iure communi quolibet triennio *ibid.*; privilegia confessariorum regul. circa casus reservados 233.

Confessionalia non possunt visitari ab episcopo in ecclesiis regularium, quibus non incumbit cura animarum 185.

Confirmatio privilegiorum quid sit 207; fit vel in forma communi vel in forma speciali *ibid.*

Confiteri regulares tenentur apud confessarios ordinis 144 sq; in casu necessitatis possunt confiteri extra ordinem 146; num etiam apud sacerdotem simplicem i. e. non approbatum 147; novitii et moniales non tenentur confiteri apud confessarium extraordinarium illis aliquoties concessum, sed tenentur se sistere illi 149; iidem possunt valide confiteri apud quemlibet confessarium casu aliquo particulari 150; novitii possunt ex rationabili causa in casu particulari confiteri apud quemlibet confessarium approbatum 150.

Confraternitates quid sint 193; distinctio a tert. ord. *ibid.*; requisita ad erectionem *ibid.*; visitatio illarum *ibid.*

Congregationes religiosae sunt ordines in latiore sensu 1; habent saepe privilegia mendicantium 1; iuxta vigentem Ecclesiae disciplinam nulla congregatio religiosa ab episcopo fundari potest sine licentia S. Sedis 1 (p. 3, nota).

Congregatio Missionis. Alumni huius congregationis valide confiteri possunt penes quemlibet confessarium ab ordinario loci approbatum 146, nota 4.

Consanguinei. Necessitas consanguineorum non prohibet ingressum in religionem 24; quando possint visitare moniales 102.

Consecratio quomodo differat a benedictione 244; consecratio ecclesiae regularium 245.

Constitutiones ordinis quomodo differant a regula vide Regula; quomodo obligent *ibid.*

- Contemptus** quid sit in electione 158; propter contemptum electio irritari potest *ibid.*
- Contemptus formalis** quid sit 68; regulæ *ibid.*; votorum *ibid.*
- Conventus.** Novitiatus debet peragi in conventu formali 47; extra conventum per longum tempus i. e. per sex menses vivere non licet de iure communi sine licentia S. Sedis 91.
- Conversi.** Ad habitum conversorum nemo potest admitti nisi viginti annos natus 29; sorores conversæ possunt recipi sine dote 37; fratres conversi de iure communi non tenentur sub peccato recitare officium vel alias præces 139.
- Crates** vide Accessus ad moniales.
- Criminosi** excluduntur ab ingressu in religionem, si crimen est notorium 28; olim non excluduntur *ibid.*; non excluduntur, si crimen plene expiatum est *ibid.*
- Cura animarum.** Regulares exercentes curam anim. in pluribus subsunt potestati episcopi 183.
- Decreta pontificia.** Lectio in publico quandonam 171; sub gravi præscribitur *ibid.*
- Dedicatio.** Festum dedicationis cathedralis ecclesiæ celebrandum est a regularibus in civitate episcopali habitantibus 136; pariter anniversarium dedicationis ecclesiarum dioeceseos 227.
- Delectationes morosæ** contra votum 69.
- Delictum occultum** num superiori præcipienti revelandum sit 110.
- Delinquentes** regulares in administratione sacramentorum possunt puniri ab episcopo 185; in quibusnam casibus ab episcopo puniri possint 198.
- Dimissio** novitii interrumpit novitiatum 42 (3); non potest fieri sine consensu concilii et capituli conventus 46; post vota simplicia emissæ 54; dimissio differt ab electione 125; ad dimissionem monialis requiritur licentia S. Sedis *ibid.*; dimissio includit dispensationem a votis *ibid.*; causæ legitimæ dimissionis *ibid.*; infirmitas corporalis non est causa legitima *ibid.*; non requiritur forma iudiciaria pro dimissione *ibid.* (f).
- Dimissoriae literæ** vide Literæ.
- Dispensatio** in votis simplicibus 54; in votis solemnibus 72; quid sit dispensatio votorum *ibid.*; sententia S. Thomæ de dispensabilitate votorum solemnium *ibid.*; ab obligatione choralis 133; a breviario 137; facultas dispensandi collata regularium prælatis 239 sq; collata confessariis regularibus 241 sq; possunt ea uti in foro interno, sed etiam extra confessionem *ibid.* prænot.; quandonam possint dispensare in voto perfectæ castitatis 243.
- Diversitas religionum** an et sub quibus conditionibus sit utilis 11; fundamenta diversitatis 12 13 15.
- Dominium** radicale remanet post prof. simplicem, non autem dominium utile 73; quisnam habeat dominium rerum, quæ ad singulos conventus pertinent *ibid.*, nota.
- Dominicanæ.** Privilegium Pii V iis concessum 41; communicatio huius privilegii *ibid.*
- Donationes notabiles** non possunt fieri a novitiis nisi infra bimestre ante professionem 52; donationes mortis causa semper fieri possunt *ibid.*
- Dos monialium.** Eius taxatio pertinet ad S. Congregationem 37; quomodo et quando solvi debeat

ibid.; quando debeat reddi ibid.; normae pro institutis votorum simplicium ibid., nota; sorores conversae possunt recipi sine dote ibid.

Ecclesia. Consecratio, benedictio, reconciliatio eius 244; precario concessa regularibus sequitur calendarium ordinis 227 (d); missa in aliena ecclesia ibid.; in ecclesiam regularium episcopus potest mittere missionarios 183; exercere pontificalia 194.

Egressus ex ordine potest fieri eiectione, saecularizatione, dimissione et apostasia — vide ibid.

Eiectio e religione alicuius monialis 126 (1); alicuius religiosi quomodo fieri debeat ibid. (2); sententia eiectionis ordinario loci communicanda ibid. (3); effectus eiectionis ibid. (4); quomodo iuxta hodiernam praxim procedendum sit ibid. (6).

Electio praelatorum regularium quid sit 155; triplex eius forma 156; quibus competat ius eligendi 157; quinam ad electionem vocandi sint 158; an electores ad electionem teneantur 159; an P. Generalis possit dare votum alicui, qui illud ius non habet 160; electio Provincialis est irrita, si Priores conventuales non attulerunt attestationem de satisfactione misarum 161 (1); vitia electionis 163; poenae contra male eligentes 164; quale ius ex electione oriatur pro electo 165; consensus electi 166; quando electus suam electionem respuere possit 167; non licet ante electionem nomine capituli electivi consensum eligendi petere 166; sine consensu superioris regularis nequit acceptare electionem ad munus extra ordinem 167, nota.

Eleemosynae pro missis vide Taxa.

Episcopi sunt in statu perfectionis acquisitae 1, nota; non possunt in religionem intrare sine licentia S. Sedis 28; eorum obligationes in receptione monialium 34; licentia in receptione feminarum cum votis simplicibus ibid.; tenentur recipere suos clericos, qui ordines religiosos ante professionem solemnem iterum relinquunt 55; debent intervenire in processu de invaliditate professionis solemnis 62; ex ordinibus religiosi assumpti tenentur ad vota emissa, immo et aliquantulum ad regulam 70 120; episcopi possunt in articulo mortis sanare matrimonium attentatum a solemniter professo 72; possunt licentiam dare pro ingressu in clausuram monialium 103 104; quomodo episcopi ex religione assumpti possint testamentum condere 120; nequeunt committere parochiam vel seminarium regularibus sine licentia apostolica 180; potestas ordinaria et delegata episcopi in regulares p. 199, quomodo episcopis regulares subiciantur quantum ad administrationem sacramentorum 185, ad praedic. 188, ad expos. sacr. 186; episcopi possunt praedicare in ecclesiis regularium 188; subiectio regular. quantum ad librorum impressionem 190; episcopi possunt suis facultatibus uti etiam in favorem regularium exemptorum accedente licentia Provincialis ibid.; quid valeat episcopus extraneus in ecclesia regularium 194.

Erectio novae domus vide Fundatio.

Eremitae veteres fuerunt veri religiosi 2.

Esculenta relate ad votum paupertatis 80.

Eucharistia. Asservatio sine licentia episcopi 221; expositio 186; administratio 223 — vide etiam Viaticum et Pascha.

Examen novitiorum ante ingressum 39; ante professionem 49; puellarum intrantium apud moniales 34; confessarii 144; quomodo hoc examen faciendum sit *ibid.*; examen regularium pro audiendis confessionibus 230; utrum superior generalis possit concedere approbationem et iurisdictionem sine examine 144; regulares, qui praevis examine simpliciter approbati sunt ad audiendas confessiones, ab episcopo non possunt ab eodem iterum examinari 231; examen ordinandorum 236.

Excommunicatio contra illicite publicantes S. Scripturam 190; contra regulares temere administrantes viaticum et extrem. unctionem 225.

Exemptio participatur a novitiis 51; quid sit exemptio 176; quotuplex 177; extensio 178; utilitas 179.

Exercitia spiritualia. Prior conventualis debet afferre in Capitulo provinciali attestationem de exercitiis spirit. peractis ab omnibus suis subditis 161 (3).

Expositio SS. Sacramenti alia publica alia privata 186; quando requiratur licentia episcopi *ibid.* —

Extra tempora possunt regulares s. ordines suscipere 237; non autem secluso speciali indulto tribus diebus continuis *ibid.*

Extrema unctio. Religiosi praesentes clericis aut laicis extracausam necessitatis extremam unctionem ministrare sine licentia parochi sunt excommunicati 225.

Facultates benedicendi. Quando regulares indigeant licentia episcopi 189 245; facultates superiorum vide Potestas; facultates confessariorum vide Confessarius.

Falsificatio manus aut sigilli officialium monasterii est peccatum reservabile 152; quando adsit et quando sit peccatum mortale *ibid.* (5).

Familiares regularium quinam sint 178; gaudent exemptione *ibid.*; vide Commensales et Alumni.

Fateri veritatem circa proprios defectus tenetur candidatus ante receptionem in religione, si non vult ab ingressu desistere 32.

Festa quae a regularibus celebrari debeant 136 196 227; festa et ieiunia debent in ecclesiis regularium populo annuntiari 249.

Forma iudiciaria non requiritur in dimissione post vota simplicia emissa 125 (f); requiritur autem in electione solemniter professi 126; dimissio ex institutis votorum simplicium 125 (f).

Forum. Privilegium fori respectu novitiorum 51; quid sit privilegium fori 219; quomodo hodiernis diebus agendum sit casu occurrente *ibid.*

Fugitivus quis sit 123; differt a furtim exeunte *ibid.*; poenae in fugitivos *ibid.*

Fundatio novae domus. Requisita ad fundationem 250; diligens inquisitio *ibid.*; licentia episcopi *ibid.*; appellatio ab interesse habentibus *ibid.*; idem valet de translatione et aliquando etiam de reassumptione conventus, quod de fundatione *ibid.*; numerus compet. religiosorum *ibid.*; beneplacitum apost. *ibid.*; vita communis *ibid.*

Funera. Iura regularium circa funera vide Sepultura.

Furtum de rebus monasterii est peccatum, cuius absolutio potest reservari 152; quandonam sit peccatum mortale 80.

Generalis vide Magister generalis.

Granciae. Duplex datur granciarum genus 227, nota; regulares possunt erigere oratoria in granciis suis ibid. et Appendix; bulla Benedicti XIV.

Gubernatio regularium vide Regimen regul.

Habitus religiosus. Dimissio habitus a novitio facta interrumpit novitiatum 42; portandus ab episcopo regulari 120 (c); saecularizatus debet interius retinere aliquod signum habitus religiosi 116; eiectus debet illico deponere habitum religiosum 126 (4); gravis obligatio portandi habitum religiosum 127; poenae in transgressores huius obligationis 128; causae excusantes 129.

Haeresis. Conversi ab haeresi et filii haeticorum non impediuntur ab ingressu religionis 28, nota 2; egent dispensatione ab irregularitate, si volunt ordines suscipere ibid.; delicta haeresis vel quae inferunt suspicionem haeresis pertinent privative ad forum episcopale 198.

Hereditas obveniens religioso professo pertinet ad religionem; nonnisi cum licentia praevia S. Sedis et nomine conventus religiosus professus potest disponere de hereditate sibi obveniente 52.

Holocaustum. Quomodo status religiosus sit holocaustum 1; dic. 3; 6.

Hora missae celebrandae vide Aurora et Sacrificium missae.

Horae canonicae vide Officium divinum.

Hortus monasterii utrum et quando sub clausura contineatur 88.

Hospitalarii ordines quinam sint 15.

Iesuitae vide Societas Iesu.

Illegitimi de iure communi possunt intrare in religionem 28; de iure particulari requiritur dispensatio Provincialis vel Generalis ibid.; egent dispensatione S. Sedis, si non rite legitimati volunt intrare in institutum cum votis simplicibus ibid., nota; sunt irregulares, sed defectus natalium aufertur professione solemnii 64 (2).

Imagines non possunt publicari prelo sine praevia licentia episcoporum 190.

Immunitas. Privilegium immunitatis quid sit 220; quotuplex sit ibid.; cf. Asylum; adhuc nostris temporibus existit ibid.; laici violantes immunitatem clericorum possunt aliquando relinquere in bona fide ibid.

Impedimenta ingressus in religionem, iuris naturae 23 24 27; iuris ecclesiastici 28; iuris privati 29.

Imperatae vide Collectae.

Imperatrices et nobiles feminae quando clausuram virorum possint intrare 93.

Impuberes non possunt intrare in religionem 23; plectuntur censura propter percussionem clericorum 218 (e).

Incorrigibilitas quid sit 126 (a); debet iuridice probari ibid.; aliquando conceditur dispensatio ab hac probatione iuridica 125 (f).

Indulgentiae religioni concessae

- participantur a novitiis 51 (3); remissio culpaе et poenae in professione sol. non est ad instar indulgentiae 65; indulgentia plenaria conceditur in emissione professionis solemnis *ibid.*; indulgentiae adnexae recitationi officii div. 141; regulares subiciuntur episcopo quantum ad indulg. publicationem 189; indulgentiarum libri, summaria, libella, folia non possunt publicari sine competenti licentia 189.
- Infirmitas** professioni simplici superveniens neque infirmitas dispositive tantum ante professionem existens est causa sufficiens dimissionis ex ordine 125 (e).
- Informatio** requisita ante receptionem in religione 31; quinam illam instituere debeant *ibid.*; poenae in illos qui negligunt debitam informationem *ibid.*; privilegium Societatis Iesu hac in re *ibid.*
- Ingressus in religionem.** Grave peccatum est aliquem iniuste avertere ab ingressu in religionem 20; quinam impediuntur ab ingressu in religionem vide *Impedimenta*.
- Inoboediens** religiosus peccat duplici peccato, scilicet contra votum et contra iustitiam 1; quando peccet graviter 112; quid sit inoboedientia formalis *ibid.*
- Inspiratio.** Electio per formam inspirationis non potest fieri in electione praelatorum regularium 156.
- Interdictum** locale non potest infligi a praelato regulari 175.
- Interpretatio privilegiorum** est triplex 212; quis possit interpretari priv. *ibid.*; Magistri general. Ord. Praed. speciales facultates *ibid.*; late interpretanda privilegia regularium *ibid.*
- Interstitia.** Regulares non tenentur ad interstitia in ordinibus suscipiendis 237 (1).
- Irregularitas.** Filii haereticorum et conversi ab haeresi sunt irregulares 28; irregularitas ex defectu natalium tollitur professione solemni 65; praelati regulares nequeunt statuere irregularitates 175; quomodo superiores regulares possint dispensare cum suis subditis in irregularitatibus 240; facultas confessoriorum regular. 242.
- Itinerantes** regulares num possint confiteri apud sacerdotem non approbatum 147; num regularis ex industria itinerans, ut extraneo confiteri valeat, valide et licite confiteatur 148.
- Iuramentum** aliquando exigitur a clericis saecularibus ne intrent in religionem 28, nota; sed facile conceditur ab illo dispensatio *ibid.*; confessarii regulares possunt dispensare in iuramento promissorio 242.
- Iurisdictio** superiorum regularium in novitios 50; potestas iurisdictionis praelatorum regularium quid sit 175; iurisdictio quasi-episcopalis praelatorum regularium *ibid.*; limitatio illius *ibid.*; a quonam habeant iurisdictionem confessarii regulares 228.
- Laici** fratres vide *Conversi*.
- Largitiones munerum.** Prohibitiones Clementis VIII hac in re 82; quid sit gravis materia *ibid.*; poenae in transgressores *ibid.* (4); decretum de largitione munerum legendum in publica mensa 171, nota.
- Lectores** possunt dispensari ab officio choralis 133; quinam sint lectores actu legentes *ibid.*; num lectores tempore vacationum sint

exempti a choro *ibid.*; non tenentur interesse casibus conscientiae 172; tenentur emittere professionem fidei 169, nota.

Libri. Ad editionem et impressionem librorum regulares indigent praeter facultatem proprii praelati licentiam episcopi loci, ubi libri publicantur 190; editio S. Scripturae *ibid.*; periodicorum *ibid.*; praelati regulares possunt suis subditis licentiam dare legendi libros prohibitos in casu particulari *ibid.*

Libertas in ingressu religionis 18 19; in electione praelatorum 163 (3); utrum superior possit limitare libertates a constitutionibus concessas 111.

Litterae dimissoriae pro ordinibus suscipiendis 235 (2); formularium suppl. 2; possunt insimul concedi cum literis testimonialibus 235, nota 1.

Litterae testimoniales. Episcopi tenentur illas concedere postulantis ante ingressum in ordinem 33 (1); non requiruntur pro validitate receptionis *ibid.* (2); sufficiunt litterae privatae *ibid.* (4); a quibusnam episcopis petendae sint *ibid.* (5); requiruntur pro omnibus virorum institutis, non vero pro monialibus *ibid.* (8); quatenam attestaciones requirantur in institutis mulierum cum votis simplicibus *ibid.* (8); decretum pontificium de literis testimonialibus legendum in publica mensa 171, nota; litterae testimoniales pro ordinibus suscipiendis 235 (3).

Locutorium relate ad clausuram 88; vide etiam Accessus ad moniales.

Magister generalis. De iure particulari eius dispensatio requiritur, ut illegitimi munera

exercere queant 28; ut recipiantur illi, qui in alia religiosa familia habitum portaverunt 29; potest extraordinarie instituere magistrum novitiorum 48; potest licentiam dare, ut fratres extra conventum confiteantur, si non sunt duodecim confessarii in conventu 146; concedit confessariis approbationem et iurisdictionem mediantibus examinadoribus 144; non videtur posse dare approbationem prima vice nisi praevio examine *ibid.*; mag. generalis Ord. Praed. habet speciales facultates quantum ad interpretationem decret. Sum. Pontificum 212; quantum ad absolut. propter viol. privil. canonis 218.

Magister novitiorum. Eius institutio 48; eius qualitates *ibid.*; eius potestas *ibid.*; non est praelatus *ibid.*; est exemptus ab omnibus quae impediunt suum officium *ibid.*; ipsi soli committatur cura audiendi confessiones novitiorum *ibid.*

Manuscripta non cadunt sub votum paupertatis 74; alienatio ipsorum *ibid.*

Matrimonium ratum dissolvitur voto solemni religioso 6; post votum solemne sequens matrimonium est irritum *ibid.*; est indissolubile iure divino *ibid.*, nota; matrimonio ligati non possunt sine dispensatione S. Sedis admitti in institutis votorum simplicium 28, nota; etiam matrimonium consummatum infidelium solvitur professione solemni unius coniugum 65; numquid professio solemnis sit impedimentum matrimonii ex iure ecclesiastico 72; si facta est dispensatio voti simplicis vel solemnis in ordine ad matrimonium, matrimonio isto soluto per mortem compartis

- votum reviviscit *ibid.*; matrimonio iuncti non tenentur in primo bimestri reddere debitum et possunt libere intrare in religionem 26; quandonam matrimonium dicatur consummatum *ibid.*, nota; quandonam etiam post consummationem matrimonii liceat ingredi religionem *ibid.*
- Medicina** et chirurgia non debent exerceri a regularibus sine speciali dispensatione 142.
- Mendicantes.** Quinam ordines sint mendicantes 15 118; transitus mendicantium ad non-mendicantes *ibid.*; effectus et conditiones huius transitus *ibid.*; possunt libere quaestum facere in dioecesi, ubi situm est eorum monasterium 191; habent amplissimam communicationem privilegiorum cum aliis ordinibus 204, nota 3.
- Militare servitium.** Quomodo iuvenes coacti ad servitium militare professionem emittant 43; literae testimoniales pro ordinandis, qui ad militare servitium coacti fuere 235 (c); militari servitio addicti gaudent in Germania aliquali exemptione a iurisdictione episcopi dioecesani 177; debent habere speciales literas testimoniales pro ordinibus suscipiendis 235.
- Missa conventualis** est principalis pars officii divini, et obligatio illius est gravis 131; debet correspondere officio diei, 139, nota; si plures missae convent. sint dicendae aliquo die una tantum obligat sub gravi *ibid.*; aequiparatur missae solemni etsi sit lecta *ibid.*; moniales tenentur sub gravi ad missam conventualem *ibid.*
- Missae sacrificium** praelati regulares tenentur aliquando offerre pro subditis suis 173; ampla potestas data est episcopis in regulares relate ad sacr. miss. 187; regulares possunt celebrare missam in oratoriis suis domesticis, non autem super altare portatile in cellis privatis 227; habent privilegia circa tempus missae celebrandae *ibid.*; missa in aliena ecclesia *ibid.*
- Missionarii** ad paganos subiciuntur S. Congr. de Prop. fid. 183, nota; diversa statuta huius congregationis *ibid.*, nota.
- Missiones.** Superior regul. potest in ordinibus pro salute animarum institutis subditos suos mittere in missiones paganorum 106, nota; ut plurimum non expedit cogere ad hoc subditum renitentem *ibid.*; episcopus potest praecipere missionem in ecclesia regulari, cui annexa est parochia 183.
- Monachi.** Quinam praecipue sint ordines monachales 15.
- Moniales.** Novitiatus monialium non potest erigi sine licentia S. Sedis 47; clausura monialium vide Clausura; monialis non potest dimitti neque eici e religione sine licentia S. Sedis 125 126; tenentur ad chorallem et professione solemnem emissa ad privatam recitationem officii div. 139; tenentur ad missam conventualem *ibid.*; tenentur se sistere confessario extraordinario 149; habent communicationem privilegiorum cum virorum ordinibus 205; monialium confessarius ordinarius non potest esse sacerdos regularis 232; munus confessarii monialium quid sit *ibid.*, nota; ex privilegio aliquae moniales possunt (sibimetipsis) eligere confessarios ordinarios *ibid.* (4); ingressus confessarii in clausuram *ibid.* (6).

Motu proprio privilegia concessa non infirmantur subreptione 201 (4).

Natalium defectus vide **Illegitimi**.

Necessitas parentum est triplex 24; quandonam impediatur ingressum in religionem *ibid.*; in publica necessitate praelatus potest praecipere actus praeter vel supra regulam 106; in casu necessitatis regulares possunt valide et licite confiteri apud confessarios extraneos 146.

Nocturna et furtiva egressio est peccatum reservabile 152; quandonam sit peccatum mortale *ibid.* (4); etiam praelati incurrunt istam reservationem *ibid.*

Novitiatus finis 38; duratio 39; integritas 40; quomodo interrumpatur 42; locus 47; num conventus novitiatus debeat esse designatus a S. Sede *ibid.*; translatio novitiatus *ibid.*; qualitates *ibid.*; clausura specialis *ibid.*; potest partim in uno, partim in alio conventu peragi *ibid.*; eius disciplina 48 50, nota; novitiatus monialium 47; quomodo annus novitiatus insumi debeat 50, nota; si sunt duo anni novitiatus, quid liceat in secundo anno *ibid.*

Novitius potest cum debita licentia extra conventum degere 42; reditus eius post elapsam probationem 43; novitiorum magister, eius institutio, potestas, qualitates *ibid.*; novitiorum confessiones 48 50; obligationes 50; reservatio casuum non attingit illos, nisi hoc expresse dictum est *ibid.*; tenentur ad observationem regulae *ibid.*; non tamen sub peccato *ibid.*; eorum vota non possunt irritari a superiore regulari *ibid.*; non tenetur ad solvendum aliquid pro sustentatione *ibid.*; eorum privilegia 51;

possunt et debent recipere ordines non ab episcopo originis, sed ab episcopo loci, ubi situm est monasterium 51 (b); novitii nondum professi possunt per se soli satisfacere officio choralis 131.

Numerus religiosorum requisitus pro privilegio exemptionis habendo 182; in locis missionum *ibid.*

Obligationes religiosorum derivantur ex natura et fine status religiosi p. 73; tendendi ad perfectionem 66; servandi vota 69 sq; permanendi in suscepta vita religiosa 115 sq; portare habitum religiosum 127; recitare divinum officium 130 sqq; obligationes negativae relig. 142.

Oboedientia. Nobilitas et obligatio voti oboedientiae 106; num votum se extendat ad actus internos 107; in dubio 108; peccata gravia contra oboedientiam 112; differentia voti simplicis et solemnis 113; oboedientia formalis melior quidem est, sed non requiritur pro observatione voti 114; qualitates oboedientiae 114.

Officium B. M. V. non est obligatorium sub peccato pro choristis in institutis votorum simplicium 139; indulgentiae adnexae 141; ad **Officium B. M. V.** non tenetur regularis Dominicanus assumptus ad episcopatum 120.

Officium defunctorum. Indulgentiae illi adnexae 141; episcopus ex Ord. Praed. assumptus non tenetur qualibet hebdomada recitare off. def. 120.

Officium divinum. Gravis obligatio recitandi in choro 130; quinam obligentur *ibid.*; quot

- religiosi necessarii sint pro satisfactione obligationis 131; quandoam conventus teneatur sub gravi recitare officium in choro 132; causae excusantes 133; dispensatio ibid.; ubinam officium chorale recitandum sit 134; qualiter recitandum sit offic. div. 135; privilegia circa privatam recitationem officii div. 137; a quonam tempore incipiat religiosorum obligatio recitandi officii divini 138; ad officium div. tenentur moniales professae, non autem fratres conversi nec membra votorum simplicium 139; Prior conv. tenetur in Capitulo prov. afferre attestationem officium div. semper esse rite celebratum in choro 161 (3).
- Oracula vivae vocis** in favorem regularium concessa quae sint revocata 216.
- Orationes imperatae** vide Collectae.
- Oratoria** regularium sunt exempta 178; regulares. possunt oratoria domestica erigere 227; oratoria privata, semipublica et publica ibid.; oratoria in granciis ibid. et appendix: bulla Bened. XIV; privilegium monialium S. Dominici ibid. et appendix: bulla Benedicti XIII.
- Ordinum susceptio.** A quonam episcopo regulares ordines recipere debeant 197; literae dimissoriae et testimoniales 235; scientia sufficiens ibid.; aetas ibid.; examen subeundum 236; regularium privilegia 237.
- Organum.** Ille qui organum pulsat vel qui aërem comprimit pro pulsatione organi, satisfacit obligationi officii div. 136, nota.
- Origo** status religiosi 8; Tertii Ordinis suppl. 1; Ordinis de Poenitentia ibid.; Militiae Iesu Christi ibid.
- Paramenta** pro propriis ecclesiis praelati regulares possunt benedicere 245.
- Parentes** non avertant filios ab ingressu in religionem 20; eorum necessitas est impedimentum ingressus 24; immo aliquando est ratio egrediendi e claustris 25.
- Parochus** potest intrare in religionem contradicente episcopo 28; religiosi alicui parochiae addicti dies festos iuxta calendarium dioecesis celebrare debent 136 (e); parochia nequit dari regularibus sine licentia apostolica 180; Praemonstratensium hac in re privilegium ibid.; parochus regularis quomodo subiciatur episcopo 183; potest transferri ad alium conventum sine licentia episcopi ibid.; potest etiam amoveri ab ipso episcopo ibid.; parochus nequit praedicare in ecclesiis regularium 188; ius eius quantum ad funera 247.
- Pascha.** Die Paschatis regulares non possunt Eucharistiam administrare, nisi sit contraria consuetudo 223; communio paschalis alumnorum in regularium ecclesiis 224; statutum dioecesis Mechlinensis ibid., nota.
- Patrini.** Regulares non possunt esse patrini in baptismo et confirmatione 142; dantur duae exceptiones p. 249, nota.
- Patronus.** Festa praecipui patroni loci vel patroni principalis regni a regularibus celebranda sunt 136 227.
- Paupertas.** Quid importat votum simplex et votum solemne paupertatis 73; quae non cadant sub votum paupertatis 74; peccata contra pauperatem 77; recipere pecuniam ab extraneo in opera pia expendendam non

- est contra votum paupertatis 79; materia gravis in violatione voti paupertatis 80; poenae in proprietarios 81.
- Peculium** quid sit et num. voto paupertatis repugnet 76.
- Percussio clericorum** quid sit 218; est triplex ibid.; poenae impositae ibid.
- Perfectio christiana** est finis status rel. 1; perfectio acquirenda et acquisita ibid., nota.
- Poenae** nimis graves et iniustae debent tolerari a religioso 109; quomodo et quando liceat appellare contra poen. 175; potestas superioris poenas infligendi ibid.; aliquando requiritur processus iuridicus ibid.; poenae pro malis ordinationibus regularium 238.
- Pontificalia** quid sint 194; quomodo subiciantur regulares quantum ad pontificalium exercitium ibid.
- Potestas** confessoriorum 151; superiorum triplex, scil. dominativa, iurisdictionis et vi voti 175; potestas iudiciaria non competit superioribus regularibus, nisi in ordinibus exemptis ibid.; ordinaria et delegata episcoporum in regulares potestas p. 199.
- Praecedentia** in processionibus 192; in ordine computatur a die professionis simplicis 54.
- Praedicatio.** Quomodo regulares subiciantur episcopo quantum ad praedicationem 188; privilegia regularium quantum ad praedicationem 248—249.
- Praedicatores.** Actu praedicantes possunt eximi ab obligatione choralis 133; quis sit actu praedicans iuxta Constitutiones Ord. Praed. ibid.
- Praedicatorum Ordo** est simul ordo clericorum et ordo monachorum 15; non habet casus reservatos Summo Pontifici 153; Magister generalis potest authentice interpretari decreta pontificia 234; habet speciales facultates quantum ad absolutionem a censura propter percussionem clerici 218; potest erigere oratoria in grangiis suis: appendix; cf. Magister Generalis.
- Praelatura.** Electus potest respuere praelaturam 167.
- Praemonstratenses** habent privilegium suscipiendi quascumque parochias sine dispensatione apostolica 180.
- Praescriptio.** Quomodo privilegium acquiri possit praescriptione seu consuetudine 202; quomodo amitti possit praescriptione 213.
- Prior conventualis** est iudex in processu de invaliditate professionis sollemnis 62; potest alium subdelegare ibid.; tenetur in provinciali capitulo exhibere attestationem de persolutione missarum 161 (1) et alias attestationes ex iure Ord. Praed. ibid. (3).
- Privilegium** quid sit 200; divisio 201; acquisitio 202; communicatio 203; incommunicabile 204; extensio 205; confirmatio 207; interpretatio 209; usus 211; cessatio 213; renuntiatio 215; revocatio 216; privilegia regularium in particulari 217 sqq; novitiorum in periculo mortis 41.
- Processiones.** Quandonam regulares debeant assistere processionibus ab episcopo praescriptis 192; propriae eorum processiones ibid.; praecedentia singularum ordinum ibid.
- Processus** de invaliditate professionis sollemnis 62 (γ); electionis vide Electio.

Professi votorum simplicium sunt participes omnium gratiarum, quibus professi votorum sollemnium utuntur 7; non tamen possunt s. ordines suscipere titulo paupertatis *ibid.* et 237; non sunt veri religiosi nisi in Societate Iesu 7; habent vocem activam limitatam 54; tenentur ad chorum, non autem ad privatam recitationem officii divini 54; invalide professus non potest statim ordinem relinquere nisi in tribus casibus 61.

Professio fidei debet emitti a praelatis regularibus 169; a lectoribus, doctoribus, magistris, ordinandis *ibid.*, nota; iuxta formam a Pio IV et Pio IX praescriptam *ibid.*

Professio religiosa quid sit p. 22; simplex et sollemnis quando possit differri 43; quando possit anticipari 41 237; illorum, qui sunt obligati ad servitium militare 43; effectus professionis simplicis 54; effectus professionis sollemnis 64; professio sollemnis 56; conditiones illius 57; non est repetenda, si baptismus fuit dubius 59; est autem repetenda, si fit transitus a statu laicorum ad statum clericalem 60, vel si fit transitus ad aliam religionem 45 117; professio invalida quomodo invalescere possit 61; reclamatio contra professionem 62; renovatio professionis eiusque effectus 65; effectus particulares professionis in aliquibus ordinibus *ibid.*; professio sollemnis dirimit matrimonium non tantum ex iure ecclesiastico 72.

Protestationes in Ord. Praed. ante receptionem ad habitum et professionem 32 49.

Provincialis. Prior provincialis potest aliquando instituere ma-

gistrum novitiorum 48; potest concedere licentiam acceptandi episcopatum 120 (c); debet in fine sui regiminis in forma probante ostendere superiori generali, quod vigilaverit in singulis conventibus de missarum satisfactione 161 (2).

Pyxis seu ciborium benedici debet 245; benedici potest a praelato regulari pro usu propriae ecclesiae *ibid.*

Quaestuatio quid sit 191; leges et restrictiones illius *ibid.*

Quarta funerum quid sit et quando solvenda sit 247.

Quinquennales facultates possunt episcopi adhibere etiam in commodum regularium exemptorum 151.

Ratiociniis obligati excluduntur ab ingressu in religionem 28; quandonam *ibid.*

Reassumptio conventus num secum ferat privilegia pristina prioris conventus 214.

Receptio ad habitum. Quaenam requirantur in religiosorum familiis 30; in feminarum institutis 34; quinam sit superior competens 35; quinam consensus debeant dare *ibid.*; nihil potest exigi pro receptione ad habitum 37.

Reclamatio contra professionem 62; contra professionem simplicem *ibid.*; est peccaminosa si professio est certe valida *ibid.*; debet fieri infra quinquennium, quod sequitur diem professionis *ibid.*; secus obtinenda est «restitutio in integrum» *ibid.*; debet fieri secundum const. Benedicti XIV: «Si datam» *ibid.*

Reconciliatio ecclesiae pollutae 245.

Redemptoristae habent privilegia Mendicantium 3, non tamen constituunt congregationem vere regularem *ibid.*; eorum privilegia circa horam missae 227; possunt ordinari titulo paupertatis 237.

Redire ad religionem relictam non potest quis sine licentia speciali, si reliquit religionem in novitiatu 29; saecularizatus ad tempus potest redire, et religio tenetur illum recipere 44; vide Saecularizatus; qui transit ad aliam religionem, num et quando possit redire 119; eiectus debet redire ad religionem 126 (5).

Regimen intrinsecum regularium quantum ad electionem superiorum 154 sqq; quantum ad obligationem et potestatem superiorum 169 sqq.

Regula. Sine regula non approbatur ordo 1, dic. 4; regula servit ad melius observanda vota *ibid.*; distinguit diversas religiones inter se *ibid.*; requiritur ad statum religiosum non per se, sed ex institutione Eccles. *ibid.*; vi voti oboedientiae regula debet observari 106; praecepta praeter et supra regulam *ibid.*; differentia inter regulam et constitutiones p. 122; quousque se extendat obligatio regulae *ibid.*

Regula S. Augustini est fundamentum constitutionum in pluribus ordinibus religiosis p. 122; habet optima praecepta circa obligationes superiorum p. 185; debet in Ord. Praed. legi qualibet septimana 171 (1); sufficit autem, ut pars aliqua cum respectiva explicatione legatur *ibid.*

Religiones formales vocantur iuxta stylum Romanae Curiae tantum ordines cum votis solemnibus 1.

Reliquiae non cadunt sub votum paupertatis 74; non possunt publice exponi sine licentia episcopi 189.

Remissio culpae et poenae quomodo fiat professione solemnii 65.

Renuntiatio bonorum. Quid statuerit Conc. Trid. circa illam 52; licentia expressa vel tacita episcopi necessaria *ibid.*; melius fit in forma legali *ibid.*, nota 1; valida tamen est et in conscientia obligatoria etiam in forma privata *ibid.*, nota 1; debet etiam fieri a monialibus *ibid.*, non autem a membris institutorum cum votis simplicibus *ibid.*; renuntiatio privilegiorum et exemptionis 177; non potest fieri sine beneplacito apostolico 215.

Restitutio in integrum aliquando conceditur, etsi reclamatio contra professionem post quinquennium elapsum instituatur 62.

Retardatio literarum et impedimentum earum est peccatum reservabile 152; quandonam sit peccatum mortale *ibid.* (6).

Reviviscentia privilegiorum quandonam priore conventu relicto vel destructo in novo conventu privilegia reviviscant 214.

Revocatio privilegiorum non potest fieri sine legitima causa 213(g); revocatio expressa, tacita, generalis, specialis *ibid.*; quatenam privilegia generali revocatione non tangantur *ibid.*

Rituale Romanum. Regulares exempti administrantes sacramenta saecularibus possunt uti Rituali Romano sicuti et rituali dioecetano alicubi vigente p. 252.

Sacerdos idoneus. Regulares extra ordinem legitime confitentes debent confiteri apud sacerdotem idoneum 147; quis sit sacerdos

- idoneus *ibid.*; num etiam non approbatus *ibid.*
- Sacerdos saecularis** num possit deputari a superiore regulari ad audiendas confessiones regularium 146; num etiam sine ulla approbatione possit audire legitime extra conventum confitentium 147.
- Sacristia** num sub lege clausurae contineatur 88; num ibi officium chorale recitari queat 134.
- Sacrosancte.** Oratio Sacrosancte quomodo dicenda sit 140; gratiae illi annexae *ibid.*
- Saecularizatus** redux ad ordinem non tenetur novitiatum et professionem iterare 44; non potest repetere bona sua monasterio ante professionem data 52; saecularizatio temporanea et perpetua 116; effectus saecul. perpetuae *ibid.*; conditiones, sub quibus saecularizatio conceditur *ibid.* (b); saecularizatus remanet religiosus, tenetur ad vota, non potest beneficium obtinere *ibid.* (c); bona eius relicta *ibid.*; quale officium recitare teneatur 136(f); si non sunt sacris ordinibus initiati, non tenentur amplius ad Officium *ibid.* (g).
- Sanctae Sedis** licentia num requiratur pro fundatione novitiatus ultra montes 47.
- Scientia requisita** ad s. ordines suscipiendos 235 (1).
- Scrutinium** duplex in Italia ante admissionem in religione 30; non obligat sub poena nullitatis 36; decretum pontificium praescribens hoc scrutinium debet bis in anno legi in publica mensa *ibid.*; forma scrutinii in electionibus observanda 156.
- Seminarium.** Episcopi nequeunt propria auctoritate tradere directionem seminarii regularibus 180.
- Sepultura ecclesiastica** privantur religiosi proprietarii 81; iura et privilegia regularium circa sepulturam 246 247; cui deneganda est sepultura ecclesiastica 247.
- Sexagenarii** possunt eximi a sequela chori 133.
- Simonia** quid sit 163; vitiat electionem *ibid.*; quando adsit simoniaca electio *ibid.*
- Societas Iesu.** Privilegia quantum ad informationem ante ingressum religionis 31; quantum ad ordinationem 197; quantum ad horam missae 227; quantum ad oratoria *ibid.*; etiam simpliciter professi sunt veri religiosi 7; privilegia quantum ad dimissionem vide Dimissio.
- Socius** magistri novitiorum, eius institutio 48; eius qualitates *ibid.*
- Solemnitas** votorum est accidentalis vel essentialis 6; quid sit *ibid.*; an sit iuris ecclesiastici *ibid.*; de quam solemnitate loquatur Bonifatius VIII *ibid.*; solemnita vota non sunt necessaria pro statu religioso 7; votum solenne est consecratio quaedam *ibid.*, nota.
- Sollicitatio ad turpia.** Decretum pontificium de soll. ad turpia legendum in publica mensa 171, nota; istud crimen episcopo denunciandum 198; punitio istius privative pertinet ad episcopum *ibid.*
- Spectacula** sunt de iure communi regularibus prohibita 142.
- Status** importat firmitatem perpetuam cum solemnitate susceptam 1; sunt tres status *ibid.*; officia saecularia non sunt status in proprio sensu *ibid.*; status perfectionis quid sit 1, dic. 5; status perfectionis acquirendae et acquisitae 1, nota; in statu perfectionis ille est, qui obligat se

perpetuo cum aliqua solemnitate ad ea, quae sunt perfectionis 1, dic. 5.

Status religiosus quid sit 1; sumitur tripliciter: latissimo, lato et stricto sensu ibid.; status religiosus idem ac ordo ibid.; definitio ibid.; potest considerari tripliciter, scilicet ut quoddam exercitium, ut quies et ut holocaustum ibid., dic. 3; eius origo 8; secundum se est institutus ab ipso Christo 8; secundum peculiare formas autem ab Ecclesia ortum duxit ibid.; est necessarius quoad substantiam 9; multiplex eius utilitas 10; varietas eius utilis 11; diversa genera religionum 13 15.

Stipendia missarum vide *Taxa*.

Subornatio quid sit 163 (2); quomodo vitiat electionem regularium ibid.

Subreptio non invalidat privilegia motu proprio concessa 201 (4); privilegia subreptione acquisita non validantur generali confirmatione 207.

Suffragia mortuorum. Novitius tenetur ad illa 50 (2).

Superiores regulares. Eorum potestas in novitiis 50; possunt censuras ferre in suos subditos et etiam in novitiis ibid.; possunt sibi reservare casus etiam respectu novitiorum ibid.; quomodo licentiam dare possint in usu rerum temporalium 78; quando coarctare possint libertates a regula concessas 111; non possunt cogere subditos suos ad sibi confitendum 143; quosnam casus sibi reservare possint 152; an possint subditos suos absolvere a casibus episcopalibus 153; in initio sui regiminis tenentur emittere professionem fidei 169; tenentur facere visitationem canonicam

171; tenentur curare lectionem publicam decretorum pontificiorum ibid.; facultas eorum dispensandi 239 240; extensio et limitatio huius facultatis ibid.

Superiores seminarii, collegii aut religiosae communitatis non debent audire confessiones suorum alumnorum 143; hoc decretum est directivum pro toto orbe, praeceptivum vero pro Urbe ibid.

Superiorissae non habent iurisdictionem proprie dictam 175, nota.

Suspensio. Dimissus a religione non est suspensus 63; superiores regulares possunt subditos suos suspendere ab audiendis confessionibus 145; effectus huius suspensionis ibid.; suspensiones propter malam ordinationem regularium 238

Tangere vasa sacra, item corporalia, purificatoria etc. possunt ex commissione superioris regularis fratres laici sacristae et omnes fratres clerici 227, nota; idem valet de monialibus ibid.; quae tamen non possunt prima vice abluere corporalia ibid.

Taxa dioecesis in stipendiis missarum servanda a regularibus 187; non tenentur ad taxam dioecesanam, quando agitur de missis perpetuis ibid.

Tendere ad perfectionem pertinet ad essentiam status religiosi 1; est gravis obligatio religiosi 66; quomodo satisfaciatur religiosus huic obligationi ibid.; utrum sit distincta obligatio ab observatione votorum et regulae 67; quandonam peccet graviter religiosus contra istam obligationem 68.

Tertius Ordo est status religiosus in latiore sensu 1; est verus ordo

ibid. et 16; differt a confraternitatibus 193; quid proprie sit suppl. 1, q. 1; tertius ordo saecularis et regularis ibid.; origo, fundatio, ingressus, regulae tertii ordinis saecularis suppl. 1, q. 2; gratiae tertii ordinis S. Domini ibid.

Testamentum potest fieri quolibet momento a novitio 52; etiam a simpliciter professo 73; non autem a solemniter professo ibid.; religiosus nequit renuntiare his quae ex aliquo testamento sibi obveniunt 75; quomodo episcopus ex ordine assumptus possit testamentum facere 120.

Testimoniales vide *Litterae testimoniales*.

Titulus. Regulares ordinandi sunt titulo paupertatis 237.

Transitus ad aliam religionem. Transiens ad aliam religionem debet novitiatum et professionem iterare 45; iustae causae transitus 117, b; conditiones ibid. (c); licentia debita ibid. (d); praxis Curiae Romanae hodie vicens ibid.; poenae in illegitime transientes ibid.; transitus Mendicantium ad Non-Mendicantes 118.

Transitus ad episcopatum. Quae licentia ad hoc requiratur 120; effectus huius transitus ibid.; iura talis episcopi ibid.; episcopus ex ordine assumptus tenetur recitare officium divinum iuxta Calendarium Romanum vel iuxta calendarium suae diocesis ibid.; debet uti vestibus laneis ibid.

Tridentinum Concilium quaenam privilegia regularium revocaverit 216.

Triennium mathematice integrum debet intercedere inter professionem simplicem et solemnem 53; hoc valet nunc etiam pro

monialibus ibid.; aliquando conceditur dispensatio ab hac lege ibid., nota, 235; triennium potest prorogari usque ad 25. annum professi 54 (8).

Usus privilegiorum. Num requiratur specialis licentia superioris pro usu privileg. 210; privilegia favorabilia non amittuntur per non-usum 213.

Viaticum quandonam regulares possint ministrare 225; parochus potest extrahere in casu necessitatis viaticum ex ecclesia regularium ibid., nota.

Viduae non possunt recipi in institutis votorum simplicium sine licentia S. Sedis 28, nota.

Visitatio canonica. Gravis obligatio superiorum faciendi visitationem 170; quoties debeat fieri ibid.; an per delegatos ibid.; in illa debet fieri inquisitio de missarum persolutione, de casu conscientiae habendo etc. 172; episcopus nequit visitare altaria et confessionalia ecclesiarum regularium, quibus non incumbit cura animarum 185; potest inspicere omnia quae directe ad officium parochiale pertinent, non alia, e. gr. librum missarum manualium 183, nota 1, neque parochum regularem quoad vitam privatam ibid.

Vita communis requiritur quidem, sed non est de essentia status religiosi 2.

Vocatio ad statum religiosum distinguitur duplex p. 23; quae licentia requiratur et sufficiat ibid.

Vota quaenam sint statui religioso omnino essentialia 1; tria vota sunt aptissima media ad perfectionem christianam ibid., dic. 3; sunt simplicia vel sollemnia 4; publica vel privata 6,

nota; distinctio inter vota simplicia et solemnia 5; voti sollemnis essentia 6; transgressio voti simplicis probabiliter non differt essentialiter a transgressione voti sollemnis 5; proinde non necessario declarandum est in confessione, num votum solemne an vot. simplex sit violatum ibid.; accidentalis sollemnitas voti 6; quatenus dirimant matrimonium ibid.; vota simplicia emittenda post novitiatum 53; duratura per triennium ante professionem solemn. ibid.; efficacia et effectus votorum simplicium 54; dispensatio votorum simplicium ibid.;

votorum solemnium 72; vota praecedentia extinguuntur professione sollemni 65; vota particularia in aliquibus ordinibus emittuntur ibid.; obligant ad actus internos 69; vota privata religiosorum num sint valida 71; quomodo superior regularis possit dispensare in votis 239.

Vox activa. P. Generalis nequit alicui dare vocem activam, qui illam non de iure habet 160; vocem neque activam neque passivam habent Piores conventuales, si non afferunt in Capitulo provinciali attestacionem de persolutione debita missarum 161.

Sumptibus ac typis eiusdem bibliopolae editoris prodit opus:

Bibliotheca ascetica mystica.

Series operum selectorum, quae consilio atque auctoritate Eminentissimi et Reverendissimi Domini **Antonii Cardinalis Fischer**, Archiepiscopi Coloniensis, denuo edenda curavit **Augustinus Lehmkuhl S. J.**

Bibliopola editor Herder, obsecundans votis summae auctoritatis virorum, animum induxit, ut sub nomine «Bibliothecae asceticae mysticae» seriem operum asceticorum et mysticorum, quae a probatissimis scriptoribus veterum temporum exhibentur, at iam raro venalia sunt, denuo imprimeret atque in editione ad manus accommodata lectori offerret.

Confidimus autem hanc «Bibliothecam» imprimis reverendo clero tum saeculari tum regulari fore utilem; ideoque eos libros, quo latius spargi possint, vel latine scriptos vel dein latino sermone expressos in lucem dare intendimus.

Quodsi omnem vitam ecclesiasticam in mediis bellis, quae contra Ecclesiam excitantur, vel immo propter illa videmus iam inde a compluribus decenniis ubique fere vegetiorem atque laetiorem efflorescere — quae quidem nova vita impulsu agitur maiore per SS^m D. N. Pium PP. X. gloriose regnantem, qui illud sibi proponit, ut omnia instaurentur in Christo —, fieri haud potest, quin ipsa quoque ascetica sive in vitae usu sive in arte et theoria ad novos eosque prosperos erigatur profectus. Quare cognitio eorum operum asceticorum, quibus insit valor eximius, maiorem in modum se praebet opportuna atque necessaria.

In collectione nostra eos libros praeferendos esse censuimus, quibus opinio suffragatur communis, ita ut eorum valor atque bonitas passim commendari videatur, eo vel magis si ipsi scriptores fuerunt vel sanctitate vitae insignes vel in directione spirituali animarum praestantes.

Neque tamen apparatus quem dicunt scientificum atque criticum exhibere, sed textum quendam simplicem denuo offerre nobis proponimus. Annotationes, nisi quae prorsus opportunae fuerint, non addere visum est cum ob alias rationes tum ne lectoris intentio avertatur ab ea mentis et animi aedificatione, cui libri illi inserviunt.

P. Aug. Lehmkühl S. J. rogatus laborem huius «Bibliothecae» adornandae in se sumpsit. Communi igitur consilio inito interim 10—12 tomos in lucem edere statuimus, postea, Deo favente, alios addituri.

Prodiit tomus complectens :

Memoriale vitae sacerdotalis. Auctore Claudio Arvisenet, olim canonico et vicaro generali Trencensi in Gallia. — **De sacrificio Missae.** Tractatus asceticus continens praxim attente, devote et reverenter celebrandi. Auctore Ioanne Cardinali Bona Ord. Cist.

12° (XVI et 426 p.) *M* 3.— = *Fr.* 3.75;
linteo a dorso corio religatum *M* 4.— = *Fr.* 5.—

Opera quae praeterea imprimis cogitamus, sunt haec :

Bayma, De studio religioso ;

Blosius, Manuale vitae spiritualis ;

Bona, Principia et documenta vitae christianae ;

S. Franc. Salesius, Theotimus seu De amore Dei ;

S. Thomae Aquinatis De perfectione vitae spiritualis.

B. Gertrudis Insinuationes divinae pietatis ;

Ven. L. de Ponte, Dux spiritualis ;

„ Preciosa sensa et caelestia lumina ;

Scupoli, Pugna spiritualis ;

Alia selecta opera tum Ven. Lud. Blosii tum S. Thomae Aquinatis, S. Theresiae, S. Ioannis a Cruce, aliorum.

12078

348.00 P67

Prummer, Dom.

Vol. II

AUTHOR

Manuale Juris Ecclesiastici

TITLE

St. Albert's College Library

